

Kaarle Knut Gemil Stjernvall-Walleen.

Kansanvalistus-Seuran

Valenteri

1891.

Yhdestoista vuosikerta.

Sisältää runsaasti puupiirroksia.



SIIRTOLAIS  
M...  
TU...  
20... 1891



Helsingissä 1890.

Kansanvalistus-seuran kustantama.

## Merkkien ja lyhennysten selityksiä.

⊙ Aurinko. ⊕ Uusi kuu. ♪ Enimmäinen neljännes. ☾ Täyssi-  
kuu. ☽ Viimeinen neljännes. S. lihawalla painettuna merkitsee  
pyhäpäivää. 15 lihawalla painettu numero merkitsee Wenäjän krun-  
nin pyhää. a. aamulla. i. illalla. 9,49 a. on luettava: kuu  
jyntyä kello yhdeksän ja neljäkymmentä-yhdeksän minuuttia aamulla.  
⊙ 9,4—3,8: aurinkoo nousee kello yhdeksän ja neljä minuuttia aam-  
mulla ja laskee kello kolme ja kahdeksän minuuttia illalla. Njat ovat  
joka paikassa määrättyt Helsingin ajan mukaan.

Numerot „muistiinpanojen“ edellä merkitsewät päivämäärää.

**Lainat**, joista on muistiinpanoissa ilmoitettu, milloin niiden obliga-  
tionit arvotaan ja korfoliput sekä arvoitit obligationit lumaetaan:

	Korko:	Lyhenntys:
Suomen valtion wenäläinen w. 1859 otettu laina, joista on 500 ruplan obl. . . . .	4 %	Suom. wen. 1859 I.
Suomen valtion kotimaiset lainat lahjoitusmaiden In- nastamiseksi w. 1872, 1873, 1875, 1880, joista on 100, 500 ja 1,000 m. suoruiset obligationit . . .	4 1/2 %	Kot. lahj. I.
Suomen valtion Erlanger ja Voikain kansja tehty palkintolaina w. 1868, joista on 10 Thalerin obl.	0 %	Walt. palk. I.
Suomen valtion Suomen pankin ja M. A. v. Rot- schidin kansja tehty laina w. 1882, joista on 500 2,000 ja 5,000 markan obl. . . . .	4 %	Walt. 1882 I.
Suomen valtion Suomen pankin ja M. A. v. Rot- schidin kansja tehty konverttans-laina w. 1886, joista on 500—2,000—5,000 m. obl.	4 %	Walt. 1886 I.
Suomen valtion Suomen pankin y. m. kansja tehty konverttans-laina w. 1889, joista on 500, 2,000 ja 5,000 Saffan markan obl. . . . .	3 1/2 %	Walt. 1889 I.
Suomen hypoteekki-yhtiön Suomen Yhdyspankin y. m. kansja tehty konverttans-laina w. 1884, joista on 500—1,000—2,500—5,000 Suomen mar- kan obl. . . . .	4 1/2 %	Hypp. 1884 I.
Suomen hypoteekki-yhtiön M. A. v. Rotschidin kansja tehty konverttans-laina w. 1887, joista on 500, 2,000, 5,000 markan obl. . . . .	4 %	Hypp. 1887 I.
Helsingin kaupungin kotimainen laina weijjohdon rakentamista warden w. 1876, joista on 200—500 —1,000 m. obl. . . . .	5 %	Helsf. 1876 I.
Helsingin kaupungin kotimainen laina uudisrakennus ja järjestytyiden kustantamiseksi w. 1882, joista on 500—1,000—3,000 m. obl. . . . .	4 1/2 %	Helsf. 1882 I.
Dulun kaupungin kotimainen laina, vuodelta 1881 joista on 100 m. obl. . . . .	4 2/10 %	Dul. 1881 I.

Helsingissä, 1890.

Weslin ja Wöös'in osakeyhtiön kirjapainossa.

Luft. 1			
	Tiit. 3: 4—7. Luuk. 2: 21.		<b>Ministiinpanoja:</b>
1	T. Uud. w. p. 1889 Jouluk. 20		Sirvi ja majava ovat rauhoitetut koko vuoden.
2	B. Napel, Set [○] 9,7—3,1 21		Suomal. Kirjallisuuden Seuran määräämälliset kokoukset pidetään lufutaufien aikana ensimmäisenä keskiviikkona kuskafin kuussa.
3	L. Cenof [○] 9,6—3,4 [○] 11,52a. 22		Ranjanvalistus-seuran jäsenrat kootaan vuoden alussa.
	Room. 6: 3—11. Matt. 3: 13—17.		Walt. 1886 l. korfol. ja arw. obl. lunastetaan.
4	S. S. j. uud. w. p. Tiitus 23		2. Dulun k. l. obl. arvotaan ja korfoliput lunastetaan.
5	M. Simo [○] 9,5—3,7 24		8. Marffinat Jyväskylässä.
	Es. 16: 1—6. Matt. 2: 1—12.		14. " Kemijärvellä.
6	T. Loppiainen 25		15. Kewätlufutaufi alkaa ysiopistossa ja kouluissa.
7	R. August [○] 9,3—3,11 26		15. Marffinat Kuopiossa.
8	L. Erhard 27		15. " Turussa.
9	B. Weikko [○] 9,1—3,15 28		
10	L. Niku [○] 5,4 i. 29		
	Room. 12: 1—5. Luuk. 2: 42—52.		
11	S. J. Loppiaif. [○] 8,58—3,19 30		
12	M. Toini 31		
13	L. Nuutti [○] 8,55—3,23 1891 1		
14	R. Selks Tammif. 2		

### Muistettawia päiwä Suomen kansan historiasta.

1. Sirweä paffanen alkaa Norjan tuntureilla, Armfeltin armeijan peränytyessä 1719. Suurin osa mäestä kuolee wiluun.
2. Waltionhoitaja Swante Stuure + Westeråfissa 1512. Suomen kansakoulun perustaja Uno Egnacius + Helsingissä 1888.
3. Luonnontutkija William Nylander synt. Dulussa 1822. Kirjailija ja sävelniekka Kaarle Collan synt. Jisalmella 1828.
4. Maalari Mekfanteri Lauraeus synt. Turussa 1783. Suomen ensimmäinen säästöpantti awattu Turussa 1823.
5. Wenäjän keisarinna Elisabet Petronna + Pietarisissa 1762.
6. Kreivi Mekfanteri Armfelt + Pietarisissa 1876, 34 vuotta oltuansa Suomen ministeriwaltiofihiteerinä.
7. Paawi Gregorius kehottaa sotaan Karjalaisia vastaan 1230.
8. Reduktiooni-toimitunta aloittaa työnä 1681.
9. Luonnontutkija Pietari Forskål synt. Helsingissä 1732.
10. Kemiantutkija Pietari Nadolf v. Bonsdorff + Helsingissä 1839.
11. Kuningas Kustaa III syntyi Tukholmassa 1746.
12. Runoilija Sakari Topelius synt. 1818, Ruddenäin kartanossa.
13. Suomen ensimmäinen sanomalehti-numero ilmestyy 1771.
14. Waltiomies kreivi Kaarle Cerik Mannerheim + Turussa 1837.

15 L. Simiä	○ 8,52—3,27	3	<b>Muistiinpanoja:</b>
16 P. Jlmari		4	
17 L. Antti	○ 8,49—3,32	5	
Room. 12: 6—15. Joh. 2: 1—11.			
18 E. 2 J. Loppiaif.	Varma	6	
19 M. Heiffi	○ 8,46—3,37	7	
20 L. Fabian		8	
21 R. Nune	○ 8,42—3,42	9	
22 L. Vincentius (Doitto)		10	
23 P. Emma	○ 8,38—3,47	11	
24 L. Erffi		12	
1 Kor. 9: 24—27; 10: 1—5. Matt. 20: 1—16.			
25 E. E. Septuag.	○ 8,34—3,52	13	<b>Sananlastu.</b> Kun on usma uunna wionna, silloin halla helnäkuussa, talwi keskellä kesää.
26 M. Wiljo	[⊕] 2,5 a.	14	
27 L. Krypstomus	○ 8,29—3,57	15	
28 R. Kaarle		16	
29 L. Walto	○ 8,25—4,2	17	
30 P. Gunilla		18	
31 L. Mi	○ 8,20—4,8	19	

16. Tiedemies Cerik Larman † 1796 lähellä Tobolskia.  
 18. Kielentutkija N. J. Sjögren † 1855. Kreimi Berg † 1874.  
 19. Suomen apostolit, piispa Henrik † 1158. Suomen lähetysseura perustettu 1859. Waltiopäivät avataan 1885.  
 20. Piispa Juhana Gezelius wanh. † 1690. Rowasti J. Stenius, („Korpi-Jaakko“) † 1766. Tammikuun valtiokunta kokoontuu 1862.  
 21. Waltiopäivät avataan 1888.  
 22. Kustaa Adolf awaa waltiopäivät Helsingissä 1616. Sotapäällikkö J. A. Sandels † 1831. Kielentutkija Kustaa Renwall † 1841.  
 23. 1734 vuoden laki wahvistettu 1736. Sakari Dopelius wanhempi † 1831. Prowesjori Fredr. Wilh. Pipping † Helsingissä 1868.  
 24. Waltiopäiwäjärjestys annettu 1617. Waltiopäivät awat. 1882.  
 25. Cerik XIV pantu arvostaan 1569. Suomen ylipäällikkö, kreivi Kaarle Mieroht † 1712 Pernajasja.  
 26. Waltiopäivät avataan 1867.  
 27. Suomen taide-yhdistys perustettu 1846. Paavo Ruotsalainen † 1852. Waltiopäivät avataan 1877.  
 28. Lufio perustettu Turkuun 1630. Keisari Pietari I † 1725 Pietarissa. Kirjailija Saara Wadlin † Tukholmassa 1846. Prowesjori Juh. Jaakko Nordström saa eronsa Suomen palveluksesta 1846.  
 29. Uno Cygnaeus tulee kansakoulujen ylitarkastajaksi 1861.  
 30. Kaarle X lähtee Wähän-Velton yli 1658. Juhana Wilhelm Snellman nimitetään prowesjoriksi 1856.

Luuk.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Malak.	3:	1—4.	Luuk.	2:	22—32.	<b>Ministtinpanoja:</b>								
1	S.	Kynttiläm. p.	○	8,18—	20	1.	Kotim. lahj. I. obl. arvot							
2	M.	Maar. kirk. k.	[4,10	6,22 a.	21	1.	Walt. palk. I. sarjat arv. ja arv. obl. lunast.							
3	T.	Suugo	○	8,13—	4,16	22	2.	Kynttilämpäiv. jättää pois-						
4	K.	Ansgarinus				23	muuttava lampuotit puolet huoneista jälkeensä tulleille.							
5	T.	Ngata	○	8,8—	4,21	24	3.	Markkinat Wipurissa.						
6	P.	Laina				25	3.	Toripäivä Loviisassa.						
7	L.	Ritard	○	8,3—	4,26	26	9.	Pikavirjoittaja-yhd. vuosip.						
1	Kor.	13: 1—13.	Luuk.	18: 31—43.			18.	Toripäivä Porissa.						
8	S.	Lasfiaisj	Malffi			27	19.	Markkinat Rajaanissa.						
9	M.	Naimi	○	7,58—	4,32	28	20.	Kaisiyhdistyksen vuosipäivä						
10	T.	Elina	[	3,52 a.	29		24.	Markkinat Savonlinnassa.						
11	K.	Opri	○	7,53—	4,37	30	25.	" Rovaniemellä.						
12	T.	Eulaalia, Elma				31	29.	Tästä päivästä Suhtik 1 päivään on puoleksi wuo-						
13	P.	Sulo	○	7,47—	4,42	Helmit.	1							
14	L.	Walee					2							

1. „Venderin kalabaliitti“ 1713. Rowasti Antti Chydenius † Koffolassa 1803. Kutsumus Porvoon waltioapäiwille annettu 1809.
2. Rowasti J. Stenius nuorempi („Roski-Jaakko“) synt. 1732.
3. Waltionhoitaja Sten Schure nuorempi † 1520. Piispa Juhana Gezelius vanhempi synt. Ruotsissa 1615.
4. Uusi koulujärjestys annettu 1724.
5. Runoilija Juhana Ludwik Runeberg synt. Pietarsaaressa 1804. „Roski-Jaakko“, Pielisten kirkkoherra Jaakko Stenius † 1809.
6. Torfel Runutinpoika mestattu 1306. Metus kunnallishallituksesta maalla annettu 1865. Waltioapäivät awataan 1872.
7. Ulvila saa kaupungin oikeudet 1365. Runoilija Fredrik Cygnaeus † Helsingissä 1881.
8. Kansainvälisen pankin alkua toimensa Helsingissä 1890.
9. Historiantutkija Juhana Arckenholtz synt. Helsingissä 1695. Runoilija Frans Mikael Franzén synt. 1772 Oulussa.
10. Kauppa- ja purjehdusääntö annettu 1614. Piispa Jisak Rothovius † Turussa 1652.
12. Runigas Adolf Fredrik † Tukholmassa 1771.
13. Runigas Kaarle X † Göteborgissa 1660. Kielentutkija Rüstaa Cerik Surén † Hämeenlinnassa 1872.
15. Suomalaiset pääsivät kuminkaan waaliin osalliseksi 1362. Reduktiooninjohd. Klaus Hermaninp. Fleming synt. Tukholmassa 1649.

Musi.				
	2 Kor. 6: 1—10.	Matt. 4: 1—11.		<b>Muistiinpanoja:</b>
15	S. 1 f. Paast. ○	7,42—4,48	3	Wuodessi pestattu palkollinen oi-
16	M. Jultana	[ 8,9 i.	4	keutettu pyytämään päästö-
17	T. Wainö ○	7,36—4,53	5	todistuksensa, jos mieltii
18	K. Konfordia		6	muuttaa.
19	T. Kauppo ○	7,31—4,58	7	Ranskanvalistus-seuran wuofiko-
20	P. Mielusa		8	kous Helsingissä t. k. lopulla
21	E. Hillari ○	7,25—5,4	9	sanomalehdissä ilmoitetta-
	Esef. 5: 14. Ps. 33: 18—19.			wana päivänä.
	Ps. 119: 18.			
22	S. 1 Rukouk. Pietari		10	
23	M. Taalo ○	7,20—5,9	11	Ryntteli kowin kysyyppi, Paa-
24	T. Mattias	[ 8,58 i.	12	wali pajatteleeppi: joko on
25	K. Viktori ○	7,14—5,14	13	kankaita kudottu, aloitettu
26	T. Nestor		14	aivinoita?
27	P. Lauli ○	7,8—5,19	15	
28	L. Onni		16	

16. Sotapäällikkö Yrjö Kaarle von Döbeln † Tukholmassa 1820. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran valmistama kokous 1831.
17. Kustaa IV Adolf † maanpakolaisena Sveitsissä 1837. Tähtieintutkija Fredrik Wilhelm August Argelander † Bonnissa 1875.
18. Waltiomies, kreivi Pietari Brahe synt. Nydöboholmassa 1602.
19. Napuen taistelu 1714. Maalari Rob. Wih. Ekman † 1873.
20. Zuhana Gezelius nuorempi nimetty Turun piispa 1690. Metus suomenkielen oikeuksista annettu 1865.
21. Piispa Tuomas eroaa wirastaan 1245. Uusi hallitusmuoto hyväksytty 1719. Yhdistys- ja wakuuskirja hyväksytty 1789. Wenäläiset menewät rajan yli 1808; Suomen walloitus alkaa.
22. Luonnontutkija Samuel Ghydenius synt. 1727 Eurajoella.
23. Tiedemies Zuhana Jaakko Nerrwander synt. Uudessakaupungissa 1805. Waltiomies, kreivi Mikael Speranski † Pietarissa 1839.
24. Santawuoren taistelu 1597; nuorimiehet kufistuwat. Janfowitzin taistelu 1645; Torstenson woittaa. Rajaanin linna antautuu ja räjähytetään ilmaan 1716. Antti Ghydenius synt. Sotkamosssa 1729.
26. Serik XIV † Orbyhusin linmassa 1577. Postimerkit pannaan Suomesa käytäntöön 1856.
27. Stolbowan rauha tehty 1617. 1850 vuoden kielto suomalaisista kirjallisuutta vastaan peruutetaan 1860.
28. Kaarle IX ja Wasili Shuiski tekewät Wiipurissa liiton 1609. Kalevalan ensimmäinen laitos walmis 1835.

Luuk.	M.
Exe. 5: 1—9. Luuk. 11: 14—28.	
1 E. 3 p. Paast. ○ 7,2—5,24 17	
2 M. Janny [Helmi. 18	
3 T. Kuntigunda ○ 6,56—5,29 19	
4 K. Toimi [E 9,17 i. 20	
5 T. Siro ○ 6,50—5,34 21	
6 P. Rudolf 22	
7 L. Laila ○ 6,44—5,39 23	
Gal. 4: 22—31. Joh. 6: 1—15.	
8 E. Puolip. s. Wilppu 24	
9 M. 40 Marttyria ○ 6,38—5,45 25	
10 T. Aurora (Mura) ☉ 1,31 i. 26	
11 K. Garra ○ 6,32—5,50 27	
12 T. Gregorius (Refo) 28	
13 P. Nsto ○ 6,26—5,55 Maalisk 1	
14 L. Matilda 2	
Hebr. 9: 11—15. Joh. 8: 46—59.	
15 E. 5 p. Paast. ○ 6,20—5,59 3	
16 M. Raufo 4	

### Muistiinpanoja:

1. Syyryläisten tavallinen ylösanomisp. kaupungissa.
1. Walt. 1882 l. obl. arv.
1. Walt. 1889 l. obl. arv.
1. Syp. 1884 l. korfolput ja arv. obl. lunastetaan.
3. Toripäivä Kuopiossa.
4. " Merikarvialla.
5. " Lappeenrannassa.
5. Markkinat Torniossa.
10. Taideyhdistyksen vuosip.
10. Konfordia-yhdistyksen haara-ol. vuosikokoukset tässä kuussa.
28. Toripäivä Kalajoella.
11. Markkinat Mikkelisä.
21. Toripäivä Jisalmella.
14. Lähtöpäivä lampuodeilla.
15. Syp. 1887 l. korf. ja arv. obl. lunast.

1. Taloudenharrastaja Pietari Suhana Vlahh † 1816 Närpiössä.
2. De la Gardie valloittaa Kärsälmen 1611. Kirjailija Paavo Tikkanen synt. Jisalmella 1823. Keisari Nikolai I † 1855 Pietarisissa.
4. Kuopio saa kaupungin oikeudet 1782.
5. Upsalan kokouksen päätös tehty 1593. Wityurin läänin järjestämiskomitea kokoontuu 1812. Kadettikoulu alkaa Haminaassa 1821.
6. Tammiinun valtiokunta päättää työnsä 1862.
7. Mikkelin kaupunki perustettu 1838.
8. Kreivi Robert Henrik Rehbinder † Pietarisissa 1841, lähes 30 vuotta oltuansa ministerivaltiosihteerini. Kreivi Berg nimetty Suomen kenraalikuvernööriksi 1855.
9. Piispa Maunu Olavinpoika Tavast † 1452 Naantalissa.
10. Keisari Aleksanteri III syntyi Pietarisissa 1845.
11. Nuorineuvos Sohn von Sulin † 1853 Helsingissä.
12. Piispa Maunu Niilonpoika Stjernfors † 1500. Jaakko de la Gardie tulee armeijanasa kansa Moskovaan 1610.
13. Piispa Konrad Bitz † Kuusistossa 1489. Kustaa IV Adolf otettu vangiksi 1809. Aleksanteri II murhattu 1881.
14. Mattias Alex. Castrén tulee suomenkielen professoriksi 1851.
15. Himoilija Mikael Choraes synt. Wöyrissä 1774. Helsingin lyseo alkaa 1831. Tiedemies Suh. Jaakko Nernander † Helsingissä 1848.
16. Kustaa III haavoitettu 1792. Henrik Gabriel Porthan † Turussa 1804. Suom. Kirjallisuuden Seura perust. Helsingissä 1831.



Martius		M
17 T. Kerttu	⊙ 6,14—6,4	5
18 R. Edward	[D] 10,50 a.	6
19 T. Juuso	⊙ 6,8—6,9	7
20 P. Jaakkima		8
Ej. 7: 10—15. Luuk. 1: 26—38.		
21 P. Maar. Jm. p	⊙ 6,2—6,14	9
Filipp. 2: 5—11. 1 Kor. 11: 23—29.		
22 S. Palmuunu.		10
23 M. Alfel	⊙ 5,56—6,19	11
24 T. Gabriel, Rauro		12
25 R. Maar. ilm.	⊙ 5,50—6,24	13
26 T. Immanuel (Manu)	⊙ 2,52i.	14
Ej. 53. Luuk. 23: 32—43.		
27 P. Pitkäperj.	⊙ 5,44—6,29	15
28 U. Altti		16
1 Kor. 5: 7, 8. Mark. 16: 1—8.		
29 S. Pääsiäisp.	⊙ 5,38—6,34	17
Efr. 10: 34—41. Luuk. 24: 13—35.		
30 M. 2 Pääsiäisp.		18
31 T. Amos	⊙ 5,32—6,39	19

**Muistiinpanoja:**

15. Rauhoitusaita alkaa haahkan, isokurpan, joutijenen, jänttisen, metsän, metsäjähen, kottaraisen, kyntölinnun, peltokanan, peuran, pyryn, suorjan surun, riekon, suokukon ja teiren.
15. Tästä päivästä ei saa käyttää koiraa muuta kuin karhun, suden, ilveksen ja ahman jahtiin.
16. Suom. Kirjallisuuden Seuran vuosikok. Helsingissä.
18. Toripäivä Kurkijoella.
20. Rewäpäivän tafaus.
25. Wankeus-yhdistyksen vuosikokous.
31. Laimmutainen ylösnäköpäivä hyyryläisille kaupungeissa.

17. Arvid Kurki vannoo Ravennassa paaville uskollisuutta 1511.
- Säännöllinen liike alkaa Helsingin—Hämeenlinnan rautatiellä 1862.
18. Elisabet tarjoo Suomelle itsenäisyyttä 1742. Svartholman antautuu 1808. Sallittu kirjoittaa suomeksi virastoissa 1886.
19. Sävelnietta Fredrik Pacius synt. Hamburgissa 1809. Ruonilija J. J. Weckell synt. 1839. Elias Lönnrot † Sanmattissa 1884.
20. Valkiomies kreivi Fabian Bröde synt. Keippolassa 1641.
21. Barclay de Tolly saapuu joukkoineen Meyenturkin yli Ruotsiin 1809. Johana Wilhelm Snellman nimitetään senaattoriksi 1863.
22. Kaarle IX tulee kuninkaaksi 1604. Tähteintutkija Argelander synt. 1799 Memelissä. Zyväskylä saa kaupunginoikeudet 1837.
24. Fredrik I tulee Ruotsin kuninkaaksi 1720, Messanteri I Wenäjän keisariksi 1801. Messanteri II johtaa Suomen senaattissa keskustelua 1856, ja hyväksyy 1858 kansakoulu-ohjelman Suomessa.
25. Fredrik I † Tukholmassa 1751. Pakkosoivinto Raimuulla 1809.
26. Turun yliopiston perustaminen päätetty 1640.
27. Keisari Messanteri I vahvistaa Suomen uskonnon, perustuslait ja oikeudet 1809.
28. Keisari Messanteri I avaa Porvoon valtiopäivät 1809.
29. Kaarle Rnuutimpoika synt. Suomessa 1408. Rüstaa III † 1792. Suomen valtiopäädyt vannovat Messanterille uskollisuutta 1809.
31. Kreivi Rüstaa Mauri Armfelt synt. 1757 Marttilassa.

1 R. Harald	○ 5,28—6,41	M. 20
2 T. Teodosius	€ 8,10 a.	21
3 P. Ferdinand	○ 5,22—6,46	22
4 L. Kalervo		23
1 Joh. 5: 4—10. Joh. 20: 19—31.		
5 S. 1 f. Pääf. jätt.	Frene	24
6 M. Wilho	[○ 5,16—6,51	25
7 T. Sippi	○ 5,10—6,56	26
8 K. Suoma	● 10,37 i.	27
9 T. Otto	○ 5,4—7,1	28
10 P. Sefekiel, Gese		29
11 L. Matso	○ 4,58—7,6	30
Gal. 3: 24. Room. 10: 9, 10. Pf. 116: 5.		
12 S. 2 Rufonsp.	Zulius	31
13 M. Justinus	○ 4,52—7,10	1
14 T. Tellervo	[Subtit. 2	
15 K. Linda	○ 4,46—7,15	3

### Muistiinpanoja:

1. Walt. 1886 l. obl. arv.
  1. Vuoleksi vuodeksi pestatulle palkolliselle (kaupungeissa) on viimeistään tänäpäivänä annettava päästökirja, jollei isäntä häntä enää tahdo pitää palveluksessaan.
  2. Tähän päivään asti kestää vuoleksi vuodeksi pestatun palkollisen oikeus pyytää päästötodistusta, kun hänen palvelusaitansa päättynyt Toukokuun 1 päivänä.
- Suomen ven. 1859 l. obl. arvoetaan tässä kuussa.
- Henkikirjoitus toimitetaan Maaliskuun 15 ja Heinäkuun 15 päivän välillä.
- Konkordia-yhdistyksen vuosipäivä tämän kuun alussa.

1. Fredrik Cygnaeus synt. 1807 Hämeenlinnassa.
3. Kokonistutus käsketty 1804. Merikouluja perustettu Turkuun, Helsinkiin ja Vaasaan 1812. Kängelmävesi uurtaa Raimannon kanavan ja alkaa purtaa wetensä Koineesen 1830.
4. Marffa ja penni määrätään Suomen rahaksi 1860.
5. Leshin tappelu 1632. Kaarle XI † Tukholmassa 1697.
6. Waltiomies kreivi Arwid Horn synt. 1664 Halitossa. Sopi-mus tehdään Wiapovin antaumisesta 1808.
8. Dulu perustettu 1605. Senjuurikielto suomenkielistä kirjalli-suutta vastaan annetaan 1850.
9. Suomalaisen kirjallisuuden isä, piispa Mikael Agricola † Uudellakirkolla 1557. Elias Lönnrot, Kalevalan, Rantelettaren, Loit-sujen kokoilija syntyi Sammatissa 1802.
10. Piispa Juhana Gezelius nuorempi † 1718 Uplannissa.
12. Piispa Juhana Terferus † 1678 Söderköpingsissä. Talouden-tutkija Pietari Adrian Gadd synt. 1727 Pirkkalassa.
13. Marssi Klaus Cerinpoika Fleming † 1597 Pohjan pitäjässä.
14. Waltiopäivät julistetaan päätetyiksi 1864. Solowiew yrittää 1879 murhata Aleksanteri II:ta.
15. Aleksanteri II vahvistaa waltiopäiväjärjestyksen 1869.
16. Karakosow yrittää 1866 murhata Aleksanteri II:ta.

Musi.				
16	T. Jalo	3,20 a.	4	
17	P. Eljas	4,40—7,20	5	
18	L. Valerian		6	
1 Piet. 2: 11—20. Joh. 16: 16—22.				
19	S. J. Pääf. jäff.	4,35—7,25	7	
20	M. Amalia, Maalina		8	
21	T. Anselm	4,29—7,30	9	
22	R. Alina		10	
23	T. Yrjö	4,23—7,35	11	
24	P. Albertina	6,45 a.	12	
25	L. Marcku	4,17—7,40	13	
Jaak. 1: 17—21. Joh. 16: 5—14.				
26	S. 4 j. Pääf. jäff.	Kletus	14	
27	M. Antimus	4,12—7,45	15	
28	T. Tuure		16	
29	R. Tyko	4,6—7,50	17	
30	T. Marianna		18	

**Muistiinpanoja:**

29. Suomen Tiedeseuran vuosipäivä.

Tässä kuussa toripäivä alkulassa.

Keväällä markkinat Jini pitäjässä 10 päivää kuvernöörin määräämällä ajalla.

Kevään kuluessa antavat Kansanvalistus-seuran asiamiehet vuotuiset tilit heidän luonaan myytävänä olevista kirjoista.

Pitä tallella talossa waraviikko Walpurille; Ero enäästä anoo, Urpanuski uikuttaa.

17. Arvid Bernhard Horn + Uplannissa 1742. Kalevalan toinen laitos valmis 1849. Tammiin kuun valioikunta 1861 kutsuttu Suomen kansaa edustamaan.

18. Kreivi Aleksanteri Armsfelt synt. 1794 Riiasa. Siikajoen taistelu 1808; Suomen armeijan voittoretki alkaa.

19. Kuningatar Kristiina + Roomassa 1689. Ensimmäinen asetus Suomen kansakouluista annettu 1858.

20. Turun linna palaa 1614 Rußaa Adolfin siellä ollessa. Sigismund kuningas + 1632 Warsowassa. Kirkoihin hautaaminen fielletään 1822.

21. Sotapäällikkö Torsten Stålhandske + 1644 Sleswigissä. Kuolemanrangaistuksen toimeenpaneminen Suomessa lakautettu 1826. Runoilija Lauri Stenbäck + 1870 Jyössä Kyrössä.

23. Muukkaa ensikerran mainitaan Suomessa asuwina 1286.

24. Adressi annetaan tammiin kuun valioikuntaa vastaan 1861; Aleksanteri II antaa uudet määräykset sen tehtävistä.

27. Engelbrekt murhattu 1436. Sotapäällikkö Kaarle Juhana Adlercreutz synt. 1757 Riitalassa. Newonlahden tappelu 1808.

29. Turku palaa puoleksi 1552. Pietari Brahe toistamiseen kenraalikuvernööri 1648. Sotapäällikkö Yrjö Kaarle von Döbeln synt. 1758 Länsigöötinmaalla. Aleksanteri II synt. 1818 Moskowassa.

luku	vuosi	luku	vuosi
1	Wappu ○4,1—7,55 Huhtik. 19		
2	L. Utanajius [E 3,31 i. 20		
Jaat. 1: 22—27. Joh. 16: 23—33.			
3	E. Antonsi. ○ 3,55—8,0 21		
4	M. Ruusu 22		
5	L. Aleksandra ○ 3,50—8,5 23		
6	R. Jenny 24		
Etr. 1: 1—11. Mart. 16: 14—20.			
7	L. Helatorst. ○3,45—8,10 25		
8	P. Olga 7,55 a. [Stanislaus 26		
9	L. Timo ○ 3,40—8,15 27		
1 Piet. 4: 7-11. Joh. 15: 26, 27; 16: 1-4.			
10	E. G. J. Pääj. jalk. Vaino 28		
11	M. Osmo ○ 3,35—8,20 29		
12	L. Lotta 30		
13	R. Flora ○3,30—8,24 Soukof. 1		
14	L. Edita 2		
15	P. Sofia ○3,25—8,29 8,44i. 3		
16	L. Ester 4		

## Muistiinpanoja:

- Syysk. 1884 l. obl. arwot. tässä kuussa.
1. Rappien vuosi alkaa.
  1. Muuttopäivä puoleksi wuodeksi pestatuilla palkollisilla (ainoastaan kaupungeissa)
  1. Jos asianhaarat niin waativat, saa kansakoulujen lukufausi tänä päivänä päättyä, ja on opettaja silloin melkoollinen pitämään pienten lasten koulua 15 päivään kesäkuuta.
  1. Uryriäisten (vapujen) rauhoitus aika.
  1. Walt. palk. l. obl. num. arw.
  1. Rot. lahj. l. korf. ja arw. obl. lunast.
  1. Helsing. 1876 ja 1882 l. korf. ja arw. obl. lunast.

1. Suomen kirkolliswiranaston leski- ja orpokassa perustettu 1842. Henkivakuutusyhtiö „Suomi“ alkaa toimensa 1890.
2. Meinen maanlaki hyväksytty 1442, uusi hallitusmuoto 1720.
3. Newankinna antautuu wenäläisille 1703, Wiapori samoin 1808.
4. Ensimmäiset maisterinwihkiäiset Turussa 1643.
6. „Maamme“ runoilija Juhana Ludwik Runeberg † 1877 Porwoossa. Hänen kuwapatansa paljastetaan Helsingissä 1885.
7. Kielentutkija Mattias Aleksanteri Castrén † 1852 Helsingissä.
8. Kielentutkija Antti Juh. Sjögren synt. Jitissä 1794. Nuusi kivitatteri Helsingissä palaa 1863.
9. Höyrylaina lähtee ensi kerta Turusta Tukholmaan 1837. Lehtori Kaarle Niilo Kekman † 1838 Helsingissä.
10. Sotapäällikkö Kustaa Horn † 1657 Starassa. Kustaa IV Adolfs perillisijineen pantu arwostaan 1809. Aleksis Kiven „Lea“ näytetään Helsingissä 1869, rouwa Aaa-Winterhjelm päähenkilönä.
11. Suomenkieli yliopiston luennoisja sallittu 1863. Suomen nykyinen kansakouluasetus annettu 1866.
12. Kustaa Waasa synt. 1491 Lindholman kartanosja Uplannissa. Juhana Wilhelm Snellman synt. 1806 Tukholmassa.
13. Suuri tulipalo Turussa 1656. Nioppilasjuhla 1848 Guntätkin niityllä; „Maamme“ ensi kerran laulettu; Engnaeus puhuu isänmaalle.

Luft.					
	Chr. 2: 1—13.	—	Joh. 14: 23—31.		
17	<b>S.</b> Helluntaip.	⊖	3,20—8,34	5	
	Chr. 10: 42—48.	—	Joh. 3: 16—21.		
18	<b>M.</b> 2 Helluntaip.		Cero	6	
19	<b>T.</b> Emilia	⊙	3,16—8,38	7	
20	<b>K.</b> Karolina			8	
21	<b>T.</b> Rosti	⊙	3,11—8,43	9	
22	<b>P.</b> Hemminki			10	
23	<b>L.</b> Lyydi	⊖	3,7—8,47	⊕ 8,6 i.	11
	Room. 11: 33—36.		Joh. 3: 1—15.		
24	<b>S.</b> P. Kolm. p.		Marit	12	
25	<b>M.</b> Urpo	⊙	3,3—8,51	13	
26	<b>T.</b> Wilhelmina			14	
27	<b>K.</b> Beda	⊙	3,0—8,55	15	
28	<b>T.</b> Helka			16	
29	<b>P.</b> Diwa	⊙	2,56—8,59	17	
30	<b>L.</b> Taimi	⊕	8,34 i.	18	
1	Joh. 4: 16—21.		Luuk. 16: 19—31.		
31	<b>S.</b> 1 f. Kolm. p.	⊖	2,53—9,3	19	

**Muistiinpanoja:**

1. Helsingin 1882 I. obl. arv. ja fork. lunast.
7. Muinaismuisto-yhdistyksen vuosipäivä.
11. Haminan haara-osaston vuosijuhla.
13. Jauna et Flora seuran vuosipäivä.
13. Suom. ven. 1859 I. fork. lun.
15. Eläinmarffinat Turussa.
16. Tulee tavallisesti muutettu aikataulu käytännön valtion rautateilla.
20. Eläinmarffinat Kausalassa.
23. Kuun pimenen. k. 8,44:sta.
26. Eläinmarff. Tammihaaressa.
28. Somerossa.
31. Kevätlukukausi päättynyt yliopistossa ja kouluissa.
31. Lähtöpäivä hyrryläisillä kaupungeissa.

14. Runingas Adolf Fredrik synt. Gottorpissa 1710. Mainio arkkitehti Kaarle Ludwik Engel † 1840 Helsingissä.
15. Runingas Kaarle Knutinpoika † 1470. Ruuromyökkäinkoulu Kuopiossa perustettu 1862.
16. Pietarin kaupunki perustettu 1703.
17. Turku hävitetään heluntaipäivinä 1198; piispa Jolkvino murhataan. Suhana Jaakko Nordström † 1874 Tukholmassa.
18. Täyspäivän rauha 1595. "Turun viikkosanomat" perust. 1819.
19. Kirjailija ja tiedemies Julius Krohn synt. Viipurissa 1835. Söyrylaima kulkee ensi kert. Einaan kanavaassa 1853.
20. Adolf Zivar Arvidsson suljettu Suomen yliopistosta 1822.
21. Piispa Henning † Turussa 1366. Presidentti Juho Kurki † Turussa 1652. Suomen Tiedeseura perustettu 1838.
22. Hamina palaa 1840, Pori 1852.
23. Piispa Arvid Kurki hukkuu 1522. Dulu palaa 1822.
25. Tornio palaa 1762. Rotonistutus edistetään rahalla 1762.
26. Kirjailija Saara Elisabet Wacllin synt. Dulussa 1790. Wuoffi rupeaa 1818 laskeamaan wetenjä Suwannon kautta Laatokkaan.
27. Yliopisto viettää kristinuskon riemujuhlaa Suomesa 1857.
29. Suuri tulipalo Turussa 1681. Kenraali Rafimir von Kotjen synt. 1807. Normalkoulun suomalainen osasto keskeytetty 1873.
30. Reijari Pietari I synt. 1672 Moskowassa.

kuu		W	
1	M. Teemu	○	2,51—9,5 20
2	L. Wenla		[Loukof. 21
3	R. Viola	○	2,49—9,8 22
4	L. Toivo		23
5	P. Bonifaciūs	○	2,46—9,11 24
6	L. Rūstaa	⊗	6,6 i. 25
1 Joh. 3: 13—18. Luuk. 14: 16—24.			
7	S. 2 j. Kolm p.	○	2,44—9,14 26
8	M. Salomo		27
9	L. Ensio	○	2,42—9,17 28
10	R. Jempi		29
11	L. Barnabas	○	2,40—9,19 30
12	P. Esko		31
13	L. Cedla	○	2,39—9,21 Kesäk. 1
1 Piet. 5: 6—11. Luuk. 15: 1—10.			
14	S. 3 j. Kolm. p.	⊗	2,14 i. 2
15	M. Vitus	○	2,38—9,23 3

## Muistiiinpanoja:

- Yliopiston kirjasto on Kesäkuun 1 p:stä Syyäkuun 1 p:vään auki ainoastaan Keskiwiik-kona ja Lauvantaina.
1. Höyryläisten vuosi alkaa.
  1. Walt. 1882 ja 1889 I. kor- koliput ja arv. obl. lomas- tetaan.
  1. Ufeanlaatuiset palowakuu- tukset uudistettawat.
  1. Koivashaahkan rauhoitus- aika loppuu.
  3. Etäimmarck. Länkipohjassa.
  5. " Porissa.
  5. Rūstantajayhtiön vuosiko- kous Helsingissä.
  6. Aurington pimeneminen al- kaa kl. 6,16 i. on parh. kl. 7,8 i. ja loppuu kl. 7,59 i.
  9. Etäimmarckinat Ukaan Toi- jalassa.

1. Taitteilija Kaarle Emanuel Jansson † Somalassa 1874. Suo- men ensimmäinen seurakuntakokous alkaa Turussa 1876, toinen 1886.
2. Kästy annettu valtiopostiin järjestämisestä Suomessa 1638.
- Tiedemies Rūstaa Gabriel Hällström † 1844 Helsingissä. Sähkö- lennätin valmis Helsingistä Pietariin 1855.
3. Runoilija Mikael Choraeus † Tukholmassa 1806.
4. Sotamarski Aake Tott synt. Lohjan pitäjässä 1598.
5. Kemiantutkija Juhana Gadolin synt. 1760 Turussa.
6. Rūstaa Waafa tulee kuninkaaksi 1523. Ritarihuoneenjärjestys annettu 1626. Kristiina luopuu kruunusta; Kaarle X Rūstaa kuningas 1654. Beresowffi yrittää Pariisissa murhata Aleksanteri II:ta 1867.
7. Pietari Brahe tulee Suomen kenraalikuvernööriksi 1637.
8. Valtiomies, wapaaherra Juhana Mauri Nordenstam † 1882.
9. Realkouluja perustettu Helsingiin, Turkuun ja Waasaan 1847.
10. Kielentutkija, piispa Daniel Juslenius synt. Wymämällä 1676. Pori palaa 1801. Kielentutkija Reinhold von Becker † 1858.
11. Cerif XIII kuninkaaksi valittu 1396. Porwoo palaa 1760.
12. Ranskanvalistus-seuran valmistama kokous Jymäskylässä 1874.
- Postiajaja ratkaietaan wastoin Suomen kansan toiveita 1890.
13. Wiipurin linna antautuu wenälijille 1710. Porrasjalmen taistelu 1789. Mauno von Wright synt. Haminalahdella 1805.
14. Maaherra Lauri Juhana Ehrenmalm synt. 1688 Wiipurissa.

Luok.		N:o	
16	<b>T. Justina</b>		<b>Toukok 4</b>
17	<b>R. Urho</b>	⊙	2,37—9,24 5
18	<b>T. Tapio</b>		6
19	<b>P. Siiri</b>	⊙	2,37—9,25 7
20	<b>L. Florentin</b>		8
Room. 8: 18—23. Luok. 6: 36—42.			
21	<b>S. 4 s. Kolm. p.</b>	⊙	2,37—9,26 9
22	<b>M. Paulina</b>	⊕	6,52 a. 10
23	<b>T. Matti</b>	⊙	2,38—9,26 11
Ej. 40: 1—8. Luok. 1: 57—80.			
24	<b>R. Joh. Raat. p.</b>		12
25	<b>T. Taametti</b>	⊙	2,38—9,26 13
26	<b>P. Jeremias</b>		14
27	<b>L. Onerwa</b>	⊙	2,40—9,25 15
1 Piet. 3: 8—15. Luok. 5: 1—11.			
28	<b>S. 5 s. Kolm. p.</b>		Leo 16
29	<b>M. Pietari</b>	⊙	2,41—9,24 17
30	<b>T. Päiviö</b>	⊕	0,56 a. 18

**Muistiinpanoja:**

12. Eläinmarkkinat Jaaskisissa.
  15. Hyy. 1887 I. obl. arv.
  18. Toripäivä Loviisassa.
  20. Kevätlutkausji päättyy kansakouluisia ja seminaareissa.
  21. Kesäpäivän seiäus.
  30. Toripäivä Porvoossa.
- Kesäkuun lopussa Raittisuuden Ystävien vuosikokous ja Suomen yleinen raittiuskokous Oulussa.
- Sainoin Kansanvalistus-seuran laulu- ja soittojuhla Kuopiossa.

Itä kesän istuttaa, länsituuli lämmittää.

15. Turun hovioikeus perustettu 1623.
17. Cerik XIII Ralmariissa trunattu kaikkien pohjoismaiden kuningaksi 1397. Kuningas Kaarle XII synt. Tukholmassa 1682.
18. Kristinuskon riemujuhla vietetään kaikissa Suomen kirkkoissa 1857. Valtioapäätus annettu 1863.
19. Helsingin Niopiston päähuoneus vihitty käytäntöön 1832.
20. Sigismund kuningas synt. Gripsholmassa 1566. Sotapäällikkö Jaakko de la Gardie synt. Tallinnassa 1583. Sota alkaa 1788.
21. Historiantutkija Adolf Zivar Arnvidsson † Viipurissa 1858.
22. Hämeenlinnan-Turun-Tampereen rata avattu liikkeelle 1876.
23. Rauma palaa 1682. Castrén lähtee Lapinmaalle 1838.
24. Westeråsin valtiopäiväpäätös tehty 1527. Rüstaa Adolf tulee Saksaan 1630. Historioitsija Gabriel Rein † Helsingissä 1867.
25. Niemujuhla Augsburgin tunnustuksen johdosta 1830.
26. Loviisan kaupunki perustettu 1745.
27. Boltawan taistelu 1709 mahwistaa Venäjän suurvalta-aseman.
28. Baasan hovioikeus vihitty 1776. Piispa Frans Ludwit Saksaman † 1877 Porvoossa.
29. Bero Balk † 1412. Mattias Mtiander synt. 1802 Jääskessä. Valtiomies, wapaaherra Fabian Langenstädt † Helsingissä 1863.
30. Kaarle XII:n armeija antautuu Perewolotskynassa 1709. Höyrylaivaliite alkaa Pääjanteellä 1856.

luku	nimi	ikä	luku	nimi	ikä
1	R. Naro	2,43—9,23	19		
2	Z. Marian	etf. p.	20		
3	P. Arno	2,45—9,22	21		
4	E. Ulla		22		
Sebr. 12: 14—24. Matt. 5: 20—26.					
5	S. 6 f. Kolm. p.	Melker	23		
6	M. Esa	5,39a. [2,48-9,20	24		
7	Z. Klaus	2,51—9,18	25		
8	R. Kilian		26		
9	Z. Lyyli	2,54—9,15	27		
10	P. Solmu		28		
11	L. Eleonora	2,57—9,12	29		
2 Piet. 1: 16—18. Matt. 17: 1—8.					
12	S. 7 f. Kolm. p.	Herman	30		
13	M. Joel	3,0—9,9	Heinäkuu	1	
14	Z. Miisa	7,9 a. 2			
15	R. Apost. jat.	3,4—9,6	3		
16	Z. Reinhold (Reino)		4		

### Muistutuksia:

- Dulun 1881 l. obl. arv. kuu-  
kauden alussa.
1. Balt. 1886 l. korfol. ja arv. obl. lunastetaan.
  2. Dulun 1881 l. korfoliiput ja arv. obl. lunastetaan.
  2. Markkinat Sortavalassa.
  14. Joutinen, naarashahkan, metsähahnen, kyntöimmin, kaikkien suorajalajien, isokurpan ja suokurpan rauhoitus-aika loppuu.
  15. Kyriäisten rauhoitus-aika loppuu.
  15. Luovutukseen metsästyksen saa käyttää kotia järvien rannoilla ynnä vesiperäisillä mailla.

1. Kristian IV ja Klaus Fleming taistelevat Femernin luona 1644. Suomen yhdyspankki alkaa toimensa 1862, kouluylihallitus 1870. Meinen suomalainen teollisuusnäyttely avataan 1876.
3. Arkkitehti Kaarle Ludwik Engel synt. Berliinissä 1778. Sääristolainvasto murtaa itselleen tien Viipurin lahdesta 1790. Arkkitehti Frans Anatolius Esjöström synt. Turussa 1840.
4. Juhana Wilhelm Snellman + Espoon Danstarkyyssä 1881.
5. Hörnefors'in tappelu 1809; Joakim Sakari Dundar kaatuu. Maalari Maunu von Wright + Helsingissä 1868.
7. Valkiomies Rüstaa Adolf Neuterholm synt. Suitiasissa 1756. Nikolai I synt. Hästinaassa 1796. Antero Wilh. Jngman synt. Lohtajalla 1819. Maalari Kaarle Emanuel Jansson synt. Finströmissä 1846.
9. Katarina II keisarinna 1762. Paavo Ruotsalainen synt. Lapinlahdella 1777. Ruotsinsalmen toinen taistelu 1790; venäläiset voitetaan. Reskusvirastojen muutto Turusta Helsinkiin käsketty 1817.
10. Viimeiset maisterin-ihkääset Turussa 1827.
11. Koskenperkausten johtaja Samuel Ehydenius hukkuu Niska-koskeen 1757. Tiedemies Pietari Forskäl + Arapian Jerimissä 1763.
12. Rüstaa Adolf nimitetään Suomen suurvihkijäksi 1610. Historiantutkija Juhana Arckenholtz + Tukholmassa 1777.
14. Kristian I Turun linnassa 1463. Raubun taistelu 1656. Lapuan taistelu 1808. Aleksanteri II saapuu Helsinkiin 1876.



Luft		№
17	P. Meffi ○ 3,8—9,2	5
18	L. Fredrik (Meffi)	6
Room 8: 12—17 Matt. 7: 15—21.		
19	E. S j. Kolm. p. Saara	7
20	M. Margareta (○ 3,12—8,59	8
21	L. Hanna ○ 3,16—8,55	9
22	R. Matleena	10
23	L. Olga ○ 3,20—8,50	11
24	P. Kirsti	12
25	L. Jaakko ○ 3,25—8,46	13
Saaf. 2: 26. Filipp. 3: 14. Tit. 2: 11—13.		
26	E. 3 Antousp. Martta	14
27	M. 7 Uniffoa ○ 3,29—8,42	15
28	L. Nuvo € 6,13 a	16
29	R. Olawi (Notti) ○ 3,34—8,37	17
30	L. Erika (Niiffa)	18
31	P. Helena ○ 3,38—8,32	19

**Muistiinpanoja:**

- 23. Mätätuu alkaa.
- 28. Marraskuussa poismuuttawa palkollinen saa tästä päivästä alkaen (Eyyäf. 8 p:n saakka) pyytää päästötodist. Jos suostuntaveron alainen kuolee ennen tämän kuun enf. päivää, ei hänen puolesta tarvitse veroa suorittaa.

Kesantopelto äestetään ja kynnetään, taikka ajetaan karhilla, jotta rikkaruohot häviävät.  
Kun otran hiukset näkyvät, warta silloin wiikattee.

- 15. Newanlinnan taistelu 1240; Aleksanteri Newski voittaa ristiretkeljiöitä. Turun yliopisto vihitty 1640. „Lumiaura“ Mafe Tott † 1640 Lawilassa, hänen poikansa Klaus Tott † Pariisissa 1674. Waltiomies Robert Henrik Reh binder synt. Paimiossa 1777. Yliopiston 200-wuotisjuhla wietetään Helsingissä 1840 tänä ja seuraav. päivinä.
- 16. Jaakko de la Gardie walloittaa Nowgorodin 1611.
- 17. Piispa Daniel Juslenius † 1752. Suursaaren taistelu 1788.
- 18. Säätäjien hyväksymä painowapaudenlaki wahiwistettu 1865.
- 19. Toinen ja ratkaisewa päivä Warsowan kolmepäiwäisesä taistelussa 1656. Aleksanteri I lopettaa Porwoon waltiopäivät 1809.
- 20. Suomalainen raamatunkäännös walmis 1642. Adolff Cerik Nordenfjöld purjehtii Afasian itäisimmän niemen ympäri 1879.
- 21. Parkummäen taistelu 1789.
- 24. Sigismund kuningas pantu arwostaan 1599. Sotapääliskiö Gewert Kaarlenpoika Horn taatuu Pihkowan edessä 1615.
- 25. Piispa Johana Browallius † Turussa 1755. Lektorii Kaarle Niilo Reetman synt. Dulussa 1793.
- 26. Amiraali Klaus Laurinpoika Fleming † Kielin edustalla 1644.
- 27. Ehrenfjöld taistelee Riihilahdella 1714.
- 28. Reduktiooninjoh taja Herman Fleming † 1673. Sota Wenäjää vastaan julistettu 1741. Säweltäjä Bernh. H. Crusell † 1838.
- 29. Hallitusmuoto hyväksytty 1634. Sawonlinna antauu 1714.
- 31. Reduktiooninjoh taja Klaus Hermaninpoika Fleming † 1685.

7	18	18
1 P. Pietari	3,41—8,30	Heinäf. 20
1 Kor. 12: 2—11. Luuk. 19: 41—47.		
2 S. 10 f. Kolm. p.	Katri	21
3 M. MARIA	3,45—8,25	22
4 T. Tarffi	6,52 i.	23
5 K. Salme	3,50—8,20	24
6 T. Sikstiis (Sirkku)		25
7 P. Lahja	3,55—8,14	26
8 E. Dma		27
1 Kor. 15: 1—10. Luuk. 18: 9—14.		
9 S. 11 f. Kolm. p.	4,0—8,9	28
10 M. Lauri		29
11 T. Sanna	4,5—8,4	30
12 K. Klaara	10,51 i.	31
13 T. Ranerva	4,10—7,58	E. f. 1
14 P. Eusebius		2
15 E. Sälk. Mar. p.	4,14—7,53	3

### Muistiinpanoja:

1. Kotim. lahj. I obl. arv.
1. Waktion palk. I. sarjat arv. ja arivotut obl. lunast.
5. Suom. asem. patafj. vuosip.
9. Rauhoitusaita loppuu niiden hyödyllisten otusten suhteen, joidenka ampumien ei vielä viime kuussa ollut sallittu (paitfi pesto- ppyyt).
10. Metfästys koirilla vapaa.
11. Tähän aikaan nähdään runsaasti lentotähtiä.

Salla hiljan kylväneelle, nälkä siemenen syöneelle.

1. Tampere wapaakaupunki 1821. Dikeuksia suotu suomenkielelle ja Szwäskylän seminaari awattu 1863. J. A. Sjöström † 1885.
2. Turku ryöstetään 1509. Prow. Mattias Afkander † 1871.
3. Waasan kaupunki palaa kokonaan 1852.
4. Söytiäinen laskeutuu äkkirvaamatta Pyhäjärveen 1859.
5. Wuorineuvos John von Julin synt. Dulusa 1787.
6. Ensimmäiset vihollislaiwat jaapuwat 1855 Wiaporin edustalle.
7. Pietari Brahe palaa Ruotsiin 1640. Koulujärjestys annettu 1649. Roma halla 1696. Turun rauha 1743. Adolff Zivar Urwidsson synt. Padasjoella 1791 ja August Ahlqvist Kuopiossa 1826.
8. Piispa Naamu Jaakko Alapaeus † 1818. Vihollisarnejat tulewat Ahwenanmaalle 1854. Uusi koulujärjestys annettu 1872.
9. Wiaporin kolmepäiwäinen pommitus alkaa 1855; paljon rakennuksia palaa. Kultarahakanta määrätty Suomelle 1877.
10. Wiipurin sukio perustettu 1641.
11. Taloudentutkija Pietari Adrian Gadd † Turussa 1797.
12. Pähkinäsaaren rauha 1323. Turun linna antauu kuninkaanle 1563. Ritjapaino perust. Turkuun 1641. Sotamarski Jaakko de la Gardie † Starassa 1652. Anjalan liitto tehdään 1788.
13. Robert Wilhelm Ekman synt. 1808 Uudessa kaupungissa.
14. Wärsälän rauha 1790. Frans Mikael Franzén † Ruotissa 1847. Bomarsundin pommitus alkaa 1854.

Luuf.		18
2	Kor 3: 4—18. Mart. 7: 31—37.	
16	S. 12 f. Kolm. p. Brynolf	4
17	M. Berner	5
18	L. Urmas	6
19	R. Mauno	7
20	L. Samuli	8
21	P. Nasto	9
22	L. Jivar	10
Gal. 3: 16—22. Luuf. 10: 23—37.		
23	S. 13 f. Kolm. p.	11
24	M. Värttyli	12
25	L. Loviisa	13
26	R. Ilmo	14
27	L. Lemmitty	15
28	P. Tauno	16
29	L. Zuh. Kast. k.l.	17
Gal. 5: 16—24. Luuf. 17: 11—19.		
30	S. 14 f. Kolm. p. Emil	18
31	M. Arvi	19

### Ministiinpanoja:

20. Eyysslukufausi alkaa kansa-  
kouluttaja-seminaareissa.
24. Mätätuu päättyy.
31. Peltopyynn rauhoitus- aika  
päättyy.
- Elon korjuu ajettakoon hywisjä  
ajoissa; aikasemmin niitetty  
vilja antaa paremmat jau-  
hot ja on voimallisempaa  
kuin täysin tuleentunut, joka  
taas on siemeneksi parempi.  
Kun jywä on maitokkaasta  
muuttunut tuoreen juuston  
faltaiseksi, on otollinen niit-  
to-aika.

15. Drotseti Boo Zuhonpoika † 1386. Kemiantutkija Zuhana  
Gadolin † 1852 Wnämäellä.
16. J. M. Sprengtporten synt. 1741. Bomarsund antautuu 1854.
17. Fredrika Bremer synt. 1801. Mawuuden taistelu 1808.
18. Suomen senaatin perustawa ohjesääntö annettu 1809.
19. Kustaa II:n wallantumous alkaa 1772. Kreivi Kustaa  
Mauri Armfelt † Tzarstojne Selossja 1814.
20. Koleru alkaa Helsingissä 1831.
21. Hallitusmuoto hyväksyitty 1772. Karstulan taistelu 1808.
- Sotapäällikkö Kaarle Zuhana Adlercreutz † 1815 Tukholmassa.
22. Piispa Paawali Juusten † Turussa 1576.
23. Kowa halla 1696. Lappeenrannan taistelu 1741.
24. Paffosowinto tehty Helsingissä 1742. Nuotinsalmen taistelu  
1789; wenäläiset woittawat. Aleksanteri I Ruopiossa 1819.
26. Zuhana Gezelius wanh. nimitetty Turun piispaaksi 1664.
27. Rörblingin onneton taistelu 1634; Kustaa Horn joutuu  
wankeuteen. Ridutushuoneet määrättyt häwitettäväiksi 1772.
28. Aleksanteri I saapuu Rajaaniin 1819. Julius Krohn † 1888.
30. Naantaalin luostari perustettu 1438. Afjel Dyenstjerna  
perustaa kansakoulun Remiölle 1649. Piispa Zuhana Browallius  
synt. 1707. Uudenkaupungin rauha tehty 1721, Turun liitto 1812.
31. Runoilija Jaakko Freje † Tukholmassa 1729. Sotapäällikkö  
Zuhana August Sandels synt. 1764 Tukholmassa.

1 L. Mku	⊖ 4,55—7,3	Colf.	20
2 R. Zustus			21
3 L. Cere	⊖ 5,0—6,57	⊕ 9,56a.	22
4 P. Mooses			23
5 L. Mainio	⊖ 5,5—6,54		24
Gal. 5: 25, 26; 6: 1—10. Matt. 6: 24—34.			
6 S. 15 f. Kolm. p. Safari			25
7 M. Regina	⊖ 5,9—6,45		26
8 L. Mar synt. p.			27
9 R. Ewert	⊖ 5,14—6,39		28
10 L. Teodard.			29
11 P. ALEKSANTERI	⊕ 0,47 i.		30
12 L. Tiila	[⊖ 5,19—6,33		31
Efej. 3: 13—21. Luuk. 7: 11—17.			
13 S. 16 f. Kolm. p.	⊖ 5,24—6,27		1
14 M. Yida	[Syysk. 2		
15 L. Niketas	⊖ 5,28—6,21		3

### Muistutuksia:

1. Balt. 1882 ja 1889 I. obl. arvo-  
taan.
1. Hyv. 1884 I. forf. ja arv. obl.  
lunastetaan.
1. Ehytyslup. alkaa kouluisia.
3. Eläinmarkt. Rantilajassa.
8. " " Blijtiputaalla.
8. Viimeinen päivä, jolloin palkol-  
linen saa pyytää päästöodistusta  
isännältä. Samoin viimeinen päi-  
vä, jona isäntä on oikeutettu an-  
tamaan väastötirjan palkolliselle,  
jota hän ei aio pitää seuraavana  
vuonna.
15. Eläinmarktinat Moulujärven Häi-  
jässä.
15. " " Rivalassa.
15. " " Pietämällä.
15. Marktinat Joensuuissa.
15. Hyv. 1887 I. forf. ja arvotut obl.  
lunastetaan.
16. Eläinmarktinat Someroessa.
17. " " Jialmella.
17. Toripäivä Kuopiossa.

1. Ruonan taistelu 1808. Normalikoulu alkaa 1864.
2. Bomarsundin linna räjäytetään ilmaan 1854.
3. Ritkolaki annettu 1686.
- 4 ja 5. Turku palaa 1827. Kova ja yleinen halla 1867.
5. Provesjori Antero Wilhelm Jngman † Helsingissä 1877.
6. Piispa Juhana Gezelius nuorempi synt. Tartossa 1647.
7. Turussa käy Cerif XII 1357, Kustaa Waasa 1530. Koffola,  
Uusjarleppyy perust. 1620. Breitenfeldin taistelu 1631; Kustaa Madolf  
voittaa Tilly'n. Saimaan kanava avattu ja Wiipurin linna palaa 1856.
8. Räkjalmen linna antautuu venäläisille 1710.
9. Sotapäällikkö Klaus Kristerinpoika Horn † Ruotsin Åbysä  
1566. Porthanin muistopatsas Turussa paljastettu 1864.
11. Lätte alkaa Riihimäen-Pietarin rautatiellä 1870. Suoma-  
laisen alkeisopiston huone Helsingissä vihitty 1878.
12. Valkiomies kreivi Brahe † 1680 Vogefundissa.
- Kirjailija ja säveltäjä Kaarle Collan † Helsingissä 1871.
13. Kaarina Maununtytär † Suksialassa 1612. Suuttaan tais-  
telu 1808. Lakitieteen tutkija Mattias Calomius † Turussa 1817.
14. Oravaisten taistelu 1808. Hämeenlinna palaa 1831.
15. Djamon rautakaivos saapi oikeudet 1542. Soturi Otto von  
Zieandt † lähellä Wiipuria 1823. Maalaisten palomakuutusyhdistys  
perustettu 1858, hyppoteekkiyhdistys 1859.

luku		luku	
16	R. Mielikki	4	
17	L. Elisabet	5	17. Eläinmarffinat Borissa.
18	B. Tyyni	6	17. Marffinat Turussa.
19	L. Fredrika	7	18. Eläinmarff. Läntipohjaassa ja Sjymäsä.
Esef. 4: 1—6. Luuf. 14: 1—11.		18.	Toripäivä Kafajaella.
20	E. 17 j. Kolm. p. Augusta	8	22. Eläinmarff. Jymäskyläsä.
21	M. Matteus	9	22. " Kaujalassa.
22	L. Mauri	10	22. Marffinat Kemissä.
23	R. Teffa	11	22. " Lappeenrannassa.
24	L. Gerhard	12	23. Eläinmarffinat Toijalassa.
25	B. Kullervo	13	23. Marff. Maarianhaminassa.
26	L. Kyprianus	14	24. Eläinmarffinat Jkaalijissa.
1 Kor. 1: 4—8. Matt. 22: 34—46.		24.	24. " Tammiisaarella.
27	E. 18 j. Kolm. p. Raimo	15	24. Marffinat Hämeenlinnassa.
28	M. Leonard	16	24. " Käfijalimella.
29	L. Mikko	17	24. " Dulussa.
30	R. Hieronymus	18	24. " Raumalla.
		17	24. Toripäivä Mikkelissä.
		18	29. Eläinmarffinat Suittisten Lauttakyläsä.

17. Herman Fleming synt. 1619. Haminan rauha tehty 1809.  
 18. Kansantirjailija Pietari Päivärinta synt. Ylitwiskasä 1827.  
 Aleksanteri II awaa waltiopäiwät Helsingissä 1863.  
 21. Piispa Olawi Maunonpoika † 1460. Lauri Juhana Ehren-  
 malm † 1774. Kielentutkija Kustaa Kemwall synt. Galkossa 1781.  
 Waltiomies Juhana Mauri Nordenstam synt. Tukholmassä 1802.  
 22. Suuri tulipalo Turussa 1678.  
 23. Waltiomies Lauri Gabr. von Haartman synt. Turussa 1789.  
 Suomen perustuslait ilmestywät painosta 1861.  
 24. Wittstockin taistelu 1636; Vanér voittaa. Porwoo tulee  
 piispanistuimeksi 1724. Piispa Frans Ludwik Schauman synt. 1810  
 Riantämäellä, lääkäri ja luonnontutkija Ewert Julius Bonsdorff  
 Turussa 1810 ja kielentutkija Kustaa Cerik Gurén 1818 Borissa.  
 25. Wiaporinperustaja Augustin Ehrenswärd synt. Kuotissa 1710.  
 26. Soturi Otto von Geandt synt. Kristiinassa 1762.  
 27. Piispa Eskil Petraeus † 1657 Turussa. Kustaa Mauri  
 Armsfelt pyytää eronsä Kuotjin palveluksesta 1810.  
 28. Jesnajan tappelu 1708; Pietari I woittaa Levenhauptin.  
 29. Kustaa Waasa † 1560. Cerik XIV otettu wangiksi 1568.  
 Rutto ilmestyy Turkuun 1710. Waasan rata awattu liikkeelle 1883.  
 30. Kaarle herttua valloittaa Turun linnan 1597. Lohtajan  
 aielepö tehty 1808. Ruwanweistäjä Juhana Takanen † Roomassa 1885.

Lu				
1	Z. Johanella	○	6,6—5,32	19
2	P. Ludwik		[Synsk. 20	
3	L. Gewald	○	6,11—5,26	21
Sohj. Jlm. 12: 7—12. Matt. 18: 1—11.				
4	S. Mitteliup.		Frans	22
5	M. Inkeri	○	6,16—5,20	23
6	Z. Bruuno			24
7	K. Birgitta (Pirjo)	○	6,21—	25
8	Z. Hilja		[5,14	26
9	P. Mo	○	6,26—5,8	27
10	L. Josefina			28
Esef. 5: 15—21. Matt. 22: 1—14.				
11	S. 20 f. Kolm. p.	○	6,31—5,2	29
12	M. Walfred		[ 0,37 a.	30
13	Z. Teppo	○	6,36—4,56	Lokaf. 1
14	K. Elsa			2
15	Z. Heta	○	6,41—4,50	3
16	P. Galls (Dsa)			4

### Ruistiinpanoja:

1. Walt. 1886 l. obl. arvotaan.
1. Uusi aikataulu valtion rautateillä.
1. Toripäivä Merikarvialla.
1. Markkinat Heinolassa.
1. " Helsingissä.
6. " Tampereella.
6. Etelämarkkinat Turussa.
7. Markkinat Viipurissa.
7. " Porvoossa.
8. " Raahessa.
8. " Uud. kaupungissa.
9. Etelämarkkinat Partanossa.
9. Markkinat Tammihaareissa.
9. Toripäivä Porissa.
14. Markkinat Loviisassa.
14. Toripäivä Savonlinnassa.
15. Markkinat Haminassa.

1. Tampere perustettu 1779. Suomen senaatti aloittaa istuntonsa Helsingissä 1819. Viipurin hovioikeus vihitty 1839. Jyväskylän suomalainen alkeisopisto avataan 1858.
2. Waasa perustettu 1606. Helsinki muutettu nykyiseen paikkaansa 1639. Suomalainen hallitusneuvosto aloittaa toimensa Turussa 1809. Tohtori Kaarlo Bergbom synt. Viipurissa 1843.
4. Kaarle IX synt. 1550 Tukholmassa. Viaporin perustaja Augustin Ehrensvärd † Saaristen virkatalossa 1772.
6. Pälkäneen taistelu 1713. Raahen palaa suurimmafsi osaksi 1810. Niopiston luennot alkavat Helsingissä 1828.
8. J. K. von Döbeln lausuu jäähyväiset Suomen armeijalle 1809. Hankoniemen rata avattu liikkeelle 1873.
9. Rumallisuuden Agaton Meurman synt. Kangasalla 1826.
10. Brunkebergin taistelu 1471. Meksis Rivi synt. 1834.
11. Pähkinälinna antautuu venäläisille 1702. Sotaväen leskijä orpokassa perustettu 1819, Suomen lääkäri-seura 1835.
12. Rauppajärjestys annettu 1617. Suomen kansakoulun isä Uno Cygnaeus synt. 1810. Viipurin kirjallisuusseura perust. 1845.
13. Drjö Maunu Sprengtporten † Pietarissa 1819. Suomalainen teatteri alkaa toimensa Porissa 1872.
14. Mauno Olavinpoika Lavast synt. 1357. Westfalin rauha tehty 1648. Senfuuri pantu toimeen 1829.

Muitiinpanoja:	
17 L. Hellin	⊙ 6,46—4,44 ⊕ 3,25 i. 5
Esef. 6: 10—18. Joh. 4: 46—53	
18 S. 21 f. Kolm. p. Luukas	6
19 M. Ujas	⊙ 6,51—4,38 7
20 Z. Rasper	8
21 R. Ursula	⊙ 6,56—4,32 9
22 Z. Waito	10
23 P. Seweri	⊙ 7,1—4,27 11
24 L. Taito	⊕ 3,36 i. 12
Ps. 18: 50. Esai. 25: 9. Ps. 34: 4.	
25 S. 4 Anttonap. Hilda	13
26 M. Amanda	[⊙ 7,6—4,21 14
27 Z. Saima	⊙ 7,11—4,16 15
28 R. Simo	16
29 Z. Lillukka	⊙ 7,16—4,10 17
30 P. Gustaava	18
31 L. Artur	⊙ 7,22—4,5 19

Die palkkausfään nö stjä.

Isännän pitää palkolliselle, kun hän palveluksesta lähtee, antaa päästökirja, joka totuuden ja oikeuden mukaan sisältää: 1) palkollisen nimen, 2) palvelusajan päästökirjan antajan luona, 3) miten palkollinen on itsensä käyttänyt ja palveluksensa toimittanut, 4) ajan miltei palkollinen on vapaa toiseen palvelukseen rupeamaan, 5) päästökirjan vuosi- ja päiväluvun, isännän omakätisen nimitirjoituksen, taikka hänen puumerkkinsä ja kirjantekijän nimen.

15. Säveltäjä Bernh. H. Crusell synt. Nudeshakaupungissa 1775.
16. Kuotujakolaitos ehdotettu säädylle 1682.
17. Walttiopäiväjärjestys wahvistettu 1723.
21. Birger Jaarli † 1266. Asetus annettu isostajaoesta Suomessa 1756. Drjo Mauno Sprengtporten menee Wenäjän palvelukseen 1786. Maalari Aleksanteri Lauraeus † Roomassa 1823.
22. Sisipäällikkö Tapani Löfving † 1777.
23. Sotapäällikkö Ruztaa Horn synt. 1592. Breitenfeldin toinen taistelu 1642. Kielentutkija Drjo August Wallin † Helsingissä 1852.
24. Sotapäällikkö Kaarle Armfelt † Bernajalla 1736. J. A. Wallin synt. Ahwenan Sundissa 1811. Gorny Dubniakin taistelu 1877.
25. Suomenkielisiä yliopiston wäitöskirjoja sallitaan 1858.
26. Runoilija Lauri Stenbäck synt. 1811 Wöyrisä.
27. Ruztaa Waasa Helsingissä 1555. Kemiantutkija Pietari Adolff von Bonsdorff synt. Turussa 1791. Koljomvirran taistelu 1808.
28. Margareta kuningatar, Kalmarin Unionin perustaja † 1412.
29. Suomi jaettu kahteen laamannikuntaan 1435. Säädnyt suostumat isoon reduktiooniin 1680. Dulun rata awattu liikkeelle 1886. Aleksanteri III hengen waarassa Borkin luona 1888.
30. Runingas Kaarle IX † 1611 Tukholmassa. Runoilija, kreivi Ruztaa Filip Creutz † 1785 Tukholmassa.
31. Turun howioikeuden ensimmäinen istunto 1623. Uskonpuhdistuksen riemujuhlaa wietetään 1817.

Lutii  
131  
1

Joh. 3: 7—12. Matt. 5: 1—12.

1	S. Pnh. m. p.	○ 7,24—4,2	20
2	M. Topias [S]	8,12 t. Lotaf.	21
3	T. Erland	○ 7,29—3,57	22
4	K. Hertta		23
5	T. Malafias	○ 7,35—3,52	24
6	P. Rustaa Adolf		25
7	L. Engelbert	○ 7,40—2,47	26

Kolof. 1: 9—15. Matt. 9: 18—26.

8	S. 24 s. Kolm. p. Willehad		27
9	M. Teumo	○ 7,45—3,42	28
10	T. Mart. Luther [S]	10,26 a.	29
11	K. Mart. piispa	○ 7,50—3,37	30
12	T. Konrad		31
13	P. Kristian	○ 7,55—3,32	1
14	L. Silppa	[Marrask. 2	

1 Tesf. 4: 13—18. Matt. 24: 15—28.

15 S. 25 s. Kolm. p. ○ 8,1—3,28 3

## Muistiinpanoja:

1. Pallollisten muuttöpäivä.
1. Walt. palk. l. obl. num. arvotaan.
1. Kot. lahj. l. korfol. ja arv. obl. lunastetaan.
1. Sels. 1876 ja 1882 l. korf. lunast.
9. Historiallisen seuran vuosipäivä.
13. Lentotähtiä tavallista runsaammin näkyneissä.
13. Suom. men. 1859 l. korf. ja arv. obl. lunastetaan.
14. Belttoppyn rauhoitusaita alkaa.
16. Ruun pimeneminen fl. 0,15—3,43 a.
- Syp. 1884 l. obl. arv. tässä kuussa.

1. Rüstaa IV Adolf synt. 1778. Suomen Talousseuran ensimmäinen istunto 1797. Fauna ja Flora seura perustettu 1821.
2. Pietari Brahe tulee Turun yliopiston kansleriksi 1646.
- Ensimmäinen maanviljelyskokous pidetty Turussa 1847.
4. Turun piispa Johannes I tulee arkkipiispaksi Upsalaan 1290.
5. Pontus de la Gardie valloittaa Räfsälmen 1580 ja hukkuu 1585. Sanomalehdentoimittaja Robert Lagerborg † Helsingissä 1882.
6. Liitzenin taistelu 1632; Rüstaa II Adolf kaatuu.
7. Historioitsija Johannes Messenius † Dulussa 1636. Kreivi Robert Henrik Rehbinder tulee Suomen asiain valtiohoiteeriksi 1811. Sanomalehdentoimittaja Paavo Tiffanen † 1873.
8. Kaarle X synt. 1622. Rahamuutos määrätty 1865.
9. Kaarle Armfelt synt. Inferissä 1666. Suomen historian isä Henrik Gabriel Porthan synt. Wiitasaarella 1739.
10. Tuoteplakatti annettu 1724.
12. Soturi Joakim Safari Dundér synt. 1774. Suomalainen lähetystö kokoontuu ensi kerta Pietarissa 1808.
13. Safari Topelius vanhempi lääkäri ja runojen kokoilija, synt. 1781. Merenalainen sähköjohto Ruotsiin valmis 1860.
14. 9 komiteaa asetettu waltioapäiväasioita valmistamaan 1862.
15. Waltaneuvos kreivi Klaus Wakenpoika Tott synt. 1616.



Luvut		1891	
16	M. Marne ☺ 1,56 a.	4	<p><b>Muistuttajainpanoja:</b></p> <p>Sos palkollinen muuttaa tofes-ta seurakunnasta, niin anta-toon kohta muuttokirjanja isännälle, joka viimeistään 14 päivässä antaa sen kirko-herralle.</p> <p>Eluttain talviruokkimisaika ta-wallisesti kestää Mikkelistä Urpoon eli 240 päivää. Koh-tuullisena heinänantina pide-tään hevoselle leiviskä, leh-mälle 10 tahi 14 naulaa, lampaalle 1½ tai 2 naulaa. Mitä vähemmän on heiniä, sitä runsaammin pitää antaa suurusta ja sitä enemmän tuluu olkia.</p>
17	L. Cino ○ 8,6—3,24	5	
18	R. Maksimus	6	
19	L. Lambert ○ 8,11—3,20	7	
20	P. Jalmar	8	
21	L. Tuomi ○ 8,16—3,16	9	
2 Tesf. 1: 3—10. Matt. 25: 31—46.			
22	S. Tuomiosuun. Sitju	10	
23	M. Klemens ○ 8,21—3,12	11	
24	L. Lempi [€ 10,6 a.	12	
25	R. Katrina ○ 8,25—3,8	13	
26	L. Dagmar	14	
27	P. Vitalis ○ 8,30—3—5	15	
28	L. Sten	16	
Ps. 24: 7—10. Esai. 25: 6—10.			
29	S. 1 f. Adwent. ○ 8,34—3,2	17	
30	M. Antero	18	

16. Taludentutkija professori Pietari Ralm + 1779.
17. Runingas Zuhana III + 1592 Tukholmasa. Keisarinna Katarina II + 1796 Pietarisä. Helsinki palaa 1808. Waltiemies Fabian Langenskiöld synt. 1810 Sääksmäellä.
18. Tiedemies Adolf Nordenskiöld syntyy Helsingissä 1832.
19. Narwan taistelu 1700. Oskioen pakkosowinto 1808. Orjö Maunu Sprengtporten nimitetään Suomen kenraalikuvernööriksi 1808.
20. Kreivi Berg eroaa kenraalikuvernöörinvirasta 1861. Kielen-tutkija ja runoilija August Ahlqvist + Helsingissä 1889.
21. Pietari Brahe saapuu Turkuun kenraalikuvernöörinä 1637.
22. Reduksioonitoimi jätetään kuninkaan valtaan 1682.
24. Runingas Kaarle XI synt. 1655. Tukholmasa. Sanoma-lehdentoi mittaja Robert Lagerborg synt. Dulussa 1835.
25. Elisabet keisarinna 1741. Tiedemies Rustaa Gabr. Sällström synt. Jimajoella 1775. Kasimir von Rothen + Mecklenburgisä 1880.
26. Soturi Pietari Longström + Norjassa 1718. Turun yli-opisto uudestaan vihitty 1722. Keisarinna Maria Teodorowna synt. 1847. "Daniel Hjort" näytetty 1862. Nioppilashuone vihitty 1870.
28. Uusi teateri Helsingissä vihitty 1860.
29. Joensuu kaupunki perustettu 1848.
30. Wiipurin pamaus 1495. Kaarle XII kaatuu Fredrikshallin edustalla 1718. Suomalainen lähetystö pääsee Ulfanteri I:n puheille 1808. Muistialan maanviljelysopisto perustettu 1837.



Mu		M.
17	T. Ignatius ○ 9,4—2,49	5
18	Þ. NIKOLAI	6
19	L. Jifaf ○ 9,5—2,249	7
	Esai. 62: 10—12. Joh. 3: 22—36.	
20	S. J. Adwent. Jaakop	8
21	M. Tuomas ○ 9,7—2,50	9
22	T. Joosep	10
23	R. Israël, Isko ○ 9,8—2,51	11
24	T. Matant, Ceida [C 7,18 a.	12
	Tiit. 2: 11—14. Matt. 5: 18—25.	
25	Þ. Joulupäivä ○ 9,8—2,52	13
	Tr. 6: 8—15, 7: 54—60. Matt. 23: 34—39.	
26	R. Tapainpäivä.	14
	1 Joh. 5: 19—21. Þf. 2: 1—12.	
27	S. E. jälj. Joul. ○ 9,8—2,54	15
28	M. Matt. lasten p.	16
29	T. Tuomas piisp. ○ 9,8—	17
30	R. Taawi [2,56	18
31	T. Sylwester ○ 9,8—2,59	19

**Muistiinpanoja:**

21. Ennen Tuomaanpäivää pitää lampuodin, vuotta ennen kuin vuokra-aika loppuu, jos hän tahtoo vuokraamasta tilasta ja sen viljelemisestä itsensä ylöspanoa, tätä ylöspanomista toimittaa.

21. Tavallinen ylöskantopäivä maalla.

29. Markkinat Jnarisissa. Joulukuussa Uttorniossa toripäivä.

Joulukuussa valitsevat useimmat Kansanvalistus-seuran haaraosastot toimikuntansa.

31. Ne, jotka eivät ole tottuneet pitämään kirjaa tuloistansa ja menoistansa, tekivät miisaasti, jos aloittavat tästä päivästä.

15. Cerik XIV syntyi Tukholmassa 1533. Tammisaari saa kaupungin oikeudet 1546.
16. Ruistaa Adolf rupeaa hallitukseen 1611. Piispa Maunu Jaakko Mopaeus synt. 1743 Leppävirvoilla Siivilin leski- ja orpo-tassa perustettu 1824. Waltiomies Lauri Gabriel von Gaartman † 1859.
18. Maunu Latolukko † 1290. Kaarle XI ryhtyy hallitukseen 1672. Salvaus kohtaa Juhana Ludwig Runeberg'ia 1863.
19. N. L. Arppe synt. 1803 Riteellä. Metus maakaupasta 1859.
20. G. Hein synt. Jääskessä 1800, J. J. Nordström Turussa 1801.
21. Kuningas Juhana III synt. 1537 Tukholmassa.
22. Drjö August Wallin nousee Sinai-wuorelle 1846.
23. Keisari Aleksanteri I synt. Pietarisissa 1777. Metus annettu Wiipurin läänin yhdistämisestä Suomen kanssa 1811.
24. Soturi Tapani Löfving synt. 1689. Kaarle XII:n armeija-sta kuolee 4,000 miestä wiluun 1708. Nikolai I keisari 1825.
26. Kielentutkija Reinhold von Becker synt. Kangasniemellä 1788. Uskelan firko wajoo maahan 1825. Arkkipiispa J. Tengström † 1832.
27. Mattias Calomius synt. 1737. Ruistaa Adolf Reuterholm † 1813. Usmelwoollisuuslaki annettu 1878.
30. Piispa Martti Skytte † Turussa 1550.
31. Koftan taistelu 1596. Kirjailija Fredrika Bremer † 1865 Arstassa. Runoilija Aleksis Kivi † 1872 Tuusulasissa.

### Silastollinen taulu maailman tärkeimmistä valtakunnista.

	Maailan tuhani.	Maailan tuhani.	Maailan- tuhani. % <sup>o</sup>	Maailan- tuhani. % <sup>o</sup>	Maailan- tuhani. % <sup>o</sup>	Maailan- tuhani. % <sup>o</sup>	Maailan- tuhani. % <sup>o</sup>
Alankomaat	33	4,506	284	278	2,223	260	
Sen siirtomaat	1,980	30,788	—	—	—	126	
Argentina	2,789	3,808	301	309	1,439	756	
Belgia	29	6,030	330	322	2,180	445	
Bolivia	1,334	1,342	25	32	73	4	
Brafilia	8,337	14,602	377	377	534	859	
Bulgaria	99	3,154	79	79	50	69	
Chili	753	3,115	230	265	442	269	
Egypti	1,021	6,817	245	245	2,621	178	
Espanja	497	17,248	803	803	6,334	949	
Sen siirtomaat	1,137	8,436	—	—	—	175	
Uusi Britannia	315	38,166	2,165	2,165	17,650	3,188	
Intia	4,040	258,918	1,897	1,913	4,841	2,482	
Kanada	8,823	4,946	191	229	1,475	2,180	
Australian mannerm.	7,626	2,980	568	560	3,152	1,655	
Italia	287	30,565	1,565	1,613	12,763	1,260	
Jämsä	300	23,647	1,353	1,354	9,753	1,567	
Unkari	325	17,077	877	878	3,827	1,066	
Bosnia	51	1,363	23	23	—	55	
Jaapani	382	39,069	397	397	1,562	146	
Kiina	11,574	402,735	494	—	407	14	
Kreikka	65	2,187	96	96	670	71	
Meksiko	1,946	11,487	197	191	900	860	
Peria	1,648	7,653	43	40	—	2	
Peru	1,049	2,972	40	34	1,828	262	
Portugali	92	4,708	228	247	2,762	209	
Sen siirtomaat	1,913	5,295	—	—	—	21	
Ranska	536	38,219	3,615	3,769	31,717	3,558	
Sen siirtomaat	3,113	30,074	—	—	—	307	
Rumania	130	5,500	160	160	851	245	
Ruotsi	450	4,748	129	129	368	753	
Norja	325	1,978	50	50	146	156	
Saksa	541	46,856	1,083	1,195	1,433	4,098	
Serwia	49	2,010	45	45	255	53	
Sveitsi	41	2,933	66	65	40	306	
Tanska (emämaa)	38	2,108	76	80	131	196	
Turkki	2,061	17,073	425	492	3,915	162	
Wenäjä (Euroopassa)	5,016	89,891	3,566	3,991	18,191	3,073	
Aasian Wenäjä	16,496	16,925	—	—	—	136	
Suomi	374	2,338	46	46	73	180	
Amerik. Yhdysvallat	9,068	62,921	1,996	1,770	8,891	26,092	

### Maailman esivaltiat ruhtinaat.

Järjestetyt hallitusajanksa mukaan.

Uusi Britannia:	Runingatar Viktoria	synt. 1819	ast. walt. ist. 1837
Jämsä-Unkari:	Keisari Frans Joosef	1830	1848
Peria:	Schahi Nasr Eddin	1831	1848
Alankomaat:	Runingas Wilhelm III	1817	1849
Lehtenstein:	Ruhtinas Juhana II	1840	1858
Montenegro:	Ruhtinas Mikolaus I	1841	1860
Tanska:	Runingas Kristian IX	1818	1863
Kreikka:	Runingas Yrjö I	1845	1863
Belgia:	Runingas Leopold II	1835	1865
Rumania:	Runingas Kaarle I	1839	1866
Jaapani:	Mikado Mutsu Hito	1852	1867
Norja ja Ruotsi:	Runingas Oskar II	1829	1872
Kiina:	Keisari Kuangsu	1871	1875
Turkki:	Sultani Abdul Hamid	1842	1876
Italia:	Runingas Umberto I	1844	1878
Wenäjä:	Keisari Aleksanteri III	1845	1881
Madagaskar:	Runingatar Ranomalo III	1860	1883
Espanja:	Runingas Alfonso XIII	1886	1886
Saksa:	Keisari Wilhelm II	1859	1888
Serwia:	Runingas Aleksanteri I	1876	1889
Monako:	Ruhtinas Albert	1848	1889
Portugali:	Runingas Kaarle I	1863	1889

### Tärkeimpien tasavaltain presidentit.

Bohji Amerik. yhdysv.:	Benjamin Harrison	valittu 1889	4:ksi w:ksi
Ranska:	W. Fr. Sadi Carnot	1887	7:ksi
Sveitsi:	L. Ruchonnet	1890	1:ksi
Brafilia:	Theodoro da Fonseca	1889	wälitaitajesti.

Paawii Roomassa: Leo XIII synt. 1810, valittu 1878.

## Keisarikunnan perhe.

**ALEKSANTERI III** Aleksandrowits, koko Wenäjänmaan Keisari ja itsevaltias, Puolan kuningas, Suomen suuriruhtinas y. m., syntynyt 10 p. Maaliskuuta 1845, nousut valta-istuimelle 13 p. Maaliskuuta 1881.

**MARIA FEODOROWNA**, Tanskan kuninkaan tytär, syntynyt 26 p. Marraskuuta 1847, mennyt naimisiin 9 p. Maaliskuuta 1866.

**Nikolai** Aleksandrowits, perintöruhtinas, synt. 18 p. Toukok. 1868.

**Prjō** Aleksandrowits, synt. 9 p. Toukok. 1871.

**Ksenia** Aleksandrowna, syntynyt 6 p. Huhtikuuta 1875.

**Mikael** Aleksandrowits, syntynyt 4 p. Joulukuuta 1878.

**Diga** Aleksandrowna, syntynyt 13 p. Kesäkuuta 1882.

S. M. Keisarin veljet ja sisar:

**Wladimir** Aleksandrowits, syntynyt 22 p. Huhtikuuta 1847, nainut 1874 **Maria** Pawlownan Mecklenburg-Schwerinin prinsessan, syntynyt 14 p. Toukok. 1854.

Kolme poikaa, yksi tytär.

**Aleksii** Aleksandrowits, syntynyt 14 p. Tammikuuta 1850.

**Maria** Aleksandrowna, syntynyt 17 p. Lokakuuta 1853, naimisissa Jon Britannian prinsessin Edinburgin herttuan **Alfredin** kanssa, joka on syntynyt 6 p. Elokuuta 1844.

**Sergei** Aleksandrowits, syntynyt 11 p. Toukok. 1857, nainut 1884 **Elisabet** Feodorownan Hessi-Darmstadtin prinsessan, syntynyt 1 p. Marraskuuta 1864.

**Paawali** Aleksandrowits, syntynyt 3 p. Lokakuuta 1860.

S. M. Keisarin sedät ja tädit:

**Konstantin** Nikolajewits, syntynyt 21 p. Syyskuuta 1827, nainut 1848 **Aleksandra** Josefownan, Saksi-Altenburgin prinsessan, syntynyt 8 p. Heinäkuuta 1830.

Kolme poikaa, kaksi tytärtä.

**Nikolai** Nikolajewits, syntynyt 8 p. Elokuuta 1831, nainut 1856 **Aleksandra** Petrownan Holstein-Oldenburgin prinsessan, syntynyt 2 p. Kesäkuuta 1838.

Kaksi poikaa.

**Mikael** Nikolajewits, syntynyt 15 p. Lokakuuta 1832, nainut 1857 **Diga** Feodorownan Badin prinsessan, synt. 20 p. Syysk. 1839.

Kuusi poikaa, yksi tytär.

**Diga** Nikolajewna, syntynyt 11 p. Syyskuuta 1822, naimisissa Wyrtembergin kuninkaan **Kaarle I** kanssa.

Toisen jo kuoheen tädin lapset ovat keisarikseen perheeseen myös luetut **Leuchtenburgin** herttua ja herttuattaret.

## Suomenmaan korkeimmat virkamiehet.

### Korkeim hallitus.

**Kenraalikuvernööri:** Kreimi Feodor Heiden, kenraali y. m.

**Kenraalikuvernöörin apulainen:** Wapaaherra Edward Rustaa af Forselles, kenraali.

**Ministeriwaltiliösihtööri:** Juhana Kasimir Ehrnrooth kenraaliluutnantti y. m.

**Ministeriwaltiliösihtöerim apulainen:** Waldemar Kaarle v. Daehn, kenraaliluutnantti.

**Keisarikunnan Suomen senaatti:** Puheenjohtaja: Kenraalikuvernööri.

**Oikeusosasto:** Wapaaherra Juhana Philip Palmén, puheenjohtajan sijainen.

Robert August Montgomery, presidentti, jäsen komiteassa Suomen asioita warten Pietarisä.

Jaakko Viktor Wasastjerna, senaattori.

Kaarle Adolf Teodor Cederholm, senaattori.

Sune Birger Juhana Björkstén, senaattori.

Kaarle August Nybergh, senaattori.

Swen Wilho Hougberg, senaattori.

Nikolai Konstantin Hornborg, senaattori.

Gemil Streng, senaattori.

Niilo Yisak Fellman, senaattori.

Oskar Fredrik Wilho Gylling, senaattori.

**Talousoosasto:** Wapaaherra Samuel Werner v. Troil, puheenjohtajan sijainen, hovimestari.

**Siviilitoimituskunta:** Kaarle Tudeer, tallimestari.

**Kansliatoimituskunta:** Juhana Rustaa Sohlman, senaattori.

**Waltiorvarain toimituskunta:** wapaah. Klaus Herman Rolander, salaneuwos.

**Kamaritoimituskunta:** Kaarle Gemil Ferdinand Ignatius, senaattori.

**Sotilastoimituskunta:** Viktor Napoleon Procopé, kenraaliluutnantti.

**Kirkollisasiain toimituskunta:** Prjō Safari Prjō-Rosknen, senaattori.

**Maanwiljelys-toimituskunta:** Wapaaherra Prjō v. Msthan, kenraaliluutnantti.

**Raappa- ja teollisuus-toimituskunta:** Adolf Edward Arppe, senaattori.

**Kristian Teodor Ofer-Blom**, kenraaliluutnantti, jäsen komiteassa Suomen asioita warten Pietarisä.

Fredrik Lerche, senaattori.

**Prokuraattori:** Prjō Henrik Willy Caloniüs.

## Howioikendet.

**Turun Howioikeus:** Presidentti: Lauri Teodor v. Hellens.  
**Baasan Howioikeus:** Presidentti: Juhana Kaarle Cemil af Frosterus.  
**Wiipurin Howioikeus:** Presidentti: Paarwali Cemil Forsman.

## Hallinto.

**Kenraalikuvernöörin kanslia:** Tirehtori: Teodor Fritjof Bläsielb.  
**Kuvernöörit:** Wudenmaan lääni: Hjalmar Yrjö Palin, kenraalimajuri.  
 Hämeen lääni: Torsten Costiander.  
 Kuopion lääni: Wapaaherra Juhana Fredrik Kustaa Alminoff, kenraalimajuri.  
 Mikkelin lääni: Wapaaherra Johannes Gripenberg.  
 Dulun lääni: Antero Juhana Walmgren.  
 Turun lääni: Wapaaherra Kustaa Afel Samuel v. Troil.  
 Baasan lääni: August Aleksanteri Järnefelt, kenraaliluutnantti.  
 Wiipurin lääni: Juhana Afel Gripenberg, kenraalimajuri.

## Keskus-wirastot.

**Suomen pankki:** Sääntjen edusmiehet:  
 Fredrik Kustaa Otto Selim Stjernwall, esittelijäsihteeri.  
 Otto Donner, prowersori.  
 Lorens Leonard Lindelöf, todellinen waltioneuws, puheenjohtaja.  
 Agaton Meurman, kunnallisuusneuws.  
 Esimies johtokunnassa: Kustaa Robert Alfred Charpentier, eversti-luutnantti.  
**Suomen waltiofoukutori:** Ylitirehtori: Erikus Viktor Calamnius.  
**Vääkintöhallitus:** Päätirehtori: Fredrik Saltzman.  
**Postihallitus:** Pääpostitirehtori: Kaarle Hjalmar Lagerborg.  
**Yleisten rakennusten ylläilyhallitus:** Ylitirehtori: wapaaherra Overt Sebastian Gripenberg.  
**Painoasiain ylläilyhallitus:** Puheenjohtaja: Edward Leopold Blumenthal.  
**Tenkijähuushallitus:** Yli-intendentti: Kaarle Kustaa Sammarf.  
**Wankeinhuotohallitus:** Ylitirehtori: Adolf Grotensfelt, howioikeuden-neuws.

**Tilastollinen päätoimisto:** Tirehtori: Juhana Adolf Bogström, waltioneuws.  
**Tukihallitus:** Päätirehtori: Birger Winter, waltioneuws.  
**Tie- ja weliyhdistysten ylläilyhallitus:** Ylitirehtori: Aleksanteri August Thesleff.  
**Maanmittauksen ylläilyhallitus:** Ylitirehtori: Jaakko Sjölin.  
**Waltion-rautatiet:** Ylitirehtori: Yrjö Adolf Strömberg, todellinen waltioneuws.  
**Metjänhuotohallitus:** Ylitirehtori: Aleksanteri af Forselles, waltioneuws.  
**Kalastusten tarkastaja:** Oskar Fritjof Nordqwist, tohtori.  
**Arkeologinen toimisto:** Waltionarkeologi Juhana Reinhold Aspelin.  
**Waiwaihoidon tarkastelija:** Kustaa Adolf Helsingius.

## Kirkko ja opetuslaitos.

**Yliopisto:** Kansleri: H. K. K. perintöruhtinas.  
 Wirkaa toimittawa kansleri: Ministeriwaltojihteeri.  
 Kanslerin sijainen: Wapaaherra Juhana Philip Palmén.  
 Rehtori: Kaarle Gabriel Tiidolf Rein, prowersori.  
**Siippakunnat:** Turun: Torsten Tuure Renwall, arkkipiispa.  
 Porwoon: Kaarle Henrik Mopaeus, piispa.  
 Kuopion: Kustaa Johansson, piispa.  
**Kouluylläilyhallitus:** Ylitirehtori: Lorens Leonard Lindelöf, todellinen waltioneuws.  
 Kansakoulujen ylitarkastaja: Antero Wilho Floman.  
**Polyteknisiiuuen opisto:** Tirehtori: Ernst Edward Dwisf, kanslaneuws.

## Sotawäki.

**Ylipäälykkö:** Kenraalikuvernööri.  
**Päälykkö:** Wapaaherra Yrjö Edward Ramsay, kenraaliluutnantti.  
**Luotji- ja majakkalaitos:** Tirehtori: Otto Gadd, kenraalimajuri.  
**Suomen kadettikoulu:** Tirehtori: Kaarle Enckell, kenraalimajuri.

## Afewelwollisuus-kalenteri.

**Tammikuun** 14 p:nä viimeistään annetaan asianomaiselle kutsunta-toimistolle hakemuskirjat helpotuksen saamisesta afewelwollisuuden täyttämisesä niihin kuuluvine todistuksineen, joidenka nojalla helpotusta haetaan.

14 p:nä viimeistään tulee sinä vuonna arvanheiton alaiisten afewelwollisten, jotka haluavat täyttää afewelwollisuutenja wapaaehtoisina, siitä kutsuntatoimistolle ilmoittaa.

**Subtituun** ja **Rejätuun** 15—23 päivien välillä toimitetaan yleinen kutsunta afewelwollisuuden täyttämiseen ja arvanheittoon.

Ennen **Heinäkuun** loppua päättää senaatti ja ilmoittaa läänitoimistoille ja kuuluuttaa yleisön tiedoksi, miten monta henkilöä siltä wuodelta tulee astua wakinaiseen palvelukseen kuskakin läänissä.

**Syyskuun** alkupuolella kuuluutetaan kunnallishallitusten toimesta firkoissa kahtena sunnuntaina peräkkäin kutsuntatoimistojen antamat luettelot kaikista wakinaiseen sotawäkeen määrättyistä henkilöistä ynnä ajasta ja paikasta, milloin afewelwollisuuden alaiisten tulee palvelukseen saapua. Samat luettelot ovat myöskin Syys- ja Lokakuun kuluessa saatavilla pidettävät kuntatuwassa, raastuwassa tahi muussa ilmoitetussa paikassa, sekä julkaistaan ne muutamain sanomalehtien kautta.

**Maraskuun** 1 p:nä tulee wakinaiseen palvelukseen määrätty saapua palvelukseensa.

Kolme sunnuntaita peräkkäin firkoissa kuuluutetaan ja wirallisissa lehdissä kolmasti ilmoitetaan ehdot, millä woidaan erityisissä tapauksissa saada helpotusta afewelwollisuuden täyttämisesä.

**Joulukuun** alkupuolella referwilistat kunnallishallitusten toimesta kuuluutetaan kaffi sunnuntaita peräkkäin firkoissa ja pidetään sitten saatavilla kuntatuwassa, raastuwassa tahi muussa ilmoitetussa paikassa.

## Säästöjen lisääntyminen toisesta wuodesta alkaen.

5 prosenttin korolla.

Kun josta päivä	karttuu 1	5	10	20	40
lääsetetään:	wuodesa.	wuodesa.	wuodesa.	wuodesa.	wuodesa.
1 penni	3: 65	20: 16	45: 90	120: 69	440: 91
5 "	18: 25	100: 84	229: 54	603: 45	2,204: 59
25 "	91: 25	504: 21	1,174: 73	3,017: 26	11,022: 97
50 "	182: 50	1,008: 42	2,295: 46	6,034: 53	22,045: 95
1 marffa	365: —	2,016: 85	4,590: 93	12,069: 07	44,091: 91
2 "	730: —	4,033: 71	9,181: 86	24,138: 14	88,183: 83
5 "	1,825: —	10,084: 27	22,954: 69	60,345: 36	220,459: 59

## Tietoja rautateistä.

Matkustajamaksut ovat kilometritä

1:sen luokan waunussa	10 penniä
2:sen " "	6½ penniä.
3:nen " "	matkustaja- ja sekajunasä 4½ penniä.
	tavarajunasä 3 penniä.

Matkoista ylitse 100 kilometriä huojeennetaan kuitenkin piletien hinnat matkan pituuden mukaan nousewassa määrässä.

Rahtatoista wuotta nuoremmat lapset makawat puolen markkaa. Wiittä wuotta nuorempia lapsia saa jokainen käyrikaswuinen henkilö kuljettaa yhden maksutta mukanansa.

Wähin maksu, wälimatkan katsomatta, on matkustajalta, wanhemmalta taitta nuoremalta, 1:ä luokassa 1 marffa 20 penniä, 2:sa luokassa 70 penniä ja 3:sa luokassa 50 penniä.

Wennetusta hinnasta myydhään tilauspilettiä (20 kerraksi samaa matkaa) sekä meno- ja paluupilettiä. Näitä pilettejä ei kuitenkaan myydä jokaisesta asemasta josta asemaan.

**Kapineet** kuletetaan maksutta jokaiselta kokonatselta matkustajapilettiltä 25 kilogrammaa ja puolipilettiltä 15 kg. Tämän yli nousewasta painosta sekä kapineista, joita ei woi lukea matkatarpeiksi, luetaan markkaa kullakin alkawalta kilogrammain wiisiluwulta 2 penniä kullakin alkawalta kilometrin kymmenluuwulta. Wähin maksu on 50 p:ää.

**Pakettia** kuljetetaan siinä päiwäjunassa, josta sisäänantamisen jälkeen ensiksi määräpaikkaan on saapuda. Maksu on matkan mukaan 150 kilometr. 300 kil. 500 k. yli 600 k.

2 kilogr. painawasta pakettista	— 25 p:ää	— 50	— 75	1: —
5 " " "	— 50	" 1: —	1: 50	2: —
10 " " "	— 75	" 1: 50	2: 25	3: —
15 " " "	" 1: —	2: —	3: —	4: —
25 " " "	" 1: 50	" 3: —	4: 50	6: —
50 " " "	" 3: —	6: —	9: —	12: —

Ruutista että pakettia on lähetettäväksi jätetty maksetaan 10 penniä.

**Rahtitawarat** ovat luokitetut kymmeneen hintaluokkaan. Maksu lasketaan josta 20 kilogrammasta. Wähin rahtimaksu kullakin lähetyksestä on 50 penniä.

**Pifatawarasta** maksetaan kahdenkertainen ensimmäisen luokan rahtimaksu, paitsi kun sitä lähetetään selsä- tahi tawarajunalla käysin lastatussa waunussa, jolloin maksu on kahdenkertainen saman tawaran rahtimaksu, waan kuitenkin ei kahdenkertaista kahdeksannen luokan markkaa helpompi.

Waitoa, kermaa, juomawettä, wotta ja eläviä kaloja kuljetetaan pifatawarana ensimmäisen luokan rahtitawaran yksinkertaisesta kuljetushinnasta. Wähin rahtimaksu pifatawarasta on 50 penniä. Ellei tawaran lähettäjä itse toimita mallimmukaisia kahta rahtisettejä ynnä

niihin kuuluvaa kuittia tavaransa mukaan, on hänen niitä lunastamiseksi tavaratoimistosta 5 pennillä ja niiden valmiiksi kirjottamisesta on maksettava myöskin 5 penniä. Rahtiseteliä saa liittää tavaransa kanssa, jolloin rautatie toimittaa tavaransa saapumisesta vastaanottajalle sanoman, muussa tapauksessa tulee lähettäjän itse toimittaa rahtikirjan erikseen vastaanottajan käsiin.

**Tyhjiä astioita, jättä y. m.**, joissa on kuljetettu pikku elukoita tahti elatusaineita, palautetaan takaisin lähetyksenselälle 5 pennistä kaupaleelta, jos palauttaminen tapahtuu ennen 7 päivän kuluttua siitä kun tyhjiä astia tavaroiheen saapui vastaanottoasemalle.

**Waunuja** saa tavaransa lähettäjä lastataksensa pidättää korkeintaan 12 tuntia. Joskaikesta tunnista, kun waunua sen jälkeen viivytetään, suoritetaan 25 penniä. Jos waunuja pidätetään loskauksen kautta ylitse sitä warten myönnettyä aikaa, waaditaan maksua jokaiselta waunulta ja alkavalta wuorokaudelta 4 markkaa.

**Jälkivaatimuksia** toimittaa rautatie yhden prosenttin pallosta vastaan. Wähin määrä toimituspalkkiona on 70 penniä.

**Matasiini-** tahti säilytysmaksua saapi maksaa, jos tullutta tavaraa jätetään ulosottamatta asemalle, kaupungissa kauemmaksi aikaa kuin 24 tuntia sekä asemalle maalla kauemmaksi aikaa kuin 36 tuntia sen jälkeen kun tavara on asemalle tullut.

## Suomen wäkiluku 1 p. Tammiukuuta 1890.

L ä ä n i t.	Mies- puolisia.	Nais- puolisia.	Yhteensä.	S i i t ä	
				kaupun- geissa.	maaseu- duilla.
Uudenmaan .	115,314	121,707	237,021	70,977	166,044
Turun ja Porin	192,536	198,903	391,439	48,191	343,248
Hämeen . . .	125,475	128,631	254,106	23,625	230,481
Wipurin . . .	168,048	172,632	340,680	28,045	312,635
Mikkelin . . .	87,627	90,226	177,853	4,980	172,873
Kuopion . . .	141,014	143,833	284,847	11,580	273,267
Waa'an . . .	202,622	208,467	411,089	20,877	390,212
Dulun . . . .	119,460	121,881	241,341	16	222,927
Koko Suomi	1,152,096	1,186,280	2,338,376	226,689	2,111,687

## Metri-järjestelmä.

Kaikkialla maan päällä, missä ihmiset ovat oppineet suomaan toisillaan oikeuden pitää tawaroita yksityisomaisuutenansa, on myöskin heidän välillään syntynyt tawaroiden vaihtotauppa. Mutta kauppa waatii mittoja; täytyy tietää kuinka paljo saa toivottua tawaraa sen sijaan mitä antaa. Uusia mitat kaiketi olivat jotakuin epämääräisiä. Jo wanhjojen mittojen nimestä huomaa miten ovat syntyneet. Alkuperäinen kynnärä oli kaiketi wäli kynnäspäästä sormien neniin, joka wäli on noin 3 korttelia pitkä. Salka oli jalan pituus. Tuuma, waaksa, syli, waka, tynnyrinala, wakanala y. m. wanhjat mitan nimet itse ilmoittawat miten ovat syntyneet ja mitä alkuperäisesti merkitsiwät. Sen mukaan kuin olot wakaantuivat, tuliwat mittojen määrät tarkemmin määritellyiksi, mutta, kuten arwata sopi, jokainen kansa pani tämän määrän toisin. Siten Suomen jalka, Saksan jalka, Englannin jalka y. m. kaikki wähän eroawat toisistaan, toisessa maassa ei kelpaa toisen maan mitat yhtä wähän kuin toisen maan kielikään, jopa kun yhteen waltakuntaan on yhdistetty ennen itsenäisiä maakuntia, on wunut tapahtua että maan toisessa osassa toisellaiset mitat käiwät kuin toisessa. Oli aika, jolloin ihmiset eiwät paljo liikkuneet kotienojen ulkopuolella eikä paljo kauppaakaan vielä harjoitettu eri maiden välillä, ja silloin ei tämä eroawaisuus ketään häirinnyt, mutta mitä enemmän kauppa ja liike on kaswanut maan päällä, sitä hantalamalta rupefi tämä eroawaisuus tuntumaan. Samat mitat ja yhtäläinen rahakin kaikkialla tuli toiwomukseksi, jota halulla tahdottiin toteuttaa, kunhan sopiwa tilaisuus siihen tarjoutuisi. Mutta kaikkialla olivat ihmiset kiintyneet siihen, mihinkä lapsuudesta olivat tottuneet, ketään ei haluttanut käydä rajan yli lainailemaan muilta, kun oma oli yhtä hymä muillekin tarjottawaksi.

Tuli silloin Kanskan wallankumous viime vuosisadan loppupuolella. Se oli sopiwa tilaisuus saada muutoksia aikaan, ranskalaiset olivat kääntäneet waltioolliset ja yhteiskunnalliset olonsa mullin mallin, kun y. m. oli pantu wiralta ja mestattu, alhaiso hallitsi, ylhäisö wapii, sotat äytiin joka haaralla, uusia waltakuntia luotiin, wanhjoja kufistettiin ja kaikkea, mitä ennen oli usottu ja pyhänä pidetty, se ei enää kelpannut mitkikään. Semmoisella ajalla oli helppo saada wan-



hat mitat ja painot keltvottomiksi julistetuiksi ja uusia sijaan, ja niin tehdiinkin.

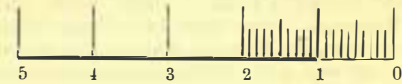
Wähitellen tointuivat ihmiset taasen wallankumouksen wimmas-tuksesta. Toinen asia toisen perästä, minkä wallankumous oli kääntänyt nurin, käännettiin oikein taas, mutta niin ei käynyt wanhojen mittojen. Ensiksi oli kansa jo enmättänyt niihin tottua ja toiseksi, niin olivat ne monessa suhteessa entisiä paremmat. Ranskassa siten metrijärjestelmä, joka siellä vuonna 1795 pantiin käytäntöön, on muuttamatta jäänyt voimaansa. Ja tämä Ranskassa kehitetty uusi järjestelmä on vielä saavuttanut voitton, joka ei milloinkaan ole tullut entisten eikä muiden mittajärjestelmien osaksi; sen owat hywäksyneet ja wapaachtoisesti ottaneet noudatettawaksi monet muut waltakunnat, sekä useimmat Ranskan rajanaapurit että hywin etäisetkin maat.

Syy siihen on että tämä järjestelmä itsessään on hywin järkewä. Sen keksiwät Ranskan etedimmät tiedemiehet, ja sitä tarotettiin alusta alkaen semmoiseksi, että se kelpaisi kaikilla, hywäksyttäisiin kansainväliseksi. Kaikki, sekä pituus- pinta- ja wetoimitat ja myöskin painot owat asetetut määrättyihin suhteisiin toisiinsa; ja saadakseen näille kaikille yhteinen ykkönen, joka ei saisi kuukia toiselle kansalle enemmän kuin toiselle, laskettiin niin tarkkaan kuin woiitiin matkan pituus päiväntasaajasta pohjois-napaan. Tämä wälj jaettiin kymmeneen miljoonaan osaan ja jokaista tällaista osaa nimitettiin metriksi. Wälj päiväntasaajasta pohjoisnapaan on siis 10,000,000 metriä. Tämä perusmitta jaettiin sitte kymmeneenosaan, nämä taas jokainen kymmeneen osaan ja niin pois päin, kunnes saatiin niin pieniä osia kuin mihin tarkoituksiin suinki tarwottaisiin.

Metrijärjestelmä on nykyään noudatettawana melkein koko Euroopassa, paitsi Wenäjällä ja Englannissa; melkein kaikissa Etelä-Amerikan waltioissa, Englannin Itä-Intiassa, Egyptissä ja osittain Saapanissa. Myöskin Englannissa ja Pohjois-Amerikassa sitä monessa paikassa käytetään rinnan maan oman mittajärjestelmän kansa ja näyttää se siten vähitellen pyrkiwän yksinwällitijaksi yli koko maailmaan. Suomessa se säätyjen suostumuksella keisarillisen asetuksen mukaan 16:ta Helmituuta 1888 on määrätty yksin noudatettawaksi 1892 vuoden alusta. Siihen asti sitä saa käyttää rinnan wanhojen mittojen kansa, mutta sen jälkeen eiwät wanhat mitat enää ole laillisia. Syytä siis kyllin tutustua uusiin ajoisiin.

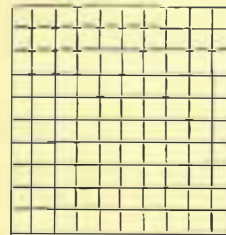
Ranskanwalistus-seuran kalenterin 1887 vuoden vuosikerrassa on lyhykäisestii esitetty metrifet mitat werrattuina wanhoihin ja sen jälkeen useassa vuosikerrassa — kuten tässäkin siwulla 42 — on ollut painettuna taulu, jonka mukaan woi saada selwille kuinka paljon joku määrä mitattua wanhoilla mitoilla on metrifisissä mitoissa. Tahdomme tässä tarkemmin esittää uusien pituus-, pinta- ja wetoimittojen sekä painojen keskenään.

**Pituusmitat:** 1 metrifissä on 10 desimetriä, ja kun 1 desimetrifissä on 10 senttimetriä, on tietysti 1 metrifissä siis 100 senttimetriä. Kuwaamme tähän 5 senttimetriä luonnollisessa suuruu-



desiaan ja vielä niin, että niistäkin joku on jaettu kymmeneenosaan, joita sanotaan millimetrikiksi; niitä käytetään kun on mitattawa pieniä wäljiä esim. paperilla tai kartalla. Millimetrikin on aivan hienoisia mittakaarwoisja jaettu vielä pienempiin osiin.

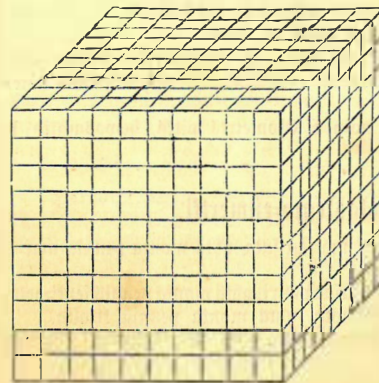
Metriä suuremmat pituusmitat owat: Hehtometri, joka on 100 metriä pitkä; kilometri tuhat metriä (lähes 1 wirsta), ja myriametri 10,000 metriä (lähes yfpi penikulma).



**Pintoja** mitataan siten että ne jaetaan yhtä suuriin neliöihin ja luetaan miten monta tällaista neliötä ne sisältävät. Nlemme tähän kuwaanneet neliön, jonka jokainen siwu on jaettu 10 osaan. Nlemme siitä että se sisältää 100 pientä neliötä, joidenka jokainen siwu on kymmeneenosa suuren neliön siwusta. — Tärkein pintamitta on Nari. Se sisältää sata neliömetriä; aarin jokainen siwu on siis 10 metriä pitkä.

Hehtaari on 100 aaria (eli 10,000 neliömetriä); hehtaarin joka siwu siis 100 metriä.

Neliökilometri on 1,000 metriä eli 1 kilometri pitkä.



**Weto-** eli tilawuusmittojen peruste on samoin metri. Tilawuutta mitataan siten että mitattawat määrät jaetaan yhtä suuriin kuutioihin ja luetaan kuinka monta kuutiota ne sisältävät. Tässä on kuwattuna kuutio, jonka jokainen reuna on jaettu 10 osaan, ja sen avulla jokainen siwupinta 100 pieneen neliöön. On helppo tätä kuwaa tarkastaisja huomata että koto kuutio sisältää tuhat yhtä suurta kuutiota, joidenka kaikki reumat owat kymmeneenosa suu-

ren kuution reunasta, sivupinnat jokainen sadannesosa suuren kuution sivupinnasta. — Tärkein tilavuusmitta on litra. Sen reuna on 1 desimetrin pituinen. Kuutiometri siis sisältää 1,000 litraa. Wielä ovat merkittävät: Hehtolitra = 100 litraa; Dekalitra eli Dekka = 10 litraa, ja litran alaosat desilitra eli kymmenesosa litraa, senttilitra sadannesosa litraa ja millilitra tuhannesosa litraa.

Wetomitat voidaan tehdä, samoin kuin entiset kappanmitat, kuution muotoisiksi, mutta pienemmät mitat paremmin tehdään entisten tuoppien ja kannujen tavoin pyöreäpohjaisiksi, on main pidettävä tarkka waari siitä että ne sisältävät niin paljon kuin pitää, ei enemmän eikä vähemmän.

**Painomitat:** riippuvat edellisistä siten että perustaksi pantu mitta, gramma painaa yhtä paljo kuin kuutiodesimetri puhdasta wettä. Yksi litra wettä sen mukaan painaa 10,000 grammaa, eli 1 kilogramma (kilogramma kutsutaan myös lyhemmin kiloksi), 10 kiloa on 1 leiwiskä, 100 kiloa 1 sentali, 1,000 kiloa 1 tonni. Gramman kymmenesosa on desigramma, sadannesosa sentigramma, tuhannesosa milligramma.

Lopuksi tahdomme vielä antaa muutamia tietoja, jotka toisinaan ehti huomataa hyödyllisiksi pitää muistissa:

Täysi-ikäisellä henkilöllä on wäli suoraan sivulle ojennetun oikean käsivarren nyrkin nystyrästä wasempaan olkapäähän noin 1 metri.

Wäli kynnänpäästä keskisormen nenään noin  $\frac{1}{2}$  metriä.

Keskisormen pituus juuriniwelestä lukien, sekä käden leveys nystyrään kohdalla peukalo siihen luettuna noin 1 desimetri.

Peukalon viimeinen jäsen on 3, ensi jäsen 4 senttimetriä pitkä. Jalan pituus 25 senttimetriä.

Tavallisen miehen pituus on noin 175 senttimetriä.

Täysikaswanut mies painaa noin 75 kiloa.

Täysi-ikäisen miehen askel on noin 75 senttimetriä. Matka, jonka pituus tiedetään askeleista, saadaan metriluvussa vähentämällä askelwun noin neljännesosalla.

Tunnin jalkamatka on noin 5 kilometriä pitkä, hevosmatka 10 kilometriä.

### Selvyo lasiento-esimerkki.

Yhtä monta markkaa kuin maksaa sata, yhtä monta penniä maksaa kappale.

Yhtä monta markkaa kuin maksaa metri, yhtä monta penniä senttimetri.

Yhtä monta markkaa sentalista, yhtä monta penniä kilolta.

Yhtä monta markkaa hehtolitrasta, yhtä monta penniä litrasta.

### Wertaustaulu.

	R a h a :	Myk:	Pituuksimitat:
Mankomaat	1 Gulden = 100 cent	2:09	1 El = 1 metri
Belgia	1 Frank = 100 centime.	1:—	1 Metri. 1
Brasilia	1 Milreis = 1000 reis .	2:83	1 " 1
Chili	1 Peso = 100 centawo .	5:—	1 " 1
Egypti	1 Piaster = 40 para . .	0:26	1 " 1
Englanti	1 Puntaa = 20 shillingiä.	25:22	1 Yard 0,91 "
"	1 shilling = 12 penny	0:12,5	
Espanja	1 Peseta = 100 cent . .	1:—	1 Metri 1
Itä-india	1 Rupie = 16 onoros	2:38	1 " 0,91 "
Italia	1 Lire = 100 centesimi	1:—	1 " 1
Itäwalta	1 Gulden = 100 kreuzer	2:47	1 " 1
Kiina	1 Tael = 1000 kash . .	8:40	1 Cowid 0,34 "
Kreikka	1 Dracma = 100 lepta .	1:—	1 Pitk 1
Persia	1 Toman . . . . .	11:89	1 Arschin 1,12 "
Peru	1 Sol = 100 cent . . .	5:—	1 Wara 0,84 "
Portugali	1 milreis = 1000 reis .	5:60	1 Metri 1 "
Ranska	1 Franc = 100 centime	1:—	1 " 1
Rumania	1 Lei = 100 ban para	1:—	1 Chalebi { 0,63 "
			0,68 "
Ruotfi	1 Kruunu = 100 äyriä . .	1:39	1 Metri 1
Saksa	1 Reichs mark = 100 pfennige	1:23	1 " 1
Serwia	1 Dinor = 100 kora . . .	1:—	1 Arschin 0,71 "
Sweitsi	1 Franc = 100 rappen .	1:—	1 Elle 0,60 "
Tanska	1 Kruunu = 100 äyriä . .	1:39	1 Wen 0,63 "
Turkki	1 Piaster = 40 para . . .	0:23	1 Pitk 0,71 "
Wenäjä	1 Rupla = 100 kopeikkaa.	4:—	1 Arschin 0,71 "
Amer. yhdyshsn.	1 Dollari = 100 cent . .	5:35	1 Yard 0,91 "

**Painot:** Belgia, Espanja, Italia, Itäwalta, Portugali, Ranska, Ruotfi, Mankomaat = kuin Suomesa. Brasilia: Duintal = 4 Arrobas = 32 arretels = kg 58:76. Tanska ja Norja: 1 Centneri = 100 naulaa = 50 kg. Englanti: Hundreweight (Centner) = 4 quarters = 50,79 kg; 1 naula = 16 ounce = 0,45 kg. Kreikka: 1 Kantar = 56,32 kg. Wenäjä: 1 Pud = 40 naulaa = 16,38 kg. Sweitsi: 1 Centner = 50 kg. Turkki: 1 Kantar = 1000 dirhem = 50 kg. Amerikan Yhdyshwallat = Englanti.

## Metrijärjestelmä.

Taulu osoittava vanhat mitat metrijisä mitoisja.

Paino.				Pituus.		Vetomitta					
Suoti	dg	ℓ.	kg	ℓℓ.	kg	Tuum.	cm	Jumpr.	l	Kapp.	dl
1	= 1,3	1	= 0,42	1	= 8,50	1	= 2,5	1	= 0,08	1	= 0,6
2	= 2,7	2	= 0,85	2	= 17,	2	= 4,9	2	= 0,17	2	= 1,1
3	= 4	3	= 1,28	3	= 25,50	3	= 7,4	3	= 0,25	3	= 1,7
4	= 5,3	4	= 1,70	4	= 34,	4	= 9,9	4	= 0,33	4	= 2,2
5	= 6,7	5	= 2,13	5	= 42,50	5	= 12,4	Kortt.		5	= 2,8
6	= 8	6	= 2,55	6	= 51,	6	= 14,8	2	= 0,65	10	= 5,5
7	= 9	7	= 2,98	7	= 59,50	12	= 29,7	3	= 0,98	15	= 8,3
8	= 11	8	= 3,40	8	= 68,	18	= 44,5	4	= 1,30	20	= 11,
9	= 12	9	= 3,83	9	= 76,50	24	= 59,4	5	= 1,63	25	= 13,8
10	= 13	10	= 4,25	10	= 85,	Kynn. m		6	= 1,96	Tynn. hl	
12	= 16	11	= 4,67	15	= 127,50	2	= 1,19	7	= 2,50	1	= 1,65
14	= 18,6	12	= 5,10	20	= 170,	3	= 1,78	Kann.		2	= 3,30
16	= 21	14	= 5,95	25	= 212,51	4	= 2,38	1	= 2,6	3	= 4,95
20	= 27	15	= 6,37	30	= 255,01	5	= 2,97	2	= 5,3	4	= 6,60
24	= 32	16	= 6,80	35	= 497,51	10	= 5,94	3	= 7,9	5	= 8,24
28	= 37	18	= 7,65	40	= 340,01	15	= 8,91	4	= 10,5	10	= 16,49
32	= 42	20	= 8,50	50	= 425,01	20	= 11,88	5	= 13,1	20	= 32,98

1 fito (fg) = 1000 grammaa (gr) eli 100 deigrammaa (dgr).

1 metri (m) = 1000 millim. (mm) eli 100 centim. (cm) eli 10 decim. (dm).

1 litra (l) = 100 centilitraa (cl) eli 10 dekilitraa (dl).

1 hehtolitra (hl) = 100 litraa (l) eli 10 dekalitraa (dhl).

Taulu osoittava metrijet mitat vanhoisja mitoisja.

	Paino.		Pituusmitta.		Vetomitta.	
	dg = ℓ. luoti.	kg = ℓℓ. luoti.	cm kyyn. ja t.	m kyyn. ja t.	dl = jumpr. ja jumpru.	hl = tapp. ja tapp.
1	— 3/4	2 ℓℓ. 11	— 3/8	1 f. 16 3/8	1 1/4	— 18 1/4
2	— 1 1/2	4 " 23	— 3/4	3 " 8 1/2	2 1/2	1 t. 6 1/2
3	— 2 1/4	7 " 2	— 1 1/4	5 " 1 1/4	3 1/2	1 " 24 1/2
4	— 3	9 " 13	— 1 5/8	6 " 18	5	2 " 12 3/4
5	— 3 3/4	11 " 24	— 2	8 " 10	6	3 " 1
6	— 4 1/2	14 " 4	— 2 1/8	10 " 3	7 1/4	4 " 19
7	— 5 1/4	16 " 15	— 2 1/4	11 " 19	8 1/4	5 " 7
8	— 6	18 " 26	— 3 1/4	13 " 11	9 1/2	6 " 26
9	— 6 3/4	21 " 6	— 3 3/8	15 " 4	11	6 " 14
10	— 7 1/2	23 " 17	— 4	16 " 20	12 1/4	7 " 2
20	— 15	47 " 2	— 8 1/8	33 " 16	15	5 " 12
30	— 23	70 " 19	— 12 1/8	50 " 13	22	15 " 6
40	— 30	94 " 4	— 16 1/8	67 " 9	30	9 " 24
50	1 ℓ.	6 117 " 21	— 20 1/4	84 " 5	38	3 " 30
60	1 ℓ.	13 141 " 6	1 f	1 1/4 101 " 1	Jota palstassa waatua wan-	
70	1 ℓ.	21 164 " 22	1 " 4 1/4	117 " 21	hoisja mitoisja määrätty pal-	
80	1 ℓ.	28 188 " 7	1 " 8 3/8	134 " 17	jous niin monta hylkää palstan	
90	2 ℓ.	4 211 " 24	1 " 12 3/8	151 " 14	hylkäässä olevata nett. mittaa,	

kun samalla rivillä taulun vasemmassa tlyjessä painettu numero osoittaa.

## Sähkösanomamääräys.

Suomenmaan paikkojen välillä maksetaan jokaisesta sanomasta 50 penniä (pohjamaksua) ja sen lisäksi 10 penniä joka sanalta.

Venäjälle maksetaan 60 penniä pohjamaksua ja 20 penniä sanalta Euroopan Venäjälle ja 40 Afriaan.

Muihin maihin ei makseta pohjamaksua, mutta määrätty maksu sanasta, eri takan mukaan jota maahan; esim. Englantiin 65 p., Italiaan 53 p., Itävalta-Untariin 32 p., Norjaan 33 p., Ranskaan 48 p., Ruotsiin 30 p., Saksaan 32 p., Sveitsiin 45 p., Tanskaan 49 p.

Intiaan *Smc.* 4.50 à 4.75, Algieriaan 60 p., Egyptiin *Smc.* 1.68 à 2.18, Syyväntoivon niemelle *Smc.* 11.10, Yhdysvaltoihin ja Ranskaan Amerikasja *Smc.* 1.43 à 2.38, Australiaan *Smc.* 9.83 à 12.78.

Sana, jossa on enemmän kuin 15 kirjainta, luetaan kahdeksi, ja Euroopan ulkopuolella luetaan jo 10 kirjainta yhdeksi sanaksi. Samoin luetaan sanaksi Euroopassa 5 numeroa, sen ulkopuolella 3.

Tavallisesta kielestä poikkeavia sanayhdistyksiä ei sallita. Piittomerkillä yhdistetyt sanat luetaan eri sanoiksi.

Seuraavat lyhenne: set käytetään ja maksetaan yhden sanan mukaan:

D Kiireellinen sanoma. Kiireellisistä sanomista saa lähettäjää, jos tahtoo, suorittaa kolmekertaisen maksun, jolloin sanoma lähetetään ennen muiden yfityisten sanomia.

RP Vastaus maksettu. Joka tahtoo vastausta, voi edeltäpäin itse suorittaa maksun siitä, jolloin vastaanottaja saa sähkösanoman kansja kuitin maksetusta vastauksesta. Tämä kuitti otetaan rahana vastaan sähkölennätin-konttorissa ja on sellaisena voimassa 6 viikkoa. Milloin ei nimenomaan ilmoiteta, miten monisanajesta vastauksesta maksu on suoritettu, katsotaan ilmoitus maksetusta vastauksesta merkitsevän 10 sanaa.

RPD Kiireellinen vastaus maksettu.

TC. Vertaileminen maksettu. Vertailemisesta maksetaan 25% yli takan.

CR Vastaanottotodistus maksettu. Vastaanottotodistuksesta maksetaan niinkuin 10 sana sähkösanomasta.

ES. Lähettävä jäljesjä.

PP Lähettäminen postin kautta maksettu

PR " " wakuutettu.

EP " " estafetin kautta maksettu.

XP " " expressin " " "

Jos vastaanottaja ei asu paikkakunnalla, jossa on lennätinasema, woi lähettäjää waatia että sanoma joko postisja tahi muulla tavoin lähetetään hänen jäljesjä ja tulee hänen suorittaa siitä asianhaarain mukaan waadittawat lisämaksut. FS merkitsee että sanoma on lähetettävä lennätimen kautta eteenpäin, jos vastaanottaja olii maksettanut toiseen paikkaan, jossa on lennätinasema.

## Postimaksut.

	M. p.
<b>Suljettu kirje</b> , kun paino ei nouse yli 15 gramman, maksaa	— 20.
"    "    15— 50 grammaa painava	— 40.
"    "    50— 100                   "    "	— 60.
"    "    100— 500                 "    "	1: —.
"    "    500— 1000 (= 1 kilogr.)	2: —.
j. n. e. puolesta kilogrammasta 1 markan. Kirjeestä, joka matkallaan käy ainoastaan yhdessä postitoimistossa, maksetaan sen painosta huolimatta 10 penniä.	
<b>Postikortti</b> ylönsiertainen . . . . .	— 10.
tassoisfortti . . . . .	— 20.
<b>Sidelähetys</b> (korkeintaan 2 kilogr.) joka 50 grammasta . . .	— 5.
Wähin maksu tavaranäytteestä on 10 penniä, asjalähetyksestä 20 penniä.	
Tavaranäytelähetys ei saa painaa yli 250 gr. eikä saa olla enemmän kuin 20 cm pitkä, 10 leveä, 5 korkea.	
<b>Paketti</b> 500 grammasta . . . . .	— 40.
joka seuraavasta 500 grammasta . . . . .	— 20.
Paketti ei saa painaa yli 10 kilogr. paitsi milloin lähetys saattaa tapahtua kokonaan rautateillä tai höyrylaivalla, jolloin 20 kilogr. painavia vastaanotetaan.	
<b>Sisäänkirjoitus</b> (paitsi portomaksu) . . . . .	— 25.
<b>Wakuutus</b> (paitsi porto ja sisäänkirjoitusraha) 200 m:sta	— 20.
joka 100 m:sta sen yli . . . . .	— 10.
Sisäänkirjoitetusta lähetyksestä maksaa postilaitos, jos se hukkaantuu, 50 markkaa korvaukseksi, lähetysen arvosta huolimatta. Wakuutetusta lähetyksestä maksetaan wakuutettu summa.	
<b>Postiojoitus</b> (korkeintaan 100 markkaa) . . . . .	— 75.
Postiojoitusta toimittaa postilaitos sähköleimättimen avulla perille, jolloin maksetaan paitsi 50 p., ja telegrammiporto . . . . .	
<b>Posti-etuanti</b> (korkeintaan 500 markkaa) joka 100 markasta	— 50.
Sen lisäksi tulee kirjeen tai paketin porto . . . . .	
<b>Paluukortti</b> . . . . .	— 10.
<b>Wastanuottotodistus</b> . . . . .	— 25.
<b>Suositulippu</b> . . . . .	— 40.
Ulkomaille lähtewän kirjewaihdon suhteen ovat määräykset melkein samat kuin Suomessa, sillä erotuksella että ylönsiertainen kirjeporto on 25 penniä ja samoin asiapaperia sisältävästä sidelähetyksestä maksettava 25 penniä. Wakuutuksesta ja pakettien lähetyksestä on eri määräyksiä. Postiojoituksia ja posti-etuantia ei saa lähettää ulkomaille.	

## Uusi rikoslaki.

Sittenkuin viime vuoden Kansanvalistus-seuran kalenteri ilmestyi, on kauan puuhattu tärkeä muutos meidän lainsäädäntömme alalla saatu aikaan. Tarjoitamme uutta rikoslakia, joka, saatuaan Hünen Majestettinsa Keisarin ja Suuriruhtinaan wähuwistuksen, on annettu noudatettavaksi Joulukuun 19 p:nä 1889 ja on astuwa voimaan 1891 vuoden alusta. Sanottuun lakiin kuuluwaksi on luettava kaksi siihen aiwan liikeisesti liittywää asetusta: 1) asetusta rangaistusten täytäntöönpanosta ja 2) asetusta uuden yleisen rikoslain voimaan panemisesta ja siitä mitä sen johdosta on waarinotettava. Kun viime mainitut asetukset uuteen rikoslakiin luetaan, on se laaja-peräisin laki, joka meillä on ilmestynyt sen jälkeen kuin nyt vielä suurimmaaksi osaksi woimassa olewa lakikirja wuodelta 1734 pääsi laiksi. Uusi teos, näet, sisältää yhteensä 499 pykälää, jaettuina 51 lukuun. Yksistään woimassa olewa kirjolakki Joulukuun 6 p:ltä 1869 pyrki laajuuden puolesta melkein uuden lakiteoksen tasalle, koska edellä mainittu laki sisältää 461 pykälää. Uusi rikoslaki on siis siinä kohden kirjolainin suhteen woitolla.

Mutta wähätpä jonkun lain laajuudesta. Se seikka ei saata määrätä minikään lain tärkeyttä kansan oikeusjärjestelmässä, puhumattakaan siitä, että tuo laajuus ja monisanaisuus usein osoittaa lainsäätäjän kykenemättömyyttä saamaan ajatuk-

senja lyhyesti, selvästi ja pontevasti lausutuksi. Uuden rikoslain monipykäläisyyden takia emme siis ota siitä tässä puheallemme, vaan sen tähden, että se ottaa järjestäänsä erittäin tärkeätä alaa inhimillisessä yhteiselämässä. Jokainen kaipaa lain turvaa inhimillisioikeuksiansa (hengen, kunnian, omaisuuden y. m.) puolesta, voidakseen täyttää kutsunsa tässä maailmassa, ajateltakoon tätä kutsunusta mimmoiseksi hywänsä. Yhteiskunnan jäsenenä saakin jokainen semmoista turvaa. Mutta ei ainoastaan yksityiset henkilöt, vaan yhteiskunta, valtio itse, jopa ne monet yleistä, sekä henkistä että aineellista hyvää tarkoittavat laitokset, jotka ovat yhteiskunnassa olemassa, tarvitsevat oikeuksilleen samaa suojelusta. Ja se yhteinen suojeleja on valtio itse, joka on kaiken inhimillisen yhteiselämän pohjana ja perustuksena. Sentähden se, joka loukkaa toisen oikeutta sitä polkemalla, olipa tämä oikeus yksityistä tai yleistä laatua, ei riko ainoastaan oikeuden omistajaa, vaan myöskin valtiota vastaan, waikkei rikos olisikaan suorastaan kääntynyt wiimemainittua vastaan. Semmoisten loukkausten estämiseksi ja hillitsemiseksi täytyy sentähden valtion oikeusjärjestyksen ylläpitäjänä ryhtyä tehokkaihin keinoihin. Niiden joukossa on rikoslaki ja siihen perustuva lainkäyttö tehokkain, waikk'ei suinkaan ainoa. Mutta liian ahtaaksi käsittäisimme epäilemättä rikoslain tarkoituksen, jos katsoisimme tuon tarkoituksen olevan ainoastaan rikosten estämisen. Eipä niinkään. Rikoslain tarkoitus käy paljon syvemmälle. Sen tehtävänä on säättämälänsä rangaistuksella määrätä wääryydelle sen oikeudenmukainen pakka, tyhdyttäviä ihmisielussa sammumatonta oikeudentuntoa ja niin muodoin ylläpitää kaikissa yhteiskunnan jäsenissä, sekä ylhäisissä että alhaisissa, elävää tuntoa siitä, että wääryyden tulee sortua ja oikeuden tulee elää. Selppo on

ymmärtää, että laki juuri sen tehtävän suorittamisella on omiansa hillitsemään rikoksellisiä taipumuksia ja estämään rikosta. Mutta viime mainittu ei ole sen päätehtävä, vaan ainoastaan seurauksena siitä, että laki rikoksellisesta työstä säätää oikeudenmukaisen rangaistuksen.

Mutta kysyne luki, mikä on tuo oikeus, jonka mukaan lain tulee määrätä wääryyden pakka eli rangaistus? Siihen täytyy vastata: oikeus on ne säännökset ja ohjeet yhteensä lausuttuna, jotka johtavat ihmisen uskonnaisia toimintoja inhimillisessä yhteiselämässä. Oikeus saapi sisällyksensä kansan oikeuden käsityksestä, joka taas on ilmaus kansan henkisestä wiljelyksestä ja siis semmoisena tulos kansan historiallisesta kehityksestä. Tuon historiallisen kehityksen taas on ollut muodostamassa aitojen ja waiheiden waikeus kansan warttumiseen. Niinkuin yksityisen ihmisen käsitys henkisistä asioista ja olevista oloista waihtelee iän mukaan, niin on kansojenkin laita. Sentähden on kansojen oikeudenkäsitys hywinkin erilainen eri edistysasteilla. Mutta kansan oikeudenkäsitys pukeupi lain muotoon, niin että laki siis on tämän oikeuden käsityksen ilmausena. Sentähden ei ole ajan pitkään mahdollinen pitää waimassa mitään lakia, jota ei kansan oikeuden-tunto kannata. Raikasta tästä on tietysti seuraus, että rikoksia koskevat lain-säännökset eri aikoina ovat suuresti toisistaan eriwäisiä.

Mutta selvää niin ollen on, että kunkin kansan rikoslaki suurissa määrin on osoitteena kansan sivistyksestä ja henkisestä wiljelyksestä. Sillä mikäähän selvemmin woiakaan osoittaa kansan henkisen wiljelyksen kantaa kuin sen käsitys siitä, miten rikokellinen on kohdeltawa, minkälaiset pakkokeinot ovat käytettävät oikeuden waimassa pitämiseksi ja wääryyden kufistamiseksi. Raakalaisansa ei tiedä rikkojaa vastaan muuta

kuin surmaa, kuolemaa ja kidutusta mitä ilkeintä kefiä voi. Kristitty, uuden ajan sivistyksen pohjalla seisova kansa, katsoo pahantekijän kiduttamisen oikeuden arvolle sopimattomaksi. Se lykkää yhä enemmän surman ja werenwuodatuksen pois rankaisukeinojen joukosta. Se kyllä waatii lain ankaruutta wääröyden sortamiseksi, mutta se ei waadi sitä ankaruutta, joka auttamattomasti nufertaa rikoksen-tekijän. Se asettaa rankaisukeinot kyllä etupäässä niin, että oikeuden walta pysyy hallitsemassa, mutta se tahtoo sen ohella ne niin laadittuiksi, että, samassa kun ne kukistawat pahantekijää, ne myöskin auttavat häntä kohoamaan siitä alennustilasta, johon hän on itsensä saattanut. — Naakalaiskansaa näkee wain rikoksen ulkonaista ilmausta, tuota ulkonaisesti esiintyvää loukkausta, eikä pidä lufua rikoksen sijaallisesta puolesta, rikkojan syillisyydestä. Uuden ajan sivistynyt kansa ottaa huomionsa että rikos ei ole paljastaan ulkoinen loukkaus, waan että sen juurena on ihmisen tahto, joka sentähden on rikosta punnitessa tarkein arwosteltawa. Niinpä lausutaan jo noissa wanhaan lakikirjaamme liitetöissä tuomarin-ohjeissa:

„Tekoja ei pidä aina tuomita niinkuin ne tehdyt ja ta-pah tuneet owat, waan on katsottawa missä aikomuksessa ja mielessä ne tehdyt owat. Tekoa tuomitesa on tekijän aikomus katsottawa, joko se on tehty täydellä aikomuksella taikka ei.“

Meidän uusi rikoslaki perustuu niihin peri-aatteisiin, jotka uuden ajan sivistyskansat owat panneet rikoslakiensa pohjaksi. Semmoisen lain hywäksyminen meillä on sek in osoitteena, että Suomen kansa syrjäisessä asemassaan maailmassa pyrkii asettumaan muiden sivistyskansain rinnalle. Siltäkin kannalta on uusi laki ilolla vastaan-otettava. Mutta pää-asiallisesti tulee meidän iloita siitä, että on uuden lain kautta saatu uujan

oikeudentunnon mukainen — toivoaksemme — tehokas wäl-kappale oikeuden wahwistamiseksi ja wääröyden sortamiseksi.

Uuden rikoslain luonnetta emme voi tajuta, ellemmme sitä wvertaa sen edelliseen, rikoksia koskemaan lainsäädäntöön.

Suomme sentähden pikaisen filmäyksen entiseen ja tätä nykyä wwoimassa olemaan, pahantekoja koskemaan lainsäädäntöön.

Ransojen ensimmäisellä kehitysasteella on aina kosto täytännyt rangaitstuksen sijaan. Syy siihen oli, niinkuin helposti voi ymmärtää, se, että yksityishenkilöitä suojelema ja oloja järjestäwä yhteiskunta siihen aikaan oli peräti heikko, melkein pä olematon. Wääröyttä wastustettiin sillä tawalla, että se, joka oli oikeuden loukkausten kärsinyt, kosti kärsimänsä wääröyden loukkaajalle. Siinä kohden oli yksityisellä apuna ja turwana hänen sukunsa. Suku, joka oli laajentunut alkuperäisimmästi yhdyskunnasta, joka oli perhe, oli yksityishenkilöin yhdistys-iteenä. Suku piti asianansa mikäli mahdollista puolustaa ja suojella jäseniänsä wääröyttä ja wäkiwaltaa vastaan. Luonnollista oli siis, että kun joku suwun jäsen oli oikeuden loukkausta kärsinyt, suku katsoi sen solwaukseksi itseänsä vastaan ja sentähden auttoi ja tuki loukattua koston toimeen panemisessa. Mutta ei siinä kyllä. Jos loukattu itse esimerkiksi sen kautta, että surma oli hänen kohdannut, ei kyennyt kosta täyttämään, niin jäi kosto suwun, tietysti etupäässä lähimpien heimolaisten asiaksi. Warkinkin katsottiin sukulaisten koston-welwollisuus suureksi silloin, kun suwun jäsen oli surmattu. Silloin oli sukulaisten ja etenkin perillisten pyhänä welwollisuutena saada rikos surmaajan werellä sowitzetki.

Mutta selvää on, ettei semmoiset olot ajan pitkään voineet kestää. Niistä oli seurauksena alinomainen loppumaton sota ja taistelu. Rosto synnytti vastakostoa koston-alaisen ja hänen sukunsa puolelta ja tuo vastakosto ei sekään voinut jäädä kostamatta. Välttämättömäksi tuli tarve saada joku loppu rauhattomuudesta ja vainosta. Jollakin tavoin piti kosto saada ehkäistyksi. Luonnollinen keino oli, että loukkaaja, etenkin surmaaja, maksoi sowingosakkoa loukatulle tai hänen lähimmille sukulaisilleen. Sowingosakon määrä riippui alkunsa keskinäisestä sopimuksesta. Mutta mikä usein tulee ihmisten välipuheen ja sopimuksen alaiseksi, saapi piankin niin sanoaksemme warman ja wakaantuneen hinnan. Niinpä kävi myöskin sowingosakkojen. Wähitellen muodostui eri loukkauksista suuruudeltaan wakaantuneet sakkomäärät. Niinpä oli surmatun hengestä suoritettava määrätty hengensakko ja eri ruumiin jäsenet arwosteltiin warsinaisen taksan mukaan, joka määräsi maksettavan sakon.

Ei ole epäilemistäkään, että oikeusolot meidän suomalaisten esi-isäimme luona olivat juuri nyt sanotulla kannalla. Mutta Suomen kansan muinaisuuden ajoilta ei ole säilynyt mitään warmoja oikeuden-jäännöksiä, joista voisi tarkalleen nähdä vanhimpia oikeus-oloja. Toista on Ruotsin kansan, jolta Suomen kansa wähitellen peri lait ja yhteiskunta-laitokset. Siltä ovat säilyneet meidän aikoihin asti vanhat lait, joissa muinainen oikeuden-käsitely ja alkuperäiset oikeusolot kuwautuvat. Niissä oli loukatun ja hänen sukunsa oikeus koston peri-aatteena tunnustettu, mutta lakien tarkoituksena ilmestyy se, että kosto on, miten mahdollista, wältettävä sowingosakkojen kautta. Koston toimeen-pano ja sowingosakkojen maksu on ikäänkuin waltion tarkastuksen ja walvonnan alaisena. Waltio, jonka woima

ja walta yhä enemmän wakaantuu ja jonka tehtäväksi sen ohessa yhä enemmän selwiää yksityisen ja yleisen rauhan waimassa pitäminen, katsoo jo rikoksen ja rangaistuksen asioiksi, jotka sywimmästi koskewat waltion omia etuja. Sen näkee sitäkin, että waltio ja kihlakunta jo saivat kumpikin osan sakoista, jotka alkunsa olivat menneet yksistään loukatun eli — niinkuin häntä nimitettiin — asianomistajan sowingosaksi. Se seikka, että waltion rankaisutoimi niin muodoin alkoi tunkea yksityisen koston syrjälle, oli kyllä omiansa perustamaan järjestystä ja säännöllisiä oloja sinne, missä hurja wallattomuus ja epäsuunnollisuus oli hallinnut. Mutta tuo waltion rankaisuwalta oli werinen ja julma vielä suuremmissa määräsä kuin yksityiskosto. Kun waltio alkoi käydä sotaa rikosta vastaan, käyttäen siinä aseena rankaisuwaltansa, oli etewimpänä filmämääränä, että tuo ase olisi surmaawa ja musertawa. Rangaistuksen piti synnyttää kauhua ja pelkoa, sillä ainoastaan sen kautta arweltiin woitawan hillitä pahantekijän hurjaa joukkoa. Ja epäilemättä oli tuossa arwelussa paljon perääkin, sillä näinä rakuuden ja wäkiwaltaisuuden aikoina saattoi tuskin mikään muu niinkuin ulkonaiset, kauhua ja pelkoa herättäväiset rankaisukeinot waiuttaa ihmisten mieleen. Lainsäätäjätkin, jotka olivat aikansa kaswattamia ja toimivat silloisen oikeudenkäsitelyksen mukaan, eiwät ymmärtäneetkään muita keinoja.

Raitti tämä jo astuu näkywille Ruotsin niin sanotuisia maakuntalaeissa, jotka siinä muodossa, jossa ne ovat meidän aikoihin säilyneet, ovat ilmestyneet 13 ja 14 wuosijadalla. Mutta vielä melkein enemmän ilmestyy tuo käsityskanta niin sanotussa maalaisa ja kaupunkilaisa. Edellinen, jonka jälkimäinen laitos on wuodelta 1442, oli yhteinen laki maalaisille, ja jälkimäinen, joka on 14 wuosijadan keskipaikoilta, on

yhteinen laki kaikille valtakunnan kaupungeille. Kuolema-rangaistus mitä kauheimmista muodoissa oli sanotuisia laeissa runsaasti säädetty. Niinpä muutamista rikofjista esimerkiksi elävältä polttaminen ja elävältä hautaaminen. Sen ohella käytettiin hywin useissa tapauksissa rankaisukeinoina ruumiin silpominen ja kaikenkalaisia kidutuksia. Semmoisia rankaisukäskyjä kuin "menettäköön oikean kätensä", „menettäköön selkänahansa ja korvansa" y. m. eivät ole maas- ja kaupunkilaisja harvinaisia. Sen ohessa, että katsottiin rangaistuksen päätaroituksen olevan sen synnyttämällä kauhulla ja pelotuksella estää rikofjia, pidettiin korkeimpana oikeutena, että rikkoja sai soriittaa rikofensa ihan samalla kärsimyksellä, jonka hän oli loukatulle tuottanut.

Semmoiset olivat olot vielä 16 vuosijadan alkupuolella, jolloin Ruotsissa ja Suomessa niinkuin maailmassa yleensä alkoi uusi aikakausi. Silloin alkoivat vähitellen yhteiskunnalliset olot selvitä ja lain ohjaama käsi pääsi yhä enemmän hallitsemaan, vaikka kyllä sittenkin, varsinkin meidän maassa, paljon epäjärjestyistä ja sefasortoa jäi jällelle. Mutta tuo käsitys ankarien jopa julmien rangaistusten tarpeellisuudesta jäi melkein entiselleen. Niinpä, mainitsemme ainoastaan yhden esimerkin, tuli lempeän Rikstaa II Adolfin hallitesja ulos sääntö, Elokuun 2 p:ltä 1620, joka määräsi hengenrangaistuksen sille, joka Ahvenanmaalla ampui hirven, ja niinkään sääntö Maaliskuun 26 p:ltä 1621, jossa säädettiin, että se, joka ampui jonkun joutsenen, niinkään piti se soriittaa kärsimällä hengen-rangaistuksen.

Mutta tuohon entiseen käsitykseen rangaistuksen pelottamisen tarpeellisuudesta oli tullut lisäksi se ajatus, että ankarien rangaistusten toimeenpanemisella saataisiin Jumalan viha

synnistä ja pahuudesta lievennetyksi ja siten Hänen maata ja kansaa kohtaava kostonsja estetyksi. Ajateltiin Jumalaa olenofksi, joka niinkuin heikko ihminen joutuu vihan ja muiden intohimojen valtaan. Sentähden katsottiin tarpeelliseksi mitä kowimmilla rangaistuksilla, useimmiten rikkojan tuskallisella ja werisellä kuolemalla ei ainoastaan pelottaa rikofjista, vaan myös lepyttää suuttunutta Jumalaa, itäänkuin jollakin uhrilla, pelastaaksensa maata hänen vihastansa. Ei kukaan voi kieltää että tuo käsitys sisältää sen kieltämättömän totuuden, että jos pahuutta ja wääryyttä ei kufisteta, vaan päästetään maassa werfomaan, se ennen tai myöhemmin saattaa maalle ja kansalle Jumalan rangaistuksen. Mutta että weriset ja julmat rangaistukset Jumalaa erittäin miellyttäisivät ja olisivat tarpeen Hänen vihanja wälttämiseksi, se ei soriellu nykyajan uskonnolliseen katsantotapaan eikä liioin rangaistuksen luonteesen ja taroitukseen yleensä. Rangaistus on wälkappaleena lain ja oikeuden palveluksessa ja laki ja oikeus ovat, niinkuin jo sanottiin, lähteneet kansan oikeuden tunnosta. Sentähden täytyy myös rangaistusten olla soriitettuja tämän oikeuden tunnon mukaan, ajateltakoon sitten tuon rangaistuksen lähimäkki tehtäväksi pahantekijän pelottamista tai parantamista tai jotakin muuta taroitusta.

Mutta tuo ylläsanottu käsitys kowien ja weristen rangaistusten tarpeellisuudesta Jumalan vihan lepyttämiseksi vaikutti suuresti rikofjia koskemaan lainsäädäntöön 16, 17 jopa 18:stakin vuosijadalla. Useissa asetuksissa tulee se käsitys ilmi. Mainitsemme ainoastaan yhden esimerkin.

Lapsenmurhaa koskewissa asetuksissa Maaliskuun 1 p:ltä 1681 ja Marraskuun 15 p:ltä 1684 säädettiin että lapsensynnyttäjä oli huolimatta hänen kiellostansa tuomittawa kuole-



maan, kun waan oli olemassa syytettyä vastaan muutamat afe-  
tuffessa määrättyt tosi-asiat, joille jo ennaltaan määrättiin täysi  
todistusvoima. Syy semmoiseen kaikkea kohtuutta loukkaavaan  
menetystapaan oli tarkoitus saada wältetyksi, ettei semmoiseen  
rikokseen syyppää wahingossakaan päässi kuolema-rangaistuksesta,  
„jotta“, niinkuin afe-  
tuffessa sanotaan, „pahuus, joka ylen  
määrin pääsee wallalle, tulisi asianmukaisesti rangaistuksi ja  
mahdollisuuden mukaan estetyksi sekä Jumalan wiha, joka sem-  
moisen törkeän pahanteon tähden woi kohdata maata ja walta-  
kuntaa, sowitztaisiin ja lepyttettäisiin.“ Siis parempi että  
wiatonkin kärsisi kuolema-rangaistuksen kuin että Jumalan wihan  
yllyttämiseksi semmoinen rikos jäisi rankaisematta!

Warfinkin surkuteltavan muodon sai tuo werenheimoinen  
rankaisuwalta luultujen noitien wainoamisessa, joka raiwosi  
Ruotsissa ja Suomessa etenkin 17 wuosisadan loppupuolella.  
Joukottain tuomittiin ihmisiä muka loitfimisesta ja yhteydestä  
paholaisen kanssa lawalla poltettawaksi — ja tuomiot pantiin  
useimmissa tapauksissa säälimättä toimeen. Semmoiset tuo-  
miot perustuivat Mosoksen lakiin (2 Mos. kirj. 22 luf. 18 w.),  
joka nimitettiin Jumalan laiksi, ja noudatettiin lainkäytöksesä  
aiwan niinkuin maallisetkin lainsäännöt.

Suomattawa kuitenkin on, että itse käytännössä usein poi-  
kettiin lain ankaroista säännöksistä, koska noiden weristen lain-  
käskyjen jyrkkä toimeen-paneminen usein olisi siihenkin aikaan  
liian loufannut oikeuden tuntoa. Jonkunlainen walta asian-  
haarain mukaan sowitztaa rangaistusta, olisi myönnetty aina-  
kin yli-oikeuksille, puhumatta siitä että kuninkaalla aina oli  
walta rangaistuksesta armoittaa ja sitä lieventää. Pidettiin  
tärkeänä että ainakin lain uhkaukset olivat ankaria, waikei  
niitä sitten pantukaan toimeen; arweltiin että semmoinen ankara

uhkaus oli omiansa herättämään pelotusta — ja pelotus se  
olikin melkein pää-afia. Kuinka pitkälle siinä kohden mentiin,  
osoittaa seuraawa tapaus.

Upsalan markkinoilla w. 1667 olivat muutamat ylioppi-  
laat panneet toimeen rauhottomuutta kaupungissa ja, lausuen  
parjauksia ja pitäen melua, hyökänneet rauhallisten kaupunki-  
laisten ja markkinawierasten päälle. Kirjessä yliopiston reh-  
torille käski kunink. Majesteetti yliopiston konsistoriota tuo-  
mitfemaan syyllisimmät kuolema-rangaistukseen, wähemmän syyllis-  
lifet iäksi yliopistosta erotettawiksi ja wähemmän syylliset  
muutamain wuosien erottamiseen. Maaherralle lähetettiin sa-  
mana päivänä sen kanssa yhtäpitäwä kirje, jossa lausuttiin  
ilmi, että semmoinen kowa rangaistus oli kohtaawa noita mete-  
liffiä ylioppilaita. Kirjessä sai howioikeus käskyn wahwista-  
maan konsistorion antaman kuolema-tuomion, mutta lifättiin  
siihen määräys, että howioikeus salassa ilmoittaisi maaher-  
ralle, ettei kuolematuomio ollutkaan toimeen pantawa. Siinä  
fuis tuomittiin wastoin lafia muutamat nuorukaiset kuolemaan  
ja pidettiin sekä nämä että wiranomaiset siinä luulossa, että  
tuomio oli täytäntöön pantawa, waikei alustakaan ollut tar-  
koitus, että tuomiosta tulisi täyttä totta. Koko tuo oikeuden  
arwolle sopimaton peli pidettiin waan pelotuksen aikaan-saa-  
miseksi.

Pitkällisten walmistuksien jälkeen saatiin 18 wuosisadan  
neljännellä wuosikymmenellä toimeen uusi lakikirja, niinkutsuttu  
1734 wuoden laki. Suuret kiitokset on tämä laki täydellä  
syyllä saanut. Mutta mitä rikoksia koskewiin säännöksiin tulee,  
pysytti uusi laki entiset peri-aatteet. Kaikissa murha- ja tappo-  
asioissa oli woimassa tuo ajatus, että se, joka oli toiselta hen-  
gen wienyt, ei woinut sitä sowitztaa muulla kuin omalla hen-

gellään. Muutoin oli pelotuksen aikaan-saaminen ikäänkuin rankaisukäsityksen sifimpänä tarkoituksena, ja myöskin tuo vanha ajatus, että veriset rangaistukset olivat omiansa lepyttämään Jumalan vihaa, ei ollut 1734 vuoden laille vieras.

Eipä siis kummaa, että 1734 vuoden laki vilisee kuolema-rangaistuksen uhkaufia. Mutta kuolema-rangaistus 1734 vuoden laisakaan ei käsittänyt kaikissa paikoin yffistään hengen menettämistä, vaan paikottain sen ohessa ruumiillisia kidutuksia, tai häväistyksiä, jotka olivat lisätty rangaistuksen kowentamiseksi. Niinpä löytyy siinä, paitsi yffinkertaista mestautusta tahti hirttämistä, ruhjoaminen, mestaus oikean käden sitä ennen tapahtuneen poikkihakkauksen jälkeen tahti mestaus ja sen jälkeen tapahtuma kuolleen ruumiin teilaaminen tai laamalla polttaminen. 68 eri tapauksissa löytyy laisja kuolema-rangaistus säädettyinä.

Mutta ei ainoastaan kuolema-rangaistuksen ylenmääräinen käyttö ja se muoto, missä se muutamissa tapauksissa ilmestyi, vaan vielä enemmän se tapa, millä ihmishenki panttiin alttiiksi pelotuksen hymäksi, loukkaa nyky-ajan oikeuden tuntuoa. Niinpä säädetään rikoskaaren 6 luv. 2 §:ssä, että jos kansaa kooontuu ja asettautuu esivallan käsityä vastaan, pitää päämies rangaistaman henkensä ja tavaransa menettämifellä, mutta toifista pitää joka kymmenennen miehen arwanheiton mukaan menettämän henkensä ja muut kufin rangaistaman neljälläkymmenellä raippaparilla tahti kuufauden wesi- ja leipäwankeudella.

Siis ei ole kysymystä siitä, että kuolema-rangaistuksen piti kohdata syyllifintä ja niin muodoin täyttää oikeuden vaatimuksia, vaan pää-asiallisesti siitä, että lain uhkaufella ja rangaistuksen toimeen-panolla voitaisiin pelottaa kapinallifista yrytyksistä.

Woipi sanoa, että ensi wuofikymmeninä sen jälkeen kuin 1734 vuoden laki oli ilmestynyt mentiin vielä pitemmällä tuohon pelottamisuuntaan. Kuolema-rangaistufella sovitettawia rikkomuksia lisättiin entisiin uusien uhkasäännösten kautta. Mäinitsemme yhden esimerkin.

Ruunin kirjeessä Suhtikuun 24 p:ltä 1754 rangaistuksen kowentamisesta niille, jotka tekewät nurhaa suuttumuksesta elämään ja päästäkensä ruumiin rangaistufesta, säädetään, että semmoisten pahantekijäin „hywin ansaituksi rangaistufeksi“ ja „muille waroitufeksi“ rangaistus olisi siten kowennettava, että syyllisen tulisi kärsiä „paitsi laisja säädetty kuolema-rangaistus“ sitä ennen ruumiin-rangaistus niissä kaupungeissa, joissa syyllinen oli wankeudessa, yhdellä torilla ja Tukholman kaupungissa kahdella torilla, sillä tarwella että hän asetettaisiin kaksi päiwää perätysten kaularaudassa seisomaan, taulu pään yli, jossa rikos oli kerrottu, ja että siinä tilaisuudessa mestausrenki rankaisi häntä raipoilla tai witsoilla aina kolmeenkymmeneen raippa- ja seitsemäänkolmatta witapariin asti, puoleksi kumpaisenakin päiwänä, jonka jälkeen pahantekijä, saatuansa tilaisuutta valmistuaksensa kuolemaan, wietäisiin filmät sidotuina mestauspaikalle kärsimään tuomittu kuolema-rangaistus.

Rustaa III:nen hallitusaikana 1772—1792 tapahtui tärkeä käänne rikosasioita koskewan lainjäädännön historiassa. Se oli waiikutus siitä uudesta walistuneemmassa katsantokannasta, joka kahdeksannellatoista wuofifadalla oli syntynyt kaikilla inhimillisen tiedon ja toimen aloilla ja joka myös rikoslain alalla asettui wanhojen wäärinkäytösten ja ihmistuntoa loukkaawan julmuuden jyrkästi vastustajaksi. Tuo uuden ajan henki, joka kaikilla maailmassa oli herännyt, ulottui myös Ruotsiin ja Suomeen ja waiikutti rikoslain lieventämistä, niin

että crittään kuolema-rangaistus useilta rikosilta poistettiin ja muukfi muunnettiin. Mutta ankaran kovat ja pelotustarhoitukseen perustuvat olivat rikoslain säännökset vieläkin.

Semmoisiksi ne jäivät kun Suomi erosi Ruotista ja yhdistettiin Venäjän valtakuntaan v. 1809. Tuli nyt pitkä seisahduksen aika. Sen jälkeen kun Porwoon valtiopäivät, joissa Suomenmaan nykyiset valtio- ja hallitusolot perustettiin, olivat pidetyt, kului enemmän kuin 50 vuotta, ennenkuin Suomenmaan valtiollinen edustuskuunta eli valtiopäivät jälleen kutsuttiin kokoon. Suomalainen seuraus siitä oli, että kaikki laisääntämistoimi, johon maamme perustuslakien mukaan waaditaan valtiopäivien myötävaikutusta, jäi lepäämään. Niinpä myös rikoslain-säädäntö. Kun siten siunatussa muistossa elävä keisari ja suuriruhtinas Aleksanteri II herätti maamme perustuslakilliset laitokset uuteen eloon kutsamalla jälleen kokoon Suomen valtiösäädyt, olikin sekä hallituksen että edustuskuunnan etewimpä huolia parannusten alkuunpaneminen rikoslainsäädännön alalla. Mutta ennenkuin lähemme puhumaan näistä puuhista, joidenka kypsyynti hedelmä on viime vuonna wahvistettu uusi rikoslaki, lienee paikallaan, että lausumme pari sanaa siitä, miten käsitys rangaistuksen tehtävästä ja valtion rankaisuvallasta oli muuttunut niistä ajoista, jolloin 1734 vuoden lakikirja laadittiin. Mitä tiede ja uuden ajan valistunut henki oli saanut aikaan, täytyi tietysti ottaa warteen, kun oli Suomenmaallekin uusi rikoslaki säädettävä.

Mainitsimme jo, mikä kovuuden ja pelotuksen henki walitsee 1734 vuoden lain, rikosta ja rangaistusta koskewissa säännöksissä. 1734 vuoden rangaistus-järjestelmä tarjooi meille hywinkein kolkon kurvan. Mutta paljon synkemmät olivat olot Europan suurissa sivistysmaissa Ranskassa, Sak-

saassa ja Englannissa. Niissä oli vielä kahdeksannelatoista vuosifadalla säädettynä rangaistuksia, jotka ihmistuntoa kauhistuttawat. Jos kohta useimmiten nuo julmat rangaistukset käytännössä lievennettiin, oli kuitenkin yhä edelleen valtion rankaisutoimi täynnänsä raakuutta ja julmuutta. Niinpä käytettiin hywin usein hyytettyä vastaan ruumiillista kidutusta taroituksessa saada häntä tunnustamaan itsensä syylliseksi, kun ei sitä muulla tavallaoitu voitu toteen näyttää. Mainitsimme äskes 18 vuosifadan ajanhengen, joka Kustaa III:n hallitesa johonkin määrin waitutti meidänkin laisäädäntöön. Tuo uusi ajanhenki, joka yritti maan tasalle hävittämään wanhat laitokset wäärinkäytöksineen, siinä useinkin pyyhkäisten pois hywää huonon kanssa, sai vallitsewisssa rikoslaisissa ja vielä enemmän niiden käyttämistawassa runsaasti taistelun ainetta. Wanha rikoslain-säädäntö oli juurinsa hävitettävä ja muka uusi ihmisyhteen perustuwa ja ihmisarwoon soveltuwa sen sijaan rakennettava. Omituinen tälle uuden ajan hengelle oliffin suuri ylenkatse olewaisia, kansan tapoihin ja historiaan perustuvia oloja vastaan. Kaikki piti uudeksi tuleman. Kun waan wanha, joka oli hedelmä vuosifatojen työstä, oli hävitetty, luultiin wallan helpoksi yleisen järjen ja kohtuuden mukaan rakentaa uutta. Mitä rikoslakeihin tulee arveltiin helpoksi, huolimatta eri kansojen eri käsityksistä ja tarpeesta, saada toimeen yhteinen järjennukainen rikoslaki, joka kelpaisi kaikille kansoille, jopa kaikille ajoille. Semmoinen käsitys on kyllä wäärä, koska, niinkuin jo alussa lausumme ja seuraawa lakitieteesä ilmesitywä oppisuunta, n. k. historiallinen koulu osoittikin, kunkin kansan laki ja oikeus viimeistäänkin perustuu kansan historiallisten waiheiden kehittämään oikeudenkäsitukseen. Mutta siinä kohden, että 18 vuosifadan ajanhenki jyrkästi wastusti

wanhaa raakaa ja barbarista rangaistusjärjestelmää, on se tuottanut pysyviä hedelmiä rikoslain-oikeuden omaksi.

Sen ajan miisaat ja oppineet toivat lukuisissa kirjoissa ja kirjoituksissa sanotut 18 vuosisadan mielipiteet ilmi. Merkittävimpinä noista kirjatuotteista on Italilaisen Beccarian maailman mainio teos „rikoksista ja rangaistuksesta, (ilmestynyt ensiferan w. 1764) joka käännettiin 22 eri kielille ja mahtavasti vaikutti koko maailman sivistyneeseen ja ajatteluvaan yleisöön. Hänen kirjansa oli läpitsensä vastalause silloista barbarista rangaistusjärjestelmää, erittäin kuolema-rangaistusta vastaan sen monessa lauhistuttavassa muodossa.

Samaan aikaan pääsi Englantilaisen Howardin uupumattoman työn ja toimen kautta ensimmäinen walon säde pilkoittamaan wanfilain synkkään pimeyteen ja vielä ennen saman vuosisadan loppua tehtiin Atlantin meren toisella puolella Pohjois-Amerikassa, ensimmäiset yritykset pahantekijäin parannusta edistävien uudenaikuisien wankuslaitosten aikaan-saamisiksi.

Suuria oli siis kahdeksastoista vuosisata saanut aikaan rikoslain-oikeuden kehittämiseksi.

Meidän nykyinen vuosisata korjasi ja tasoitti ne liiallisuudet, jotka 18 vuosisata oli pannut alkuun, ja saattoi rikoslain-oikeuden oikealle tolalle, käyttäen hyväkseen mitä edellinen vuosisata oli tuottanut. Mutta se suuri filosofian eli wiisauts-tieteen harrastus, joka Saksassa tällä vuosisadalla heräsi, ei woinut olla vaikuttamatta rikoslain-oikeuteen. Runettiin sanottua oikeutta muodostamaan kaikenkaltaisten periaatteiden mukaan jättämällä enemmän tai vähemmän syrjälle tosi-elämän oloja ja tarpeita. Melkein koko rikoslain-oikeuden kulmakivenä alettiin pitää kysymystä rangaistuksen luonteesta ja tarkoituksesta. Mikä tuo rangaistus oikeastaan luonteeltaan on ja

mitä se tarkoittaa — kas siinä kysymyksiä, jotka panivat sekä filosofien että lainoppineiden päät pyörälle. Syntyikin asiain selwittämiseksi joukottain perustelmia eli teorioita. Ne owat niin sanotut rankaisu-oikeuden teoriat. Mikä tahtoi pelotuksen, mikä parannuksen, mikä oikeuden-mukaisen sowituksen, mikä minkin rangaistuksen tarkoitukseksi.

Ei ole nyt tilaa puhua sen enempää noista rankaisuteorioista. Sinumennen wain mainittakoon että parannuksen teoria, jos ei se olekaan woinut päästä woitolle, siten että rikkojan parannus olisi pantu rangaistuksen yksinomaiseksi tarkoitukseksi, kuitenkin on mahtavasti vaikuttanut koko uuden ajan rikoslainsäädäntöön ja etenkin rankaisuteorioihin.

Noiden uusien aatteiden wallitesa ja taistellesa keskenään syntyi etenkin Saksanmaan eri waltioissa uusia rikoslakeja, joissa uudet aatteet olivat ikäänkuin sulaneet yhteen ja saaneet käytännöllisen muodon.

Kun kuudenkymmen luvun alulla syntyi meillä puuha saada uusi rikoslaki, oltiin meilläkin kohta selwillä, että oli astuminen sitä suuntaa, johon tiede ja kokemus muualla maailmassa wiittasi, tietysti noudattamalla mitä kansamme oikeudentunto waati. Perusteeltaan uusi, vanhasta kerrassaan eriämä laki oli toimeen saatava — se tunnettiin ja tunnustettiin alusta alkaen.

Ennenkuin hallitus sentähden ryhtyi tuohon suureen ja perinpohjaiseen puuhaan rikoslainsäädännön alalla, katsottiin tarpeelliseksi saada warmuutta siitä, että waltiopäiwille kokoon-tuneet säädyt hyväksyiwät ne perusteet, joille oli aikomus rakentaa uusi rikoslaki. Siitä syystä annettiinkin jo 1863—64 vuosien waltiopäiwille — jotka olivat ensimmäiset waltiollisen elämämme eloon-wirkoamisen jälkeen — esitys, joka koski niitä

perusteita, joidenka mukaan uusi rikoslaki meillä oli laadittava. Nuo perusteet olivat yleensä yhtäpitäviä niiden kanssa, jotka uuden ajan hengen vaikutuksesta olivat päässeet valtaan sekä tietoisuudessa että uuden-aikaisissa laeissa. Pää-asiaa säädyt ne hyväksyivät.

Mutta 1863—64 vuosien waltioapäiwillä eivät säädyt saattaneet ajatella mahdolliseksi, että noiden hyväksytyin perusteiden mukaan laadittava uusi rikoslaki aivan pian saataisi astua woimaan, koska uuden lain pää-asiallinen rangaistuskeino tulisi olemaan wapausrangaistuksia s. o. semmoisia, joidenka kautta syylliseltä hänen wapautensa riistettiin. Semmoiset taas edellyttivät olemassa olevien wankeuslaitosten perinpohjaisista muuttamista toimeen pantawien rangaistusten laadun mukaan sekä edellä kaikkea uusien wankeuslaitosten rakentamista. Tuo kaikki ei ollut niin aivan äkkiä toimeen saatava. Mutta 1734 vuoden laki, niinkuin jo on mainittu, sisälsi rangaistuksia, jotka olivat kokonaan ristiriidassa ajan hengen, kansan ja kehittyneemmän oikeuden käsityksen kanssa, niinkuin kowennettua kuolema-rangaistusta, ruumiin-rangaistuksia ja häpää-rangaistuksia. Mutta toiselta puolen sisälsi sama laki muutamia rikkomuksista aivan wäpätöisiä rangaistuksia — tarwallisesti jonkun pienen sakkomäärän — jotka eivät enään enjinkään vastanneet noiden rikkomusten rangaistamuutta. Ei woiu siis katsoa mahdolliseksi tulla wanhalla toimeen kunnes uusi rikoslaki saataisiin. Sentähden tehtiin osaperäisiä parannuksia rikoslainsäädännössämme. Niinpä hyväksyttiin jo 1863—64 vuosien waltioapäiwillä muutamit uudet asetukset, niinkuin asetukset wäärästä ilmi-annosta ja kunnianloukkauksesta, taposta ja räikkäyksestä, lapsenmurhasta y. m. kaikki Marraskuun 26 p:ltä 1866. Mutta ei siinä kyllä.

Sanoilla waltioapäiwillä tehtiin esitys wäliaikaisen rangaistusjärjestelmän toimeen-panemiseksi, siksi kuin uusi rikoslaki ehtisi valmistumaan ja woimaan astumaan. Tuon niinkutsutun wäliaikaisen rikoslain kautta piti kaikki nuo wanhat rangaistukset, jotka enimmäen loukkasivat oikeuden tuntoa, poistettaman. Mutta uusi lain ehdotus joutui salakarille sen kautta, että säädyt tahtoivat kuolema-rangaistuksen poistettawaksi, jota ei hallitus hyväksynyt, jonka tähden ehdotusta ei laiksi wawistettu. Seuraawilla waltioapäiwillä tehtiin uusi esitys sanotuksi wäliaikaiseksi laiksi, jonka säädyt sitten pääasiasa hyväksyivät. Se saikin sen jälkeen w. 1868 hallitsijan wawistuksen, mutta uuden lain julkaiseminen noudattamista warten jätettiin tuonemmaaksi siitä syystä, että maamme wankeuslaitokset eivät vielä olleet siinä kunnossa kuin tuon wäliaikaisenaan rangaistusjärjestelmän woimaan paneminen olisi waatinut. Wäliaikainen laki ei ole sittemminään julaiistu eikä siis milloinkaan ollut woimassa, waikka molemmat peruswallat, hallitus ja kansan edustuskuunta eli säädyt, owat sen hyväksyneet. Syy siihen, ettei sitä myöhemminään, silloin kun wankeuslaitokset jo oli saatu tarpeelliseen kuntoon, julaiistu noudattawaksi, oli silminnähtäwästi se, että jo silloin arweltiin sen ajan, jolloin warsinainen uusi rikoslaki valmistuisi, olewan niin lähellä, ettei enään kannattaisi panna wäliaikaista lakia woimaan.

Sillä tawoin yritettiin wäliaikaisesti tulla toimeen, kunnes uusi rikoslaki saataisiin.

Mutta tietysti kääntyi pää-asiallinen toimi rikoslainsäädäntömme parantamiseksi warsinaiseen laadittawaan rikoslakiin. Wuonna 1865 asetettiin sen valmistamista warten komitea, jonka puheenjohtaja oli silloinen senaattori J. D. Dahl ja

jäseninä hovioikeudenneuvos, nykyinen wankeinhoitolaitoksen ylitirehtori N. Grotenfelt ja silloinen promessori, sittemmin profuraattori G. Ehrström. Se komitea sai ehdotuksensa valmiiksi w. 1875. Ehdotuksesta waati hallitus sitten lausuntoa erinäisiltä lakittietoa edustavilta wiranomaisilta, jonka ohessa ehdotus ulkopuolella tuota wirallista tarkastelua joutui teellisen armostelun alaiseksi. Seuraus kaikesta tästä oli, että w. 1881 uusi komitea asetettiin tarkastamaan 1875 vuoden ehdotusta ja tarvittaessa laatimaan uutta ehdotusta. Siihen komiteaan walittiin warsinaisiksi työtä-tekemiksi jäseniksi hovioikeudenneuvos Richard Jdestam, hovioikeuden asessori R. W. Sulin ja promessori Jaakko Forsman. Komitean johtajiksi pantiin senaattorit wapaaherra J. W. Palmén ja J. D. Dahl. Se komitea laati ihän uuden ehdotuksen, joka tuli valmiiksi w. 1884. Sittenkun sitä ehdotusta oli senaattisfa vielä muodostettu, annettiin 1885 vuoden waltiopäiwillä säädylle esitys uudeksi rikoslaiaksi, mutta walitettawasti tuli tuo esitys waltiopäiwille niin myöhään, ettei ehditty sitä käsittelemään sinnepäinkään loppuun asti. Säädylt sentähden pyysiwät, että lainehdotus muuttamatta esitettäisiin säädylle lähinnä seuraawilla waltiopäiwillä. Niin tapahtuikin. 1888 vuoden waltiopäiwillä jätettiin tuo lainehdotus — muutamatt pienemmät muutokset poisluettuna — muuttamattomana säädylle — ja säädylt hyväksyiwät sen, tehden siihen ainoastaan vähemmän tärkeitä muutoksia. Nyt wihdoin on, niinkuin jo mainittiin, tuo lainehdotus saanut hallitsijan wahwistuksen ja on astuwa woimaan ensintulewan vuoden alusta.

Niin on tuo suuri lainsäätämistoimi monien mutfain ja wastuisten perästä wihdoin saatu lopulliseen päätöfseen.

Kun otetaan werrattawaksi uusi rikoslaki wanhaan rikossfa koskemaan lainsäädäntöön, astuu ensiksi silmiin rangaistusjärjestelmän erilaisuus. Nuo entiset kowennetut kuolemarangaistukset (ruhjomiset y. m.) raipat, rikkojan omaisuuden menettäminen, seisominen kaularaudassa kaakinpuun juurella, rikkojan nimen ja rikoksen julistaminen häpeäpaaluun ripustetun ilmoituksen kautta, herjauskirjan polttaminen mestaajan kautta, seisominen käräjätuwan tahi raastuwan owella maitokiulu kädesfä 'ekä muut senkaltaiset ovat kokonaan kadonneet. Sen sijaan on asetettu uudesfa laisfa aivan yksinkertainen rangaistusjärjestelmä.

Meisiä rangaistuslajeja ovat: 1) kuolema-rangaistus; 2) kuritushuone; 3) wankeus ja 4) sakk. — Ertiyisiä rangaistuksia wirkamiehiä warten ovat 1) wiraltapano ja 2) erottaminen wiran toimituksesta.

Sen ohessa saattaa näihin niin sanoaksemme itsenäisiin rangaistuksiin liittyä syrjä-rangaistuksia. Etenkin on huomattawa, että noihin kowempiin yleisiin rangaistuksiin woipi tulla lisäksi niin sanottu kansalaisluottamuksen menettäminen, joka sisältää muutamien kansalaisille yleensä tulewien oikeuksien, niinkuin esimerkiksi julkisen waalioikeuden menettämisen. Jo nykyisesfä lainsäädännösfä parisfa uudesfa asetuksesfa on säädetty kansalaisluottamuksen menettäminen, joka wastedes on tunkewa syrjälle nykyisen kunnianmenettämisen rangaistuksen. Wiraltapanoon woii liittyä myös syyllisen julistaminen keltwottomaksi maan palvelukseen.

Rikossista saattaa myös johtua syylliselle muitakin syrjäseurauksia, joista emme nyt ota puhaaksemme. Mutta noista ylempänä mainituista yleisistä rangaistuksista täytyy meidän nyt lausua sananen.

Rangaistusten etupäässä on kuolema-rangaistus, joka uudessa laissa määrätään muutamissa tapauksissa. Ne törkeät rikokset, joista laki säätää kuolema-rangaistusta, ovat keisarin ja suuriruhtinaan murhaamisesta tai tahallisuudesta tappamisesta taikka yrityksestä siihen (Kik. L. XI luku § 1), hallitsijan tahallisuudesta pahoinpitelemisestä tai muusta väkivallasta häntä vastaan (maalin-alaisesti elinkautisen tai määräaikaisen kuritushuoneen kanssa) (XIII; 1); keisarinna, perintöruhtinaan tai muun keisariillisen huoneen jäsenen murhaamisesta tai tahallisuudesta tappamisesta (XIII, 3); ystävytydessä olevan valtion hallitsijan murhaamisesta (XIV: 1) sekä maalinalaisesti elinkautisen kuritushuoneen kanssa tavallisesta murhasta (XXI: 1).

Jo viime vuosikadan loppupuolelta alkaen on suuresti epäilty, soveltuuko kuolema-rangaistus ensinkään rankaisujärjestelmään. Kysymys kuolema-rangaistuksen poistamisesta on sen tähden ollut monta vuosikymmentä melkein lakkaamatta keskustelun aineena ei ainoastaan kirjallisuudessa vaan myös hallitsijain neuvoskunnissa ja kansojen lakia säätävissä edustuskunnissa. Painavat syyt on tuotu tätä rangaistusta vastaan ja tuskin voi kieltää että jo yhteen aikaan siltä näytti kuin tuo verinen rangaistus jo olisi viimeisillään. Mutta melkein voipi sanoa, että vielä tähän aikaan kansojen syörisä riveissä elää jonkunlainen tunto tuon rangaistuksen tarpeellisuudesta. Niinkään ovat käytännölliset valtiomiehet yleensä puolustaneet kuolema-rangaistuksen pysyttämistä. Vaikka siis keskustelu sen tarpeellisuudesta vai tarpeettomuudesta näytti ennustavan sen pikaista katoamista kansojen rankaisujärjestelmästä, ovat kuitenkin useimmat kansat sitä pysyttäneet. Vieläpä on se muutamissa paikoin paluutettu, missä se jo oli poistettu.

Meidän maa on sanottuun rangaistukseen nähden ollut jotenkin eriskummaisessa asemassa. Sakfirjamme uhkaa kuolema-rangaistusta miltei joka sivulla, tuomio-istuimet tuomitsevat lain mukaan joka vuosi kofolta rikoksen-tekijöitä menettämään henkensä mestaajan käden kautta — ja kuitenkin ei ole meillä, pian seitsemään kymmeneen vuoteen, mestaajan kirves toimittanut veristä työtänsä. Keisari Nikolai I oli, näet, valtuistumelle noustuaan julistuksen kautta Suhtikuun 21 p:ltä 1826 ilmoittanut, että hän, käyttämällä armoittamisoikeutensa, ei aikoon vahvistaa mitään kuoleman-tuomiota, ellei rikos ollut sitä vaikeata laatua, että sen kautta tarfoitettiin valtion rauhan, valta-istuimen turvallisouden sekä Majesteetin pyhyyden häiritsemistä. Sen sijaan oli kuolema-rangaistukseen wika-pää, sittenkun hän oli kotona kärsinyt ruumiin-rangaistuksen, elinajaksi lähettävä Siperiaan, ellei rikos ollut semmoinen, että hän katsottiin woivan sovitaa rikoksensa elinkautisella wapausrangaistuksella omassa maassa. On kuitenkin meillä tuon tuostaikin, kun joku yleistä mieltä kowin kauhistuttawa rikosteko on tapahtunut, kuulunut ääniä, jotka ovat waatineet, että tuomittu kuolema-rangaistus todellakin pantaisiin käytäntöön. Onko yleinen turvallisuus meillä ollut huonommin suojeltu sen kautta, että kuolema-rangaistus ei ole ollut käytännössä, on vaikea sanoa. Mutta ei voitane wäittää, että meillä sen pitkän ajan kuluessa, jolloin tuota rangaistusta ei ole maassamme käytetty, olisi yleensä harjoitettu törkeämpiä rikoksia kuin muualla, missä mestaajan kirves vielä uhkasi pahantekijää. Totta kyllä on, että kuolema-rangaistuksen toimeenpanon lakkauttaminen näkyy johonkin määrin korvoittaneen niiden törkeäin rikosten lukua, joista kuolema-rangaistus oli tuomittu. Mutta tuohon kuolema-tuomioin luwun nousumiseen

ovat myös muut syyt saattaneet waituttaa. Sillä aikakaudella taas, jolloin tuomittua kuolema-rangaistusta ei ole pantu käytäntöön, ei ole kuolemalla rangaistavien rikosten luku enentynyt, vaan pikemmin päin vastoin. Tuo törkeäin rikosten luvun nousu ilmestyi kohta kun lafattiin kuolema-rangaistusta täytäntöön-panemasta, mutta ei ole sittemmin jatkaantunut.

Kun 1863—64 vuosien waltiopäiwillä rikoslain-säädännön perinpohjainen uudistaminen oli kysymyksenä, joutui tietysti myös kuolema-rangaistus keskustelun alaiseksi. Säädty olivat silloin sitä mieltä, että kuolema-rangaistus ei olisi uuteen rikoslakiin otettava. Siihen maailman aikaan olikin Europan sivistysmaissa kuolema-rangaistuksen wastustaminen korkeimmillaan. Rikoslain-tieteen edustajat meillä olivat myös samalla wastustuksen kannalla. Ne seikat tietysti eivät woineet olla waituttamatta 1863—64 vuosien säättyihin, jotka olivat täynnä intoa saattaa meidän wanhentunut lain-säädäntöimme uuden ajan hengen mukaiseksi. Miten lieneekin, pääsi 1863—64 vuosien waltiopäiwillä voitolle se mielipide, että kuolema-rangaistus oli ehdottomasti poistettava.

Toinen oli asian laita 1888 vuoden waltiopäiwillä. Silloin oli jo käsitys tästä asiasta melkoisesti muuttunut. Kysymys oli nyt kuitenkin supistunut ainoastaan siihen, oliko kuolema-rangaistus tavallisesta murhasta pysytettävä wai ei. Sillä niihin muihin tapauksiin nähden, joissa kuolema-rangaistus rikoslain-ehdotuksessa oli määrätty, tiedettiin warsin hyvin, että tuo rangaistus ei ollut poistettawissa, koska se niissä katsottiin waltiollisista syistä wälttämättömäksi. Asiasta waltiopäiwillä syntynyt keskustelu siis koski ainoastaan murhan rankaisemista. Rakki säättyä (pappis- ja talonpoikaissäädty)

puolustivat sanotussa tapauksessa kuolema-rangaistusta, kakki taas (aatelis- ja porwarissäädty) sitä wastoin wastusti sen pysyttämistä, mutta kun rikoslakivaliofunta oli ollut edellisen mielipiteen puolella, joka myös oli hallituksen ehdotuksessa kannatettu, pääsi se mielipide yhteensowituksen kautta säättyjen päätösfeksi. Moneen kuolema-rangaistuksen puolustajaan lienee se seikka waituttanut, että wast'edes Siperia-rangaistus, joka etupäässä oli ollut kuolema-rangaistuksen sijaisena, ei enään tulisi käytäntöön. Epäiltiin tokko woisi elinkautinen kuritushuone yhtä tehokkaasti kuin Siperia-rangaistus täyttää kuolema-rangaistuksen sijaa.

Itse asiassa oli tuo wilkas keskustelu kuolema-rangaistuksesta viime waltiopäiwillä käytännölliseltä merkitykseltään warsin vähäinen; se oli enemmän kiista peri-aatteista. Huomattawa, näet, on, ettei ollut kysymystä istuttaa rikoslakiimme uutta meillä ennaltaan olematonta rangaistusta, koska wanhasa lais-samme kuolema-rangaistusta on hyvin wiljalta uhattu, waitka se hallitsijan armoittamisen kautta on käytännönsä muuksi muunnettu. Tietysti ei woi kukaan wast'edeskään estää hallitsijaa käyttämästä armoittamisoikeuttansa, milloin ja missä määräsä hän sen hywäksi katsoo. — Siihen tulee lisäksi, ettei edes tuosta ainoasta rikofesta, jota vastaan — puhumatta noista waltiollisista rikofista — kuolema-rangaistus oli käytetty, sanottu rangaistus ollut ehdottomasti säädetty. Oli, näet, murhasta määrätty kuolema-rangaistus waalin-alaisesti elinkautisen kuritushuoneen rinnalla.

Mutta jättäkäämme kuolema-rangaistus.

Sähinnä seisoo kuritushuone, jota käytetään yleensä törkeimpiä rikofia vastaan. Se saattaa olla joko elinkautinen tai tuomittu määrättyksi ajaksi, joka vähintäin on kuusi kur-



kautta ja korkeintaan 12 vuotta, paitsi, kun sama henkilö on tehnyt itsensä syyppääksi useampiin rikoksiin, jotka ovat yhteydessä toistensa kanssa sovitettavat. Silloin voi määräaikainen kuritushuone nousta korkeammallekin kuin 12:ta vuoteen. Kuritushuone-wangit ovat jaettavat kolmeen luokkaan: pakkoluokka, oppiluokka ja koeluokka, jota paitsi niissä kuritushuoneissa, joissa pitempiä rangaistuksia käsitellään, saattaa olla useampia oppiluokkia. Jokainen wangi aloittaa rangaistuksensa kärsimistä alimmasa eli pakkoluokassa ja siirretään sitten luokasta luokkaan, alemmasta ylempään, sen mukaan kuin hän katsotaan käyttönsä kautta sen ansainneen. Memmässä luokassa on pakko helpompi kuin alemmassa, joka tietysti kehottaa wankia käyttönsä kautta ansaitsemaan ylentämistä korkeampaan luokkaan.

Wankeusrangaistus eli toinen helpompi wapausrangaistus on säädetty hyvin useista rikoksista, usein waalin-alaisesti kuritushuoneen ja myöskin sikon kanssa. Wankeuteen tuomitaan määrä-ajaksi, vähintään 14 päiväksi, korkeintaan 4 vuodeksi, paitsi muutamista lain määräämistä rikoksista ja silloin kun useat yhden henkilön kärsittävät rangaistukset ovat sovitettavat yhteydessä toistensa kanssa. Niissä tapauksissa voi tuomari määrätä neljää vuotta pitemmänkin rangaistuksen. Wankeus-wangit ovat jaettavat vähintään 2 osastoon. Näillä osastoilla on wankeudessa sama tarkoitus kuin kuritushuoneen luokilla.

Woipi sanoa, että nyt sanotut 2 wapausrangaistusta ovat ne, joihin uuden rikoslain koko rangaistusjärjestelmä perustuu. Siitä, millä tavalla nuo rangaistukset ovat järjestetyt, tulee ainakin johonkin määrin ilmi, mitä lainsäätäjä on katsonut rangaistuksen tehtäväksi ja tarkoitukseksi. Ei sowi kieltää, että uuden rikoslain johtavana aatteena on se, että

rangaistus on olewa rikoksen oikeuden-mukainen sowitz. Se on rangaistuksen päätehtävä, huolimatta siitä mitkä seuraukset rangaistus muutoin tuottaa. Mutta sen ohessa ei ole lainsäätäjä woinut jättää sitäkään huomioon ottamatta, että rangaistuksen täytyy olla semmoinen, että se waroittaa ihmisiä wääräyden tielle astumasta. Rangaistuksen täytyy myös olla pelottawa — ja semmoinen se onkin, kun se on omiansa ihmisiin istuttumaan sen yleisen wakaumuksen, että se on wääräyden oikeuden-mukainen wälttämätön pakka. Mutta sen ohessa täytyy rangaistus olla niin järjestettynä, että se, mikäli sen oikeuden-mukaisuus sen sallii, edistää pahantekijän parannusta. Ei ainakaan saa rangaistus olla semmoinen, joka wastustaisi ja estäisi parannusta. Niin ovat wapausrangaistukset rikoslakiin yhdistetyssä asetuksessa rangaistusten toimeenpanosta järjestetyt. Sentähden on ankara pakkotyö, jolla on sekä kurittawa että kasvattawa woima, pantu wapauden menettämisen ohelle wapausrangaistustemme pääkohdaksi. Mutta sen ohella on tärkeäsi kohdaksi asetettu wangin pakottaminen kuuliaisuuteen ja järjestykseen ja etenkin hänen opettamisensa. Hän on opetettawa sekä hengellisissä että maallisissa aineissa. Erittäin on säädetty, että hän on miten mahdollista wankeusaikana saapa opetusta semmoisessa ammatissa, joka sowluu hänen taipumuksensa ja siihen elinkeinoon, johon hän wapaaksi päästyään arwattawasti ryhtyy. Rangaistus on kyllä luonteeltaan ennen kaikkea ankara pakko, mutta se pakko on miten mahdollista ohjattawa wangille itfellenä hymäkki. Niin sulaa lain ankara leppymätön waatimus yhteen kristillisen rakkauden kästyn kanssa.

Tärkeänä waukuttimena siihen suuntaan on wangin pitäminen yksinäisyydessä, joka on toimeen pantawa warsinin

rangaistusajan alkupuolella. Hinnäiswankeus on ankara kurituskeino, mutta samalla se antaa wangille tilaisuuden muiden häiritsemättä kääntää huomionsa omaan tilaansa ja vastaanottaa sitä ohjausta ja johtoa, jota erittäinkin rauhaisuuksien papin tulee hänelle antaa.

Mutta parannus on mahdollinen ainoastaan parannettavan omalla työllä ja ponnistuksella. Ulfonaiset keinot eivät siihen ole riittäviä. Sen on myöskin meidän lainsäätäjä tunnustanut. Nuo luokat ja osastot, joista oli puhe, ovat omiansa wangisja herättämään harrastusta itse omin voimin työskentelemään omaksi kohottamiseksi. Samaan suuntaan menee niin sanottu ehdon-alainen vapaus, joka on kokonaan vieras meidän wanhalle lainsäädännöllemme, mutta joka on otettu käytettäväksi meidän uudessa rangaistusjärjestelmässä niinkuin useimmissa muissa uudenaikaisissa lainsäädännöissä. Ehdonalainen vapaus sisältää sen, että wapausrangaistukseen tuomittu, joka on kärsinyt määrätyn osan hänelle tuomitusta rangaistuksesta ja on sillä ajalla käyttäytynyt niin että todennäköisesti voidaan toivoa hänen wast'edes wapaaksi päästyänsä rehellisesti elättävän itsensä, saapi loppupuolen rangaistusajasta anteeksi. Hän sentähden lasketaan wapaaksi, mutta on kuitenkin sillä ajalla, joka vielä on rangaistusajasta jäljellä, pidettävä poliisivalvonnan alla. Jos hän sanotulla ajalla tekee itsensä syypääksi uuteen rikokseen tai muuten moittittawaan elämään tai rikoo sitä vastaan, mitä hänen walmannon-alaisuuden takia tulee noudattaa, loppuu ehdonalainen vapaus. Wapaaksi laskettu silloin pannaan jälleen rangaistuslaitokseen kärsimään sitä rangaistusta, mikä oli jäljellä silloin kun hän päästettiin wapaaksi. Metus rangaistusten toimeenpanosta määrää sen ajan tuomitusta wapausrangaistuksesta,

joka pitää olla kärsittynä, ennenkuin ehdonalainen wapaus saattaa tulla kysymykseen, niin, että kolme neljännestä tuomitun wapausrangaistuksen ajasta pitää olla kärsittynä, jos tuomitun wapausrangaistuksen aika on kolme vuotta tai sitä pitempi aika, mutta kahditoista vuotta, jos elinlautinen kuritus-huone on tuomittu.

Toivoaksemme sanottu johonkin määrin osoittaa, millaiset wapausrangaistukset tulewat meillä lähimmässä tulewaisuudessa olemaan.

Neljäs yleinen rangaistuslaji on sakko, joka on säädetty ainoastaan pienemmistä rikoksista. Usein on sakko pantu wankeuden kansja waalin-alaisesti tuomarin käytettäväksi. Sakkojen alin määrä on 3 markkaa ja ylin määrä 1,000 markkaa, ellei ole laisja josjakin tapauksessa (esim. ammatin-omaisesta koronkiskomisesta XXXVIII: 10) määrätty, että sakko woi nousta korkeammallekin. Niinkään woi joku tulla tuomituksi 1,000 markkaa korkeampaan sakkoon, kun hän samalla kertaa on tehnyt itsensä syypääksi useampiin sakolla sovitettuihin rikoksiin. Kun sakotetulla ei ole waraa sakkojen maksamiseen, muunnetaan ne wankeudeksi laisja määrätyn taksan mukaan, kuitenkin niin että wankeus-aika ei millinkaan saa olla 90 päivää pitempi, olipa muunnettava sakko kuinka suuri hywänjä.

Ennenkuin päätämme puheemme uuden rikoslain rangaistuksista, tulee meidän mainita, että lainsäätäjä on pitänyt erittäin filmällä ala-ikäisten pahantekijäin rikoksia. Jos joku, joka on täyttänyt wiiftoista, mutta ei kahdekatoista vuotta, tekee rikoksen, on hänelle tuomitawa melkoisesti alennettu rangaistus. Semmoinen ala-ikäinen taas, joka ei ole vielä wiidentoista wuoden wanha, ei ole rikoksesta ensinkään rangaist-

tuksen alainen. Syy siihen on tietyksi se, että semmoinen nuorukainen pidetään vielä ymmärryksensä ja käsitäytöksensä puolesta niin kehitysmättömänä, ettei lain ankaruutta voida häntä vastaan käyttää. Mutta yhteiskunta ei voi kuitenkaan jättää senkaltaisen nuorukaisen tekoa aivan huomioon ottamatta. Varsinkin rangaistus, niinkuin sanottiin, ei saata tulla kysymykseen, mutta rangaistuksen sijaan astuu ohjaus ja kasvatuus. Nuorukainen on, näet, rangaistuksen sijasta saapa oikeuden määräyksen mukaan vanhemmilta tai muilta edusmiehiltä kuritusta tai pantava kasvatustiloihin. Jos hän kuitenkin on seitsemää vuotta nuorempi, ei voi edes semmoinen oikeuden määräämä kuritus tai ohjaus tulla kysymykseen.

Puheen-alaisessa kasvatustiloihin voidaan lapsi pitää siksi kuin hän on täyttänyt 18 vuotta, taikka edusmiehen suostumuksella kunnes hän on tullut 20 vuoden ikäiseksi. Kasvatustiloihin järjestämisestä sisältää rangaistusten täytäntöönpanoa koskeva asetukset erinäisen luvun. Siinä on erittäin huomattava, että, kun joku määrätään kasvatustiloihin pantavaksi, se ei merkitse, että hän välttämättömästi on pidettävä tuossa suljetussa tiloissa, vaan että kasvatustiloihin tulee, jos mahdollista on ja muuten sopivaksi katsotaan, antaa lapsi soveliaan yksittäisen kodin haltuun, siellä tiloihin valvonnan alaisena kasvatettavaksi. On, näet, täydellä syillä arveltu, että useimmissa tapauksissa tuommoinen turmelunut lapsi saisi parhaimman kasvatuksen hyvässä kristillisessä yksittäisperheessä. Sanottu seikka selvästi osoittaa, että se kasvatuus, joka on aiottu ala-ikäisille, 15 vuotta nuoremmille pahantekijöille, ei ole ensinkään rangaistuksella katsottava.

Monesti kuuluu valituksia siitä, että muka uudenlaiset lait ja etenkin puheenalainen uusi rikoslaki ovat vanhoihin lakeihin verrattuina liian höllä. Moni lujan järjestyksen ja ankaran kurin ystävä on sentähden lausunut epäilyksensä uutta rikoslakia vastaan. On arveltu, etteivät sen rangaistukset ole kyllin ankaria rikollisuuden ehkäisemiseksi ja hillitsemiseksi. Tuo syytös, että uusi laki olisi vanhaa miedompä, on kuitenkin kerrassaan perätön. Se on kyllä totta, että yksi ja toinen rikos on olemassa, jota ennen pidettiin hyvinkin törkeänä, mutta jota tätä nykyä katsotaan toiselta kannalta ja sentähden vähemmän rangaistavaksi. Vieläpä löytyy vanhasa laissa rangaistuksenalaisia tekoja, joita ei enään pidetä rikoksina ensinkään. Sen on vaikuttanut muutettu oikeuden käsitys. Totta niinkään on että entiset, nykyistä ajankäntä loukkaavat raakamaiset ja veriset rangaistukset ovat poistetut. Mutta uuden lain rangaistuksia ei sormi sanoa miedoiksi siltä, että ovat semmoisia, jotka vastaavat ihmistuntoa ja nykyistä oikeuden käsitystä. Päinvastoin on. Vanhasa laissa koko joukko rikoksia, joista päästiin pienellä sakkomäärällä, mutta jotka uuden lain mukaan ovat sormitettavat vankeudella jopa kuritus-huoneella. Mainitsemme esimerkiksi ainoastaan niin ilkeän rikoksen kuin väärän valan. Siitä on Dif. käym. kaaren 17 luv. 18 ja 19 §§:ssä säädetty 40 talarin (176 markan 80 pennin) sakko ja, jos väärän valan tekijä on todistaja, ainoastaan se seuraus lisäki, ettei hän enään kelpaa todistamaan, mutta muissa tapauksessa lisäki kunnian menettäminen. Uuden rikoslain mukaan saattaa rangaistus senkaltaisesta rikoksesta nusta 6 vuoden kuritushuoneeseen asti (XVII: 1) johon tulee lisäki kansalaisluottamuksen menettäminen. Melkoinen erotus! Vielä yksi esimerkki. Toiselle saatetut ruumiin viat

fowitettiin 1734 vuoden lain mukaan sakolla taksan mukaan. Niinpä sanotaan Rifoskaaren 34 luvussa, että joka toiselta lyöpi poikki tahi turmelec nenän, korwan, käden, käsivarren tahi jalan taikka lyöpi ulos silmän, niin että hän siitä tulee wiallisempi, on tuomittawa maksamaan wifasakkoa 50 talaria ja haawasakkoa 30 talaria eli yhteensä 80 talaria, joka wastaa 153 m. 60 p. nykyistä rahaa. Beukalo maksoi yhteensä 50 talaria, etuformi 35 talaria, muu formi 25 talaria, toisen suusta lyöty hammas 12 talaria, korvapuusti 2 m. 88 p. j. n. e. Tosin ovat nuo säännökset jo olleet kumottuina Marraskuun 26 p:nä 1866 annetun tappoa ja pahoinpitelyä koskewan asetuksen kautta, joka astui voimaan 1870 vuoden alusta, mutta ne osoittawat ainakin mitä laatua tuon wanhan lain kiitetty ankarus useimmiten oli. Sanottuihin säännöksiin sopii werrata mitä uusi rikoslaki 21 luvussaan sisältää ruumiillisesta rääkkäyksestä. Vertaus osoittaa että wäkiwala, josta saattoi päästä muutamana kymmenkunnan talarin sakolla, uuden rikoslain mukaan on, mikäli asianhaarat sen waativat, fowitettava kuritushuoneellakin jopa muutamiksi vuosiksi.

Mutta rangaistusten laatu ei suinkaan ole ainoa kohta, missä uusi laki luonteeltaan poikke meidän wanhasta rikoslain säädännöstä. Niitä on useitakin. Suomautamme lyhyesti pariin erittäin tärkeään.

Lain määräykset 1734 vuoden lakikirjassa koskevat suureksi osaksi erinäisiä saman rikoksen alle kuuluvia erikoistapauksia. Uudessa laissa taas ovat lain säännökset laaditut semmoiseen yleiseen muotoon, joka tarkasti käsittää kaikki rikokseen kuuluvat yksityistapaukset. Kätellään esimerkiksi petosrikosta. Siitä ei löhydy 1734 vuoden laissa mitään yleistä määräystä, waan

ainoastaan erinäistapauksia koskevia säännöksiä. Mutta toisin uusi rikoslaki. Se kyllä asettumalla entisen lain pohjalle luettelee esimerkinä muutamia erinäistapauksia sanotusta rikoksesta, itäänkuin tehdäkensä rikosta enemmän eläväksi tuomarille, mutta antaa sitten erinäistapausten täytteenki sanottua rikosta koskewan yleismääräyksen, jonka alle yksityistapaukset alistuwat.

Suonnollista on, että tässä wiitattu erilaisuus waijuttaa myöskin suuren erotuksen lain käyttämisessä. Kun lainkäskyiltä puuttuu se yleinen muoto, että sen alle kaikki erinäistapaukset eiwät mahdu, joutuu lainkäyttäjä pulaan niihin tapauksiin nähden, jotka jääwät itäänkuin lainkäskyn ulkopuolelle ja joista ei siis mitään selwää lakia ole. Tuomarin-ohjeissa sanotaan semmoisiin tapauksiin nähden, että „laki ei saata kaikkia rikoksia luotella.“ Ne owatkin waatineet tuomarin puolelta hywin arweluttawan menettelyn. Ei woitu niitä jättää ranskaisematta, on tähtynyt niihin yhtäläisyyden perustuksella fowittaa lainkäskyjä, joissa ei niistä ole puhetta. Helppo on ymmärtää, että semmoinen menettely antaa aihetta mielivaltaan tuomariwallan puolelta, olipa sitten ylempi tai alempi tuomari semmoista lain fowittelua tekemässä. Lain antama oikeus-turwallisuus on jotenkin pilwentakainen, kun tuomari saapi käyttää lain kowuutta kansalaisia vastaan ei sen mukaan mitä lainsäätäjä on selwin sanoin lausunut, waan sen mukaan mitä tuomari arwelee hänen tarkoittaneen. Sentähden onkin wanhan lakimme wallitesa tuomariwalla — ainakin sen korkein edustaja — jotenkin wapaasti liikkunut kirjoitetun lain rajain ulkopuolella.

Semmoista menettelyä eiwät hyväksy uudenlaiset rikolait eikä liioin meidänkään uusi rikoslaki, ne kun pyrkiwät saamaan säännöksensä niin yleiseksi, että niiden alle kaikki asiaan

kuuluvat tapaukset mahtuvat. Se on epäilemättä suuri askel parempaan päin.

Mutta toiselta puolen on uutta rikoslakia vastaan tehty — ja tehdään epäilemättä vastakin — syytös, että, jospa se onkin äsken puheena-ollessa kohdassa ehkäisytyt tuomarin mielivallan, se toiselta puolen on awannut sanotulle mielivallalle owet selkiselälleen. Se syytös koskee uuden lain rangaistusmääräyksiä, jotka ovat asteellisia eli toisin sanoen semmoisia, jotka jättävät tuomarille wallan lain asettamien rajain sisällä, kusjakin rikostapauksessa ilmestyvien asianhaarain mukaan, määrätä rangaistuksen. Mainitsemme ainoastaan yhden esimerkin. 21 luvun 10 §:sä säädetään että kuoleman tuottamuksesta huolimattomuuden tahti waromattomuuden kautta on rangaistus wankeus korkeintaan kolmeksi wuodeksi taikka vähintään 50 markan sako. Se sisältää että wankeusrangaistuksen wähin määrä on 14 päivää, joka on yleensä wankeusrangaistuksen lyhyin aika, ja korkein määrä kolme wuotta. Sanottuin rajain sisällä saa tuomari, punnittuansa kaikki rikokseen kuuluvat asianhaarat, määrätä rangaistuksen. Ja vielä lisäksi, jos hän katsoo rikkojan syyllisyyden niin pieneksi, ettei wankeus ollenkaan sowellu rikoksen sowittamiseksi, woipi tuomari määrätä sakkoa, jonka wähin määrä lainpykälänsä on pantu 50 markaksi, mutta joka saattaa nousta sakkorangaistuksen korkeimmaksi määräksi eli 1,000 markaksi.

Semmoisiin asteellisiin rangaistusmääräyksiin on jo totuttu uudempien asetustien kautta eikä ole ne edes 1734 vuoden laille koskaan wieraita. Ei ole siis uusi rikoslaki niitä hywäksymällä tuonut meille mitään ennen tuntematonta.

Sitä wastoin on uusi rikoslaki yleensä hylännyt niin kutsutut ehdottomasti määrättyt rangaistukset, s. o. semmoiset,

jotka sisältävät ainoastaan yhden rangaistusmäärän määrätystä rikoksesta tai rikoslajista. Semmoisia löytyy kosolta meidän wanhasa laisssa. Niinpä säädetään Rif. kaaren 8 luv. 3 §:n mukaan sille, joka wäärentää yffityisiä asiakirjoja, määrälleen 40 talarin sakko kunnian menettämisen kanssa.

Niinkään on — mainitaksemme yhden jo käytetyn esimerkin — korwapuustin antaja 1734 wuoden lain mukaan sakolettama sántilleen 2 markalla 88 pennillä, ei enemmällä tai vähemmällä.

Semmoiset rangaistusmääräykset kyllä katkaisewat tuomarilta kaiken mielivaltaisuuden mahdollisuuden hänen rangaistusta määrätessään, mutta wiewät kuitenkin wäärille suunnille. Se tekewät tuomarin ikäänkuin sokaaksi wälitappaleeksi oikeuden palveluksessa, estäen häntä sowittamasta rangaistusta rikollisuuden mukaan. Rikos siinä yleisessä muodossa, jota lain-sääätäjä on lainkäskyä laatiesansa ajatellut, sisältää äärettömän luvun rikoksen muotoja, joita on mahdoton oikeutta loukkaamatta pakottaa yhden ainoan rangaistusmäärän alle. Sitä se, joka on lyönyt toiselle korwapuustin aina olisi rangaistawamalla rangaistuksella, huolimatta siitä, oliko lyöjä suuttumukseen kiihtynyt wai ei, oliko hänellä suuttumukseensa syytä wai ei, oliko tuo ruumiillinen kuritus kowa wai mieto j. n. e., ei saata olla oikeuden-mukaista. Rikoksen tekijän pahan taillon ja aikomuksen kiinteyt, hänen laiminlyöntinsä, huolimattomuutensa ja waromattomuutensa määrä, rikollisen teon waiikutama loukkaus y. m. woivat suurruutensa ja seuraustensa puolesta monen monituksella tawalla waihdella. Yksi ainoa rangaistuksen määrä ei woi käsittää kaikkia näitä rikoksen eri wivahduksia.

Ainoastaan asteelliset rangaistusmääräykset woivat tyydyttää oikeuden waiutumuksia, ne kun antawat tuomarin omalle

arwostelulle ja hartinnalle tarpeellisen tilan rikollisuutta punnittaessa. Ei sowi siis muuta kuin lukea uudelle rikoslaille ansioiksi, että se, paitsi missä on säädetty ehdoton kuolema-rangaistus tai elinkautinen kurtushuone, läpitsensä sisältää ainoastaan asteellisia rangaistusmääräyksiä. Moni, joka sen myöntääkin, arvellee kuitenkin, että nuo asteellisuuden mitat eli niin sanotut latitudit, joiden sisällä tuomari saa asianhaavain mukaan määrätä rangaistusta, on pantu liian laajoiksi. Totta on että semmoisten laajain latitudien oikea käyttäminen vaatii tuomarilta kehittynyttä älyä ja rikoslain opin periaatteiden tarffaa tuntemista. Lainsäätäjä on edellyttänyt että sanotut ominaisuudet eivät tulisi Suomen tuomareilta puuttumaan. Toivomme että lainsäätäjä siinä edellytyksessään ei ole pettynyt.

Tila ei salli meidän huomauttaa useampia erilaisuuksia vanhan ja uuden lain välillä. Uutta laadittaessa on läpitsensä pidetty silmällä uuden-aikaisen rikoslain-tieteen tuloksia. Se on tietysti antanut uudelle aivan toisen järjestelmän ja muodon. Niinpä on yksi ja toinen rikos, vaikka uudessa samanniminen kuin vanhassakin, edellisessä saanut toisen luonteen kuin vanhassa. Niin on murha vanhan lain mukaan tappo, joka tapahtuu salaa ja väijymällä, uuden lain mukaan taas surma, joka tehdään kuolettamisen aikomuksella ja vakain tuumin, j. n. e.

Uusi laki on nyt saatu ja sen kautta uusi pylwäs lain ja oikeuden kannattamiseksi. Mutta tuo pylwäs pian horjuu, ellei kansassa itsessään ja etenkin lain käyttäjissä ja walvojisissa löydy elävää oikeuden tuntoa ja wilpitöntä totuuden rakkautta. Ne ovat sekä yksityisten kansalaisten että koko kansan menestyksen ja edistyksen ehtona. Wastään-ottajamme

## Juhlapuheet laulu ja soittojublassa Tyvästplässa.

Tohtori D. A. Forsströmin puhe.

Arwoisat kansalaiset!

Löytyy hetkiä ihmisen elämässä, jolloin innostus ylewämpään kokonaan täyttää hänen mielsensä, jolloin hän tämän tunteen waltaamana riisuu päältään jokapäiväisyyden, luopi luotaan arkeiset ajatuksensa ja huolensa. Ne ovat ihmiselämän juhlahetkiä ja sellaisia juhlahetkiä olemme me nyt tulleet tänne wiettämään.

Me olemme tulleet tänne iloitsemaan siitä edistyksestä, minkä kansamme jo on saavuttanut, waihtamaan mielipiteitä ja kertomaan toisillemme kokemuksemme siitä, miten siwistystyö rakkaassa isänmaassamme parhaiten on jatkettava, ja me tahdomme täältä wiedä uutta innostusta kerallamme uusiin ponnistuksiin ja harrastuksiin.

Tämä vuosijatamme on todellakin ollut Suomelle merkittäminen kehityksen aika. Wineellinen warallisuutemme on karttunut, wiljelyksemme on edistynyt tavalla semmoisella, että esiwanhempamme viime vuosijadalta tuskin enää tuntisimat omihsen entisiä elomaitaan. Ennen muinoin autioilla soilla, heiluwilla hettehillä, kyntääpi maamies nyt wakoansa, kylwää kylwönä ja odottaa teräisen wiljan nousua. Synkissä saaloissa, missä erämies muinoin tähysteli kontion wihellystä, kuuluu nyt höyryweturin kimakka ääni. Järwiemme selillä

wälittäwät höyrylaiwat seutujen wälistä kulkua ja waltamerien ulapoilla kulkewat toiset höyrylaiwat wieden maamme tuotteita maailman markkinapaikoille. Talwipakkasien hyyhättäkään eivät enää rakenna voittamattomia esteitä merenkulullemme. Koskiemme woima käyttää kesytettynä tehtaittemme wäkipyöriä ja suurteollisuutemme tuotteet alkawat woittaa itselleen huomattawan sijan maailmankaupassa. Wäkilukumme on kaswanut kolmenkertaiseksi siitä, minä se oli kuluneen wuosifadan lopulla.

Mutta henkifellä alalla on kansamme edistynyt sitäkin merkiflisemmin. Tämä wuosifata, semminkin sen viimeiset wuosifymmenet, on ollut kansamme henkifisen herätyksen aika. Suomen kansa on herännyt itsetietoiwuuteen, oman itsensä on se löytänyt ja selwemmin kuin koskaan ennen tajuaa se nyt kansallisen luonteensa ja tehtävänsä. Kansan sywiiin riveihin on kansallisuusaste tunkeutunut, tuhansia ja satoja tuhansia sydämiä on se lämmittänyt ja niissä nostanut eloon woimia, joita ei kansamme sitä ennen itsesfään tietänyt löytywänkään.

Ja mitä olifkaan Suomen kansa ilman tätä kansallista herätystä. Kourallinen korkeasti siwistyneitä säätyhenkilöitä wain, joiden kieltä kansamme suuri enemmistö ei ymmärtäifi, joiden rientoja se ei käsittäifi. Perustusta puuttuwa korurakennus se olifi, jonka ensimmäinen tuulenwihuri maahan kaataifi. Misä olifwat kansanrunoutemme aarteet ilman suomenmielisyhden herättäwää liikettä, misä olifwat kansan sywistä riveistä lähteneet kansankirjailijamme, misä olifi lukuisa sanomalehdistömme ja sen satatuhannet lukijat, misä ja minäkalainen olifi yleinen mielipide, misä olifwat kansakoulumme ja misä Suomen kansan sammumatoin siwistysfisen jano!

Monen kowan taistelun perästä on suomenkieli wihdoin pääsfyt luonnollisiin oikeuksiinsa. Kauniina sointuu se nyt op-

piökoulujemme salcisfa ja suurin osa yliopistomme nuorisofa rakastaa sitä äidinkielenään. Wirastoisfa ja tuomaripöydän ääressä saapi nyt jokainen suomalainen asiansa ajetuksi omalla kielellään. Mutta ponnistuksemme eivät saa tähän loppua; ristisissä käsin emme saa istua, sillä wielä on suomenkielelle monta tärkeätä alaa woitettawana. Kirjallisuutemme on saatuwa todelliseksi suomalaiseksi kansalliskirjallisuudeksi, suomalainen tiedekielemme on rikästutettawa ja saatettawa yliopistoomme, siwistyneiden perheidemme puhekieli on yhä laajemmissä piireissä muuttuwa suomalaiseksi. Tätä kaikkea emme woi lainfäädannön kautta saawuttaa, ysfityishenkilöiden lämmin harrastus on sen tekewä.

Monen kowan taistelun perästä on suomenkieli pääsfyt luonnolliseen asemaansa ja oikeuksiinsa. Tosin on kansallisuus-taistelu jakanut kansamme kahteen puolueesen, mutta ylipääfemättömäksi ei ole tässä maassa aukko eri kansalaisryhmien wälillä au'ennut. Kowia ja katkeria sanoja on taistelun kuumeesfa lausuttu, mutta kansamme eheyttä eivät ne ole rikkoneet eiwätkä saa rikkoa. Rakkaus on se ase, jolla Suomen kansa on kansallisuutensa asiaa ajanut, helläwaraifesti tahtoo se arwostella niitä kansalaisia, jotka tässä asiasfa wielä owat epäilewällä kannalla eikä se millään tavalla tahdo heidän rehelligistä mieltään eikä isänmaanrakkauttaan epäillä. Nomielin on Suomen kansa vastaanottawa heidän apunsa tässä sen tärkeimmässä kysymyksesfä, kun heidän epäilyksensä kerran owat haihtuneet, kiitollisuudella tahtoo se tunnustaa heidän työnsä ja harrastuksensa muilla yhteiskuntamme työaloilla.

Siweellisen maailmanjärjestyksen wälikappaleiksi on Luoja kansat ja kansallisuudet asettanut. Erilaisiksi on Hän ne luonut, sifsi että siweellinen maailmanjärjestys tulifi sitä moni

puoleisemmin täytetyksi. Jokaisen kansan tulee omalla, luontensa mukaisella tavalla ottaa osaa ihmiskunnan yhteiseen edistystyöhön.

Meidän vuosifatamme on ollut kansallisuusaatteen ilmentymisen aika, mutta tälläkin suurella aatteella on niinkuin kielellä maailmassa warjopuolensa. Suurissa kansoissa on itse-tunto usein muuttunut suvaitsemattomuudeksi, joka ei tahdo tunnustaa pienien kansojen olemassa olon oikeutta. Ihmiskunta on saatettava yhdenmukaiseksi, niin he sanovat, pienen kansan tulee luopua kielestään ja itsenäisestä asemastaan ja sulautua yhteen suuremman kansa.

Onko tällainen vaatimus oikeutettu, onko se Jumalan säätämään maailmanjärjestykseen perustettu?

Itsekästä ja väärin tehtyä on suuren kansan kieltää pieneltä kansalta sitä oikeutta, minkä se itse pitää kalleimpana omaisuutenaan. „Kaikki mitä te tahdotte, että ihmiset tekivät teille, se tehkäätkä myös heille“, niin kuuluu suuren Mehtarin jalo oppi ja se koskee yhtä paljon kansoja kuin yksittäisiä ihmistäkin.

Luonnollista perustusta wailla on se myöskin tämä vaatimus. Missä tapaamme me luonnossa tuon yhdenmukaisuuden? Eikö luonnon kaunistuksena juuri ole sen esineiden moninaisuus ja erilaisuus? Ovatko nurmen kukat väriltään ja muodoltaan kaikki samannäköiset? Ovatko puut metsässä kaikki samanlaatuisia? Kumentaaiko valkoinen- ja heleänvehreä koiwu korkean hongan rinnalla salon suurta sopuointua, onko toinen toiselle esteenä ja haittana? Missä tapaamme me vihdoin tuon yhtäläisyyden ihmiselämässä? Ovatko kaikki ihmiset yksissä valimisissa walettuja? Ei! Erilaisia he ovat luonteeltaan ja taipumuksiltaan ja juuri tuohon erilaisuuteen perus-

tuu inhimillisen yhteiskunnan monipuolisuus ja täydellisyys. Yksitoikkoiseksi kasarmiksi muuttuiksi ihmiskunta ilman kansallisuuksia, yksipuoliseksi muodostuiksi inhimillinen kehitys.

Surulla ja mielihahalla on Suomen kansa näinä viimeisinä aikoina saanut hawaita, että siinä mahtawassa naapurikansassa, jonka kansa Suomi on waltiollisesti yhdistetty, liikkuu mielipiteitä, jotka tahtovat häwittää meidän laillisella tavalla saavutettua ja wahvistettua erikoisafemaamme. Tämä erikoisafema muka loukkaa suuren Wenäjän kansan arvokkaisuutta. Wäkewämmän oikeudella tulee muka mahtawan Wenäjän riistää Suomen kansalta sen kansalliset lait ja laitokset. Tätä oppia saarnaawat muutamat Wenäjän sanomalehdet tavalla, joka ei näytä tarkoittawankaan muuta kuin kiihoittamalla kiihoittaa yleistä mielipidettä Wenäjällä meitä suomalaisia vastaan. Surulla ja mielihahalla olemme me suomalaiset tämän huomanneet ja kysyneet itseltämme, mitä olemme me tehneet, että meitä näin suurella katkeruudella kohdellaan. Mutta me toiwomme ja tiedämme ett'ei koko Wenäjän kansa meistä näin ajattele, me luotamme hallitsijaamme, joka on luwannut pitää meidän perustuslakimme pyhänä, oikeuden ja hywän katoamattomaan woimaan me luotamme. Järkähtämättömällä uskollisuudella tahdomme me suomalaiset nyt, niinkuin ennenkin, täyttää welwollisuutemme hallitsijaamme ja Wenäjän kansaa kohtaan. Me tahdomme pitää nykyhetken tuskaalista asemaa ohimeneväenä pilvenä taivaallamme ja me koetamme sen katkeruutta unhottaa, niin pian kun se on haihtunut.

Kansamme on pieni ja wähälukuihin, waltiolliseen vaikutukseen ulospäin emme voi pyrkiä, emmekä tahdo pyrkiä, mutta täällä oman kotielietemme ääressä tahdomme me elää omien lakiemme ja laitoksimmekin turwisissa, täällä me tahdomme



kohottaa wiljelyksen ja sivistyksen lippua omalla kansallisella tawallamme.

Sivistys se se on Suomen kansan voima, siinä se on nykyisten rientojemme sifällys, tulewaisuutemme toivo ja turwa.

Tietopuoliseen walistukseen tahdomme me kohota, aikaamme tahdomme me seurata. Ja tosikansallinen olkoon meidän walistusharrastuksemme. Tasaisena wirtana lewitkoon walistus kaikkiin kansamme keroiksi, olkoon se niin hywin köyhän kuin rikkaanin omaisuutena. Rautana olkoon meistä ylimysmielinen luokkasivistys, kauas poistufoot itsekäät luokkaedut. Weljellinen yhteiswafutus wallitkoon tässä maassa eri kansankerokkien välillä.

Mutta todellista sydämen sivistystä olkoon meidän walistuksemme. Paljas tietopuolinen walistus se waan ihmistä paifuttaa, ellei se perustu wilpittömään siweellisen totuuden hakemiseen ja sydämen nöyryyteen.

Hyvien tapojen käytännöllistä edistämistä tarcoittakoon meidän sivistystyömme. Kalwarana matona jäytää kansamme elinwoimia wäkijuomien ylellinen nauttiminen. Meidän kansamme on selwästi lausunut mielipiteensä wäkijuomien turmiollisuudesta. Maalaiskunnat ovat yleensä, mikäli heillä on ollut siihen waltaa, kieltäneet wäkijuomien myönnin alueillaan. Eikä tässä selwästi ilmaannu kansan tahto ja terwe järki. Lainsäädäntömme welvollisuutena on tässä, niinkuin muisakfin maamme elinkyfymyksissä, kansan tahtoa noudattaa.

Kansamme sivistyskyfymyksestä, sen kalleimmasta asiasta, olemme me tulleet tänne keskustelemaan. Raitista maamme ääristä olemme me tänne, Suomeimme sydänjeutuun, kookoontuneet, tuhatlukuisena lainehtii meidän joukkomme juhla-kentällä.

Rodin rauhallinen tunne täyttää meidän mielemme. Omalta, kotoisella pohjalla me täällä seisomme. Meidän on tämä maa; meidän se on kotimaamme. Lapsuutemme ajoista tuttuja owat meille sen merien ulapat, tuttuja owat meille sen tuhannet järwet, salmet ja saaret, tuttu on koskien kohina ja korpikuusien humina. Tuolla järwen rannalla on koti kultainen, jossa synnyimme; siellä lasna me kaswoimme äidin hellän käden ohjaamina. Tuolla on pelto esi-isien korwesta perkaama, isämme wiljelemä ja laajentama, ja tuolla taiwaanrannalla kohoaa korkeuteen Herran tempelin torni.

Meidän on tämä maa. Suojamme lahja Suomen kansalle. Koskematointa erämaata oli se muinoin, kun esirwanhemmamme tänne asettuivat. Suomalaisen kirwes se täällä ensimmäisen kasken kaatoi, suomalaisen kuokka ensimmäisen pellon perkasi. Suomalainen se täällä sanomattomalla waiwalla ja kärsiwällisyhdellä taisteli wiljelyksen ja walon taistelua Pohjolan hallaa ja pimentoja vastaan. Rodasta syntyi koti, kokeista järjestyetty yhteiskunta ja kansallisuutta tajuawa kansa.

Jos wieras meiltä kysyy, miksi me niin tähän yhteiskuntaamme olemme kiintyneet, niin me hänelle wastaamme, että omien kotimaisten lakien ja laitoksiensa turwisissa on Suomen kansa woosifatoja elänyt. Yhteinen ja puolueeton on tässä maassa ollut laki ja oikeus hamasta hallitsijasta aina alhaisimpaan alamaiseen asti, niin hywin rikkaalle kuin köyhällekin. Herrana ei ole täällä ylpeillyt yksi kansanluokka, orjuudessa ei ole huokailut toinen, waan wapaita kansalaisia owat täällä kaikki olleet. Monen kansalaispolwen yhdistetyn työn kautta on Suomen yhteiskuntajärjestys kehittynt; juuri sellaiseksi on se kehittynt, jommoisena se parhaiten wastaa meidän kansamme tapoja ja olosuhteita. Sihaa se on meidän li-

haastamme ja werta meidän werestämme ja sifsi me sitä niin rakastamme.

Meidän on tämä maa ja kallis omaisuutemme on meidän suomalainen äidinkiemme. Jos wieras meiltä kysyy, miksi me sitä niin hartaasti rakastamme, niin me hänelle wastaamme, että tässä kielessä kuuwastuu Suomen kansan koko kehityksen juoksu. Sen sanoissa ja lausetawoissa kuuwastuu kansallisuontemme koko omituisuus. Tällä kielellä lauloivat muinaiset sankarimme luonnon ja ihmiselämän syviä synty-sanoja, tällä kielellä haasteli meille äitimme sydämensä hellyyttä, tällä kielellä opimme me ensi kerran erottamaan hyvän pahasta, oikean wäärästä. Tätä omaa kieltämme tahdomme aina sivistysriientojemme wälitkappaleena käyttää ja wiljellä.

Meidän on tämä maa, muinaisten muistojemme maa. Täällä lepää heimomme nurmen alla. Polwi polwelta he syntyiwät Manalan majoille, mikä nuoruutensa kukoistuksessa wihollisen kalwan kaatamana, mikä elämänsä chtoolla wanhuut-taan wäsyneenä. Siellä he lepääwät, Luojansa päiwää odottaen, mutta heidän työnsä tuloksista nautimme me, heidän jälkeisensä. Runnioittaa tahdomme me heidän muistoaan, jatkaa tahdomme me heidän elämänsä työtä.

Meidän on tämä maa, isänmaamme armas ja kallis. Läheisiä omaisia olemme kaikki sen kansa. Yhteiset olkoot meidän rientomme, yhteinen ja wäsymätön olkoon meillä työ rakkaan isänmaamme waurastumiseksi. Kaswakoon kansamme Jumalan pelwossa ja hywisä tawoissa, edistyköön se sivistyksessä. Suojatkoon Raikkivaltiaan käsi Suomen kansan teitä!

Eläköön isänmaamme! Eläköön Suomi!

## Pastori Elis Bergroth'in puhe.

Nyt wallitsee rauha maailmassa. Näin wäittäwät maailman mahtawat ja he wakuuttawat, että he tahtowat rauhaa. Kun joku kymmenkunta miljoonaa rahassa, joku satatuhat miestä aseissa heille annetaan, sitten on rauha turwattu, sillä „yksin miekka pitää miehen tupessa“. Tämä rauha ihmiskunnassa on werrattawa siihen rauhaan luonnon maailmassa, joka käy ennen ukkos-ilman nousua. Synkät pilwet peittäwät taivaan, ääneti on koko luomakunta, se odottaa salaman iskua, joka todistaa, että luonnon woimat owat ryhtyneet raiwoisaan taisteluun keskenänsä. Näin ihmismaailmasfain odotetaan milloin kansat, sotapukuun puettuina kun owat, kohtaawat toisiaan werrattoman werisessä sodassa. Sotaenteiden kamala rauha wallitsee kansojen keskellä.

Ja toinen sota uhkaa kansojen sifällisissä oloissa, sota kansaluokkien, sota työn-antajien ja työntekijäin, sota warakkaiden ja warattomain wälillä. Ota sanomalehti suuresta maailmasta käsiisi ja selaille sen palstoja. Katsele kertomuksia rikkaiden uhkeista, kymmentuhansia markawista pidoista ja huomaa samassa lehdessä nuo lyhyet tiedonannot köyttömistä, joita poliisi on korjannut suojiinsa, tai köyhistä, jotka owat kuolleet nälkään tai wiluun. Ja kun kuljet siellä, näet tuon wyssyihin puetun kerjäläisparwen hiipiwän rikkaiden mukkeain palatsein siwutse, näet kalleuskauppiaiden affunioissa kiiltäwät hohtokiwikoristeet, mutta voit myöskin nähdä tuon kamalan kiillon, joka wälkky leiwättömän silmissä, kun hän katselee niitä, kiillon, joka todistaa kateutta, wihaa, kostonpyyntöä, intohimoista wapauden, yhdenvertaisuuden ja wäljellisyhden vaatimusta. Kalleuskalu saattaa affunasta muuttua ylinyynaisen koristeeksi loistawissa pidoissa, kiulto kerjäläisen silmissä voi muuttua tuleksi, joka

polttaa poroksi saman ylimysnaisen kodin, samassa kun se särkee ne sitect, jotka koossapitävät myhäistä yhteiskuntaa. Se on sodan enne, sodan, joka milloin hymänsä voi alkaa ja jonka seurauksia ei vielä kenkään voi arvata. Tämöinen on rauha maailmassa.

Erötettuna suuresta maailmasta on Suomen kansa elänyt ja elää vielä hiljaista elämätänsä salojensa suojaassa, wiesensä wieresssä. Usein owat sotajoukot tallanneet sen peltoja, polttaneet sen kyliä, häwittäneet sen kansaa. Ja jäännös tästä kansasta on sodan loputtua palannut kotiseuduillensa, perannut uudestaan metsästyneet peltonsa, rakentanut poltetut suojansa, ryhtynyt werrattomalla sitkeydellä jatkamaan esi-isijensä katkais-tua työtä. Kärsimykset, ajat kovat ja kolkot eiwät ole saaneet sitä luopumaan syntymämaastaan.

Ja usein on tämä kansa seisunut nääntywänä, kun halla täällä on tehnyt työnä ja nälkä on wierailut tuhansissa majoissa. Mutta yhtä aarretta, sen iäisyystoimoo, ei mikään walta ole saattanut riistää tältä nääntywältä kansalta. Tämä toivo on nääntyneitä kantanut elämässä ja antanut rauhaa kuolemassa. Sentähden he owat woineet kuolla nälkään warallisempien wilja-aittojen ääressä, nostamatta kättänä näitä warallisempia vastaan. Tällä kansalla on tulewaisuus kuolemassakin, sillä on waltakunta, joka sitä odottaa, se on kuninkaallinen kansa, ja kuninkaallinen kansa ei waiha kruunuansa leipäkannikkaan! Sitä kansaa, joka rakastaa maallista ja ikuisista syntymämaatansa sekä waeltaa niiden omana, ei sorra walta mikään, walta maallinen.

Ja tämä pieni syrjäinen kansa on niinkään uskaltanut panna elämänsä ohjeeksi nuo suuret tunnus sanat: w a p a u s, yhden wertaisuus, w e l j e l l i s y s.

Wapauteen on kansamme pyrkinyt kautta wuosifatojen ja wapauteen se yhä pyrkii, wapauteen pimeyden, tietämättömyyden kahleista. Kun Turun yliopisto awattiin neljänneswuosituhatta sitten, pidettiin ja pidetään tämä tapah-tuma mitä tärkeimpänä koko kansamme historiassa, ja riemulla muistelemme tänä wuonna mitä hywää kansamme tästä wä-lon-lähteestä on polwi polwen perästä ammentanut. Kalliina on kansamme yliopistoansa aina säilyttänyt. Ja ne walon säteet, jotka kirkon suojaassa tulivat yhteisen kansan osaksi, sen lufutaito ja sen tieto kristinuskosta, säilytettiin niinkään tässä kansassa kansan kalliimpina aarteina. Sjon wihan synkät ajat, jonka wertaisia ani harwa kansa on kärsinyt, riistiwät kansal-tamme paljon, mutta tätä sen omaisuutta eiwät ne kuitenkaan riistää saaneet. Silloin piirsi kansa puuhun aapijensa lumut, jotta se siten, kirjosten puutteessa, saattaisi lapsillcen antaa kai-ken tiedon alku-opin, ja samaan aikaan ottiwat Suomen kaikki seurakunnat rahallijella awulla köyhyydesjään kannattaaksensa Gezeliusten raamatunselitys-teosta. Eiwätkö jo nämä seikat todista, kuinka kalliina walo on ollut tälle kansalle, kuinka se wapauteen on pyrkinyt pimeyden kahleista. Ja nyt kun kansallinen herätyksemme wiime wuosikymmeninä on alkanut, on kansamme woimakkaasti rientänyt eteenpäin tiedon waloa kohti. Karttusalla kädellä on se kannattanut kaswawia oppikoulujamme, kansakouluja löytyy jo milt'ei joka kunnassa ja wuosittain karttuu niiden luku. Tuhansille lapsille jakawat ne jo siwistyksen ensi alkeita. Ja kun nämä koulut eiwät vielä voi antaa riittäwiä alktutietoja kaikille kansan lapsille, nousee alhaisemman kansakoulun tarwe yhä polttawammaksi ja aikamme vaatimusten mukaan järjestytyt kiertokoulut owat jo alkaneet tai alkawat pian kautta kai-ken Suomen siunattua, joka mökkiin maassa

ulottuvaa työtänsä. Ja niinkuin kansakoulumme tarvitsee tämän vanhemman veljensä, kirkollisen kiertokoulun apua, saadakseen riittävästi valmistuneita oppilaita, niin tarvitsee se myös ylöspäin jatkoa, ja heräävä kansanopistojen harrastus todistaa, ettei kansamme kauan tarvitse kaiwata näitäkään uusia walontantajia. Valoon päin, pimeyden kahleista wapaaksi, pyrkii Suomen pieni kansa.

Ja se pyrkii samassa wapauteen paheiden pauloista. Suuri on meidänkin maassamme monessa seudussa synnin walta, paheiden palvelukseen owat lukuisat tämän kansan jäsenet jo joutuneet, mutta siweellinen pohja on vielä tässä kansassa muuttumatta ja sen siweellistä tunnetta eivät mitkään ponnistukset vielä ole woineet hämmentää. Kerro mökin miehelle salomaillamme suurissa kaupungeissamme suwaitusta järjestetystä epäsiweellisyydestä, ja hän kauhistuu. Hän ei kysy mitä lääkärimme tästä ajattelevat, sillä hänestä kurjuus on kurjuus ja pyhyys kaikista werukkeista huolimatta kurjuutena, ja jos meidän kansamme waltavalla enemmistöllä olisi ratkaiseva walta tässä asiassa, ei moinen järjestys kauan pysyisi ihmisten turmiona ja kansamme häpeänä. Ohmetella täytyy myöskin, kun katselee millä innolla kansamme on astunut taisteluun wäkijuomien turmiota vastaan, kun nykyajan raittiusriento on herännyt maassamme. Taajenemistaan taajenewat raittiusyhtävöin rivit ja tuskin kenkään kieltäne enään, ettei muutamien vuosien kuluessa yleinen muutos mielipiteissä, mitä näihin juomiin tulee, ole tapahtunut. Kansan siweellinen tunne on, kaikesta wastustuksesta ja wäärinkäsityksestä huolimatta, rientoa kannattanut, ja tämä sen woima katkaisee, kuta enemmän se herää, paheiden kahleet, ja wie wapauteen kansamme. Sinne, wapauteen pimeyden ja paheiden kahleista, rientää Suomen kansa.

Ja tässä kansassa wallitsee yhdenvertaisuus, ei se yhdenvertaisuus, joka walta-istuimet kumoo ja yhteiskunnalliset siteet särkee, waan yhdenvertaisuus oikeudessa saada lain suojelusta ja welvollisuudessa alistua lain ja oikeuden alle. Se kansan nainen Etelä-Suomessa, joka, tuntematta nykyistä Hallitsijaamme, sanoi hänelle, että hän likinnä Sumalaa rakastaa ruhtinastansa, puhui sywät sanat kansansa sydäimestä. Wuosifatojen kautta on kansamme, uskollisuudella liittyneenä hallitsijoihinsa, luottamuksella lähestynyt heitä lakien ja oikeuden korkeimpina walvojina maassamme. Wakuutus wallitsewan lain järkähtämättömästä pyhyydestä on wakaasti juurtunut kansaamme. Ei kenkään ole niin korkea, ettei laki ole häntä korkeampi, eikä kenkään ole niin mitätön, ettei lain käsi suojelewana hänenkin tykönsä ulotu, tämä wakuutus kaikkein yhdenvertaisuudesta lain alla ja jokaisen oikeudesta laillisuuden piirissä toimia asemassansa ja pyrkii eteenpäin elämänsä uralla, on ollut ja on yhäti kansamme rakkaimpia iltä perittyjä kalteuksia. Tämä yhdenvertaisuus pidetään Suomessa pyhänä.

Ja weljellisyys suo toiselle niitä hengellisiä ja maallisia aarteita, joita hän itse on saanut. Meidän maassa ei kenkään millinkään ole ollut orja. Minä mökin lapsella on ollut mahdollisuus kohota kansansa etewimmille sijoille ja monet mainittawimmista miehistämme owat alkaneet elämänsä mataloissa majoissa. Näin oli ja näin on. Suuri tapahtuneissa maisteri-wihkiäisissä otti mökin poika ja mahtawan poika seppeleen samalla tawalla ja samoista käsistä, eikä suku ja rikkaus siinä määränneet arvo-sijoja, waan tieto ja kyky. Ohdenvertaisina lupasivat seppeleiden kantajat weljellisessä yhteydessä taistella walon puolesta maassamme ja jakaa muille niitä aarteita, jonka osalliseksi itse olivat päässeet. Ja niin-

kuin henki-aarteet täällä jaetaan, niin jaetaan myöskin maalliset. Saarijärven Paavo ei ole ainoa, joka on sanonut waimollensa:

„Pare leipään puoleks petäjäistä,  
 Weihän naapurimme tou'on halla“;

Kyllä täällä tilallisen tuvassa on loisen lapsiparvekkin sijaa, kyllä täällä warallisen leipä usein puutteesen asti on tullut jaetuksi nääntyville lähimmäisille, kyllä täällä yffin woimin on kannettu, mitä Herra kansamme kannettavaksi asettanut on. Tämä weljellisyys on tehnyt, että kansamme on woinut kantaa niin rasfaat kuormat, että moni muu warmaan niiden alla olisi uupunut.

Wapauden, yhdenvertaisuuden ja weljellisyyden walosfa ja woimalla on meidän kansamme näin pyrkinyt eteenpäin. Mutta tätä waloa se ei ole wirittänyt siinä tulesfa, joka tuhaksi polttaa, eikä tätä woimaa etsinyt intohimojen hurmaavasta lähteestä, se on sytyttänyt walosoihtunsa Jumalan ilmoituksen totuudessa ja se on ammentanut woimansa Jesuksen Kristuksen uskosta. Tämä on se wanikka, wahwa kallio, jolle kansamme on elämänsä huoneen tähän asti rakentanut. Ja niin kauan kun se tällä perustuksella pysyy, ei sitä mikään woi kukistaa. Sateet kyllä lankeewat ja wirrat tulewat ja myrskyt syysääwät ja puhaltawat sen huonetta, mutta se ei kuitenkaan kukistu, kun perustus pysyy. Mutta jos annamme perustuksen tulla alta uurretuksi — ja uurtajia löytyy kyllin — silloin se kukistuu, olkoon se kuinka korkea ja muhkea hywänfä. Katsotaan siis, kansalaiset, perustusta, että se pysyy cheänä ja hywänä, ja rakennetaan sitte kukin kohdallaan ja asemassaan Suomen kansan huonetta. Rakennetaan walosifaksi, kobbikkaaksi, waatimattomaksi, rakennetaan sen Herran woimalla,

joka tähän asti on pitänyt yli kansamme suojelewan kätensä ja joka itse sanoo: „ellei Herra huonetta rakenna, niin turhaan he työtä tekewät, jotka sitä rakentawat.“

Ja kun rakennamme, rakentakaamme ahkeruudella. Nyt on kewät-aika kansan elämässä. Kaikkialloilla herää elämä, harrastus kaswaa, nyt ei ole uinahtamiseen aikaa, waan kukin tulee ryhtyä työhön. Kewäällä uhkaawat takatalwet ja hyinen halla. Ne woiwat tulla juuri kun laiho käy tähkään ja tehdä lopun kaikista kesän toiveista. Tehkäämme mitä woimme niiden wälttämiseksi. Raiwetaan ojat sywemmiksi, saatetaan suot wiljamaiksi, ja kun olemme tehneet minä woimme, otetaan sitte vastaan mitä Herra antaa tulla, luottamalla siihen että

„Kyllä kofee, mutt' ei hylkkää Herra.“

Ja ennen kaikkea, kylwetään ahkerasti ja kylwetään hywää sientä. Se kylwö, joka nyt tehdään, woi kantaa satakertaisen hedelmän. Nousee sitä suwi kerran Suomekemme, tulee sitä kerran wiljava hedelmän aikafin. Meidän filmämme kenties eiwät sitä näe. Siikoin kylwömiehet jo owat päässeet lepoon. Mutta yli hautamme kaswaa laiho kylwöstä, jonka olemme tehneet, ja turhaan emme silloin ole eläneet. Olemmehan mekin edistäneet kansamme kulkua oikean wapauden, yhdenvertaisuuden ja weljellisyyden tiellä.

Jumala synnyinmaata siunatkoon!

Eläköön ja edistyköön jokainen oikealla perustuksella tehty työ kansamme, Suomen kansan hywäksi!

## Mäsääjät.

Kun muinoin Baabelin valtiäs  
Homaljoja limmasa joi,  
Nous' wirrašta Persian kuningas  
Ja murhan huudot soi.

Ja Baabelin linna loistokas  
Nous' liekkinä ilnahan yön  
Ja juomari-kansa ja ruhtinas  
Oli uhrina hirmutyön. —

Tämä kauhea kertomus kulkenut  
On kansasta kansahan.  
Sit' on inholla, kammoen kuunnellut  
Myös nuoriso Pohjolan.

Nämä nuoret on heimoa — kansan sen,  
Jok' ol' wahtina Suomenmaan,  
Kun luodit lens', maa hurmeinen  
Soi pettua, hautoja waan.

Tämä kansa, ne kunnan wanhuksat,  
Usein rääsyisä voittivat.  
Ne ei melktoina wiinasta horjuneet,  
Waan raittiina walwoivat.

Ja walppaudellahan wanhat nuo  
Walon saattivat kansalleen,  
Näin nostivat Suomen sorrostaan,  
Maan säästivät lapsilleen.

Ja se maa oli Pohjolan parhain maa,  
Tuhatvetten ja metsien maa,  
Ja metsistä raiwatut rintamaat  
Täys' wiljaa walfenewaa.

Mutta lapset — ne raateli metsän puut,  
Ne wahtaen rihtamiin  
Ja polttivat wiinaksi wiljat maan  
Ja juopuivat juonukfiin.

Ja kun nuoriso mäsääji parhailaan,  
Tuli kansahan kauhistus —  
Ei lausua tohdi aimoakaan  
Mitä tietääpi aawistus . . .

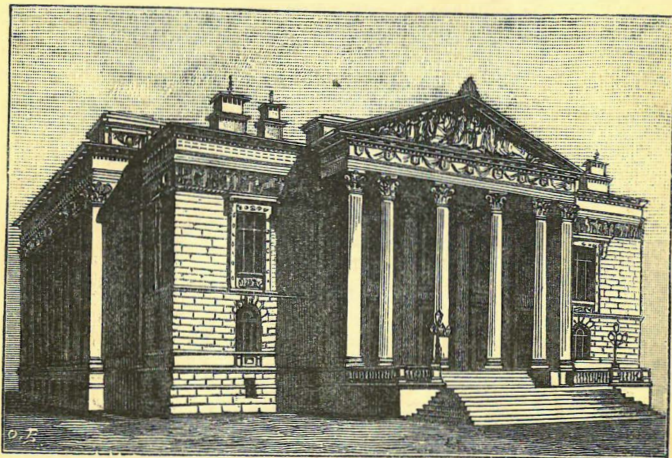
Mös, nuoriso, miehet ja naiset myös!  
Pois rihtamat, juoppous pois!  
Niin ett'ei kohtalo Suomenmaan  
Kuni Baabelin kansan ois!

RFF.

## Sananlastuja.

Mikansa kirkkoon myöhään kapakkaan.  
Ehdon walta ahwenella, ottaa onkeen jos tahtoo.  
Ei hewonen häitä kiitä, jousihäntä juominkia.  
Ei sitä mieli tee, jota ei silmä näe.  
Jumala mielen antaa, humala mielen ottaa.  
Kalja nauraa oluen töitä, wesi wiljan wirkkehii.  
Ripaten kiltaan, kontaten kotia.  
Leikki se leiwän loppu, se tuska tupakan loppu.  
Niitä olut tekee, joita ei kalja tiedäkään.  
Siweys armon saa, siweys maan perii.  
Syttele sanoilla miestä, niin ei kulu laarin kulma.  
Wiina miehen willitsee, wie woiman wäfewänki.

## Uusia rakennuksia Helsingissä.



### 1. Suomen säätyjen huoneus.

Kun Suomi w. 1809 erotettiin Ruotsista ollakseen siitä lähin Venäjän valtakunnan yhteydessä, wahvistettiin samassa perustuslait ja oikeudet, jotka siihen asti olivat olleet kansamme turwa. Edelleen pysyivät siis waltiosäädty yhteiskuntamme tärkeimpinä osina; ilman niiden suostumusta ei voitua lakia muuttaa tahi meroja määrätä. Ei tosin laisfa löytynyt määräystä, kuinka usein eduskunnan tuli kokoontua, mutta että waltiopäiwä tuon tuostakin täytyi pitää, se oli päivän selwä. Niinpä myös säästettiin eri tontti tulewaa säätyhuonetta warten, kun w. 1817 päätettiin Helsingistä, tulen häwittämästä entisestä pikkukaupungista, tehdä maan pääkaupunki. Paikka nykyisen senaattihuoneen wieresessä eli „Serwaalisfa“ määrättiin „säätyhuonetta warten, jossa kaikki neljä säätyä woi kokouksiansa pitää“, kuten näemme Aleksanteri I:n wahvistamasta kartasta. Ei silloin aawistettu, että wäidettä wuosikymmentä ehtiä kulua ennen tule-

wia waltiopäiwä, wälä wähemmin, että säätyhuoneen rakennushanke sen lisäksi waatiji miltei kolmen wuosikymmenen miettimistä.

Mutta niinpä käwi; seuraawa aika ei ollut laijinkaan otollinen kansalliselle itsehallitukselle, ja waikka kyllä waltiopäiwä oli fiipeästi tarwittu, waikkapa niistä joskus oli puhetakin, niin tuuman toteuttaminen aina jäi toistaiseksi. Lopulta moni epäili, saisiwako Suomen säädty enää koskaan kokoontua. Prowessor J. L. Schauman-wainaja kyllä w. 1856 lausui ilmi kansamme toiwet tässäkin kohden, kun yliopisto wietti Aleksanteri II:n kruunauksjuhlaa, mutta kummasuksella muutamata mahtawata kuuliwat tätä puhetta. Waan eipä aikaakaan, niitz poistuiwata epäilyksen enteat; Aleksanteri II kutsui w. 1863 säädty kokoon ja w. 1869 wahwistamalla waltiopäiwäjärjestyksellänsä hän sen lisäksi turwasi waltiopäiwien määrää-aikaisuuden; ainakin joka wäides wuofi oliwata säädty kutsuttawat warfinaisille waltiopäiwille. Samassa oli myös warfinaisen säätyhuoneen tarwe tullut kieltämättömäksi.

Sillä wälin säätyhuoneen tontti jo oli ehtinyt tulla toiseen tarfoitukseen käytetyksi. Matelisäädtyllä oli wuodesta 1818 wafaa muodostus, omata rahastot ynnä johtokunta, ja viime-mainittu hankei w. 1857 lupaa ritarihuoneen rakentamiseen. Siihen meni „Serwaalisfa“ säästetty paikka, ja waltioapua annettiin aatelille sen lisäksi, kun huone tuli odottamattoman kalliseksi. Muiden säätyjen tarwetta ei muistettu. Mutta olipa aluksi etua niilläkin tästä huoneesta; w. 1863 ja 1867 ritarihuone sai säätyhuoneesta käyda, waikka tosin porwaris- ja talonpoikaissäädty huoneet oliwata kowin pienet ja epämuwat. Suuri oli hyöty siitä, että kansamme neljään säätyyn jaetut edusmiehet saiwata työskennellä saman katon alla ja päästä säännölliseen yhteiswauikutukseen. Moni wäärinkäsitys ja ristiiriittäisuus saatiin silloin helposti poistetuksi, joka myöhemmin ja wähemmän suotuisissa oloissa on waatinut paljon selityksiä ja yhteensowitukfia.

Kylynyys warfinaisen säätyhuoneen hankkimisesta tuli tietysti jo siihen aikaan puheeksi, mutta ritarihuoneen ehdotettuun

lunastamiseen ei voitu suostua, koska tarve siten varsin wailinaisesti olisi tullut täytetyksi. Myöhemminkin sama tuuma ynnä läheisten tonttien osto ja muut keinot monesti ovat tulleet puheeksi, mutta pitkäweteisten ja monimutkaisten keskustelujen perästä ehdotus aina waan raukesi, se kun olisi ollut wanhan weran paikkaamista uudella tilkalla. Waltioasäädty eivät muuta neuwoa löytäneet kuin että w. 1882 heittiwät asian erityisen toimikunnan haltuun, jotta wihdoin tuumasta toimeen tultaisiin.

Delegatiooni eli toimikunta käwitin työhön, päättäen sekä paikasta että suunnitelmasta. Obserwatoorivuorella tontti oli tarjona pelkkien tasoituskustannusten hinnasta; arkitehti F. A. Sjöström-wainaja teki erinomaisen hyvän suunnitelman. Mutta aiottu huone oli kaikilla säättyjä warten aiottu ja tuli tietysti sen kautta kalliimmaksi kuin kolmen säädyn huone; siis tarwittiin enemmän waroja. Siinäpä seikka, jonka johdosta 1885 wuoden waltioapäiwillä saattoi ajaa kumoon tehdyt päätökset, joten kyllä waroja ja etenkin aikaa kadotettiin. Obserwatoorivuori oli erittäin wäστοinmielinen muutamille, ja niinpä täytyi etsiä uusi paikka. „Majawassa“ wastapäätä Suomen Bankin taloa sellainen wihdoin löydettiin: se tosin maksoi puolen miljoonaa, mutta tämä maksu oli niillekin mieleen, jotka olivat obserwatooripaikan hintaa paljoksuneet. Muitten mielestä oli pääasia, että kelwollinen säättyhuone syntyisi, maksoiko se sitten waikka yhtä paljon kuin Uudenmaan pataljoonan kasarmit, — eikä enempää olisikaan tarwittu!

Niinpä taiwas wihdoin selkeni tälle rakennushankeelle. Loppu tulee pisinmällekin jutulle. Kun kerran paikasta oli sovittu, saattoi toiwoa, että edes 1891 wuoden säädty saisi-wat omassa huoneessa työskennellä.

Natelisäätty ei tahtonut itselleen sijaa uudessa huoneessa, ja supistuncempi suunnitelma oli tarpeen. Semmoisen teki arkitehti R. G. Nyström käyttämällä hyväkseen edelläkävijänsä ja opettajansa, Sjöström-wainajan työtä. Tämä suunnitelma tuli hyväksytyksi. Rakennusjohtofuntaan walittiin, paitsi arkitehti Nyströmiä, säättyhuonetoimikunnan puheenjohtaja yli-insi-

nööri Th. Tallqwist sekä pormestari G. Ohman. Rakentaminen uskottiin rakennusmestari R. G. Siwentufelle, Suomalaisen tyttökoulun, waltioarkiston ja Helsingin uuden kirkon rakentajalle. Ja niin mentiin toimeen hetkeäkään kadottamatta. Entiset huoneet woitiin syksyllä 1888 purkaa. Joulukuun 1 päiw. ruwettiin perustustyöhön ja seuraawana kewaänä muuraustyöhön; syksyllä 1889 säättyhuone jo oli weskaton alla, jonka jälkeen sitä woitiin lämmitellä. Tätä kirjoittaessa sisustus on tekeillä, ja säättyjen kokoontuessa 1891 huone on walmiina isäntää odottamassa.

Upea on tämä rakennus sekä ulkoapäin että sisältä, sen lukija osaksi jo woipi tässä annetuista kuvasta päättää, ja mitä parempi, se wastaa hyvin tarkoitustaan. Jos se yhdesä pääasiasa on waillinainen, niin jälkimaailman moite, kuten jo edellä sanotustakin selwiää, wähimmäksi osaksi kääntyy Suomen kansan walittuja edusmiehiä wastaan. He tahtoiwat säättyhuonetta koko eduskunnalle.

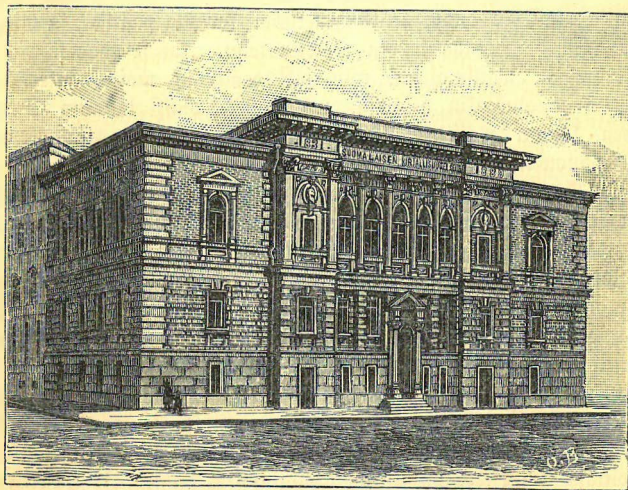
Alstomme kauniita portaita myöten ylös waloisaan etehiseen ja toiseen kertaan, jossa säättyjen istuntosalit ovat tarwattawina kansliahuoneineen. Pappis-säädyn kokous sali on keskellä, pääportaiden yläpuolella, porwaris- ja talonpoikais-säädyn salit oikealla ja wajemalla. Edellinen on 1,800 neliöjalkaa, jälkimäiset kumpikin 2,400 neliöjalkaa suuri. Jokainen niistä on koristettu tavalla, joka kullekin säädylle sopii. Kuhunkin saliin kuuluu lehterit, joista yleisö woii keskusteluja seurata. Toisesa ja ensimmäisesä kerroksesa löytyy waliofuntia warten aiottu huoneet, ensimmäisesä kerroksesa tarwataan sen lisäksi pikaritoittajain huoneet ynnä rawintolapuoli. Pohja- eli kellarikerroksesa sijaitsewat arkisto, kyökki, lämmityslaitos y. m.

Säättyhuoneen rakentamista warten oli 1882 wuoden waltioapäiwillä myönnetty 1,200,000 markkaa, johon w. 1885 lisättiin 300,000 markkaa, ja 1888 myönnettiin sen lisäksi 100,000 markkaa, sekä sisustusta y. m. warten 100,000 markkaa. Tämän mukaan kiinteistö nousiji 1,600,000 markan ja irtaimisto 100,000 markan arwoon. Näitä määräyksiä on tarkasti noudatettu.



Tärkeä on se huone, joka täten on aikaan saatu, tärkeämpi kuin useat rakennukset, joihin huoletti on pantu suuren suuria summia. Se on itsekin edustavaa laatua, samassa kuin se eduskunnallemme on rakennettu. Säätyhuone edustaa Suomen kansan monesti vahvistettua ja pyhästi tunnustettua oikeutta itsehallitukseen. Olkoon se itään kuin henkinen linna, jossa isänmaallinen mieli ja uhraavaisuus aina vallitsee!

E. G. P.



## 2. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran talo.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kokouksessa 7 p:nä Huhtikuuta 1886 esiin toi esimies, senaattori Yrjö-Roskinen ehdotuksen oman talon hankkimisesta Seuralle. Tällaisen tarpeellisuus oli käynyt yhä tuntuvammaksi sitä myöten kuin Kirjall. Seuran käsikirjoitus- ja kirjakoelmat sekä kustannettujen teosten varastot olivat kasvaneet. Yksityisissä hyyrä-

tyisissä huoneissa ja makasiineissa säilytettynä tämä puolen vuosijadan kuluessa kerääntynyt aarteisto oli alttiina tapaturmaisen hävityksen vaaralle, jota paitsi kokoelmien käyttäminen tiedemiehille ja tutkijoille niissä oli epämuokava ja hankala. Kokouksiansakin warten, jotka olivat pidetyt yliopiston huoneuksessa, seura yhä enemmän oli rumennut kaipaamaan omaa huoneustoa, senin tähden, että kirjaston ja arkiston eripaikkaisuus monesti tuotti vastusta keskusteluille.

Esimiehen ehdotus hyväksyttiin sen wuoksi yksimielisesti ja sen toteuttamiseksi ryhdyttiin tarpeellisiin toimiin. Niiden tuloksena on se kaunis kartano, jonka kuva nähdään tässä toisella sivulla yläpuolella ja josta pääkaupunkimme taas on saanut arvokkaan lisäyksen rakennustaiteellisiin muistomerkkeihinsä.

Tuon kolmitertaisen rakennuksen etusivu on yläkerran keskikohdalta koristettu puoleksi ulkonewilla korinttilaisilla pylwäillä, joitten välissä on wiisi isoa kaari-ikkunaa. Niiden yläpuolella on kaunis kattoreunus, jonka alaisessa listassa on isoilla korokkirjaimilla sanat „Suomalaisen Kirjallisuuden Seura” sekä näiden kummallakin puolella „1831” ja „1889”, Seuran perustamisen ja kartanon rakentamisen vuosiluvut. Wähän alempana sitä, molemmin puolin keskus-osa on kahdesja ympyriäisessä komerossa suurten kansalaistemme ja Kirjall. Seuran entisten esimiesten Elias Lönnrot'in ja J. W. Snellman'in rintakuwat, R. Sjöstrand'in weistämät.

Rakennuksen wäri on tiilenkarwainen, paitsi nurkka-ikkuna- ja ovi-wuoraukset, jotka owat harmaanruskeat.

Astukaamme nyt sifään tuosta uhkeasta, graaniittipylwästen reunustamasta ulko-owesta. Tulemme tilamaan ja waloisaa etehiseen, jonka kauniisti holwattua ja koristettua lakea kannattaa neljä tukewaa, keltaisen marmorin wäristä pylwästä. Holwit muodostawat tummanpunaisiksi maalattujen seinien yläosaan yksitoista puolikaaren muotoista kehystä, joihin laakeri-seppeleen ympäröiminä on maalattu Kirjall. Seuran perustajain nimet: M. J. Lindfors, R. N. Redman, E. Lönnrot, G. Rein, J. J. Tiklén, J. J. Nordström, R. H. Ståhlberg, J. Ilmoni, N. A. Gylbén, B. D. Lille, J. A. Gadolin, ja A.

G. Lindfors. Owen yläpuolella on seinässä marmoritaulu, johon on piirretty: „Kansallisen kirjallisuuden suojaksi rakensi kansalaisten avulla tämän talon Suomalaisen Kirjallisuuden Seura w. 1889—1890 Drjo-Roskisen esimiehenä ollessa. — Suomen valtio antoi alan. — Luonnoksen teki wapaaherra Seb. Gripenberg“.

Kummallakin puolella etehistä on iso, kuuden ikkunan walaisema sali ja sen takana pienempi huone. Toisessa säilytetään Seuran arkisto, kirjasto ja kustantamat kirjavarat, jonka muoksi se on täynnä hyllyjä laesta lattiaan; sen takaisessa huoneessa, joka on rauta-owella ja ikkunaluukuilla varustettu, talletetaan m. m. Kalevalan-runojen y. m. kallisarvoisia käsikirjoituksia. Toinen sali taas on wourattu yliopistolle, joka siihen on sijoittanut oman kansatieteellistä museotansa.

Etehisen perältä, wastapäätä ulko-owea, wiewät mukawat kassihaaraiset portaat ylös toiseen kertaan. Tämä porrasikäytävä saa runsaasti waloa sen yli rakennetusta lasikatosta, jonka alipuolinen siwureunus on somasti koristettu. Käytävän seinäin on aikomus wast'edes, jähä siihen tarpeellisia waroja saadaan kokoon kerätyksi, maalauttaa kuwaelmia Kalevalasta.

Jos seuraamme oikeanpuolisia portaita, tulemme tilawan tampuurin kautta isoon kokous- ja juhlasaliin, joka heti ensi silmäyksellä tekee erittäin miellyttävän vaikutuksen. Wiisi korkeaa, eteläänpäin antawaa kaari-ikkunaa laskee runsaasti waloa tuohon pilastereilla koristettuun korkeaan saliin, jossa on sijaa parille sadalle hengelle, lukuunottamatta sen kummasfalin poikkiseinässä olewia lehterejä, joihin mahtuu yhtenä noin sata henkeä. Laki, jaettu wiiteentoista rosetilla koristettuun ruutuun, on taiteellisella aistilla maalattu, samoin kuin seinätkin; wärit ovat walokkaita, waalean sinistä ja harmaata, siwästi kullatuilla koristeilla.

Peräseinän yläosaan maalattuihin kilpiin on piirretty Seuran julkaisemain suomalaisen kansanrunouden tuotteitten nimet: „Kalewala“, „Ranteletar“, „Loitsurunot“, „Sananlaskut“, „Arwoitukset“, „Sadut“, „Säwelmät“, kunkin nimen wieresjä teoksen ilmestymiswuoſi. Alimpana näitä on seinä

pilastereilla jaettu wiiteen isoon ruutuun eli pohjaan, joista keskimmäiseen aiotaan panna niiden kansalaisten walokiuwat, luonnollisessa suuruudessa, jotka owat Kirjall. Seuraa suurenmilla lahjoitukilla muistanee, ja muihin Seuran esimiesten muotokuwat, ölytauluina.

Juhlasalin kummallakin puolella on neljä huonetta ja tampuurin sisältämä huoneusto, joista toisen on wourannut äskettäin perustettu hengenwakuutus-yhtiö Suomi, toisen (paitsi yhden pienen kamarin, joka on otettu Seuran kansliahuoneeksi) eräs yksityinen henkilö. Wast'edes, jos niin waaditaan, sopii tietysti näitäkin huoneustoja Seuran tarpeihin käyttää.

Pohjaterassissa on wahtimestarin ja talonmiehen asunnot, kassi isoa lämmitettävää mafasiinia (joista toisessa säilytetään oja Seuran kustantamista kirjawaroista, toinen on annettu wouralle), halkoliiterejä y. m.

Piirustuksen on tehnyt yleisten rakennusten yllhallituksen ylitirehtööri, wapaah. Seb. Gripenberg; rakennusmestarina on ollut herra J. Ahde ja maalaustyöt on suorittanut koriste-maalari S. Wuorio.

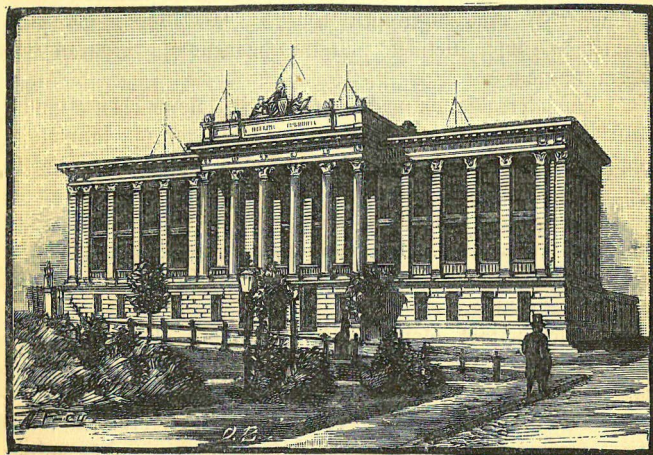
Rakennustyöt aloitettiin 1889 wuoden alkupuolella (perustuksen laskeminen Helmikuussa ja muuraus Toukokuun lopulla) ja Syyskuun keskiaheilla oli talo katon alla; jiwustus oli suoritettu kesäkuu w. 1890. Ensimmäisen kokouksensa uudessa kartanossaan piti Seura Lokakuun 11 p:nä wiinemaintuna wuoina.

Rakennuskustannukset owat tehneet wähän päälle 150,000 markan. Tästä on Kirjall. Seura omista waroistaan pannut 50,000 markkaa, yhtä suuri summa on saatu isänmaanmielisten kansalaisten antamalla lahjoilla, joiden suuruus on waihetellut 2,000 markan ja 5 pennin välillä, ja loput on otettu lainaksi.

Tontti, Serwaali-nimisessä korttelissa Hallituskadun warrella wastapäätä Pitarihuonetta sen pohjoispuolella, on waltiolta ilmaiseksi saatu; sen arwon saattance laskea noin 50,000 markaksi.

Näin ovat siis sekä kansa että maan hallitus antaneet tehostasta apua Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran rakennusyritykselle tahi oikeammin sanoen tehneet sen mahdolliseksi, ja tämä on epäilemättä kehottava Seuraa yhä suuremmalla innolla jatkamaan tärkeitä työtään kansallisen sivistyksemme hyväksi.

U. J.



### 3. Suomen Valtioarkisto.

Suomen valtioarkiston äskettäin valmistunut talo Helsingissä, Suomen pankin ja säätyhuoneen läheisyydessä, on epäilemättä kauniimpia rakennuksia maassamme. Sen rakennustapa on yksinkertaista, mutta erinomaisen suhteellista ja arvokasta.

Mitä valtioarkisto tekee noin komealla, kallisarvoisella rakennuksella? Ja mitä on valtioarkisto?

Kun Ruotsi w. 1809 Haminan rauha kirjan kautta luovutti Suomen Venäjälle, annettiin siinä Suomelle oikeus

Ruotsin arkistoista ja virastoista ottaa kaikki ne sekä yleiset että yksityiset asiakirjat, jotka koskivat Suomea. Tämän johdosta w. 1810 Suomen silloinen kenraalikuvernööri ryhtyi toteuttamaan tätä rauha kirjan määräystä ja laittoi viisimiehisten toimikunnan Tukholmaan ottamaan vastaan Suomea koskevia asiakirjoja. Se, mitä silloin saatiin, asetettiin Turkuun, afa-temian taloon. W. 1819 arkisto muutettiin Helsinkiin, jossa se viime aikoina on säilytetty senaatin rakennuksessa, aivan ahtaissa, osaksi pimeissä sekä kylmissä huoneissa.

Arkisto sisältää kirjainkirjoitettuja asiakirjoja keskiajalta meidän aikoihimme saakka. Pääasiallisesti ne ovat kruunun tilikirjoja, tuomiokirjoja sekä virastojen asiakirjoja ja kirjevaihtoa. Varhaisemmilta ajoilta olevilla asiakirjoilla tietysti ei ole muuta, kuin historiallinen merkitys, vaikka sitäkään ei meillä enää kukaan voi pitää vähäisenä. Mutta myöhäisemmillä on sitä paitsi suuri käytännöllinenkin merkityksensä, sillä niistä saadaan vielä usein tärkeitä tietoja ja selityksiä moniin asioihin. Kun esim. riidellään jonkun maapaidan omistusoikeudesta ja sen paikkakunnalla olevat asiakirjat ovat tulipalon tahi muun kautta hävinneet, niin löytyy useinkin valtioarkistossa toisinto tahi alkuperäinen asiakirja, joka voi asian tyydyttävästi ratkaista. Tämmosten asiain vuoksi tarwitsevat siis sekä senaatti että virastot ja yksityisetkin alituisesti arkistoa.

Rakennuksen, jolla on tarkoituksena säilyttää tulenarkoja papereita sekä hankkia mukavaa tilaisuutta näitten tutkimiseen, täytyy olla aivan erityisesti sifustettuna ja kookoonpantuna. Sen tulee mahdollisimman pienelle alalle koettaa saada mah- tumaan niin paljon kirjoja kuin mahdollista. (Nykyään lie- nee täytettyjen hyllyjen yhteenlasattu pituus valtioarkistos- samme jo 13,000 jalkaa). Mutta samalla tulee näitten olla hyvin mukavasti käsil- le saatavina. Ja valoa tulee raken- nukseen saada niin paljon kuin mahdollista ja lämpöä niin tulelta vaarattomassa muodossa kuin mahdollista.

Se pää-osa rakennusta, jossa enimmäkseen asiakirjat säilyte- tään, onkin aivan omituisesti sifustettu. Vaikka itse raken- nuksessa ei ole kuin kaffi ferrosta, on tämä osa jaettu neljään

2,5 metrin korkeiseen kerrokseen, niin että hyllyiltä kirjoja ottaessa ei tarvita tikapuita. Ja wälttääkseen tulenvaaraa sekä edistääkseen walon lewenemistä ovat kaikki laattiat tehdyt hienoista rautakiskoista, jotka ovat kaukana toisistaan, mutta kumminkin niin, että niiden päällä ei ole waikea käwellä. Näin woipi siis katsoa läpi koko rakennuksen, waiikka se onkin jaettu useaan kerrokseen.

Rakennuksen ikkunat ovat werrattain isot ja tiheään asetetut, niinkuin kuwasta näkyy.

Mutta kun tulenwaara uhkaa, woi niitten eteen helposti laskea teräslemyjistä tehdyt suojat. Lämmitys tulee tapahtumaan röövrien läpi kulkewan kuumennetun weden kautta. Tätä kuumennetaan rakennuksen alla olewassa wuoreen poratussa, holwatussa kellarissa.

Rakennustyötä on tehty neljän wuoden kuluessa arkitehti G. Nyströmin johdolla ja viime kesänä saatiin se walmiiksi. Se tuli maksamaan kaikkiaan 800,000 markkaa.

Marraskuussa muutettiin Waltioarkisto, muistojemme riikahiin säiliö, uuteen, suureen, waloisaan, lämpimään kotiin. Käyköön niiden tutkiminenkin samanlaisista tulewaisuutta kohti.

S. G.

## Sananlastuja.

Parempi tyhjä kuttaro, kuin lainattu raha.

Tee hywin taikka pahoin, edestäsi kaikki löydät.

Muwas toisen wahingosta wiifastuu, waimainen omastaan.

Ei yö niin pitkää, ettei päiwää perästä.

Werhosja Sumalan käsi on.



## Heikki.

Tiskin takana isänsä puodissa se seihoi Heikki aamusta iltaan, punnitse lehtitupakkaa ja sokeria, mittasi kynnärpuulla karttuunia ja linawaatetta, tuopilla lamppuöljyä ja siirappia, pyöräytti kätensä latin lippuun, kun uusi wieras tuli ja livahtutti samassa poismenijän ostajan rahat koloosta laatikkoon. Eihän se kowin iloista eikä waihtelewaa työtä ollut, wäsyttipä toisinaan ja oikein suututtikin, jos kowin monasti peräkkäin piti aittaan hypätä, kun milloin oliwat sattuneet kynttilät puodista loppumaan ja joku oli niitä naulaa waillla, tai kun he wosentenkänuloja muutamia kysyttiin. Eipä hän koko päiwän kuluessa kuwalleen istumaan joutanut, waiikkei liite kowinkaan wilkasta ollut, sillä kun melkein yksin oli puodissa — isä wain apuna, yhtämittaa käskijänä ja kiirehtijänä — niin aina sitä oli puuhää. Milloin ostajia ei käynyt, oli muuta käitelaista rätinöimistä ja walmistamista.

Belkästä itaruudesta se ei sentään isä ollut toista puotipokkaa hankkimatta, — ei kannattanut; wäyhäinen käsi kauppa ei sittenkään lyönyt leiwille pieneessä kauppalassa muitten suurrempien liikkeiden rinnalla, eikä ollut waroja laajentaa liikettä.

eikä kytykään. — Sentähden sitä vähän niinkuin surkutellen tuttavien kesken mainittiin, ettei sillä Heikillä juuri ole paljo lomaa eikä tilaisuutta hurvitella siellä kotosalalla, äiti kun näet ei suvainnut sitä pyhäjuokhua. Mutta toisafella, arveltiin, hätäköpä hänellä siinä oli, kotonaan sai elää, ei puutetta mistään, ja jotainhan sitä jo toki piti sellaisen miehen toimittaa, jos mieli miestä tulla, hyvä oli hänen niinkin juoksennella tiskin takana, köyhän pojan. Ja kenempä syy ettei hän sen enempä oppia eikä suivistystä saanut? Oihhan isä vähillä varoillaan koettanut häntä kouluuttaa, mutta kun poikavekara itse laiskuudessaan heittäysi kahdeksi vuodeksi luokalle, niin lähde häntä sitten sillä tavalla herraksi kuljettamaan. Iki oli anlara ja päättäväinen, hän otti pojan heti koulusta pois ja pisti tiskin taka, ja ihmiset sanoivat, että siinä ukko teki oikein. Kolmisen vuotta se siellä Heikki jo oli hyppinyt, punninnut soferia ja mitannut karttuunia eikä ollut olostaan siihen asti milläänkään. Kun wain isä ei aina olisi ollut niin kertyisenä. Ja kun pyhinä ja iltafillaakaan olisi pääsnyt niinkuin muut hukan wapauteensa ikäistenä pariin, olisi hän ollut ainwan tyytyväinen.

Mutta eräänä kesäijenä päivänä pääsi Heikkiin paha mieli juurtumaan. Lauvantapäivä se oli ja ihana olikin, helteinen nuorten laurvantapäivä alla juhannuksen, jolloin jo ummeh-tuonefen puotiinkin tulvasi ikkunoista pihapuiston pihlajain pirttä tuofu ja kewättesän tuores tuulonen. Ulos silloin houkutteli tuo hilpeä ilma, tiskin takana alkoi tuntumaan vähän tufalalta, yteliltä haiskahtivat tupakit ja öljyt, koko kaupanteke tympäsi. Kannettiinhan siihen sitten päiväällisen aikaan sanomalehtikin, ja siinä moljotti ensimmäijänä etusivulla suurilla kirjaimilla: „Huwiretki.“ Höyrymene Jmpi lähtee illalla Harjusalmelle huwiretkelle. Houkuttelevalta se tuntui. Kerran kun pääjisi ulos ihanaan kesä-iltaan, wiehättävän Harjusalmen nuoresja nurmesja lepäämään, hauskassa nuorisoseurasja koi-wikoisja fiertelemään, mäkilöillä loiloamaan . . . Mutta eihän se isä laske, ajatteli Heikki toisalleen kun taas walikoi musiinihuirwia maalaiseukolle.

Juuri silloin tulla torwesi puotiin Sillosen Hilma, se so-mainen liinatukka työntölyhkö, jonka seurasja Heikki mennä pyhänä oli salaa wanhuksiltaan ollut Ruffasluodosja soutelemasja Waapurin Jaskan kera; hän nyt hyppäsi siihen tiskin eteen, näytti tilkkua että sellaista waatetta hänelle nyt piti olla kolme korttelia.

— Onhan sitä meillä, sanoi Heikki ja kiipesi kun orawa heti hyllyltä ottamaan jättäin akan itseksen huiweja walitsemaan Pitkuisen pompahтели kuustoistawuotiaan sydän, kun hän kantoi waateen tytölle. — Ja wieläkö sitä nyt työntekoon ruwetaan laurwantai-iltana.

— Ei kun vähäsen wain . . ., me lähemme Annon kansja laurwantai-iltana huwiretkelle Jmmessä Harjusalmeen. . . . Tulette kai tekin . . ., meillä on jo lupa äidiltä. Mutta nyt te mittasitte liiaksi.

— Ei se tee mitään. Ja sekö on yötäkin Jmpi siellä salmesja?

— Niin. Ja soittokuntakin tulee mukaan. Namulla ai-jomme ensin kiivetä Hepowaaralle . . ., oletteko käyneet siellä?

— Mistäpä minä olisin pääsnyt käymään.

— Mutta nyt tulkaa, Jaskakin sanoi tulewansa.

— Enpä häntä tiedä . . . Riitokfia. Hyvästi.

Silmalle nosti hän lakkaa, katjeli hetkisen kun tyttö ulos kiepsahti ja meni taas eukon kansja huiwinkauppoja tekemään. Mutta ajatukset pyörivät kaukana tinkimäwaroista ja kaupantäällijistä, leijoilivat siellä Jmmen iltasella huwiretkellä ja Hepowuoren lehterillä rinteillä ja pää punoi turhaan sitä tuumaa, että mitenähän pääsisi matkaan. — Eihän se isä laske, wasta kymmentä käydesjä puoti suljetaan, ja laurwantai-iltana kun on paras kaupan käynti, ei se laske waikka . . . Turhaa tuo lie pyytääin . . . Waan entäpä jos olisi kysästä, tulisihan se nyt ne kolmisen tuntia toimeen Annin, sifaren awulla, eihän tuo nyt liitaa olisi, jos hänkin kerran pääjisi . . . Kun olisi rahoja ehkä, piletettiin puolitoista markkaa, ja pitäsihän sitä olla joku päällekin, mutta niitä se isä kyllä ei anna . . ., äiti se yhtäkaikki antaisi vähistään jos olisi. . . .

— Niin jotta eikö puoteta vähääkään siitä markasta kahdestakymmenestä? tinki eukko sillävälän huivin hintaa.

— Ei, ei, ei puoteta, kuulittehan sen jo.

— Ratsos kummitusta kun tiuskailee, saaneehan tuota nyt kysyä, ainapa sitä muualla annetaan.

— Annettafoon. Otatteko wai ettekö?

— Ka kun niin lienee tiukassa, niin en wälitä koto kauppoista. Lähden toiseen kaupparieheen.

— Eukko meni äkeisjään ja samassa tuli isä puotiin, jäykkänä ja totisena kuin ainakin; taas komenti punamultatyynyriä awaamaan. — Jokohan olisi kysystä, arweli Heikki kalkutellessaan wanteita, eihän tuo ota jos ei annakaan, ja jos tuota ensin niinkuin rantain kautta tiedustelisi mitä ukko tuumisi . . .

— Eipä nyt lauwantaisi ole siksikään wäkeä kaupungissa, alkoi hän.

— Hm, örähti isä, ja siihen se keskustelu jäi.

Heikkistä tuntui taas että mitäpä tuota menee tyhjää tinkailemaanfaan, tietäähän tuon isän jo vanhastaan. Ja kun taas alkoi tulwia wäkeä puotiin, piti Heikki jo asiata aiwan mahdottomana, jota ei kannattanut ajatellakaan, mutta ajattelemta ei sentään woinut olla, wäsisinkin pyörähti aina mieleen, kuinka hilmain oli häntä houkutellut . . .

Ruuden korwissa oli iltapäiwä, kun Jaska tulla tuprahti Heikin pafinoille, osti onkisiimaa ja paperosseja, ja selitti että sieltä Ruottalammen rannalta saa ongella suuria ja wanfkoja ahwenia.

— Niin, tyttöin warallekin pitää ottaa muutamia onkia, eli pistätkö sinä, Heikki, niitä eräitä taskuusi?

— Eihän sitä multa tule lähtöäkään.

— Eikö? Raikkijan sinne lähtee, mikä sulla on olewinasi?

— Mitenpä minä päässin. Miksi ne lauwantai-illaksi sovittawatfin sen lähdön, olisivat lähteneet wasta aamulla.

— Ei, näetkös, sehän siinä juuri onkin alpä että lähde-tään illalla, tämä retki näetfen ei olekaan kaikkea työrwäkeä

warten, on wain yffityinen huwimatka. Namulla joudutaan jo aikuisin ongelle, ja sitten iltapäiwällä tansfitaan . . .

— Niin wain, enhän minä . . ., ei ole rahojakaan.

— Höpsis, kaupparmiehellä ei rahoja, mitä sinä sitten myötään tuonne laatiffoon ahdat. Se = he = he =, ole joutawoimatta Heikki ja tule mufaan, tyhjää älä wätystä. Ja ota tupakkaa ja namusia.

— No vielä minä koetan, jos tästä hywinfin irtautuifi.

Wielä kerran waltasi hänet hillitsemätöin halu päästä matkaan tuolle retkelle, joka lupasi niin paljo hauskuutta, wielä kerran leimahti toiwon kipinä, hän päätti kysyä isältä, mikfikäs hän ei kysyisi. Ja nyt oli juuri sopiwa hetki, isä joi kahwia puotikamarissa, ostajaa ei ollut ketään. Heikki seifoi orwen takana kotwafen aikaa, syöksähti äkkiä sisälle ja selitti afiansa kiireisesti, melkein hengähtämättä ja jäi sitten ääneti seifomaan. Sjä ryyppäfi kahwinsa loppuun.

— Sinäkö . . ., niin mille retkelle?

— Immellä täniltana Harjusalmeen, seitsemän aikana, huomenna takaisin.

— Seitsemän . . ., mitä sinä hourit poika. Ja millä rahoiilla . . . Ratsosit mieluummin ketä sinne tuli puotiin.

Puotiin meni Heikki ja asia jäi sifteen, isä ei puhunut siitä enää sanaakaan. Kello lähenei seitfentä, wäkeä kiirehti rantaan joukoisja naurellen iloisin mielin, joku pistäyfi ohimennen puotiin ottamaan tulitiffuja tai muuta ja riensi taas toisten jälkeen rantaa kohden. Kului hetkinen, lairwa wongahhti toisen kerran . . ., ja kolmannen, katu oli tyhjänä, nyt se oli lairwa mennyt, wilehti täyttä wauhtia kohti saariston kauniita salminwesiä, kantaen kannellaan iloisen retkeläisjoukon. Waan Heikki juoksenteli tistkin takana, möi rautanauvoja ja pikanelliä, ja tunsi katteruutta mielesfään, sydamesfään sappea. Ja kun illalla puoti oli suljettu ja Heikki pääfi joutilaakfi, silloin wasta se apea mieliala ilmi purskahhti, kyynele tunfikse filmään, kun hän takapihalla seifoi pihlajan juuresja ja katfeli ulos tyynelle ulapalle. — Siellä etäällä ne toiset huwittelewat, mikfi juuri hänen piti aina kotona ikäwöidä, mikfei hän

koskaan saanut olla vertaistensa ja ikäistensä parissa ja heidän iloihsaan, miksei . . .

Mustunut oli nuori mieli. Siihen oli kylwöytynyt katkeruuden ensi siemen, mikä tuoreessa mullikossa uusien pettyneiden toirveiden ja nöyryytysten kastelemana oli herkkä itämään, kasvamaan ja wesomaan. —

Silloin se jo Heikille pisti päähän, että pois pitäisi päästä kodon ahtaista oloista ja isän turhan ankarasta kurista, mutta minnekkäpä hän osasi päästä, nuori, mailmaa tuntematon poika, joka wuotensa oli kotipuodissa elänyt. Sinne hän siis jäi edelleenkin elämään. Yhä useammin tuntui kumminkin kesän kuluessa tukalalta tuo orjallinen, riippuvainen elämä, ja sitä tukalammalta, kun täytyi nähdä miten toiset wertaistensa saivat kyllitellen huwitella ja nauttia nuoruuttaan, mutta itse ei koskaan päässyt mukaan. Milloin Jaskan kanssa joskus pyhänä käwi jaloittelemassa, niin siitäkin yhä apeammaksi tuli mieli. Mitä näet aina torui ja ihmetteli että „mitä sinäkin Heikki huolit niitten joukkoon pyrkiä, joilla ei pyhinäkään ole muuta ajatusta kun ne ainaiset huwitukset ja tanssit . . .“ Silloin Heikki ei tavallisesti muuta kun käänsi selkensä, ja kun kapusi mafuutilalleen wintille, löi hän owen kiinni jotta räiskähti: liiakko hänellä nyt tässä jo oli sitä wapautta ollut . . ., tahallaan tuolleen kiusaawat . . .

Katkeruus pääsi silloin aina wallalle yhä selwemmin ja woiimakkaammin; toisinaan hän oikein itki ja punoi nyrkkiä yhsinäisyydessään.

Jaska häntä usein pilkkasi, jotta kenen syy, kun mies itse tuolleen heittäypi saamattomaksi, teisi joskus tenän ja huwittelesi mielitekoja myöten niin siitäkin se korjautui; Heikki hän ne muka työt enimmäkseen tekee, tottapa hänelle siitä pitänee joitain etujakin olla. Oma syy. Ja jos ei kotona alkane olot parata, niin liehän tuota mailmaa muuallakin, ei suinkaan hän nyt aikonut ijankaikkisesti seisoa ja mitata isänsä karttuneja. — Semmoisia se Jaska aina jutteli, kun Heikki oloaan waltteli, ja waikea nuo tuumat aluksi olivat Heikille outoja, käiwät ne piankin tuttaviksi ja koteuivat liiakkin, kun niitä

ajatus hautoi päiwillä puodissa ja illoilla wuoteessa. Waan syhy kun tuli, meni aika kotona siikkimään tyyneesti; muu nuoriso näet kun hajoupi pois koulukaupunkeihin eikä heidän ilo enää ollut wietotelemassa, ajatteli jo Heikkikin, jotta siihenpä häntä nyt ehkä jäykistyneekin.

Mutta joulujoutui. Luwalle saapuivat taas towerit kottiin, joulukesit ja retket alkoivat ja ne palauttivat taas Heikin mieleen nuo kesäiset mietteet, tympeän mielialan, ofattomuuden tunteen, muutoksen kaipuun. Jäskin käwi päivä päivästä yhä areämmäksi, tiuskaili usein ja hätäili, kun ei asiat wähällä mielillä ottaneet oikein sujuakseen ja sairaloinen äiti, henkisesti ja ruumiillisesti waimainen kun myötään oli, kuwaili elämän yhä raskaammaksi ja wiheliäisemmäksi kuin se olitkaan.

Muutamana iltana joulun alla tuli Jaska parin muun towerin kanssa Heikin luo, ja kun tämä puodista joutui eikä isäkään ollut kotofalla, istuivat he siellä puotikamarissa ja juttelivat niistä eilisistä iltahuweista, kenen kanssa kukaan oli minkin ranseesin tanssinut, ja mitä kaikkea naurettawaa oli tapahtunut. Heikki tavallisuuden mukaan ei ollut ptiässyt sinne, waateitakaan ei ollut semmoisia, eikä muuta . . ., rahaakaan ei . . .

— Mitäs, onhan sinulla hywät mustat waatteet; ja niistä rahoistaan se aina puhuu, kellä meistä rahaa on, ota laatikosta ne lantit mitä siellä kuluu, — siten opetti Heikkiä muudan.

— Ja kuule, tokasi Jaska, Tapanina sinun pitää tulla rekiretkelle.

— Pitää?

— Niin pitää, kun minä kerron muutamat terweiset, arwaas keltä — kas miestä kun punastuu, luonto se tikanfin pojan puuhun wetää, ha ha ha . . .

— Eikä wadä. Ja sinun waleita ne on, Jaska, ne terweisetkin.

— Wai waleita. Kun minä Hillofen Hilman kanssa kotiljongia tanssin, niin aläppäs kun asiasta tehden rupeaa Heikkiä kysilemään, jotta miksei ole siellä ja miksei . . ., ja

kun sitten refiretkistä tuli puhe, niin käskipä minun laittaa sinut mukaan vaikka väkisin. Se näet Heikkiä hyvällä silmällä on kauan katsellut.

— Ja Heikki Hilmaa.

— Vielä! — Heikki heittäysi näöltään hywin välinpitämättömäksi, vaikka ei se oikein onnistunut. — Sitähän mulla olisi hevostakaan eikä muuta, eikäpä tuo pahasti tee mielikään.

— Mielikö, ole jo . . . Ja hevostahan pyhän aikaan saa markalla, parilla vaikka paljokin. Mitäs sinä tyhjää wätystät, Tapaninpäivähän on joutopäivä. Minahan ne muutkin konttoristit ovat kaikilla matkassa ja paraina miehinä. Wiipurissa esimerkiksi tunnen monta. Sen kun vain päiviällä määrätty tuntinla ovat työssä, niin sitten ovat omia miehiään illat ja pyhäpäivät, mitäs sinä, Heikki, aina joutawoit.

— Niin, ja heidänhän tuo kannattaakin olla matkassa, joilla palkka juoksee, itsekä olen aikonut siellä ruweta enoni kauppaan, jatkoi Jaska. Wanhain päivän säästöjäkö sinä, Heikki, keräät, kun et koskaan mihinkään penniäkään pane.

— Minulla eihän mitä palkkaa ole. Kotona kun elelen ja isältä saan kaikki, niin mitäs palkkoja mulla olisi. Dmat pennit, mitä joskus satun saamaan, menee näppiä nuolten.

— Kas sinä kauppiameistä! Etähän sinä ole mitään ruotilainen etkä enää rintalapikaan. — Ei, repäse itsesi irti kun mies, ja lähde Tapanina ajamaan.

— Ja käy ajoissa pyytämässä Hilma tomeriksesi, se on korea tyttö ja sinua se kumminkin odottaa. Sitten hommaat hewofet ja muut.

Noin toiset koettivat Heikkiä houkutella, vaikka hänessä ei enää ollutkaan paljo houfuttelemisen waraa, mieli kun näet itsellään jo teki liiaksiin, ja asia oli kowin arka. Hilman oli hän näet aina tuontuostaankin tawannut milloin misäkkin, jutellut hänen kanssa puodissa tiiskin tafana ja kahwifesteissä kotofalla, eikä hän se kumma ollut, jos siinä oli syyskäwisä wähän alkanutkin lämpeämään seitsetoistawuotias sydän. Nuo terweiset waukuttivat liiakki muun huwituksen halun lisäksi, joka hiljalleen kyti nuoressa mielessä ja usein tunki purkau-

tumaan. — Mielessään hän siis päätti lähteä tuolle retkelle tapahutkoon mitä tahansa, wiefkään puuhun tai petäjään. Sanoon isä mitä sanonee ja itkunsa itseköön äiti, hän ei ruwenut koto elämäkseen erakoksi, hän ei aikonut tärwätä nuoruuttaan siinä joutawan takia, hänkin tahtoi elää . . .

— Lähden kun lähdenkin Hilmaa pyytämään jo huomispäivänä ja retkelle lähden Tapanina. Olenko minä mikään mykri istumaan pyhät ja arit yhdessä kolossa — hyyh!

— Oikein Heikki, mieshän sinä olet, minkätähden itseäsi antaisit hoitaa kun piian tyräköttä.

Puhuttaissa innoistuttiin yhä enemmän ja puodin suljettua lähtiwät towerukset kävelemään, Heikki mukana. Jaskan luomettiin sitten istumaan, Jaska sinalti kellarista wiinipullon ja puheltaissa maistettiin tuon tuostaankin pullon suusta pöydän alta. Siinä Heikiltäkin heltyi sydän, ne katkerat ja apeat tunteet sulivat esiin, ja wesisä silmin selitti hän towerille, kuinka itävät ja rasfaat muihin werraten hänen päivät oliwat, kuinka waikea ajemansa kotona, jossa raatamisestaan ei tullut kiitoksesi eikä palkki muuta kuin kowia sanoja ja toria. Towerit kehottiwat häntä muualta hakemaan palvelusta, olihan sitä mailman rantaa laajemmaltakin, eihän Heikki täällä kotona kumminkaan sen kummempaksi kohonnut; mailmalla saattoi aina tawata tulewaisuutensa. Ja kun niistä asioista oli tuntinen, pari puheltu poikki ja pitkin, oli Heikki kotomatkallaan siinä warmassa päätöksessä, että pois piti päästä kotoa, kuta pikemmin sen parempi. Hillosen talon ohi kun hän käweli, katsahti hän ylös Hilman ikkunaan ja lupasi itsekseen ettei hän taipunut ennakkoluuloille ja oikeille uhraamaan nuoruuttaan ja — onneaan.

Ja sitä rohkeutta kesti vielä aamullakin, kun kotona alettiin tiukkaamaan että misä se mies on wöhön asti wirnailut. Heikki näet ei wastannut mitään, ennenkuin aivan kowille otettiin, jolloin hän oikajise suoraksi ja selitti että kyllä hän jo itse kulkunsa tietää, hän ei enää ole mitään nulikka, jota myötään pitää paimentaa, eikä hän aijo antaakaan paimentaa itseään. — Säh, mukiseeko se poika wai, örähti silloin isä,



ja äiti repejä itkemään, waan siihen ne hänet sentään heittätkin.

Mutta se Tapanin retken homma kävi vaikeaksi, ja vähemmän oli si Heikki ehkä noloistunut ja jättänyt sen fikseen, ellei hän olisi jo ensi lämpimässään käynyt Hilmaa pyytämässä ja tämän kirkeasta filmistä inenyt rohkeutta. Genosen saanti ei ollut hankalaa, mutta rahan . . . Sältä ei ollut pyytämistäkään — wiisinen marikka piti olla — ja kun hän äidille noinikään siwumennen mainitsi aikeestaan, oli fieltä jo tullut pieni waroitus tämän mailman wiettelystä ja rietaudesta. Ja keltäpä muiltakaan osaisi puistaa: ei keltään. — Mitä se Heikki huolehti ja pohti puhki päänsä, kun aatto-iltana viimeisiä kauppojaan teki, kun tunti tunnultaan kului ja kaikki toiveet näyttivät mustilta . . . Sitä häpeätä, jos ei hän rahoja saisiakaan, ja kaikki sitten menisi myttyyn; tyttö pyydetty . . . Ei, saada täytyy. — Usein oli jo Heikki, wistatesaan rahoja laatikkoon ojentanut hyppysensä siwaltaakseen setelipakasta yhden wiitosen ja solauttaakseen sen liiwintaskuun; oli jo itseksään harjoitellut miten sitten käyttäytyisi, kuinka olisi tyyni, ei tietääksenkään koko asiasta, sanoisi waan sitten wanhukille, jos kysyisivät mistä rahoja oli saanut, jotta Saksalle oli myönyt postimerkkikokoelmanja, — jonka hän jo syksyllä oli kenenkään tietämättä myönyt . . . Raiikki oli walmiiksi tuumatuna, mutta joka kerta kun hän ojensi hyppysensä, nykäisi hän ne taas takaisin, loppasi laatikon kiinni ja siirtyi pois: milloin oli kuulewinaan risahduksen puotikamarista, milloin joku ostaja näytti katselewan — waikka eihän se siitä mitä katsellut — waan weri kuohatti silloin aina ohimoille ja niin tuntui äärettömän tynpeältä ja häwetti. Turhaan hän myötään koetti wakuuttaa itselleen että hänellähän oli täysi oikeus ottaa, sen werran hän oli tienannut ja paljo enemmän . . . ja taas ifälle puhuminen oli sama kuin koko tuuman tappaminen.

Heikki käwi hajamieliseksi, hermostuneeksi, hyppi sinne tänne asiattakin kuin säikähtynyt jänes: hänessä kaffi woimaa taisteli, toinen kiiski, toinen kielsi. Mutta toisen täytyi woittaa, het-

ket kuluiwat, aika kirehti ohji, tunti wain enää, niin puoti suljettiin, tilaisuus oli mennyt. Silloin tuli eräs piitta, osti riisryynejä ja teetä ja laski tasaiset rahat — puolioiuidettä tiskille ja puikahti ulos. Wuodissa ei ollut ketaän, kamarin owi oli kiinni. Hätäisesti filmäili Heikki ympärilleen, oli pyyhkäsewinaän ne rahat laatikkoon, waan pyyhkäsitin ne kellotaskuunsa, pisti takin kiinni ja siirtyi toiseen päähän tiskia ripustamaan kattoon huopatenkiä, joita äsken oli monta paria alas nostettu. Hetken kuluttua tuli ifä puotiin, sanoi että owi sai aiwan kohta sulkea, ja kun korjasi kassan, tuumasi hän, että hywänlaisestihan sinä päivänä oli kaupat käyneetkin. Heikki ei katsonut päin, askaroi wain muuta siellä syrjemässä.

Pulma oli suoriutunut onnellisesti. —

Dmituiset olivat Heikin tunteet, kun hän Tapanina ajeli tulista kyytiä pitkin Helsinkiä retkeläisten riweissä. Jää paukahteli hewosten karioin alla, kulkujet ja tiuut kiljivät monenmoisina säwelinä, lumi pölähti korkealle, kun korskuwat pekunat pyrkivät kilwan kiidättämään toistensa iljanteisellä tantereella; usein helähti rekiöissä istujain raikas nauru. Repeästi juoksi jalas pehmoisella lumella, joka ohkaisena peitti jäisen tafangon, ja kepeä oli Heikin mieli, kun istui siinä reen perällä ja raittiin talwioiman matkaan itäänkuin ahmi siisäänä täysin siemaufsin ennen tunteematonta iloa ja nautintoa. Poski hehkui ja filmä löisti, tefi mieli iuhkasta kun hepo oikein ojentihe ja pyyhkäsi menemään toisen huonompanja siwu niin että suloinen, wileä wäre wiilti läpi luitten ja lihasten. Sioisen, kimakan naurun päästi Hilma hänen rinnallaan, hän kääntyi kohti ja katkahti tyttönsä kauniisiin filmiin, joista wätkäsi riemu ja onni, ja uusi, ouboisti hurmaawa onni täytti omanfin powen: siinä nuoresa sydämesä kajaasti hetkinen autuutta ja hekumaa. Mutta taustalla siinä samassa sydämesä oli vielä warjonkin puoli, mikä waloa himmentti; aina näet pyörähti sekaan sekin ajatus, että mitähän ne siellä fotona mieltiwät tuosta luvattomasta retkestä. Mitä warmaankin itkeä jukittaa ja ifä kiukuttelee ja haukkuu . . . Ja ne rahat . . .

polttimathan ne siellä taskusja ne näpistetyt marfat, ja hämmentivät sopusoinnun ja ilon.

Jo hiljeni rauhti, törmälle alkoi nousta raito.

— Saa ne nyt Hyyryläiset wieraita, puhui tyttö Heikin rinnalla — Siekö suojiakaan tanssia tämmöisen joukon.

— Täytyy olla, muuten me waikka hangella hypimme. Entä sentään toiseksi tiedä woisiko olla hauskenpaa tanssikaan kuin tämä ajo, joka nyt walitettavasti on lopullaan.

— Niin, ahappa se woisi kestää kauan, hywin kauan!

— Minä en soiji sen katkeavan koskaan.

— Waan onpa meillä vielä huwitellaksemme koko iltä.

— Ja yö. Ei sitä nyt kesken hellitetä, kun on kerta saatu ilon päästi kiinni.

Heikki oli ihan hurmautuneena, sydämen kyllyys tunsi huuliltakin. Mutta toisakseen muistui mieleen että yö menee, mitenähän siitä taas kotona selwitään . . . Hän tunsi itsensä rauhattomaksi, rikolliseksi ja se yhäti rasitti, että aina piti tuntea itsensä pelonalaiseksi kuin orjan. Luwatta hankittu huwitus ei ollut wapaata, iloaan ei hän niinkuin muut täydelleen woinut nauttia, häntä kalwoi lewottomuus, josta ei pääsnyt irti. Tanssin hyörinässä, kun ilo oli ylimmillään, wetäysivät formet ikäänkuin wäkiin sinne liiwin taskuun, jossa ne marfat olivat . . . ja ilo oli tärwäytynyt. Nyt se wasta hänelle selweni, että hän oli jäänyt lapseksi liian kauaksi; semmoiseksi hän iäkseen jäi? Ja kun hän aamuyöstä palasi kotiin, kun hiljaa ja warowasti warkaan tawalla hiipi winttikamariinsa, ja wuoteella kun sydän pulpotti wuoroin iloifista muistoista, wuoroin pelosta eikä unta tullut filmiin, silloin warmistui hänessä päätös: pois kotoa, pois.

Mutta — aika kului, ja siellä hän yhä mittasi isänsä karttuuneja. Hän oli liian wetelä päätöksiansä pitämään, heikko hän oli, ja kowalle piti ottaa, ennenkuin hän saattoi astua ratkajewan askeleen.

Kerta kun oli saanut wehkeilleeksi wanhemmitaan salaa, niin se ei siihen kertaan Heikiltä jäänytään, lapsellisen suoruuden pilasi pian wilppi ja petos. Muffi kyllä häntä tuo

Tapaninajoihin tehty näpistely oli häwettänyt ja kaduttanut, eikä hän aikonut sitä tefoa uudistaa, ei waikka . . . Mutta kun tiukalle pani toisen kerran ja rahaa oli tarwis, niin eipä ollutkaan enää niin waikkea ottaa, eikä hän kohta enää pitänyt sitä syntinä eikä minään, jos joskus suwalti marffkaa pari kolme pikkua tarpeisiinsa, — eihän ne hänen tarpeensa suuria olleetkaan. Sitähän siitä kukaan tiennyt, sen wertainen olipa tuo siellä tai täällä, se wain ei mihinkään kuulunut. Ja miksei saattanut isäkään sen wertaa mielisuosiolla antaa . . ., koirarupefi myötään pennin puuttesa tirppomaan, työtä kun kumminkin teki kun mies.

— Niin sitä Heikki tuumaili, kun milloin solautti pikkuhopean kellotaskuunsa, ja omatunto alkoi ahdistamaan.

Mutta eräänä päivänä — kewätpuoli oli — siitä syttyi kowa metaakka, laskenutko lie isätkö kassan sinä päivänä useampaan kertaan wai mistä lie saanut selwille, jotta kassimarkkaa muka oli kateissa — Heikki wain tuotiin tunnustuksille. Tyhjäksi hän se ensin teki, mutta eihän siinä pitkäin autanneet kiertelemiset.

Poika, sano suoraan äläkä kiemurtele. Oletko ottanut wai etkö, sano? — isä puisti Heikkiä kästpuolesta, ärjäsi ja tiuskaili, suu wihasta waahdosja. Äiti ja sifar wapisivat. — Häh, etkö puhu mitään, sen . . .

— En. — Heikki alkoi karautumaan, seisoi kun patfas.

— Häh? Etkö osaa wastata eli minä sinut Oletko ottanut?

— Olen ottanut. — Luikasti katsoi Heikki isänsä filmiin.

— Wai niin, wai — waras. Häh, moinen sikiö! Rau-toihin minä sinut laitan ja linnaan. Kotiwaras, hirttehin! Sitäkö sinulle on opetettu että toisen omaa näpistämään? Häpiä nyt siinä palvelijainin kuullen — roswo. — Ruinka paljo lienet ennenkin jo ottanut, wuosikausia kai olet harjoittanut ammattiasi, pitkäkynsi — ja semmoisia sitä pöytämaan kotona elätetään ja waatetetaan. Ulos minä sinut ajan, maantietä mailmalle, siellä fitten kerjää ja — warasta.

Kerran yritti jo hartioista isä puistauttamaan poikaansa, waan heitti siihen, kun ei hiewahtamaan saanut Heikkiä, joka seisoi liikkumattomana kuin kuwa. Mutta se katse, minkä hän poikaansa loi, oli inhoa ja halweksumista täynnä ja sorahtawa oli ääni, kun hän poismennessään sylkefi ja sadatti: hyih heittiötä!

Heikki seisoi paikallaan kauan, kalpeana ja kanteana, tuijotti yhteen kohti kuulematta mitään ja näkemättä. Mutta siinä oli myrsky. Äkkiä hän kawahti, kääntyi ja kapusi wiinttikamariinsa ja rupefi kirjoittamaan.

Tasalle kirjoitti. Taska oli laskenut koulusfa karille ja siirtynyt palvelemaan enonsa kauppalitkkeesen, ja sinne pyrki nyt Heikkikin Taskan wälityksellä. Lupasi tulla millä ehdoilla tahansa, kun wain saisi tulla jo pian. Pois kotoa! — Tiesi hän sen, ettei isä uhkauksiaan toimeenpanisi, että hän pian saisi kaikki anteeksi, waan hän ei kestänyt enää orjuutta eikä wiettelystä, hän halusi ilmaa, tarwitfi oppia. Melkein juoksujalassa ehätti hän kirjeensä postiin.

Muutamien wiikkojen kuluttua tuli Heikki isänsä huoneeseen ja ilmoitti aikomansa lähteä Wiipuriin. Mas loi hän katseensa ja epäwarmalla äänellä puhui hän asiansa; wähän näet jo epäilytti itseäänkin koko lähtö, kowin tuntui äkinäiseltä noinikään paeta epäwarmuuteen, waihtaa rauhaisa koti mailman meteliin, jättää lapsuuden maja, jättää ystävät ja se tyttökini, joka jo oli käynyt rakkaaksi . . . . Mutta sehän oli kerran tehtävä. — Hänen puhuessaan luki isä sanomalehteä, nosti sitten päättään pikkuisen ja wirrahti pilkallisesti:

— Ka mene, ala laputtaa.

— Minulla on palveluspaikka siellä tiedossa, odottawat minua sinne jo ensi wiikolla.

Isä alkoi epäilemään, että jos sillä naskalilla fittenkin on oleminaan todet edessä, mitä se wiikari lieneekin sinne kirjoittanut . . . . Mutta eihän mitä! Wälinpitämättömästi äännähti ukko:

— Ole jo hupsuttelemaa. Sinäkö Wiipuriin, höpösi!

— Mikomukseni on wafawa . . . . Täällä kotona en menesty.

— Waan mailmalla, wierasten parissa, sielläkö?

— Saifihan koettaa — Heikki katsoi laattiaan ja seisoi äänetönnä, kun isä wastausta wiinoytellen tarkasti sanomalehteä. Tyyneenä oli ukko istuminaan, airwan rauhallisena ja wälinpitämättömänä, mutta näkyi se sentään, että mietteissä oli hänkin, ja mielenliikutuksessakin. Wiskasi sanomalehden pois ja tarttui siihen taas, sytytti tulitikun moneen fertaan, mutta ei muistanutkaan piippuun pistää tulta. Wihdoin nousi, käweli lattiatu hetkisen edestakaisin.

— Niin poikani, tuota . . . . Niin, no ehditäänhän sitä wielä. Mistä sinä sen nyt juuri sait päähäsi jotta Wiipuriin?

— Sain äsken wastauksen sieltä. Täällä ei oikein wetelä.

— Heikki käwi yhä ujommaksi, mieli lauhui pitkästä ajasta. Isä käweli wielä äänetönnä edestakaisin, pysähtyi fitten äkkiä poikansa kohdalle.

— Niin, mene sinä wain Heikki, matkusta pois, se se woipi olla parasta . . . .

## II.

— Kummaa miestä tuo Heikki! Toisen wuoron se on maasta irti kuin lintu ja ilonen kuin warja, toisen taas arfa ja alakuloinen kuin piksetty lammas.

— Se on näet semmoinen akanluontoinen, pelkuri. Maalainen näetns wielä. Sitä aina huolehtii, että johan ne nyt isäntäwäki hänet mistätahansa erehdyksestä yhyttävät.

— Juuri kuin niille osaisi kukaan olla mieliksi. Mihin se nytkin tästä suhahti kun tuulispää, ja äsken oli paraasfa miessä . . . .

— Sitä taitaa mietityttää se teidän tuonainen juttu, waikeihän se hätäilemällä parane. Yhteenhän se oli teillä asia?

— Sekö taskulaina, — kaiffia! Hänen se sentään oikeastaan oli asia, oli minulle welfaa . . . . Sa jopahan nyt fitten juttu, tottahan tuota nyt tuonwerran, yhden satafsen

saapi waikka filmästään lauwantaiksi. Sen takia wain ei kannata juosta kuin hännätöin koira.

Bari puotitoverusta — Jaska oli toinen — juttelivat tuolla Heikistä istuessaan iltamyöhällä ravintolassa. Wähilleen muoden oli jo Heikki silloin oleskellut Wiipurissa, perehtynyt jo wähin oloihin, saanut tuttavvia, eh'ei monta, eikä nekään olleet kaikkein paraita. Mutta mistäpä niitä oli wälitä wieraassa kaupungissa, oudoissa oloissa, kenen tapasi wertaifensa, sen seuraan lyöttäysi, ja niiden towerien tuumat ja harrastukset tulivat pian Heikin omiksi. Muksi oli hän kyllä hywin warowainen ja päätöksensä pysyvä erillään kaikista wietelyksistä ja harhapoluista oli wafawa, mutta mitäpä ne merkitsee moiset poikapäätökset. Tekihän hänelle itselleenkin mieli wähän huwitella, pitihän sitä wähän katsella ympärilleen ja tutustua elämään, paljo sitä toki ei joutanutkaan, illoilla minkä wähän pääsi liikkeelle. Jaskan parisfa hän eniten kului, hänen seurassa ne oli joutohetket wietetty milloin misäkin, ravintoloissa, käwelyillä ja muualla. Jaskalla oli aina esityksiä ja aina rahoja, eikä Heikin säännölliset wastalauseet mitään merkinneet, kun hän aina kumminkin lopuksi myöntyi. Dmat warat — palkkaa ei ollut kun kipene — eiwät tietysti mihinkään riittäneet, waan Jaskan salaperäiset lähteet näyttiwät loppumattomilta. Mutta kerran tuli Jaskalle itselleen tiukka eteen: jonkun pahan kolon täytteeksi piti saada satainen ja heti, ja nyt hän alkoi ahdistelemaan welasta Heikkiä. Tämä kieliteli, pyysi, rukoili, itki ja hätäili, waan ei: hankkia piti, hankkia piti, muuten oli Jaska hukassa, ja hankituksi se tulikin — lumatonta tietä. Mutta tuosta lähti tusk ja hätä Heikille. huoli ahdisti myötään hänen mieltään työssä ollesfa ja joutilaana. Mistä saisi sen aukon täyteen, mistä? Kirjoittaisiko isälle? Ei waikka weisi ikuisille, ei isälle. Lauwantaiksi se täytyi hankkia, täytyi . . .

Niitä oli hän miettien äkkiä hypähtänyt towerinsa piiristä pois, ulos, käweli siellä aikansa, kunnes taas palasi, ja taas lähti yhtä rauhatonna. — Mutta lauwantaihin oli sentään rahat hankittu — huonolla tarwalla tosin, waarallisella

lainalla, waan aikaa oli woitettu, ehkäpä sitä vielä selwenee, ehkäpä saapi taas kaikki jäljet puhtaiksi . . . Niin hän toivot, huolehtui ensin kowin, waan rauhoittui wähitellen ja käwi taas Jaskan parisfa käsiin entisiin huwituksiinsa, entisiin tuumiinsa. Elettiin edelleen. Mutta itseksen eiwät selwenneet asiat, paheniwat wain uusista selkkauksista. Ja siihen mies tottui ja tahtui. —

Jo oli Heikillä toinen wuosi Wiipurissa lopullaan. Entisessä paikassaan hän oli ja isäntäwäki piti hänestä paljo, sukela kun oli, tarkka ja kohtelias. Ihmiset kaikki arwelimat että mieshän siitä tulee hyväkin, kotipuoleenkin oli siitä sanat saapuneet ja olipa hän äsken saanut aika ystäwällisen kirjeen isäukolta ja vielä sisaren kautta salawihkaiset terweiset Hil-malta, wanhalta ystäwältä. Illoisen siis olisi pitänyt olla pojan mielen, waan se oli sen sijaan rauhaton ja huolestunut. — Ilta oli, päiwän työ oli lopussa, mutta Heikki ei osannut lepoa ajatella: äsken oli Jaska kutsuttu konttoriin, ja siitä huolisfaan teki Heikki hajamielisenä illan wiime kauppoja. Mitähän siellä Jaskalle nyt puhuttiin . . . ja mitähän myöten se Jaska asiat sanoo . . . niitä hän mietti joutamatta kuunnella ostajain puheita. Silloin kutsuttiin äkkiä hänetkin sisälle. Mies kalpeni, ruumis wawahti ja hieman hän wiwähti, ennenkuin owen awasi. Toiset wanhemmat konttoristit, joilla oli wähän wihä asioista, iskivät silmää toisilleen ja naurahtiwat.

— Palkkojaanko lienewät pojat nostamassa, ilweilivät he.

— Yhteisestiko nuo heille maksettane. Minusta Heikin pitäisi päästä wähän wähemmällä, Jaskalle antakoot.

— Sen weitikanhan se woipi olla ansiota, mutta sukulaiselta eihän ne yksin nahkaa rewä, saa siitä toinenkin.

— Säällittäpä oikein sitä Heikkiä, se on muuten nöyrä poika.

Harmahtawat oliwat Heikin kaswot, kun hän taas ulos käweli, käweli raskain askelin poikki pihan huoneesensa; tylinä tuijottiwat filmät, hermottomina riippuimat kädet. Pöyhän

ääreen hän istui, istui siinä kauan, pää waipuneena kästen waraan. Hermostuneina suorivat formet toifinaan läpi tufan, ja huokaus, syvä, raskas tunki rinnasta.

Miin — Jaskan jututhan olivat tulleet ilmi, ja niiden yhteydessä Heikkin pienemmät petokset, joita Jaska ei nähtävästi ollut paljo koettanutka salata. Isäntä, tarkka mies ja sääntillinen, oli suuttunut julmaksi, wilppiä ja petosta palweluswäen puolelta hän ei paljo koskaan antanut anteeksi. Tuimat olivat nytkin sanansa olleet, ja ainoastaan säälinsä Heikin nuoruutta kohtaan oli taivuttanut hänet suomaan pojille lyhyen armoajan selkkausten selwittämiseksi ja forjaamiseksi. Hän toivoi, että kun Heikin oli pakko kaikki tunnustaa ja katurwaisena turwata sukulaisiinsa apua saadakseen, olisi säikähdys ja häpeä tuosta nuoruuden ensi hairahduksesta niin synwälle painuwa hänen mieleensä, jotta hän wasta ijäti pitäisi waransa, — muuten kun oli poika luonteeltaan wilpitön ja tawoiltaan siivo. Mutta sywälle sen piti teroittua muistoon.

Silleen oli hän pojan jättänyt ja sitä miettien istui nyt Heikki lannistetun mielin, epätoivo sydämessä. Miten kestäisi hän tuon häpeän, miten oli nyt asiat suoritettawat, minnepäin oli käännyttävä saamaan lohduitusta, apua ja neuwoa. Kotiinko piti ilmoittaa, isällekö, tuolle ankaralle isälle, joka jo pienestä wirheestä oli hänet kiinni panettaa, sillekö köyhälle waan umpirehelliselle isälle ja huraskaalle hän nyt menisi kertomaan warakautta . . . ja siihen apua pyytämään . . . ei koskaan, ei . . . Waan ehkäpä sillä sentään olisi sydäntä poikaansa kohtaan, entäpä se armahtaisi ja antaisi anteeksi. Olihan se oma isä. — Mutta raskisiko iskeä tuollaisen haawan noitten rakkaitten wanhusten sydämiin . . . surmahaawan ehkä löisi. Mihinikäpä muualle woisi kääntyä, kenen armollisemman puoleen? Eihän ollut ketään, ei ketään suosijaa hänellä, oma koti wain oli ja oma isä, ja sehän se auttaa kun woipi. — Sille kirjoitan kaikki, tuumi Heikki noustessaan luottamuksella ylös ja rumetesfaan paperia hakemaan. — Sieltä kyllä tulee apua, omasta kodista, ja se kementää sydäntä.

Silloin tuli huoneesen Jaska, hänkin tosin hämillään, waan asteli sentään jotenkin huoletonna ja istui wihellessen sohwalla nosti jalat tuolille.

— Mitäs se mies tuumailee? Oletko keksinyt keinon? puhui hän Heikille.

— Olen. Kirjoitan kotiin, tunnustan kaikki.

— Huono keino, ylen huono, lapsiparka. Saat isäsi wielä tänne toraamaan ja meteliä keittämään, ja koko suwun saat niskaasi. Mäppä nyt asia, eihän sen takia tarwitse koko miehuuttaan menettää. Minulla on paljo parempi konsti tiedossa . . . on ollut jo aikoja.

— Ja mikä?

— Kirjoitetaan wesseli, rahoja lohkeaa waikka tuhansia.

— Miin meidän nimillä, — höpösi.

— Onhan nimiä mailmassa, yffi nimi wain hankitaan lisää niin jo lähtee. Ole huolelta, äläkä lapsettele kirjoitukseksi, kyllä me rahat täälläkin saamme, sitä minä vastaan . . . Ukko oli tänään niin koppawana, waan kyllä se siitä lauhuu, tunnen minä eno-ufon. Ole hätäilemättä Heikki kokonaan.

— Mistä luulet nimiä saawasi . . . minä en saa mistään.

— Huoletta ole, minä toimitan paperit kaikki huomispäiwänä, pane wain rauhassa nukkumaan. Sitte et muuta kun pistät nimesi ja käyt nostamassa. Ja otetaankin kahdeksansataa yhdesä tukussa, niin saadaan kaikki puhtaiksi.

— Kun niihin uskaltaisi ryhtyä. — Heikin mielessä riisteili epäily ja kaswawa toivo. Ehkäpä Jaskan esitys onnistuiksi — jospa silleen hywinfin taas saisi wahan henkilömaa, jos pääsiftin kotiin kirjoittamasta . . .

— Äläkä nyt taas ole akka. Rahoista saat sinä minä werran tarwitset, minä vastaan lopusta. Eihän tässä hulluakaan rupea pitkiin mutkiin, kun wähemmällä pääsee. Huomenna hommataan kaikki.

— No koetetaan sitte . . .

Oli taaskin ilta, talvinen ilta, puolta vuotta myöhemmin. Heikki palasi ilmoittamasta isäntänsä vanhimmalle kontoristille, että hän oli nostanut rahoja wekselillä, johon tämän nimi oli väärennetty, ja että se wekseli lankefi huomenna. Se oli tehty. Tämän illan oli hän vielä vapaa mies, kunniallinen mies, huomenna arwatenkin jo lufon takana, ikuisen häpeän uhrina . . .

Sitä hän nyt kulki ja mietti, astellessaan illan suussa pimeätä katua ylös, toista alas, siirrellen jalkojaan waistomaisesti ja weskalleen pää alas painuneena, wartalo koukussa, ikäänkuin jos suurta, raskasta taakkaa olisi kantanut. Ja raskaalta se tuntui se taakka, se tuntui maahan lannistavalta, rusentavalta.

Jaska sen paperin oli toimittanut, waan olipa Heikki hywin tiennyt että se kolmas nimi siinä oli wäärä, oli ollut muasfakin, kun se tehtiin, ja itse hän oli sillä käynyt rahoja nostamassa. Rauhu mielessä oli hän sen tehnyt, waan eipä ollut enää rohkeutta palata aletulta tieltä, ja hätä käski. Jaska oli saanut 600 marikkaa ja wähän myöhemmin oli hän kadonnut; joku oli nähnyt hänen eräänä syysiltana matkustawan Uuraan ulkosatamaan, ja sillä tielle oli mies häipynyt, Heikki oli yskin wastaamassa kaikesta. Tälle tuli hätä päivä päiwältä yhä suuremmaksi, hänkin aikoi jo monasti paeta, paeta kauas, kätkeytyä johonkin syrjäiseen soppeen, jossa piilossa olisi mailmalta ja häpeältään . . . Mutta minnekkäpä hän pääsi, mitenpä sai hän senwertaista aikaan . . . Ja toiseksi ajatteli hän joka aamu ylös noustessaan, että tänään menen ja ilmaisen kaikki, tunnustan järjestään, puran puhtaaksi koko asian, ilmihän se kumminkin tulee, parasta kertoa heti, antaуда suoraan lain ja oikeuden alaiseksi, sinnehän se kumminkin wiepi. Mutta eipäs, — kun ilta tuli, oli kaikki sanomatta, ei riittänyt rohkeutta. Päiwä meni, toinen tuli, tuska kaswoi ja ahdistus, myötään hän oli rauhaton, yön unta ei saanut, päivän temmelti työsäään kuin unessa, se yksi ainoa ajatus mielesä.

— Eikä se Heikki ole terwe, kun kulkee juuri kuin kuu-

meessa, eikä muista mitään, tuumailivat towerit usein, kun Heikki mietteisäään tallusteli.

— Rakastunutko lie poika paria ihan pilalle, tuota waan ei muuksi woi merkistä päättäen käsittää, ilweili toinen.

— Sitä se näyttää olewan rakkauden tautia, päättiwät muuttikin.

Mutta, Heikiltä aika solui ja ratkaisewa hetki läheni. Jo joutui viimeistä edellinen päivä: seuraawana oli kaikki tulewa ilmi. Silloin hän melkein waistomaisesti käweli asianomaisen luo, selitti seikan wakawasti ja tarkoilleen, ja lähti. Ei hän kuullut mitä toinen janoi, niinkuin kone täytti hän tuon raskaan welvollisuutensa, ja sen täytettyä meni; sen hän wain tajusi, että kauppa oli nyt tehty, hän oli myyty maineettomuuteen ja häpeään. Hänen rikoksensa oli ollut liian törkeä, jotta sen olisi woinut ojentaa ja unhottaa.

— Myöty mies, myöty mies, tuumi hän nyt siinä paluumatkalla käwellesäään iltapimeässä yskin synkkien ajatustensa parissa. — Runnia pois, sehän se on wäärentäjän palkka. Parin päivän perästä, niin, jo huomenna kolmen marfan mies, eläwänä kuollut wiheliäinen hylky ihmisten parissa, kaikkein sylettävä konna . . . Runnia pois, siihen wankeudet ja muut rangaistukset . . . ja mene sitte mihiin pääset, mene merkitty kelmi ja waras. Kerjäläinen woipi suoraan ja rohkein silmin anoa almuansa, kenen silmiin rohkeaa se katsoa, jolta maine on mennyt.

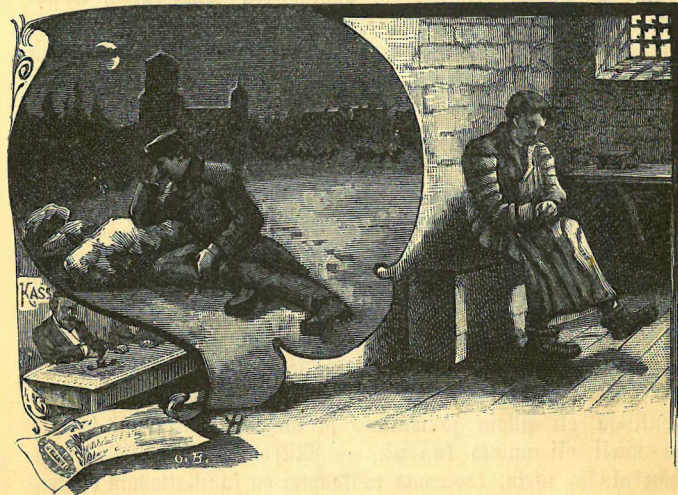
Tuohon suuntaan ne kulkiwat ajatukset, hänen astuessaan siinä tunti tunnilleen melkein tiedotonna. Eikä ne ajatuksetkaan olleet selviä, hämäriä ja kauheita sielun kuwia ne olivat, jotka alituisesti ajeliwat toisiaan, ja yhä woimakkaampina, kamalampina tuntuon lankefiwat, risteiliwät ja repiwät pojan poloisen sydäntä. Oli sitte taas hetki, jona hän ei ajatellut mitään, jolloin kaikki sielun kywyt näyttiwät toisiinsa seisahtuneen, waan kohta taas joku, jos kuin pieni ulkonainen huomio herätti uudella woimalla riehumaan tunteet ja tuskat. — Satulpa hänen eteensä siinä juuri ruumisarkkukauppa, Iyhdyin walosja loisti iso kylltti . . .

— Mitähän jos meni ja tilaisi arkun, käskisi aamulla wiedä kotiin, siellä olisi silloin walmis wainaja . . . Mitähän jos tilaisi . . . Itsensä murhaajan, joka ärsytetyn mielen kiihkosja teki lopun kurjasta olemisestaan, häntäkin säälitään, — weskelin wäärentäjää ei, eikä kunniansa mestannutta . . . Mutta eipä ole rohkeutta, ei . . . Kukafo sääliä, kuka konnaa sääliä, hirtehistä, niin mitätöntä ihmistä ei löydy . . . woi nuoruutani woi! Woi kun menetin kaikki, kaikki yhdellä iskulla, nuoruuteni, miehuuteni, tulewaisuuteni . . . ja omaniko wain! Koito poika, jolla on wanhemmatkin, murhasithan nekin ja itse jäit kunniatonna, kaikkein ihoamana haastana heidän haudoilleen elämään! Jäinkö? Eikö ole awantoa niin sywää, että kätkeä moisen haaskan? Ei ole, — ei uskalla rauka.

— Tuossahan seisoo hewonen, isfikka, mies nukkuu. Jospa lähtisi ajamaan, ryöstäisi hewosen ja ajaisi jäätä myöten kauwas, kunnes kellahtaisi hewonen ja mies, taikka aina muihin waltakuntiin asti, muihin maapiireihin. Ujaa karauttaisi etäälle meren selälle, aawalle ulapalle, laskeuttaisi tuulen wihurina tuntemattomaan etäisyyteen, jotta taakse häipyisi mailma ja sen tuskat ja huolet . . . Silleen ajoihan hän kerran ulapan selkää kotijärwellä, silloinhan tuulen wiimassa jäiwät jälle maalliset murheet, ja autuus täytti sydämen. Silloin se oli ensi kertaa huoli mielessä . . . mutta puhtaampi oli silloin vielä poika, luonnostaan wiaton, ja tyttö istui rinnalla kauris ja iloinen . . . Woipas Hilma rauka! Tiesitkö silloin että se poika, joka rinnallasi istui ja kanssasi lapsen onnea ahmi täysin siemauksin, tiesitkö että se muutaman wuoden perästä olsi kelmi, kunniatoin hylky, kolmen markan mies. Kaikki oli nyt mennyttä! Vielä tuonaan oli usein mielinyt palamaan se wanha lapsuuden unelma, oli kajastanut mielessä, miten poika kewätkevästä lähtisi kotona käymään, ilahduttaisi wanhuksia ja kiihlaisi lapsuuden ystäwän, jonka filmistä loisti lempi . . . Nyt se oli unelma lopussa. Ruinka paljo oli mennytkin tuolla yhdellä iskulla, kaikki oli mennyttä . . .

Oli jo liian tähtelääksi paisunut sydän tuskaa ja kaihoo, se kuohui yli äyrästen. Tietämättä ja tuntematta oli

Heikki käwellyt ulos kaupungista ja yö oli tullut. Wähymys woiitti. Hän istui siihen tiepuoleen hangelle, ruumis oli uupunut, sielufin wäsähti kamppailuihinsa. Tuo lapsuuden muisto, joka sattumalta tuskien kesken äsken pistäysi hänen mieleensä, nuo lapsuuden ystäwän wiattomat, herttaiset kaswot, jotka nyt niin selwästi kuvastuivat hänen eteenä, muisto tuosta hurmaawasta onnesta joka kerran ajoretkellä oli wallannut hänen sydämensä, — se kaikki oli niin suurena wastakohtana hänen



nykyiseen tilaansa ja nykyisiin tunteihinsa, että hän niiden waloissa wasta saattoi mitata kurjuutensa koko määrän. Nuori oli hän vielä, eikä ollut sydän vielä ehtinyt kowettua, sitä oli viime aikoina liian paljo murrettu, ettei se kestänyt enemää. Wähymys ja tuska tunkiwat nyt ulos hillitsemättömänä itkuna, kyyneleet herahiivat wirtana filmistä ja hermostuneesti notkahti ruumis hänen suullaan hangessa maatessaan ja nykyiesfään.

— Voi nuoruuttani, woi, hoki hän usein siihen itkun wäliin, — woi kaikki on mennyttä. — Hän itki raivookkaasti, itki kauan, itki, niinkuin ainoastaan se itkee, joka jo kaswawana wefana, nuoruutensa fewäänä on itseltään mestannut elämänsä, tulewaisuutensa, onnensa, joka on menettänyt kaikki.

Waan itku kewentää sydäntä ja sulattaa hentosen mielen. Tunninko wai pariko lie siinä istunut, kun wihdoin nousi; ensin oudoksuin oloaan yön selässä hangella kaupungin ulkopuolella, waan lähti sitte tynnempänä, mieleltään rauhallisempänä astumaan kotiin päin, painuakseen wuoteelleen, lepäämään huolistaan — huomiseen asti.

— Sen mikä täytyy tapahtua, se tapahtukoon, eihän sitä woi wälttää heikko ihmislapsi, ajatteli hän, ja huokasi.

### III.

Roma on lain koura, hetytymätön oikeuden walta. Se katsoo asiat sänitilleen tinkimättä puolelle tai toiselle, se iskee synnalaiseen warmasti, waan kostamatta tai säälimättä. Ja synllinenhän Heikki oli, itse hän tunnusti olleensa matkasä nimeä wäärentämässä, ja rangaistus tunnettu, kamala oli siitä seurauksena. Ruukautta pari oli hän linnasfakin, — ei tietänyt itseään, miten hän senkin jaksoi kestää — ja astui sitte synkkänä sydämesfään taas wiheläiseen wapauteen. Mutta koukussa oli silloin jo wartalo ja laihoina roikkuiwat jäsenet ja mieli oli musta kun yö. — Miksei wiety henki, ajatteli hän alussa usein, kuolemaa raskaampi on funniattoman elämä, Waan aika tafaa kaikki, aika sai Heikinfin taipumaan osaansa, ja pakostahan siihen oli täytyä, mutta niin se häpeestä wielä kerran tuntui elämä kuin kelon kuiwalla aholla.

Sipä hän tiennyt mihin ohjata kulkuaan, kun jälleen wapauteen päästyään käweli katua edelleen. Waan hänen entinen ifäntänjä, tuo ankara waan hywäsydäminen mies armahti Heikkiä wielä hänen nuoruutensa tafia, kutsutti hänet luokseen, pisti kouraan matkarahat ja lähetti hänet kauwas sydänmaan saloilte tukkitöihin, jossa hänelle suotiin joku pieni

kirjurin toimi. „Mene poika raukka, aloita alusta kaikki, ja katso eteesi“ sanoi hän jäähywäisiksi puristaen Heikin kättä. — Ja siellä korprien kätöksä kaukana entisistä oloista, ihmisten parissa, jotka eiwät tunteneet hänen entisyyttään eiwätkä siitä wälttäneet, menestyi hän siisikin. Wuodet umpeensa muokkasi hän siellä eräämaan lapsien seurassa, saloissa, jotka hänelle kohta kodiiksi käwiwät, eikä tehnyt hänen mielikään pistäytyä siwistyneempään seuraan. Minä näet hänestä tuntui, että häpeän leima oli ijäksi häneen isketty, että lähtemätön merkki oli poltettu hänen otfaansa, ja siitä oli se tummahtawa arkuus hänen filmäsään, siitä hän nuorena wanheni.

Mutta kerran — wuotta oli hän jo seitsemisen metsässä wiettänyt — palasi mieleen wanha koti-ikäwä, haluttamaan rupefi taas nähdä omia kotiseutuja, rakkaita wanhuksia siellä, jotka warmaankin poikaansa kuolleena suriwat. Heikki ei näet ollut onnettomuutensa hetkestä asti rohjennut laittaa mitään tietoja kotiinsa, eikä hän heistä ollut paljo mitään kuullut. Usein oli tehnyt mieli kirjoittaa, waan ei häpeältään woinut. Mutta nyt, arweli hän, owat he ehkä jo antaneet anteeksi ja unhottaneet tuon häpeän, nyt jo kenties kaipasiwat luokseen onnetonta lastansa ja ilo olisi ehkä heille, jos hän taas näytättyisi. Metsässä oli Heikki elänyt hiljaisesti ja säästäen, oli saamuttanut luottamusta ja kerännyt jo wähitellen pienet waratkin, niin että hän saattoi wanhuksia waiikka auttaakin, jos niin tarwittiin.

— Jospa lähtisi käymään jouluksi kotikauppalassa, terwehtimään wanhuksia ja muitakin tuttavvia, kenties siellä wielä olisi joku, joka ei aiwan häntä halweksiji . . .

Tuo tuuma lämmitti usein syksyn kuluessä Heikin mieltä, ja sitä hän uudelleen hautoilto töisfään nuhertäen. Ja kun ensi pakkauset löiwät roudan maahan ja jäähän kangistuiwat järwet ja joet, ja Heikki taas pääsi joutilaaksi talveen asti, silloin tuo tuuma palasi yhä useammin mieleen. Hauskaapa olisi nähdä koti-oloja taas kymmenen wuoden kuluttua, hauskaapa tawata nuoruuden tuttavvia ja nähdä mikä heistä mistäkin oli tullut. Oihän siellä ennen ollut ystäwäkin joku,



firkasilmä tyttökin siellä oli ollut ja rakas se oli ollut, ehkä tuosfa vieläkin piilisi kärjivää kohden rahtunen hellyyttä . . . Heikki lämpeni päivä päivältä yhä enemmän ja päätti kun päättikin lähteä joulun alla ajamaan kotiseudulleen.

Innokkaasti hän valmistautui retkelle, ja jätettyään joksikin ajaksi jäähyväiset syrjäiseen korttelitaloonsa, jossa jo monta vuotta oli elänyt, ajoi hän kievariin ja tilasi hevosen. Kiire hänellä nyt jo oli, mieli paloi tulisesti kotiin. Silloin ajoi pihaan turkkipäällinen mies, astui kieveritupaan . . . Heikki tunsi miehen, kotikylästään se oli, Nahta Junnu marffinaakaupias, jonka Heikki hyvin muisti lapsuutensa ajoilta. Mutta Heikkiä ei Junnu tuntenut, liiakki oli mies vanhentunut, ja niinkuin wieraan kanssa alkoi tämä haastelemaan tuffihomista ja muista.

— Täällä puolessahan se kuuluu olleen tuffitoimisfa eräs meidänkylänkin mies, sanoi Junnu juttua jatkaakseen, Heikki niminen, joka tässä takavuosina Wiipurisfa kävi kunniansa menettämässä. Sienee ehkä tuttuin.

— Ka tuttuhan se on, vastasi Heikki wähän kalveten yksisä hommissa on oltu. Niin teidän puoleltahan se on totuifin.

— Sieltä on weitikka, hurskaasta kodista. Mitä lie pojan pilannut.

— Sillä vielä vanhemmatkin elää siellä? kysyi Heikki, tekeytyen lewolliseksi, mutta hieman wärähti ääni.

— Jsa eläähän sillä, waan äiti kuoli samoihin aikoihin kun pojan työt alkoivat kotiin kuulua. Sanowat sen niihin suruihin kuolleen, waan toiset taas tiesiwät ettei sitä hänelle ilmoitettukaan, kuolemaa kun jo ennestään teki. Missä se nykyään sienee, se Heikki.

— Siirtyi toiseen pitäjään. Taiji sen Heikin työt isäänsakin kolahtaa.

— Sepä tietty, sanoi Nahta Junnu ja katsahti wähän epäilwästi Heikkiä, joka noista asioista niin innokkaasti uteli.

— Taitaa olla teille hywäkin tuttu, se Heikki.

— Yffisä on eletty täällä monta vuotta ja hywin on tultu toimeen, waikka nuorempi se on minua monta vuotta. Niistä kotioloista se on usein puhunut ja kairannut tietoja, waan ei ole rohjennut niitä sieltä pyytää.

— Niin, nuorihan tuo oli vielä, poikanasakali, eikä siitä olisi semmoista uskonut. Ysäfin ensin wäitti walheeksi kaikkea ja aikoi jo haastaa panettelusta käräjiin koko mailman ja tieji ketä. Waan kun wisfit sai kuulla, kirofi äpäräksi lapsensa eikä suwaitse vieläkään kuulla koko pojan nimeä mainittawan, niin tuskauif ukko. Ja riettaan työnhän se tekikin poika.

— Niin teki, ja tietääpä sen että se omaifin kolahti. Ja sanoihan se että hänellä oli siellä niinkuin morsiamen alkuafin poikana ollessaan.

— Ukua taiji wähän olla, waan jo vuotta kuusi on sefin tyttö ollut naimisissa, suutarilla muutamalla, — juoppo roisto sefin. Ei sillä Heikillä enää kotipuollessaan ole kaipuuta, täällä tuo meneštynee.

— Hiljalleen sitä täällä on nuherrettu . . . Ka, minun hewofeni on jo waljaisfa. Jääkää terveeksi.

— Terveeksi, terveeksi.

Nyt ei ollut Heikillä enää kiirettä kotiinsa. Raskaalla mielellä istui hän rekeen, ja kummakseen kuunteli kyytipoika, kun Heikki tiehaarasta käski ajaa salomökiin takaisin . . . sinne se fitte oli niin kiire. Mutta sinne ajoi Heikki takaisin. Nahta Junnun sanat oliwat taas repineet auki ne haawat, jotka oli alkaneet ruwettua, ne sanat oliwat ilmaifseet hänelle, ettei hänellä enää ollut osaa eikä arpaa niihin tunteifin ja mielitekoihin, jotka muita kuolewaisia saawat lämmittää . . . Hullu hän oli ollutkin joka kotiinähtöä oli ajatellut, uneksinut anteeffi antamista ja hellyyttä, mieletöin hourailia oli ollut, — hän, kunniansa mestannut mies! Eihän ollut hänelle enää tilaa eikä arwoa yhteisfunnassa eikä perheessä, saatikka siten myötätuntoifsuutta, hänhän oli saastainen, johon kammottaa koskea, wiheliäinen, jota vielä painoi isän kirous. — Pshy siinä kunnes kuolema korjaa, puheli hän mökiinsä saapuen,

pyyhy saloisfasi ja kiitä onneasi että sulla on Lymppaikka, jossa saat hengittää ihmisten yhteistä ilmaa . . .

Ja hän pysyi salollaan, eikä enää aikonutkaan sieltä lähteä lentelemään etemmäs kuin kantoiivat katkotut siivet. Ja taas kului useita vuosia. Silloin sai Heikki kerran kirjeen sifareltaan, jossa ilmoitettiin että isä, jonka jäykkä mieli oli viime aikoina murtunut, oli kuollut. Welimiestä pyysi sifari nyt kotiin kauppahommaa jatkamaan, tai muuten edes pesästä selwitystä saamaan. Mutta eihän niistä hommista olisi tullut mitään, ellei samoihin aikoihin olisi tapahtunut Heikin kohtaloisfa täysi käännös: hän sai kunniansa takaisin, pääsi täyteen arwoonsa kansalaiseksi yhteiskuntaan.

Kerran oli Heikki erään toimitoverinsa kehotuksesta anonut korkeimmasta paikasta nuoruutensa perustuksella armoa, anonut kadotettua nimeään ja kunniaataan takaisin. Waan vuosia kului ja anomuksesta ei kuulunut mitään. Mutta nyt oli syntynyt Suuriruhtinaan perheensä perillinen ja sen johdosta suotiin useille rangaistustaan kärsiwille joukko armahduksia, siinä joukossa sai Heikkikin nuoruudessa menetetyt kansalaisoikeutensa takaisin. — Taas oli hän puhdas mies, orjan leima oli pyyhitty pois, hän sai taas ruweta elämään muitten yhteydessä. Unhottanut oli tyllä fuuri mailma koko hänen häpeänsä, mutta sen poistaminen tuotti itselleen rohkeutta ja wirtkisti, palautti kadotetun elämisen halun. Wyöhään se tuli, jo oli huoli ja häpeä murtanut hänen woimansa, lannistanut tarmon hänen mielestään, kouiistunut oli jo wartalo paraasfa miehuuden iässä ja harmaita haituwia pilkisti tiheästi hänen soukassa täysiparrassaan. Waan waikka jo aikuisin oli hänelle ilta koittanut, oli se ilta suotu tynneksi ja lewolliseksi. —

Hämärän laskeutuesfa eräänä talwipäiwänä pysähtyi reki sen wanhan ja matalan kauppapuodin eteen, jossa Heikki lapsena oli isänsä kauppoja tehnyt. Turkkiin puettu mies astui portaille, awasi werkalleen omen ja loi miettiwäisensä katseen ympärilleen. Raikki entisellään, kaikki oli wanhaa tuttua, tiskit, laatikot, tynnyrit, wa'at, yksinpä kauppatawaratkin näyttiwät samoilta, kun silloin kerran, kun hän kaswawana poikana pa-

teni niiden luota mailmalle. Dwia oli ehkä uusittu ja maalattu oli kai eräitä paikkoja, waan samahan se oli wanha puoti, jonka tiskin takana oli lapsuutensa juosfut, ihan sama. Nyt oli wain myöjänä wieras, sifaren apulainen, joka kummisissaan katseli kun Heikki arastelematta astui puotikamariin.

Se oli koti jossa hän nyt oli, wanha rakas isäntöti, jonne hän wihowiimeinkin oli koitunut. Lämpöiseltä tuntui tämä waatimaton suoja, tynneyden ja rauhan hengetär tuntui siellä vastaan lehahtawan. Jospa olisi kulumatta se aika, jonka hän poisfa oli wiettännyt, jospa palaisi se wielä takaisin! Waan ei, — se oli mennyt, ja siihen täytyi tyytyä.

— Kierrokseen tehtyäni mailmalla olen siis taas täällä puhui Heikki sifarelleen terwehdysten jälkeen. — Matkani olen tehnyt.

— Waan nyt jättkin tänne, tähän lapsuutesi kotoon elämään rauhassa päiwäsi minun kanssani yhdessä. — Heikin sifari oli eräitä vuosia naimisissa oltuuan jäänyt köyhänä leskekki ja sitten palannut isänsä kotiin elämään. — Mutta kuinka oletkin wanhennut Heikkiparka . . . waikka en minäkään pysynyt nuorena enkä kauniina.

— Niin, elämä näet ei aina ole leikkiiä. — Heikki koetti hymyillä, waan ei se tuntunut onnistuman, niin näyttiwät sulamattomiksi jäykistyneen hänen pürteensa, ja se wanha surunwoittoinen kiito asusti yhä hänen silmänsään. Hän kallisti päänsä käsiwarta vastaan, siweli partaansa ja katseli siinä werfonia harmaita haituwia. — Niin, niin, se aika oli kowa ja se oli pitkä . . . Waan mitenkä teillä nyt kaupat luistaa, kysyi hän reippaammin.

— Hiljalleen, niinkuin ennenkin, jotta toimeen tullaan. Saat sinä nyt sitä alkaa lamentamaankin, jos tahdot.

— Täytyyhän . . . työ ja toimeliaisuusahan se on elämän maku. Ja tässäpä on nyt työalani.

— Niin on . . . Jo olen sulle apulaiseni hankkinut, pienen tosin, waan siitä se kaswaa. Ystävänä Hilma, joka ennen oli sinunkin ystäwäsi, — niin, niin olihan se — hän elää nyt lapsijoukon kanssa suuressa puutteessa ja minä lu-

parin auttaakseni häntä ottaa hänen pienen Laurinsa meidän kauppaan palvelukseen.

— Mm . . . tietysti otetaanhan se, waan näytäppäs tänne se poika.

— Lauri, tuleppas tervehtimään, tuossa on setäsi.

Poika oli noin kymmenenwuotias, wilkas, ja wuostinsa nähden tuntui hän hyvin warttuneelta. Heikki tähyysteli häntä kauan, tarkkaili tyysten. Tutut pärteet oli hän erottawinaan noissa kaswoissa, joilla vielä leikki lapsen wiattomuus ja siwonen ujous.

— Wai kauppaan aijot palvelukseen poikani, aijotko todelta?

— Mijon.

— Hyvä koulu waan waarallinen . . . No, kyllähän me tullaan toimeen kunhan tutustumme toisiimme, ystäwähän meistä tulee. Se wain muista alusta asti poika, sano aina pienimmätkin tarpeesi minulle, ilmoita kaikki jos mihin mielit mennä tai mitä tehdä, sanoo kaikki minulle. Sitten meistä tulee oikein hywät ystäwät, älähän ujoστεle, tulechan meistä hywät ystäwät?

— Tulee.

— Se hywä. Terveeksi sitte Lauri poika.

Heikki nosti poikaa kattoa kohti, kääntyi sitten seinään päin ja pyyhkäisi takin hialla wafemman silmänsä nurkkaa, — mutta niin ettei sitä kukaan huomannut.

## Säästäwäisyydestä ja henki- wakuutuksesta.

Kun kansa henkisesti waurastuu, kohoawat sen aineelliset vaatimukset. Siwistykfen rinnalla hiipii kumnon kansalaisen tupaan säästäwäisyyden henki. Siwistynyt ihminen waatii elämässä suurempia mukawuuksia, ja mukawuuksia saanutta hän warallisuuden kautta. Mutta ajattelewa ihminen ei ajattele waan hetken mukawuutta, ei ajattele waan sitä että woisi parhaallaan kestäwää päivää onnellisesti ja mieluisasti wiettää, waan katsoo kauwas tulewaisuuteen ja warusteileksee sitä vastaanottamaan.

Onnellinen on se ihminen joka tulewaisuuteen katsoo, tulewaisuutta muistaa. Häneen woimme hywin soriittaa sananlaskun: „Mutta itseäsi, niin Jumalakin sinua auttaa.“

Mutta kuinka woipi ihminen auttaa itseänsä? Monella tavalla. Yksi niistä tawoista on säästäwäisyys. Säästäwäisyydestä on paljon puhuttu ja se sana elää yhä useitten huulilla. Itäwä waan että se useimmittain pysyy „kuolleen puustawina“ eikä muutu hyödylliseksi toiminnaksi. Moni saarnaa koko ikänsä säästäwäisyyttä — mutta ei ehdi ruweta sitä noudattamaan ennen elämänsä iltapuolta, jolloin se jo on liian myöhäistä. Lapsuudesta asti pitäisi säästäwäisyyden alkaa. Jo lapsena pitäisi ihmistä opettaa ajattelemaan tulewaisuutta. Pitäisi saada lapsi tajuamaan sitä, että tänään rewityt waatteet owat huomenna rikki.

Monen ihmisen sanotaan jo luonteeltaan olewan säästäwäisen, ja siinä kyllä woipi olla perää. Ja onnelliset he! —

Mutta hyvin moni on varmaankin tuhlaaja tietämättömyydestä.

Hän ei ole tullut koskaan ajatelleeksi kuinka säästää. On kenties pistänyt silloin tällöin jonkun pennin kirstun pohjalle, joka sinne on vähitellen unohtunut —, waan muutoin on käyttänyt varansa sinne ja tänne, jos olisi ollutkin joskus liikenewää.

Mutta miksi sitte säästää? Mitä hyötystä säästäväisyydestä ihmiselle on? Onpa paljokin. Säästäväisyys pelastaa ihmisen köyhyyden kowista kourista. Sen tuottama tulos tukee ihmistä wahinkojen ja warinkin sairauden kohdatussa. Vieläpä on säästäväisyydellä toinenkin puoli. Se jalostaa ihmistä siweellisesti. Puutteen hetkenä ei säästäväisen tarwitse surra ja peljätä. Tyynesti ja puhtaalla mielin woittaa hän himot ja wietelykset. Uljaasti katsoo hän kohti tulewaisuutta ja työskentelee yhä sen walaisemiseksi. Hän koettaa perillisiensä toimeentuloa warmalle pohjalle saattaa ja usko lujasti että ne — miehiksi joutuneina, hänen esimerkkiään seuraawat.

Tuhlarin ei ole helppoa säästäväiseksi muuttua. Hänellä on kowa taistelu kestettävänä. Mutta jos hän sen taistelun kestää, tulee hänen palkkseen onnellisuus sellainen, jota hän ei tuhlaajana ollessaan konnaan tuntenut. Hän saapi nauttia vaatimattomasta elämäntavastaan elämän parhainta onnea. Suru, jonka entisen elämäntawan kaipaus tuottaa, wäistyy vähitellen jalompien ajatustien tieltä.

Säästäväisyys ei suinkaan ole ahneutta, ei itaruutta. Ohne kieltää itseltään kaikki ja kärsii kurjuutta — ja kofoa rahaa waan rahan tähden. Säästäwäinen tyydyttää elämänsä tarpeelliset vaatimukset ja on siten onnellinen, vieläpä lewittää onnea ympärilleenkin.

Moni arwelee, ettei hän woi mitään säästää. Mutta tuo arwelu ei pidä paikkaansa. Jokainen työhön kykenewä ihminen woipi jotain säästää.

Köyhän ja rikkaan säästöt owat eri suuruisia. Mutta wähat siitä. Väaasia waan on että jokainen jotakin tallelle saa.

Meidän maasamme on yllellisyys niin lewinnyt että kahwi ja osto-tupakka, vieläpä wiinikin owat tuttuja sydänmaankin majasja. Monet markat niutoistakin tuloista luistawat kauppapuotiin kahwista ja moni mies näkee mielihywällä markkojen nenänsä alla muuttuwan harmaaksi sauhuksi ja hälwenewän avaruuteen. Usein ajatellaan: „se nyt ei paljon maksa.“ Waan kuinka onkaan niin: „penni penniin karttuu!“

Että vähäisimmistäkin säästöistä woipi lopuksi „koko karttua“ huomaamme, jos otamme jonkun esimerkin.

Päiwätyläisellä on keskimäärin 2 markkaa päiwäpalkkaa — ja kesän ajalla enemmänkin — palkka woipi kohota aina 5 markkaankin.

Hän woi hyvin helposti säästää 10 penniä päiwässä siten että juopi pienen pisanan wähempi kahwia ja täyttää hiukan harvemmin piippuaan. Katsoaamme pas miten paljon hän täten woisi esim. vuoden kuluessa säästää. Jos ajatellaan että hän tekee wuodessa työtä 280 päiwää, niin on hän näitten päiwien kuluessa säästänyt 28 markkaa. Olisihan siinä hyvä alku, joka kehottaisi säästöä yhä kartuttamaan, wirtistäisi mieltä ja ylentäisi itse tuntoa. Ja kun samaa säästäwäisyyttä olisi kestänyt wiisi wuotta, olisi noista wäähapäätöisistä kymmenpennisistä karttunut 140 markan suuruinen siwä summa!

Samoin woipi säästää työwän nainen, samoin käsityöläinen, samoin kauppias, kansakoulun-opettaja, wirtamies y. m. itsekukin tulojensa suuruuden mukaan.

Mutta jos kerran woipi säästää, niin mihin panna säästön? Wanhan ajan säästäwäiset ihmiset panivat säästön kirstun pohjalle. Meidän aikamme mielestä on sellainen säästölaatikko epäkelpo. Meidän aikamme panee pääoman aina käntäntöön, eikä pidä sitä ylsityisten henkilöitten huostassa toimetonna. Kun pää-oma kofeontuu tuhansilta haaroin yhteisiin säästölaitoksiin, lewenee se sieltä taaskin yhtä laajalle, toisiin tarwitseriin käsiin ja waurastuttaa siten koko maata.

Jos siis voit säästää niin pane rahasi säästöpankkiin. Säästöpankeista on sopivin pieniä säästöjä warten postisäästöpankki. Sinne voit wiedä kymmenpenniseji ja saat siitä wastineeksi säästökuitin, joka on sinulle postisäästöpankin antama arwopaperi ja jolla milloin hyvänä rahasi takaisin saat. Kun olet saanut säästösi markaksi karttumaan, saat postisäästöpankista säästökirjan, johon säästökuitit aina sitte liitetään. Ja kun säästösi kerran on markan suuruisen, rupeaa se korfoa kaswamaan. Postisäästöpankkia on kaikkialla maassamme, niin maaseuduilla kuin kaupungeissakin, ja woipi niitten hywää tarkeitusta helposti kaikki kansalaiset hyödykseen käyttää.

Etä pidä säästöjäsi kotonasi! Wie ne pankkiin! Siellä ne hyödyttävät itseäsi, lähimmäistäsi ja koko kansaasi. — Ja sinne voit wiedä kaiken sen, mikä jääpi ylitse perheesi ja itseji toimeentuloa warten tarwittawista waroista. Niin, — voit wiedä ne säästöpankkiin, mutta se ei kuitenkaan ole ainoa säästämistapa, jota käyttää voit. Tapoja löytyy monta, ja puhukaamme nyt muutamista.

Sen henkilön, joka huolellisesti hoitaa itseään ja asioitaan, tulee kumminkin aina, ajatellessaan sitä lopputulosta, minkä hän säästöillään toiwoo saawuttawansa, ottaa lukuun waukutin, joka milloin tahansa woipi tehdä hänen laskunsa tyhjäksi. Tämä waukutin on kuolema, joka woipi kohdata häntä, ennenkuin hän on toiwotun tuloksen saawuttanut. Olfoon hän sitte liikemies, joka käyttää säästöjään liikkeensä laajentamiseen, — tehtaanomistaja, joka isontaa ja lisää teosten walmistusta tehdasliikkeenä woittowaroilla, maanwiljelijä, joka säästöillään parantaa maanwiljelystään ja karjanhoitoaan, wirkemies, joka arwopapereihin panee sen, mikä hänen tuloistaan yli jääpi, taikka wähempi-onninen, joka säästönsä säästöpankkiin panee, — kaikkien täytyy huomata, etteiwät he sillä tarwoin woi saawuttaa sitä lopputulosta, jota he toiwovat, jos kuolo heidän elämänsä lopettaa, ennenkuin he owat tavaliseen ihmisikään ehtineet.

Henkivakuutus-laitos on sellainen säästölaitos, joka woipi sen aineellisen tuloksen, jonka yksilö toiwoo elinaikanaan työl-

länsä saawuttawansa, warmaksi saattaa, siinäkin tapauksessa että kuolema liian aikaisin hänen elämänsä langan katkaisee.

Nyky aikaan on henkivakuutus alkanut saada yhä enempi alaa wirkamiesten ja käsityöläisten piirissä. Yhä enempi on ruwettu huomaamaan henkivakuutuksen suuria etuja ja sen tuottamaa taloudellista waurastumista. Maanwiljelijä, waka wa Suomen talonpoika ei ole vielä ollut suuresti taipu wainen henkivakuutus-tuumiin. Hän on katsellut asiata hiukan epäillen. Waan epäilyks pois! Suuri hänen on tähän asiaan ryhtyminen. Tämän kautta hänen ja hänen jälkeentulewaisten ja taloudellinen tila tulee paranemaan ja wähitellen katoawat kokonaan nuo walitukset maanwiljelykseen tarwittawan pää-oman puutteesta. Jos nyhyinen sukupolwi rupeaa käyttämään tuota oiwallista säästökeinoa, henkivakuutusta, on heidän jälkeentulewaisillaan jo paljon paremmat käytettäwiinä olewat warat ja polwi polwelta kansa niin waurastuu. Mutta eipä henkivakuutus yksinomaan hyödytä tulewaa sukupolwea, waan woipi siitä itsellensä wakuutetullekin olla suurta siunausta.

Onhan kansamme seasä yleisenä tapana että isä tai äiti wanhoilla päiwillä saapi toimeentulonsa n. s. eläkkeenä. Meisesti tunnettua on myöskin miten paljon ikäwyyhiä jopa riitjoihin lasten ja wanhempien välillä tämän kautta syntyy. Henkivakuutus woipi nuo ikäwyydet poistaa. Se woipi tukea wanhuksien toimeentuloa heidän wanhoilla päiwillään. Pääoma, jonka he henkivakuutuksen kautta käytettäväkseen saawat, tuottaa heille korworaajoja toimeentuloa warten. Ja siten saawat he wanhoilla päiwillään käyttää hywäkkeen nuoruutensa ja miehuitensa aikuisia säästöjä.

Henkivakuutus on kolmea lajia: 1) Henkivakuutus-elinajaksi, jolloin wakuutussumma suoritetaan wakuutetun kuoltua. 2) Pää-oma- ja Henkivakuutus määrättyyn ikään, jolloin wakuutus-summa suoritetaan wakuutetulle itselleen hänen tultua määrättyyn ikään, tai hänen oikeutensa omistajille heti hänen kuoltuaan. 3) Yksinertainen pääomawakuutus, jolloin wakuutus-summa suoritetaan, jos wakuutettu määräpäiwään

asti elää tahi ei; wakuutusmaksua ei kumminkaan suoriteta kauemmin kuin wakuutetun kuolemaan asti, jos se määrääpäivää ennen tapahtuu.

Saadaksemme elävämmin selkoa henkivakuutuksesta ynnä siinä tehtävistä maksuista ja suorituksista, otamme tähän muutamia esimerkkiä.

Ujatelkaamme että joku henkilö, joka on täyttänyt 30 vuotta, ottaa 5000 markan henkivakuutuksen elinajaksi esim. „Suomi-“ yhtiössä \*) ja sitoutuu suorittamaan wakuutusmaksuja koko elin-aikansa. Hän suorittaa siitä kerta wuodessa 108 mk 50 p. Jos hän haluaa suorittaa maksunsa kaksi tahi neljä kertaa wuodessa, tulee hänen puolivuositain suorittaa 56 markkaa ja neljänneswuositain 28 markkaa 50 penniä. S. t. s. wuotuinen maksu kohoaa täten 112 ja 114 markkaan. Tämä wakuutusmaksun-lisä on luonnollisesti osaksi sen korko-wahingon korwauksena, jonka yhtiö kärsii sen wuoksi ettei se saa koko wuositmaksua yhdellä kertaa, osaksi sen wahingon wuoksi, joka yhtiötä kohtaa, jos kuolemantapaus sattuisi wakuutuswuoden ensimmäisellä puoliskolla tahi kolmella ensi-neljänneksellä, jolloin ei yhtiö vielä ole saanut koko wuotista wakuutusmaksua kantaa. Tällaisessa wakuutuksessa sitoutuu wakuutus-yhtiö wakuutetun kuoltua — jos se tapahtuisi waikka heti ensimmäisen neljännes-wuosi-maksun suoritettua — maksamaan koko wakuutus-summan. Mutta kumminkaan ei ajattelewa ja ymmärtäwä ihminen ota tällaista henkivakuutusta, waikkakin wakuutus-maksut siinä ovat alhaisemmat, sillä eihän ihminen voi tietää miten kalliksi tämä wakuutus voi hänelle tulla, jos ikää riittää. Ja sitäpaitfi ei kukaan voi edeltäpäin arvata millainen hänen taloudellinen tilansa wanhoilla päiwillä on. Woisihan olla mahdollista ettei hän silloin enää olisiakaan

\*) Esimerkit olen ottanut „Suomi-“yhtiön prospekteista, sen wuoksi, koska yhtiö mielestäni menettelee enempi wakuutettujen etua walwoen, kuin useimmat muut yhtiöt, siinä suhteessa että woiitto-osuudesta osakkeenomistajille annetaan niin pieni osinko kuin suinkin mahdollista on. Ja wihdoin, kun osakkeenomistajat ovat pois luuaste-tut, tulee koko woiitto-osuus wakuutettujen omaaksi hyödyksi.

wuomissaan suorittamaan wakuutusmaksuaan. Sen wuoksi olisi parhainta että kufin jo työuntoisena ollessaan suorittaifi tämän welwollisuutensa.

Sama henkilö woipi nimittäin sitoutua esim. 20 wuoden ajalla wuotuisesti suorittamaan 151 markkaa 5000 markan wakuutusta warten, joka on maksettawa hänen määräämälleen henkilölle. Tässä tapauksessa tulee hänen korkeintaan maksaa 3020 markkaa. Jos hän haluaa waan 15 wuoden maksu-aikaa, tulee wuosimaksu tekemään 178 markkaa, s. o. hän tulee kaikkiansa yhtiölle maksamaan 2670 markkaa. 10:n wuotuisella maksu-ajalla tulee wuotuinen maksu olemaan 232 mk 50 p., s. o. kaikkiaan 2325 markkaa. — Muistaa tulee että wakuutus-summa suoritetaan kaikissa näissä tapauksissa wakuutetun kuoltua, tapahtuipa se sitte maksu-ajan kestäessä tahi kauan sen jälkeen.

Toinen elin-aikaisen henkivakuutuksen maksutapa on selläinen että wakuutettu suorittaa wakuutusmaksuja johonkin määrättyyn ikä-wuoteen asti. Ujatelkaamme että eräs 22 wuoden wanha ylioppilas, joka aikoo opettajaksi, ottaa 10,000 Suomen markan suuruisen henkivakuutuksen, ja sitoutuu suorittamaan sitä warten wakuutusmaksuja 60 wuotiseksi asti. Wuotuisesti suorittaa hän 204 markkaa. Tämä wakuutus-tapa on hänelle sovelias sen puolesta, että hän wapautuu wakuutus-maksujensa suorituksesta tultuaan pensiooni ikään, jolloin hänen tuloinsa eivät enää ole yhtä suuret kuin hänen palkkansa oli.

Ottakaamme vielä joku esimerkki toisesta wakuutus-lajista.

Eräs 25 wuoden ikäinen työmies ottaa 3,000 markan suuruisen henkivakuutuksen, joka on suoritettawa hänelle hänen täytettyään 55 vuotta, tahi ennemmin, jos hän sattuu kuolemaan. Hän suorittaa wuotuisesti wakuutus-maksufi 87 mk. 90 p. Jos hän haluaa summan aikaisemmin, esim. 50 wuotäisena, on hänen maksettawa wuosittain 106 mk. 80 p. Mutta jos hän usko olemansa työkelpoinen aina 60 ikä-wuotensa asti, suorittaa hän waan 73 mk. 80 p. wuodessa

— ja silloinkin maksetaan hänen kuoltuaan 3,000 markkaa tai viimeistään hänen täytettyään 60 vuotta.

Nämä wakuutukset ovat erittäin sopivia ja hyödyllisiä henkilöille, joitten tulee ruumiin- tai sieluntyöllä hankkia elatusta itselleen ja omilleen, ja joitten tulot juuri riittävät toimeentuloksi, waan eivät anna tilaisuutta paljoo tulevaisuuden päiwien waralle panna. Tällainen wakuutus turwaa wakuutettua wanhoja päiwä warten ja on samalla warmana tukena perheelle, jos hänestä jo aiwan aikaisinkin aika jättää. Näillä waroilla woipi hänen waimonsa alkaa jotain elinkeinoa, jolla hän lasten kanssa woipi toimeentulla. Rentiespä woipi uhrata jonkun summan lastenkasvatukseenkin. — Mutta jos wakuutettu taasikin elää siihen aikaan asti, jolloin wakuutussumma hänelle maksetaan, on hän jo useimmittain ennättänyt kaswattaa lapsensa niin että ne jo itse woivat henkeänsä elättää — ja woipi hän siis käyttää wakuutussumman waimonsa ja itsensä wanhojen päiwien turwana.

Näittenkin henkivakuutuksien wakuutusmaksut woidaan suorittaa vähemmässä ajassa. Sama henkilö, josta edellä puhuttiin, woipi 10 vuoden ajalla, 3,000 markan henkivakuutuksesta, joka olisi hänelle maksettawa viimeistään 55 vuoden wanhana, suorittaa wuotuisesti 174 mk. 60 p. wakuutusmaksun. Jos wakuutussumma olisi hänelle maksettawa jo 50 wuotijena, on hänen 10 vuoden ajalla suorittawa wuotuisesti 195 markkaa ja jos hän tahtoo wakuutussumman 60 wuotijena — 167 mk. 20 p.

Yksinkertainen pääomawakuutus selwenee myöskin parhaiten esimerkin avulla. Eräs 25 vuoden wanha henkilö ottaa 10,000 markan henkivakuutuksen, joka on maksettawa 25 vuoden kuluttua, jos wakuutettu silloin elää tai ei. Tästä henkivakuutuksesta tulee hänen wuotuisesti suorittaa wakuutus-yhtiölle 305 markkaa niin kauwan kuin hän elää, mutta jos hän kuolee, lakkaawat wakuutusmaksut. Tällainen wakuutustapa soveltuu sellaisille henkilöille, jotka tahtowat hankkia itselleen pääoman määrättyksi ajaksi, joka pääoma ei tarwitse heti heidän kuoltuaan käytettävänä olla. Tämä wa-

kuutus woipi soveltua lahjaksi jollekin yleiselle laitokselle, tai woipi se myöskin olla warmaa pää-oma lapsille, heidän täysi-ikäiseksi tultuaan.

Kuin henkivakuutus enempi ja pää-asiallisesti pyrki turwamaan jälkeijätettyä perhettä ja omaisia, löytyy vielä eräs laji wakuutusta, joka tahtoo warsinkin turwata yksilöä itseään hänen wanhoilla päiwillään ja jota nimitetään elin-orkowakuutukseksi. Sen avulla woipi yksilö saada pääomansa korkeimmalle kaswulle mikä mahdollista on, sillä uhrauksella, että wakuutusta warten suoritettu pääoma, wakuutetun kuoltua, joutuu wakuutus-yhtiön huostaan.

Elinorkowakuutuksen tarkoituksena on hankkia henkilölle määrätty wuotuinen tulo edeltäpäin määrätystä päivästä. Tämän tulon saapi wakuutettu nostaa määrättyinä päiwinä hänen jälellä olewana elinaikanaan.

Jollei wakuutettu elä määrättyinä päiwänä jolloin elinorko on maksettawa, niin kaikki, mitä yhtiölle on suoritettu, sekä myöskin kaswaneet korot joutuwat yhtiölle. Se määrä, joka täten jonkun henkilön kuoltua mahdollisesti on jäänyt yhtiölle, ei suinkaan tule yhtiön voittoon, waan sitä käytetään elinorkojen suorituksena niille henkilöille, jotka eläwät yli normaali-ajan. Ainoastaan siten, että osa henkilöistä kuolee, ennenkuin ovat ehtineet käyttää koko pääomansa, woipi olla mahdollista maksaa yhdenmukaisesti kaikille korkeita prosenttimääriä.

Elinorkowakuutus on yksityiselle henkilölle niin mukawa ja edullinen että täytyy ihmetellä, ettei sitä enempi käytetä. Mainituksessa wakuutuksessa on säännöllinen turwa wanhoille päiwille — ja siten tallennetut rahat tuottawat parempaa korkoa kuin säästöpankkiin pannut.

Tämä wakuutus-tapa olisi erittäin sovelias naisille, jotka omalla työllään toimeentuloaan turwaawat. Terweinä ja työkuntoisina ollessaan woiswan he täten warustaa itselleen „wanhan päiwän waraa.“

Ujatellaamme että eräs 23 vuoden wanha opettajatar tahtoo hankkia itselleen 500 markan suuruisen wuotuisen elin-

foron 50 ikävuodestaan elämänsä loppuun. Hän maksaa tästä vuotuisesti 117 markkaa 20 penniä. Kun hän näin parhaan ikänsä ajaksi sitoutuu tuota maksua suorittamaan, on hänen elämänsä iltapuoli, jolloin väsymys ja heikkous työ-  
kuntoisuuden sijaan astuu, täten turvattu aina elämän loppuun.

Elinkorvakuutus on myöskin sovelias sellaisille henkilöille, jotka vanhoilla päivillään ovat yksinään ilman omaisia ja joilla on pääoma, jonka korot eivät riitä hankkimaan heille taattua toimeentuloa. Kun heillä ei ole ketään, jolle haluaisivat jättää pääomansa ja jonka tähden he alistuisivat sellaisiin puutteisiin, joita heidän usein täytyy kärsiä, voidaan elää ainoastaan sillä 4—5 prosentin korolla, jonka he itse varojaan hoitamalla voivat saada, on heille edullisinta pääomallansa ostaa itselleen elinkorvo. He voivat siten melkoisesti lisätä tulojaan, jota paitsi he vapautuvat kaikista huolista, joita pääoman hoitaminen tuottaa.

Jos elinforon ottaja on 60 vuoden vanha mies ja pääoma, jonka hän haluaa wakuutus-yhtiölle suorittaa, on 5,000 markan suuruinen, saapi hän jo ensi kerran, vuoden perästä sen jälkeen kun pääoma on suoritettu, elinkorvoa 513 markkaa 15 penniä.

Mutta jos elinforon ottaja on 75 vuoden vanha nainen ja jos hänen pääomansa on ainoastaan 1,000 markan suuruinen, saapi hän ensi kerran, vuoden perästä sen jälkeen kun pääoma on suoritettu, 180 markkaa 96 penniä. Siis melkein nelinkertaisen kaswon! — Ja tämä wuotuinen tulo on hänellä sitte säännöllisesti aina elämänsä loppuun.

Wieläkin kuuluu henkilöwakuutuksen eri lajeihin Myötäjaiswakuutus. Sen tarkoituksena on määrättyyn ikään muodostaa mitä suurin mahdollinen pääoma siten, että wakuutettu, ellei hän elä määräpäivänä, uhraa joko ainoastaan korot maksuistaan tai myöskin sekä korot että maksut. Ja siitä syystä, että osa henkilöistä kuolee, ennenkuin saawat nostaa summan, voi yhtiö maksaa niille, jotka elävät, pääoman, joka on seuraawista esimerkeistä huomattaman korkean korokannan mukaan muodostettu.

Tätä wakuutustapaa voi edullisimmin käyttää pääoman hankkimiseksi lapsille kunnes he tulewat täysi-ikäiksi, tai kun he muuten kaswatukseseen, kodin tai liikkeen perustamiseksi tarvitsewat tällaista. Jos pannaan lasten tavalliset säästörahafin panofirjaan myötäjaiswakuutusta warten, voitetaan se etu, että säästöön pantuja waroja ei saa ottaa ulos, jos kohta satunnaisesti niitä tarvittaisiinkin ennen määrättyä aikaa.

Jos eräs isä haluaa 1,000 markan myötäjaispääomaa 2 vuoden wanhalle lapsellensa sen tultua 21 vuoden ikään, tulee hänen koko wakuutus-aikana suorittaa vuotuisesti wakuutusmaksua 33 markkaa 70 penniä. Mutta tässä tapauksessa saadaan maksetut rahat takaisin, jos wakuutettu kuolee ennen wakuutusajan kuluttua.

Samallinen wakuutus saadaan helpommilla maksu-ehdoilla, jos maksettuja rahoja ei haluta takaisin saada jos wakuutettu kuoli ennen wakuutusajan loppuun kulumista. Tällaisessa wakuutuksessa olisi wuotuinen wakuutusmaksu, samallaisessa tapauksessa kuin edellisessä esimerkissä, 31 markkaa 40 penniä.

Myötäjaiswakuutusmaksuja voidaan myöskin suorittaa määrättyinä aikoina esim. 5 tai 10 wuotena, eikä yksinomaan koko wakuutusajan kestäessä. Tällain tavoin maksettaessa walmootaan wakuutetun etua myötäjaiswakuutuksessa yhtä hywin kuin muissakin henkilöwakuutuksen lajeissa.

Tällaisia esimerkkiä voisi mainita useita, mutta toivoaksemme selwenevät jo näistä henkilöwakuutuksen suuret edut säästäwäisyys-laitoksena ja taloudellisen tilan wahwana tukena. Kunkin kansalaisen welwollisuus on walwoa ja toimia siihen suuntaan, ettei taloudellinen rappiotila pääse rasittamaan lähimmäisten eikä omaa onnea. Työhön siis ja toimeen! Sywää tilaisuutta ei puutu.

M. M. Nisinen.



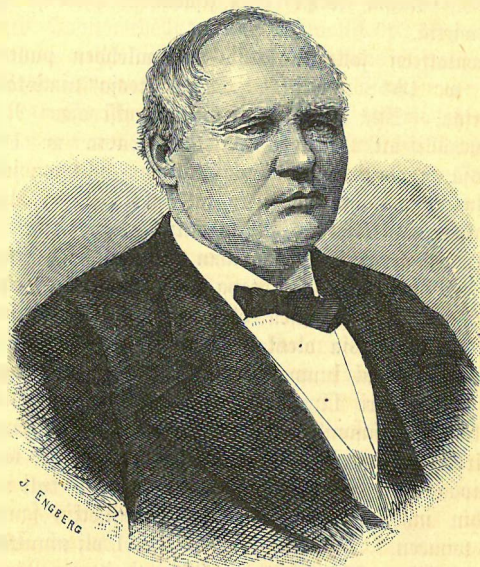
## J. W. Jannsen.

Tämän vuosifadan kekipäivöillä oli Wiron kansa vielä jotenkin alhaisella sivistysasteella. Muutama vuosikymmen aikaisemmin oli se persoonallisen vapauden saanut, mutta vuosifatoja kestäneen orjuuden seuraukset sitä vielä raskaasti rasittivat. Kansallinen itsetunto nukkui. Kansankielinen kirjallisuus oli rappiolla. Tällöin esiintyi J. W. Jannsen herättäjänä ja tienraivaajana.

Johann Woldemar Jannsen syntyi 4 p. Toukok. w. 1819. Neljäkymmentä päivää ennen oli perintöorjuus julistettu lakautetuksi. Jannsen saattoi siis sanoa: „minä olen jo vapaan ajan mies.“ Hänen isänsä oli Wändran moision mylläri. Myllytuvasa oleskelu ja sinne kokoontuneen rahwaan jutut olivat pikku Jannsenin mieluisin huvitus. Siellä tutustui hän jo lapsena kansan tapoihin, käsityskantaan ja mielilaatuun. Isänsä kuoltua ja äitinsä mentyä uusiin naimisiin täytyi pikku Jannsenin kartanon lammaspaimenena ruweta omalla työllään elatustaan ansaitsemaan. Parin vuoden päästä ottivat wanhemmat pojan takaisin kotiin ja panivat hänet luffari Kochin kouluun. Täällä hän edistyi hywin nopeasti ja saavutti opettajansa suojion ahkeruudellaan sekä siivolla käytöfjellään. Koulun käytyään nuori Jannsen palveli jonkun aikaa kuskina ja urkuinsoittajana, kunnes Wändran pitäjäläiset, Koch wanhukfen erottua wirastaan, walitsivat hänet luffarikseen. Samalla pääfi hän koulunopettajaksi.

Työtä olisi näistä kahdesta wirasta luullut olewan kylffifi, mutta nuoren miehen mieli hehkui halusta tehdä enemmän kansansivistyksen korottamiseksi. Koulua käydessään oli hän opettajansa luona nähnyt Masingin toimittamaa wironkielistä

wiikkolehettä ja siihen ihastuneena sanonut tahtowansa itse kerwan ruweta sellaista kirjoittamaan. Opettaja naurahsti kuulessaan pojan lapselliset mietteet. Waan Jannsen näytti mieheksi tultuaan, että hän oli täyttä totta tarfoittanut. W. 1845 hän lähetti hallitukselle pyynnön saada ruweta toimitta-



J. W. Jannsen.

maan wironkielistä sanomalehettä, jommoista ei enää ollut, fitten kun Masingin lehti w. 1825 lakkasi ilmestymästä. Mutta ajan ahdasmielinen henki ei ollut suotuissa tämmöifelle yritykselle. Wastaus tuli kieltävä. Wiifi vuotta odotti Jannsen ja lähetti toisen pyynnön. Tälläfin kertaa tuli kieltämä wastaus. Waikokski näytti käywan Jannsenille saada mielituumansa toteutetuksi. Hän kuitenkin toisella tawoin jo nyt

antautui kirjallijelle työalalle. Vuonna 1845 hän julkaisi painosta ensimmäisen osan kirjaa: „Siion laulu kannel“, joka raamatun, wirtakirjan ja lausumusten jälkeen on enimmänsä lewinnyt wironkielinen kirja ja sisältää hengellisiä lauluja. Se on Wiron kansalle erinomaisen rakas ja löytyy köyhimmistäkin majoista. Toinen osa ilmestyi w. 1853 ja kolmas w. 1868. Nämä kolme osaa sisältävät yhteensä lähes tuhannen wirtta.

Korwatafteen jollakin lailla sanomalehden puutetta alkoi Jannsen w. 1848 toimittaa „Sönumetooja“-nimistä aikakausista kirjaa. Sitä ilmestyi vuosittain yksi osa. Neljä osaa tuli säännöllisesti. Viides ilmestyi vasta w. 1856; sen esipuheessa sanoo Jannsen kirjallisuutensa ja huonojen aikojen olleen syynä wiipymiseen, näin salaten todellisen syyn, ankaran senjuurin. Pari osaa ilmaantui myöhemmin. „Sönumetooja“ otettiin riemulla vastaan wirolaisissa kodeissa. Sen sisältö oli huvittava, esitystapa rahwaanomainen, kieli helppoa ja sujuvaa. Jannsen oli onnistunut kansankirjailijana. Lapsetta myllytuwaassa oleskeleminen oli hänelle ollut hyödyksi.

Ripeältä tuntui kumminkin kansankielisen sanomalehdistön puute. Aleksanteri II:n hallitukseen tultua muuttuivat olot kumminkin suotuisimmiksi. Jannsen toimitti kolmannen kerran pyyntökirjat hallitukselle. Warmuuden wuoksi hän tällä kertaa pyysi lupaa kahta sanomalehteä warten. Nyt tuli molempiin pyyntöihin myöntävä wastaus ja kumpaisetkin sanomalehdet pantiin toimeen. Jannsen, joka w. 1851 oli muuttanut Pärnun kaupunkiin, alkoi täällä w. 1857 toimittaa „Pärnu Postimeestä.“ Toinen lehti „Tartu Postimees“ ilmestyi Tartossa. Wironkielinen sanomalehti-kirjallisuus oli wihdoinkin Jannsenin uupumattomilla ponnistuksilla saatu uudestaan henkiin herätetyksi.

„Pärnun Postimeehen“ kaunis kieli ja hupainen sisältö hankkivat sille paljon tilaajia. Mutta kun kustantaja maksoi waan perin pienen toimituspalkan Jannsenille, päätti tämä muuttaa Tarttoon ja ruweta itse sekä toimittamaan että kustantamaan sisäläistä lehteä. Luwan hallitukselta saatuaan

hän pani päätöksensä toimeen wuoden 1864 alussa. „Tartu Postimeehelle“ annettiin silloin nimeksi „Cesti Postimees“ osoitukseksi siitä, että se tästä lähin oli ulottawa vaikutuksensa koko kansaan. Huomattawaa on, että se oli Jannsen, joka täten ensi kerran käytti yhteistä Cesti nimitystä, siihen asti ei Wiron kansalla ollut yhteistä wironkielistä kansallista nimeä, kutsuttiin sitä waan yksinkertaisesti maarahwaaksi.

„Cesti Postimeehellä“ oli luonnollisesti alusta alkaen johtawa asema wironkielisessä sanomalehdistössä ja pysyi siinä kauan senkin jälkeen kuin useampia kilpailijoita ruwesi ilmestymään. Jannsenin koti tuli Wiron kansallismielisten yhteiseksi, rakkaaksi yhtymäpaikaksi. Siellä kasvoi ja kehittyi Jannsenin wanhin tytär Lydia wirolaisten rakkaimmaksi runoilijaksi ja isän apulaiseksi sanomalehtihuolisissa. Sieltä lähti se innostuttaminen ja ne hyvät isälliset neuwot, jotka nuorille ovat niin tarpeelliset. Jannsenista lähti myös se ajatus, että Wiron kansan pitäisi juhlallisesti wietää orjuudesta wapautumisensa 50-wuotista muistoa. Monien wastusten jälkeen saatiinkin kesällä 1860 toimeen suuremmin, yleinen kansallis- ja laulujuhla, joka kohotti Wiron kansan arwoa suuresti sekä kotona että ulkomaalla. Juhlan menestyksen tekivät mahdolliseksi lukuisat soittokunnat ja lauluseurat, joista ensimmäinen oli Jannsenin w. 1865 Tartossa perustama „Wanemuine“ seura. Laulujen sanojen ja nuottien toimittamisessa Jannsen myös oli toimekkaimpia.

Tämän kansallisen toimintansa kautta oli Jannsen wähitellen tullut Wiron kansallissimmäksi mieheksi. Häneltä kaikissa tärkeämmisissä asioissa neuwoa kysyttiin ja häneltä paljon toiwottiin. Mutta waltittawasti ei tämä kansan ja johtajan hyvä wäli kauman kestänyt. Jannsen oli saksalaisia kohtaan aina osoittanut maltillisuutta ja oli ylipäätän koittanut niin paljon kuin mahdollista olla waltiollisiin asioihin sekaantumatta. Hänen tunnustuksensa oli: „rauha.“ Rauhallinen edistys sivistyksen ja kirjallisuuden alalla waatimatta suuria ulkonaisia muutoksia, se oli Jannsenin mielestä yhä edelleen ainakin toistaiseksi olewa wirolaisten kansallisten

rientojen filmämääränä. Tällaiseen työhön olikin Jannsen kuin luotu eikä hänen kehityksensä eikä kykynsä laajempaan vaikutusalaan soveltuneetkaan. Mutta tällainen sävyisyys ei tyydyttänyt kaikkia hänen oppilaitaan, nuoria kansallismielisiä, jotka vaativat jyrkkää esiintymistä kansallisisa kysymyksissä ja halusivat taistelua. Mitä muita vaikutusvoimia ehkä vielä oli liikkeellä on vaikea päättää, se kansallinen liike, joka vähän aikaa sitten oli Jannsenissä nähnyt etevimmän johtajansa, se sai uuden suunnan, uudet johtajat tarjoutuivat ja rupešivat riitelemään wallasta. Eripuraisuuden siemen rupešitämään ja sillä wälän Jannsenin ansiot unhotettiin, jopa hän itsekin ja hänen rehelliset aikomuksensa saatettiin epäilyksen alaisiksi. Se joka tuntee Jannsenin luonteen ja henkisen suunnan, ymmärtää kuitenkin helposti että eräs tosiaasia, saksalaiselta haaralta hänen lehdelensä myönnetty kannatus, ei mitenkään todista mitä sillä on tahdottu todistaa. Hän tahtoi olla, waikka kansallismielinen, saksalaistenkin kansa sowsussa, ja seuraavien aikojen tapaukset mielestämme kyllin selvään todistawat, ettei olisi ollut haitaksi jos muutkin olisivat tehneet työtä waikkeuksista huolimatta wälttääkseen riitaa maakuntien saksalaisten ja wirolaisten ainesten kesken. Jannsenin ankaran wästästaja oli eräs saksalaisia tulisesti wihaawa nuoren kansallisuuspuolisen johtajaksi kohonnut Karl Robert Jakobsen. Tämä mies, joka nuorempana oli ollut „Cesti Postimeehen“ apu-toimittajana, alkoi w. 1878 perustamassaan „Sakala“ lehdesssä julkisesti ankaran kynäsodan „Cesti Postimeestä“ ja sen toimittajaa wästaa. Rauhallinen Jannsen ei pitkiin aikoihin wästannut ja kun hän sen wihdoin teki, ei asia siitä tullut paremmaksi. Kansa ei enää yksimielisesti luottanut häneen. Surkuteltawa eripuraisuus oli Wiron kansallismieliset kahteen wiholliseen leiriin ajettanut.

Tällaiset asiat muršiwat Jannsenin lempeän mielen ja kun hän w. 1880 sai halwauksen, antoi hän „Cesti Postimeehen“ toimittamisen toisiin käjiin. W. 1882 myi hän lehden omistusoikeudenkin ja eli sen jälkeen kuolemaansa saakka

yksityisen miehen rauhallista elämää Tartossa. Hänen kuolema tapahtui viime Heinäkuun 13 p:nä.

Monta woimaa on nykyisenä jo pian päättymänä woosifatana ollut waikuttamassa, jotka ovat saattaneet ihmiskuntaa eteenpäin. Niiden palveluksessa oli myöskin Jannsen uhranut parhaat nuoruutensa ja miehuutensa päiwät. Wälistusta ja jalostunutta mieltä hän waikutusalallaan, pieneessä Wiron kansassa tuotti. Tällaisen työn sekä woitot että waikudet hän runsaassa määrin sai kokea, ja ikäwä hänelle, jälkimmäiset runsaimmassa määrin elämänsä loppupuolella. Mutta hän oli pannut parahinta, mitä ihminen woi panna, elämänsä työhön, hän oli pannut rakkautensa, ja sentähden, kuinka käännytkin kansojen kohtalot, se mitä hän on tehnyt, se ei ainoastaan waikuttanut siihen sukupolween, joka oli hänen oman suoranaisen waikutuksen alainen, waan hänen waikutuswoima ulottui vielä kauas tulewaisuuteen. — Jos mitkään niin ainakin wironpuoliset kansalliset harrastukset ovat omiansa todistamaan että mitä rakkaudessa kylwetään, se on pysywää, mitä wihamielisyhydesssä ja wainon kautta, se häwiää niinkuin akanat tuuleen.

## Orpo.

On pakkaneu nyt  
Tylly talwinen sää,  
Nyt luntakin tuiskuu  
Ja kaswawi jää.

On orwolla kylmä  
Ja hyytehesen  
Käy kuumakin kynnel  
Ja polttechinen.

On tie hällä pitkä  
Ja minne se lie?  
Jos kuitakin kulkee  
Ei kotiin se wie.

Mi Nišfinen.

## Jos woisi kaikki jättää.

Kun aika hiukan arpehen  
Sydämmen haavat saa —  
Saa suru uus ja verisnä  
Ne taasen ammottaa.

Sydäntä polttaa, kärventää  
Jokainen katsekin,  
Jokainen säälinsana on  
Ruin pisto tikarin.

Juhalta tuntuu taiwas, maa —  
Juhalta elämä —  
Jos woisi kaikki jättää waan  
Ja tyhjiin häwitä.

Trene.

## Sarastaesfa.

Jlo elpywi rinnassa,  
Kirsi sulawi syömmestäin,  
Surun allakin woin mä jälleen  
Luottain katsoa taiwoon päin.

Tiedän: Walwori Jsan silmä  
Lasta katsewi esyväää,  
Antaa tähtöset wiittaalla  
Elon poltua hämärää.

Toiwon tähtöset tuikkaella  
Ettei harhahan lapsi käy,  
Joskin surujen sumuyösiä  
Rästi rautalle ain' ei näy.

Jlo elpynyt rinnasfani,  
Kirs' on sulanut syömmestäin,  
Surun allakin woin mä jälleen  
Luottain katsoa taiwoon päin.

Trene.

## Kansanopisto Suomeen.

Ei oppi ojaan kaada, eikä tieto tieltä tyhnnä.

Steenpäin pyrkii Suomen kansa. Walistus on sen woima, siihen yhtyivät kaikki sen tulevaisuuden toiveet. Sana on aina ollut Suomessa mahtawa, syntyसानoja syroviä hakivat muinaiset Suomen tietäjätkin, kun heillä oli suuret urostyöt tehtävinä, ja syntyसानoja mekin taipaamme ja niiden osallisuuteen on päästettävä koko Suomen kansa. Kun oikeat syntyसानat löydämme, on tulevaisuutemme kansana turvattu, ei mikään woima maailmassa meitä kufista.

Tieto on woima, tietäjissä kansan mahti piilee. Tietoja Suomen kansa myöskin hakee ja arwossa pitää. Kansakoulut, oppikoulut, ammattikoulut kasvattawat nykyään maallemme uudet sukupolwet, taidokkaammat, walistuneemmat kuin ne olivat, jotka nämä laitokset perustiwat. Koulut ja kirjallisuus, siwistykfen ja walistuksen wälitappaleet, ne warustawatkin wuosi wuodelta runsaammasfa määrin tilaisuutta kansamme lapsille muraastumaan, woinistumaan hentisesti, aineellisestikin.

Mutta yhä sywempia syntyसानoja kansamme etsii. Sen korniin on tunkenut sanoma oppilaitoksesta, joka jo muualla toteutuneena yhteisenkin kansan jäsenille, täysikaswaneille eikä wain lapsille, awaa tilaisuuden tietoaarteiden saantiin, joita tähän asti harwa heistä on päässyt tilaisuuteen ihailemaan. Kansanopisto on sen lattoksen nimi, siinä kansan etewimmät jakawat tietojaan juuri niille weljilleen, sisarilleen, jotka enimmin orwat tietojen puutteessa, ja halulla maamme nuorisfa mielessään kuwaillee sitä aikaa hywin läheiseksi, jolloin tämä laitos meidänkin maahamme juurtuu.. Eikä asian toteutuminen enää olekaan paljas toivo wain.

Dhjelman Suomen kansanopistolaitosta warten on tehnyt mennä kesänä Kansanwalistus-seura; waroja tulewien kansanopistojen hyväksi ovat keränneet ja keräävät Pohjanmaa, Steläpohja, Pohjoiskarjala, Steläkarjala, Länsisuomi, Uusimaa, ynnä muutkin maamme paikkakunnat. Hämeessä jo neljättä lukukauttaan waukuttaa oppilaitos, joka harjoittaessaan pääasiallisesti naisten käsittöitä sen ohessa pyrkii kohoamaan kansanopiston arwoiseksi, ja siten se woimakkaasti walmistaa uudelle aatteelle alaa. Toinen samallainen laitos on vähän lyhyemmän ajan waukuttanut Steläpohjanmaalla. Maamme ruotsalaisten ranta-asu-  
kasten kesken sama harrastus on herättänyt eloon oppilaitoksen Porwoosen ja piakkoin ehkä saamme nähdä muitakin näkyviä hedelmiä sen woimasta. Alkua siis on jo olemassa, aate on käytännöllisesti toteutumaisillaan, me wain odotamme nähdäksemme, miten se toteutuu.

Mutta asiamme ei ole ainoastaan odottaa; asian toimeenpano, ja tapafin miten se toimeen pannaan, riippuuhän sekin jokaisen myötärwaukufuksesta. Mutta kun se toteutetaan, toimittakaamme se niin, että sen kautta todellakin tarjotaan wastine siihen kaipaukseen, mikä kansan powessa asuu, laitos, jonka syntyfanat ulottuwat niin sywälle, että ne käsittawät kansamme koko olemuksen, ja siten anjaisewat sen innoikkainta kannatusta.

Mitä me toiwomme Suomen kansanopistolaitoksesta?

Kansamme siweelliset ja uskonnolliset käsitteet, jotka owat ja ne jotka ennen owat olleet kansamme omat, sen wanhin ja uudempikin omatafeinen runous, sen waiheet pääpiirteisään ja nykyinen asema, ylipäänsä kaikki se, mikä on kansallemme omituista, mikä on käynyt arwoikkaana isämme perintönä polwesta polween, mikä siis luonnollisesti kuuluu jokaisen kansamme jäsenen henkiseen omaisuuteen, mutta josta hän woi wieraantua, jos joutuu wieraifiin oloihin, kaikki se olkoon kansanopiston pääaine, se määrätköön sen luonteen ja tehtköön nämä laitokset isänmaallisen hengen warjinaifiiksi koti-paikoiksi. Kansanopistomme olkoot suomalaisia tämän sanan kaikissa merkityksissä. Silloin ne jotakin kansallemme merkitsewät.

Sywään muinaisuuteen ulottuwat kansamme juuret ja niitä seurattaamme kansanopistosafin, mutta muistettakoon sen ohessa aina että elämämme ja toimemme tarkoitus ei ole wanhojen muistojen wiritäminen, waan tulewaisuutta kohti tähdätköön meidän kulkumme. Jokaisen kansan täytyy tuntea itseänsä, muuten kaikki sen toimet, koko sen waukutus on aiwan horjuma, ilman mitään pontta ja perää, sentähden täytyy asettaa isänmaan tunto ensisijalle, ja aina pitää sitä filmällä kaikissa oppi-  
aineissa. Pohjasawelenä kaikessa opetuksessa tule olla tuo

Wiel' lempemme jaa hehkullaan  
Sun toiwos, riennus nousemahan  
Ja keran laulus synnyinmaa  
Korkeemman kaiun saa!

Rakkautta omaan maahan ja kansaan, tietoja ja taitoja, joidenka avulla sitä palwella, on kansanopiston tarkoitus oppilaisiaan herättää ja kaswattaa. Tätä tarkoituspereää ei saanuteta ilman sywimpien syntyfanojen apua. Rakkain sywimpiä fanoja emme saa kansamme historiasta, emme kansamme wanhoista jumaluustaruista, ne owat esittäwät wielä sywemmältä, ne olivat, ennenkuin näitä taruja olikaan, ennenkuin kansakunnat lähtiwät erilleen yhteisestä kodistaan, ne owat tallessa wielä raamatussa, owat wauwistetet kristinopissa, joka sekin jo on muuttunut kansalliseksi aarteeksi meille, joka enemän kuin mitkään muut waukuttimet on tehnyt jälkeä kansamme luonteesen ja sen kehitykseen. Sywin epätaydellinen olifi suomalainen kansanopisto, hywin pintapuolisesti se käsittäifi tehtäwänsä, jos ei se pitäifi uskonnollista puolta kansamme elämästä ylen tärkeänä, ja sen tarjoomia syntyfanoja käyttäifi hyväkseen. Ilman sitä joudutaan aiwan wäärälle tolalle, sen avulla isänmaanrakkaus saa laajemman sisällyksen, muuttuu ihmisrakkaudeksi joka, waukka se käsittäikin koko ihmiskuntaa, kuitenkin samassa teroittaa filmät entistä tarkemmin huomaamaan ahtaammankin isänmaan tarpeita ja lisää halua työskentelemään niiden tyydyttämiseksi. Hywä kristitty on huomattu hyväksi isänmaanystäwäsfikin ja siten isänmaalli-

suuden kannaltakin on kristinoppi ja henki kansanopistoisja hyvä.

Kansallinen siis olkoon se henki, joka tuottaa meitä vastaan kansanopistossa, mutta kansallinen siinäkin mielessä, että se on tosi kristillinen. Kristinopin valosja kaikki mitä siellä opitaan olkoon esitettyä, siinä siide joka yhdistää meidät muihin kansakuntiin, siinä se valo, joka valaisee kaikki muuten himmeät kohdat tiedon ja tunnon alalla, siinä tulevaisuuden toivo joka pitää, kun muut pettävät. Pohjasävel Suomen kansan luonteessa on kristillinen ja siitä kansallisesta pohjasävelestämme ei saa kansanopisto esyä pois.

Waan meidän ei tule ainoastaan käsittää omaa kansaamme, sen henkistä ja hengellistä puolta oivaltaa ja kunniasja pitää, waan meidän tulee sen lisäksi kyetä sitä palwellemaan. Siihen tarvitaan taitoa. Tarpeellinen on taito kirjallisesti ja suullisesti selvästi esittää ajatuksiaan, tarpeellinen on luovunlastu, hyödyllinen taitavuus käsittöissä, terwetulleet maanviljelyksen perusteet, luonnonopin alkeet y. monet muut tiedot ja kyvyt. Kansanopisto voi hyvin monelle alalle laajentaa opetussuunnitelmaansa, joutumatta ristiriitaan ammattikoulujen kanssa, joidenka kunkin tarkoitus on paljo enemmän rajotettu, jokainen omalla alallaan myöskin paljo täydellisempi. Niiden alaa sen ohessa on aivan tarpeetonta kansanopistoon anastaa, koska se jo on kunnolla täytetty.

Laaja ja monihaaraainen on tiedon puu ja paljo on, jota sitä mielellään sovitaisi kansanopiston ohjelmaankin. Mutta on siinä rajakin, jonka yli ei voi käydä. Tämä laitos on tarkoitettu henkilöitä warten, joilla ei ole waroja taikka ei tilaisuutta käyttää paljo aikaa opin saantiin. Lukukausii ei saa kestää yli kuusi kuukautta, siinä ajassa ovat kaikki oppiaineet suoritettawat. Parhaimmassakin tapauksessa, jolloin oppilas palaa jonakuna seuraavana vuonna takaisin, hän pääasiasja saa kertoa mitä entisellä kerralla oli oppinut, ja pääsee sen ohessa tilaisuuteen kuulemaan jotain opetusainetta wahan toiselta kannalta esitettyinä kuin viimein, saa kentiesi olla mukana jossain kurssisja, joka ajan lyhyiden takia edellisellä kerralla oli jäänyt pois. Puo-

lesja wuodessa täysi-ikäinen nuorukainen, joka hyvii käyttäa aikaansa, kunnollisten opettajien ohjaamana tosin voi oppia arvaamattoman paljo enemmän kuin tavallinen koulupoika, mutta liioin yksityiseikkoihin semmoinen opetus ei voi antauda. Jos tahtoo tällaisesta koulunkäynnistä hyötyä, tulee opetuksen rajoittua pääasioihin, selittää yhinkohdat niillä aloilla, joihin se ulottuu, ja jättää oppilaille itselleen, sen mukaan kuin voivat, perästäpäin itselleen täydentää yksityiskohdat. Ja yhteisen kansanjäsen, joka enimmiten harjoittaa työtä, joka kysyy ruumiinwomiamia, mutta jättää ajatukset wapaiksi, hän palaa uudestaan ja uudestaan ajatuksisjaan takaisin siihen, mitä hän on kuullut ja oppinut, kysentää tietojansa mielessä ja löytää kyllä tilaisuutta täydentää ne aika ajoin lufemallakin. Mutta kansanopistossa käynti voi tärkeässä määrin ohjata hänelle ajatuksen suunnan.

Joka tapauksessa, warma on että tämä lyhytkin kansanopistossa käynti voi waihtua hywin herättävästi ja edullisesti, ja että siten kansanopistoille voi tulla erinomaisen tärkeä tehtävä meidänkin maassamme. Mutta tätä warten on tarpeen, paitsi kouluhuoneet ja hywä ohjelma, myöskin kykenewät opettajat.

Jos millään alalla on totta, että opettaja on se joka luokoulunja, niin se kaiketi on niin kansanopiston suhteen. Sawaatkohan meidän aiotut opistot asiaan innostuneita ja täysin kykenewiä opettajia? Käsittäwätkö meidän nuorukaiset, ne jotka yliopistossa walmistaawat waltion palwelukseen, taikka hankkiansja itselleen itsenäisen waiikutusalan, minkä tärkeän, minkä kiitollisen waiikutusalan kansanopistot heille tarjoowat?

Tällä alalla on tehtävää kyllin. Joka paikassa on puutetta henkilöistä, joilla olisi kykyä ja halua ottaa osaa kuntien asioihin. Ei ole silmää huomata puutteita, ei taitoa järjettäa asiat ja suuri on waikeus suullisesti, saatikka kirjallisesti esittää tuumiaan niin selwästi, että muutkin oikein ymmärtäisiwät mitä tarkoitetaan; kun siihen lisäksi tulee tottumattomuus awukseen

käyttää ehkä kuitenkin löytyviä kirjallisia apuneuvoja, on luonnollista että kunnallisten asiain hoito monessa paikassa antaa sijaa suurille muistutuksille ja toisaalla taas liian raskaasti leppäivät yksinomaan niiden harvojen taitavampien niskoilla, joita ehkä kunnassa löytyy. Mitä koskee kunnallisiin asioihin, soveltuu myöskin valtiollisiin. Talonpoikaissäätöyhän myöskin on valtiopäivillämme edustettu ja harva sen jäsen on sitä warten sanottawalla tavalla woinut valmistautua. Kuotissa ferrotaan että kuudenkymmenenluvulla jäädetty kunnallisasetus ja waltiopäiwäjärjestys, joidenka kautta maaseutujen olot järjestettiin uudelle kannalle, synnyttiwät talollisäädyssä halun saada perustetuiksi opetuslaitoksia, joissa täylikaswanut nuoriso saisi nauttia semmoista opetusta, mitä uusi aika ja uudet yhteiskunnalliset olot waativat, ja mitkä kansakoulu yleisenä pohjakouluna ei woi antaa. Epäilemättä sama kaipaus jossain määrin myöskin tuntuu monen suomalaisen sydämessä ja se osaksi selittää sitä suosiota, millä käsitetään eloon herännyttä uutta harrastusta. Vielä mainittakoon ne monenmoiset yhteiskunnalliset harrastukset, mitkä ovat eleille heränneet, ja joiden oikeaan arwostelemiseen ei paljo suurempikaan oppi kuin se mikä kansanopistoissa tarjotaan, aina riitä. Niiden arwostelemiseen kansanopiston antama ohjaus warmaan olisi hyväksi arwki.

Miltä kannalta asiata katsotaan, tärkeäksi waiikuttimeksi kansallisesä ja yhteiskunnallisesä elämässämme kansanopistot woiwat kohota. Sen mukaan miten ne johdetaan, ne myöskin waiikutustansa osoittawat. Kansallisella, yhteiskunnallisella, puhtaasti uskonnollisella alalla ne woiwat lyödä leimansa nuorisojoukkoon, joka kaswamistään kaswaa wuosittain opistosta läheneiden uusien oppilasparwien kautta. Opistossa he herääwät ajattelemaan. Uusi waiikutin henkisesä elämässä astuu woiimaan ja se auttaa sekin muodostamaan oloja oman luonteensa mukaan.

Mutta kansanopistojen henki on ensin luotawa. Ne henkilöt, jotka ensin antautuwat sen palvelukseen, ne sen myöskin luowat. Sentähden antautukoon tämän asian palvelukseen miehiä ja naisia, joilla on luomiskykyä, halua ja intoa itfenäi-

seen waiikutukseen. Antautukoon siihen sellaiset, joilla olisi muillakin aloilla tulewaisuus tarjona, jopa warmempikin aineellisesti, kuin tämän alkawan liikkeen palveluksessa, jossa toimeentulo ei vielä ensinkään woi olla taattawa, ei warmojen wuosipalkkojen eikä eläkemaksujen kautta. Luottakoot siihen, että rehellinen työ aina palkitaan, olkoot ulkonaiset ehdot mitkä hywänsä.

Suomen kansanopisto on tätä nykyä Suomen kansan harras toiwomus. Se woi muuttua sen lempilapsiksi, mutta silloin sen täytyy saada käytettäväkseen henkilöitä, jotka kokonaan antautuwat sen palvelukseen, uhraawat siihen kaikki woimansa, koko elämänsä. Silloin, mutta ainoastaan silloin, siitä tulee mitä siitä toiwotaan.

Waiikutusala on kyllä laaja ja tärkeä. Onko Suomessa isännaallista intoa tarpeeksi turwamaan sille työntekijöitä, niin monta ja niin hywiä kuin tarwitaan!

A. Gt.

## Töllin aarre.

Töllä pieni kakkelsansa  
Seisoi mäen laidassa,  
Siinä äiti lapsiansa  
Baalieti armasna.

Ratovuott' ol' ollut monta,  
Kärsintähän puuttehen.  
Perhefuntaa avutonta  
Hätä neuvoi yhteinen.

Bala leivän karkeainen  
Ravintona lasten on,  
Mutta mieli nurkuvainen  
Täällä oli koditon.

Siunaufseen saman Herran  
Joka lesken Barpatin  
Zauhot riittämään sai kerran,  
Luotti äiti tämänin.

Siunaten ja rukoellen  
Pienoisille leivästä  
Jakoi äiti, kertoellen  
Heille Luojan ihmeitä.

Patriarkat, tuomaritkin  
Tuttuja jo heille on,  
Tobiat ja Daviditkin,  
Salomokin werratton.

Lapisikirjan, kattismuksen  
Ehtiwät kun oppia,  
Tuntewat he laipauksen  
Saada lisää lufea.

Raamattu, tuo kirja parhain,  
Josta kaikki ihmehet  
Niti heille kertoi warhain,  
Di jos sen ois saanehet!

Kirmestalskehella isä  
Leipää suuhun yhdeksään  
Saanut ei, waan äiti lisää  
Työtä teki yhtenäin.

Ravinto se niukallinen  
Töllis oli aina waan.  
Waatetuskin wajakainen;  
Miten kirjan hankkimaan?

Raamatun tot' armaillensa  
Tahtoi äiti toimittaa,  
Waike' ois wuoret saadaksansa  
Pitänytkin louhentaa

Käräsi nälkää, teki työtä; —  
Rukin ääressä hän näin  
Kehräs monta pitkää yötä.  
Kehruukfia emäntäin.

Ponnistusta kauan kesti;  
Wimein woitto saatihin,  
Waike tautikin se esti  
Pääsemästä maalihin.

Jopa firstun laatikosta  
Marfkaa löytyi kymmenen,  
Piipian niill' äiti ostaa  
Wahwan, nahkafansijen.

Uusi aika, armahampi  
Koitaa pikku pirtissä,  
Kuiva leipä makeampi  
Dmpi siitä päivästä.

Namufilla kirja warhain  
Lufea jo nostetaan,  
Illoin kääritähän parhain,  
Laatikkohon lastetaan.

Siitä lasten waiju henki  
Woimaa, ravintoa juo,  
Perheen koko elollenki  
Siunaufsenja se tuo.



Wähitellen tuosta vaihtuu  
 Vuodet pitkät puuttehen,  
 Difen usman lailla haihtuu,  
 Päivä koittaa jällehen.

Taimas avaa affunansa,  
 Hedelmänsä jakaa maa:  
 Nitti saapi lapsiansa  
 Puutteetoinna kasvattaa.

Partuneina maailmalle  
 Töllin lapset kulkewat,  
 Nuffumahan nurmen alle  
 Toiset taasen muuttawat.

Suojanaan on eri teillä  
 Elämän ja kuoleman  
 Iidin rukous ollut heillä,  
 Kallis sana Jumalan.

Vanha äiti, kaivomiellä  
 Odotellen kutsua  
 Herran iloon, elää vielä  
 Muistain pyhää lausetta:

Nuor' olin ja wanhenneeksi  
 Tulin, mutt' en hurstkasta  
 Herran nähnyt hyljänneeksi  
 Entä hurstkaan lapsia.

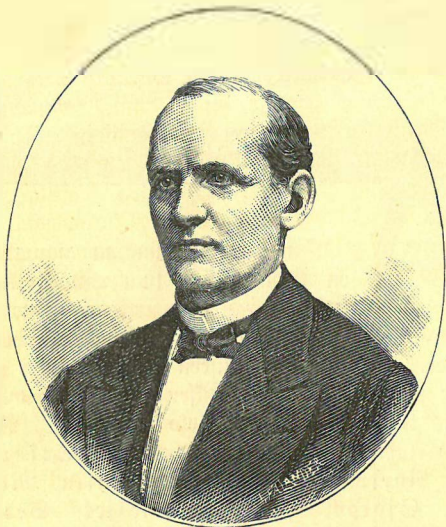
Uppo.



Kun luomme filmänne ajanjaksoon, joka on kulunut siitä kuin viimeksi Kansanvalistus-seuran kalenteria valmistettiin, niin näemme, että kuolema on sillä wälin tehnyt säännöllistä työtänsä, wieden joukostamme ikuisen lepoon suuria ja pieniä, wanhoja ja nuoria, jättäen kaipauksen ja surun tunteet moneen perheeseen ja tuttavapiiriin, jopa koko kansaankin. Pois owat tällä ajalla lähteneet sellaiset miehet, kuin Stjernwall-Walleen, Norrmén, Ahlqwist, Geitlin, Melander, Hällfors, Sjörös, Porkka, Reiglick, Sederholm, Krogius, Idänpää-Heikkilä ja monet muut, joiden elämäntyö jo oli päätökseen saatu, tai joissa kuolema riisti isänmaalta joko kauwaksi näkyvän, runsaita hedelmiä kantawan puun tahti pirteän, parhaita tuloksia lupaawan wesan.

Suomen kansa ei ole suurilukuihin eikä vielä pitkälle kehittyntykään, mutta niin monisuuntainen on kuitenkin jo sen elämä, että yhden ainoan wuoden kuluesä sen kestäudestä woi poistua henkilöitä, jotka mitä erilaisimmissa tehtäwissä owat hankkineet itselleen pyhywäisen nimen aikakirjoissamme kansamme kehitymiseen eri suunnilta waikuttamalla. Sa-

maan aikaan Kaarle Knut Gemil Stjernwall-Walleen ministeri-waltiosihteerin apulaisena ja sitten ministeriwaltiosihteerinä avonaisesti ja pelkäämättömänä hallitsijallemme esittää ehdotuksia, joiden toteuttamisen hallituksemme tai kansamme eduskunta on lausunut olevan tämän maan menestymiselle tarpeen, samaan aikaan, ja kymmenkunta vuotta jälkeempäinkin Oskar Norrmén selwätajuisena, lujalla wa-



Oskar Norrmén.

kuutuksella tekee kotimaisessa hallituksessamme työtä Suomen maanviljelyksen ja sen siwuelinkeinojen edistämiseksi sekä maan kulkuneuvojen parantamiseksi. Norrmén'in aikana syntyi maassamme kaikki muut maanviljelyskoulut, paitsi Mustiala, hänen myötäwaikutustaan näemme lukuisissa kanawa-, perkaus- ja kuuwaustöissämmme ja sen lisäksi on Norrmén'illa ollut kaikkien rautierakennustemme järjestämisessä tekemistä.

Se lamautumaton työkyky, jonka hän omisti, epäilemättä suuressa määräsä vaikutti hänen työalaansa kuuluvain töiden onnelliseen suoritukseen ja sen kautta siihen melkoiseen aineelliseen waurastumiseen, joka kansassamme kolmen viimeksi kuluneen vuosikymmenen aikana on useimmilla aloilla ilmaantunut.

Se taloudellinen edistystyö, joka mainitun ajan kulussa on meillä suoritettu, on epäilemättä enemmän kuin muille tullut talonpoikaisen väestömmme hyväksi. Talonpojan täällä ei enää tarvitse yksinomaan kiinnittää huomiotaan ja ponnistaa voimiansa saadaakseen nälän torjutuksi pois kodistaan. Myöhemmin aikoina hän jo on saattanut ryhtyä omaan ja omaistensa henkisten tarpeiden tyydyttämiseen. Talonpoikaisessa väestössämme ilmaantuun vuosi vuodelta yhä useampia, jotka eläwällä harrastuksella voivat seurata ajan vaihteita ja osaltansa käydä oloihimme vaikuttamaan. Kansan opetuksen tarve käy kaikkialla maassamme yhä tuntuwammaksi, uusia kansakouluja perustetaan lyhyessä ajassa satamääriä ja nykyään jo puuhataan innolla kansanopistoja. Kunnallinen ja waltiollinen harrastus suurenee. Kansamme on jo niin perehtynyt kunnallisiin toimiin, että voidaan ja on tarve ryhtyä wähän päälle parinkymmenen vuoden wanhan kunnallisasetuksen parantamiseen, jota warten ensikädessä kysytään maalaiskuntain mieltä. Ja maan eduskunnassa waltiopäiwillä talonpoikaisääty saapi yhä suuremman vaikutuksen. Ilman nimenomaan talonpoikaisen väestön myötäwaikutuksetta tämä ei olisi ollut mahdollista. Mies, joka osaltansa on tätä maalaisväestömmme henkistä elpymistä kauniisti edustanut, wuoden alkupuolella kuollut, oli Juhana Idänpää-Heikkilä. Se into ja suoruus, jolla Idänpää-Heikkilä aina käwi osalliseksi sekä kotiseutunsa kunnallisiin toimiin että talonpoikaisäädyn jäsenenä maan yleisiin asioihin, hankki hänelle kansansa kunnioituksen.

Mereren hengessä sijaitseva tuhatjärvinen maamme on am-  
moisista ajoista synnyttänyt hyviä merenkulkijoita. Suoma-  
laiset merimiehet ovat laajalta saaneet hyvän maineen, eikä  
maanpallolla löytyne warsin paljon merimatamia, misjä su-  
omalaisen aluksia ei olisi nähty. Meikaläisten lainat ovat  
kuitenkin ainoastaan rahdin-wetäjinä siirtäneet rikkaampien

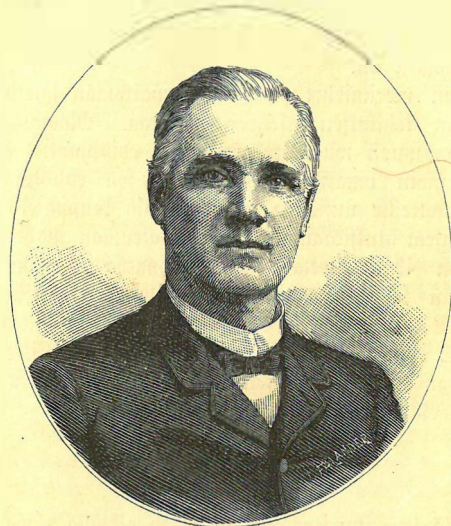


Juhana Vännpää-Heikkilä.

maiden tuotteita paikasta toiseen, oma maa kun on ollut köyhä  
ja ulkomaalaisille kelpaavia tuotteita siellä vähän.

Taka-aikoina saattoi mennä pitkiä aikoja, jolloin monet  
lainoistamme eivät lainkaan käyneet kotimaassa. Merimies-  
temme oli sitten pakko enimmänsä osan ijästään harhailla wie-  
railla mailla. Tämä ei tietysti ollut mitään onnellista elä-  
mää, mutta köyhän, merikulkuun haluavan kansan ei muu  
auta. Wasta kun metsäimme armo kohosi ja puutawaraa ru-

wettiin täältä suurisja määrisjä ulkomaille wiemään, koitti  
meriwäellemme parempi aika. Sille tuli nyt työtä tawaran  
kuljetuksessa kotimaasta pois ja ulkomaan tuotteiden tuomi-  
sesja tänne, ja usein saivat merimiehemme näin lähemmälle  
jouduttuaan tilaisuuden wiipyä pitempiä aikoja kotimaassa.  
Nyt woiittiin ruweta pitämään suurempaa huolta merimies-  
temme kehittämisestä niissä tiedoissa, joita he ammatissaan



Lars Krogus.

tarwitsewat. Merikouluja perustettiin ja merimiesyhdistyksiä  
pantiin toimeen.

Merikulku on myöhempinä aikoina aavistamattomalla ta-  
walla kehittänyt. Kömpelöin ja helposti särkywäin puulai-  
wain sijaan astuwat solakat rautaiset alukset, jotka höyryn  
ajamina tarffaan ja nopeasti kiitawät halki jäljettömän ulapan  
määräpaikkaa kohti estelewisistä ilmoista suurestikaan huoli-

matta. Tämä on tuottanut merimiehille ankaran työn. Nyt ei ole aikaa sopia tuulia odotella; nykyään lähtee mukhea höyryalus koneensa voimaan luottaen ulapalle myrskyssäälläkin ja ponnistaa herkeämättä eteenpäin, kunnes saapuu määräpaikkaan. Ja siellä vasta kiire alkaa. Laitaan lastin purkaus niinkuin aluksen lastaaminenkin tapahtuu nyt koneiden avulla. Kone ei väsy ja miesten, jotka ovat koneen apulaisina, täytyy niidenkin herkeämättä olla toimesta. Joka on nähnyt, miten keskeyttämättä lastaus ja lossaus nykyaikaisessa höyrylaivassa tapahtuu, se kyllä tietää, kuinka raskas merimiehen ammatti on.

Suomen merimiehet ovat odottamattoman hyvin voineet uuden ajan kehityksen itselleen omistaa. Maamme kauppalainasto on vuosi vuodelta varmasti edistynyt. Se riittää nykyään hyvin omaksi tarpeeksemme, sen edustajat etsivät maamme tuotteille uusia ja yhä pitempiä kauppaitia ja lisäki pytyvät useat aluksistaamme edelleen olemaan mahtavampienkin kansain ihmisiikettäkin palveluksessa. Laitaliiklemme myöhempään kehitykseen vaikutti epäilemättä warin suuresa määrässä Lars Krogius. Hänen pitkä ja uuttera toimeliaisuutensa oli miltei yksinomaan maamme meriliikelle omistettu. Sängen pitkästä saa aikaa kuluu, ennenkuin Lars Krogiuksen elämäntyö meiltä katoaa jäljettömiin.

Sanalla on suuri voima, kun se oikealla tavalla ja oikeaan aikaan lausutaan. Etewillä puhujilla onkin sen tähden kaikilla ollut suuri vaikutusvoima. Niitä on löytynyt kansoja, joiden parhaat miehet nimenomaan antautuivat eri opinharjoitukseen puhelahjansa kehittämiseksi, ja onpa nykyäänkin kaikissa sivistysmaisissa erityisiä laitoksia, teatterit, joissa pidetään tarkka huoli lausumisen kauneudesta. Etewain puhujain puheita on aina mielihalulla koetettu saada talteen. Mutta fiinä on ollut vaikeana esteenä se, että kirjoitustaito ei ole woinut kehittyä niin lyhyeksi ja kirjoitus sen kautta niin no-

peasti suoritettavaksi, että olisi ehditty puhujain lauseita sanasta sanaan paperille saada. Pitkään miettimisten perästä keksittiin wihdoin pikakirjoitus, joka waiikapa jossakin määrässä wajanaisesti tekee mahdolliseksi puhujan sanoja paperille kiinnittää. Näinä wuojina on tehty toinen tähän suuntaan käymä keksintö, nim. fonografi, joka woi ottaa talteen ei ainoastaan puhujan sanat waan äänenkin. Toiwottavasti tämä kone pian tulee kaikilla maailmassa käytäntöön. Silloin wähenee suuresa määrässä ihmisiltä se raskas työwuorma, jonka kirjoittaminen tuottaa. Mutta werrattoman palveluksen on pikakirjoituskin lyhyen olemassa-olonsa aikana jo ihmisille tehnyt. Sen avulla on säilyyn saatu monta hyvää sanaa semmoisina kuin ne ehjän, jalon tunteen ilmauksina ovat suusta lähteneet. Weidänkin kansamme julkisessa elämässä on pikakirjoituksella jo ollut huomattawa sija. Kaikissa tärkeimmissä kokouksissamme, etupäässä waltiopäiwillä, on nim. puhujain lausunnot pikakirjoituksella myöhemmin ainoana talteen otettu.

Pikakirjoitustaito ei ole helppo. Waiisi käden näppäryyttä kysyy se älyä ja walppautta. Pikakirjoituksen taitajat eiwät sen wuoksi ylimalkaan ole runsaslukuiset ja etewimmät pikakirjoittajat saawat rasitukseen asti tehdä työtä taitonsa käyttämisessä ihmisten palveluksessa. Liika rasitusko lienee nuorella ijällä wienyt hautaan Wilho Sederholmin ja Juho Sjörosin, jotka kumpikin oliwat suuresti suomalaisen pikakirjoitustaidon kehitykseen vaikuttaneet ja itse oliwat pikakirjoittajiemme etewimpiä miehiä, samoin kuin muutenkin oliwat niin runsailla luonnonlahjoilla warustetut, että heistä odotettiin kansamme parahia.

\* \* \*

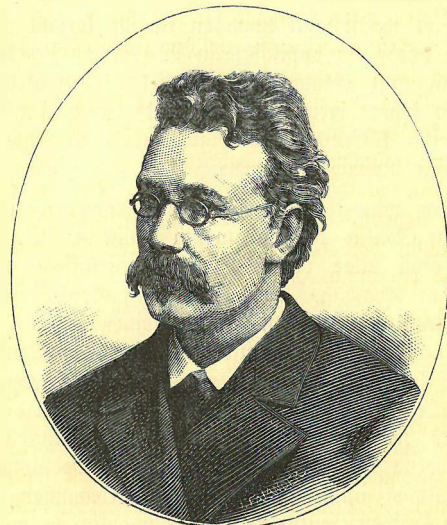
Yksi filmiinpiistäwimpiä ominaisuuksia Suomen kansan luonteessa on tiedonhalu. Sywäin syntyjen tunteminen jo kansamme wanhoisissa runoisjain tuottaa sen woiman, joka omistajastaan tekee sankarin, wastusten woittajan. Ruumiillinen woima, sotainen miehuus waaran hetkenä, niitä kyllä arwossa

pidetään, mutta niiden kautta usko suomalaisen tuhon tulwan ehkä useammasti, kuin menestyksen. Epäilemättä tällaiseen katsantokantaan meissä ovat vaikuttaneet sekä miettivä luonteemme että ne kovat kohtalot, joita kahden mahtavamman kansan välissä eläessämme tafa-aikoina saimme sotien tähden kestää. Me olemme oppineet luottamaan oikeuden ja totuuden eikä väkivallan ja wääryyden voittoon. Tämä on ollut se tulinen patjas, joka meidän kulkuaamme on ohjannut kautta kolkkojen aikojen, meistä tehnyt kansan, joka uskoolemansa oikeutettu vaatimaan itselleen sivistyskansan nimeä ja kehittymään luonteensa mukaisesti.

Luonnollista on, että mainittu katsantokanta synnyttää meissä rakkautta ja kunnioituksen niitä tiedemiehiämme ja opettajiamme kohtaan, jotka tuntuvammalla tavalla ovat meidän henkisiin oloihimme vaikuttaneet. Kun he laskeutuvat viimeiseen lepoon, niin valtaa meidät syvä kaipaus, mutta me säilytämme heidän opetuksensa ja ahkeroitsemme niitä itsellemme yhä paremmin omistamaan.

Kun Suomi w. 1809 yhdistettiin Venäjään, loppui wihdoinkin se waaranalainen tila, jossa kansamme wihollisten hyökkäykseen nähden oli vuosisatoja ollut. Suomalainen woi nyt ripustaa miekan nauhaan ja antautua yhsinomaan rauhallisiin toimiin. Mutta mistä aloittaa ja mihin suuntaan pyrkiä, siitä oltiin epätiedossa. Kaikilla aloilla oli paljon työtä tehtäwänä, mutta intoa ja innon antajata puuttui. Näin kului noin kolmekymmentä vuotta. Wihdoin kajahti Kuopiosta Snellmanin harras kehoitus Suomen nuorisolle ryhtymään työhön unohdetun suomenkielen wiljelemiseksi ja suomalaisen wäestön kohottamiseksi. Tämä kehoitus lähti sydämeistä ja tunki sydämiin. Joukko nuoria etewiä miehiä ryhtyi heti suomenkieltä tutkimaan. Kansanrunouden aarteita ruwettiin sydänmaista tarkkaan esille etsimään, suomalaisten heimokansain kieliä käytiin tutkimaan ja tehtiin sitä warten opinto-

matkoja kaikilla mailla, suomalaisen kantelettaren jo ruostumaan päässeet kielet hiottiin puhtaiksi ja wiritettiin uudelleen sointumaan, suomenkielisiä sanomalehtiä perustettiin, samoin myöskin kouluja, yliopistoon laitettiin opettajapajia suomalaisten kielten tieteellistä tutkimista warten, ja nyt olemme, ajoittain warsin kiitkeästä wastarinnnasta huolimatta, päässeet niin pitkälle, että suomenkielen oikeus käytätöön kaikilla yh-



Wolmari Porkka.

teiskunnan aloilla on lainmääräyksellä tunnustettu. Mitenkä mahtawasti tämä suomenkielen kohottamisen harrastus on koko kansamme edistymiseen vaikuttanut, siitä on jo niin paljon kirjoitettu, että meidän ei tarvitse tässä siitä pitemmältä puhua.

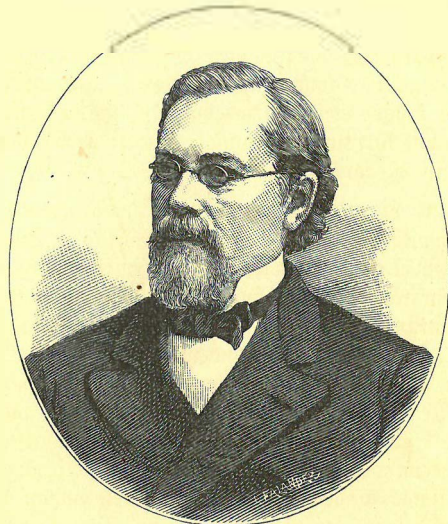
Menneen vuoden lopussa nukkui ikuisen lepoon mies, jonka elämäntyö nimenomaan suomenkielen eteen on kantanut kenties runsaampia hedelmiä, kuin kenenkään muun. Waikka

August Engelbrekt Ahlqvist onituisen jäykän luonteensa tähden ei juuri sujunut yksityisenä kansalaisena harrastamaan kansamme kohottamista samalla tavoin, kuin muut parhaat miehemme, on hänen työnsä kirjailijana, runoilija ja nuorten tiedemiesten kasvattajana ollut erinomaisen vaikuttava. Ja tämä tuottikin hänelle kansansa rakkauden ja kunnioituksen siinä määrässä, että hänen luonteensa hiomattomat ilmaukset miehellään unhotettiin.

Mennyt vuosi ehti tuonelan tuville korjata pois erään Ahlqvistin parhaista oppilaistakin Wolmari Porkan. Hänkin oli omistanut elämänsä suomenkielen tutkimiselle ja ehtikin siinä jo kohota etewäksi tiedemieheksi, mutta kaukaisilla tutkimusmatkoilla kärsitty väimänkö murti terveyden ja keskeytti aikaisin lupaavan elämän.

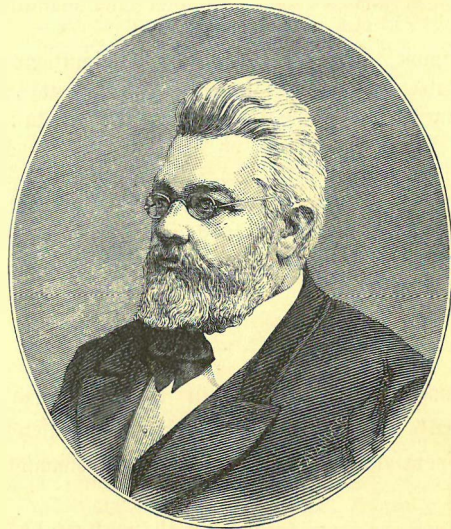
Kolmen viimeksi kuluneen vuosikymmenen aikana ovat Suomen oppikoulut nähneet monta vaihetta. Suomen koulut ovat sillä aikaa erotetut kirkon suojeluksesta ja asetetut omaa tietään käymään. Ensimmäiseksi oppikoulujemme peränpitäjäksi panttiin omapäinen, ruotsinkielinen kenraali, joka tahtoi tehdä alulla olevista suomenkielisistä oppikouluista lopun, waan juuri tämän kautta wiritettiin sen mahtawan liikkeen, joka kaikfialle maahan perusti suomenkielisiä ylempää oppilaitoksia, mitkä sitten ovat waltion huostaan wähitellen joutuneet. Puheena olewa aika, jolloin wanhat opetustawat ovat saaneet wäistää uudempain tieltä ja korkeamman naisfiwistyksen hankkiminen koulujen kautta nykyin on waltion tehtäväksi omistettu, on oppikoulujemme alalla ollut tylläkin huolettawa ja kysynyt tawattoman suuria sekä taloudellisia että henkisiä ponnistuksia. Mutta lopulta on kuitenkin hymille perille päästy. Kansan lapsi, yhtiähywin kuin säätyluokkalaisenkin, woi nyt omalla äidinkiellään hankkia itselleen sen yleisen fiwistyksen, jota oppikoulumme tarkoittawat.

Siljakkoin on kuolema wienyt pois moniaita michiä, jotka mainitun käänneajan kuluesä ovat etewällä tawalla oppikoulujemme alalla vaikuttaneet. Ensimmäiseen sijaan niiden jou-



August Engelbrekt Ahlqvist.

koska lienee Juhana Gabriel Geitlin asetettava. Suomenkielisten oppikirjain laatijana hän tehokkaalla tavalla on vaikuttanut kielimme kehkeytymiseen korkeamman opetuksen välikappaleeksi, ja koulunopettajain edusmiehenä useilla valtiopäivillä on Geitlin miehittästi Suomen koulujen ja kansamme muutaikin kehitystä ihanteellisen katfantokantansa mukaisesti harrastanut. Kun tieto Geitlinin äkillisestä kuole-



Juhana Gabriel Geitlin.

masta viime Heinäkuussa levisi, kohtasi se meitä niinkuin ankara isku.

Se aika, jossa yllämainitut ja useat muut sitten viime syksyn kuolleet, tässä erittäin mainitsematta jääneet henkilöt ovat työskennelleet, on valoisin aika, jonka Suomen kansa on elämässään nähnyt. Kolmen viimeisen vuosikymmenen kuluessa, sittenkun kansamme pääsi omain edusmiehistensä kautta oloihinsa vaikuttamaan, olemme kaikissa suhteissa mitä ilah-

duttawimmalla tavalla edistyneet. Waikka kaipaus täyttääkin mielen, kun muistelee niitä tämän ajan henkilöitä, jotka kuolema on meidän joukostamme näinä aikoina korjannut pois, on heidän nimiinsä kuitenkin niin monta ilahduttavaa muistoa yhdistettynä, että kumaus heidän elämäntyöstään ei saata kantaan murheen väriä. Mutta heitä muistellesa täytyy mieli syvästi kiittää kirkkuvuodella Raikkivaltaa kohtaan, joka on antanut Suomen kowia kokeneen kansan elää mainitun hyvän ajan.

Kansamme tulevaiset kohtalot ovat silmiltämme salatut. Nykyiset enteet viittaavat kuitenkin siihen, että raskaampi aika on meille tulossa. Mutta mitä kohtaloita vastedes saammekin kokea, se ainakin on warma, ettei lepoon waipuneiden kansalaistemme hyvä työ jäljettömiin mene. Me uskomme, että sen hedelmät vasta kowana tulewat olemaan meillä oikein suunausta tuottavana perintönä.

Lewätkööt rauhasa!

\*

Siitämme tähän „Biografisen nimikirjan“ ja „Uuden Suomettaren“ mukaan lyhyitä elämäkerrallisia tietoja eräistä wiime syksystä lähtien kuolleista huomattavimmista wainajista:

Kaarle Knut Emil Stjernwall-Walleen kuoli Lokakuun 14 p:nä 1880. Wainaja oli syntynyt Porissa 16 p. Marraskuuta 1806. Hänsä, maaherra K. J. Stjernwallin kuoltua, meni äiti uusiin naimisiin K. J. Walleenin kanssa, joka w. 1854 otti lapselleen poikapuolensa, joka silloin muutti nimensä Stjernwall-Walleeniksi. Päästyään ylioppilaaksi w. 1823, meni Stjernwall wenääläiseen sotapalvelukseen ja otti osaa wenäälis-turkkilaiseen sotaan Wähäsja-Mafiasa 1829 sekä sotarekteen Kaukasian wuorelaisia vastaan 1830. Siirrettynä Pietariin Stjernwall pääsi howipiireihin ja saawutti silloisen perintöruhtinaan Aleksanterin ystäwyhden. Vuonna 1836 hän erosi sotapalveluksesta ja asetettiin seuraavana vuonna erityisiä toimia warten silloisen ministerinvaltioishteerin, kreivi Rehbinderin amuksi, nimitettiin kamarijunkeriksi 1840, määrättiin w. 1841 perintöruhti-

naan luo erityisiä Suomen yliopistoa koskevia toimia warten, tuli w. 1844 yliopistomme w. t. kanslerinvaltioishteeriksi ja 1855 kamariher-raksi. Kun Aleksanteri II oli walta-istuimelle nousnut, pääsi Stjernwall-Walleen Suomen waltioishteerinwiraastoon, jossa hän j. 1857 tuli ministerinvaltioishteerin-apulaiseksi, missä wirasas wainaja pysyi wuoteen 1876, jolloin hän kreivi Armfeltin kuoltua nimitettiin ministerinvaltioishteeriksi. Hallitsijamuutoksen jälkeen 1881 Stjernwall-Walleen kokean ikänsä tähden pyysi ja sai wirtaeron. Samana vuonna hän myöskin oli hoitanut yliopiston kanslerin wirtaa.

Missä määräsä wapaaherra Stjernwall-Walleen puolestaant waukutti niihin waltioillisiin edistystoimiin, jotka 60- ja 70-luvulla maassamme tapahtuivat, on vielä mahdoton wamuudella sanoa. Mutta luultawa on, että hänen waukutuksensa, hän kun nautti Hallitsijan personallista ystäwyttä ja luottamusta, oli sängen suuri. J. V. Snellman oli silloin ystäwällisessä yhteydessä wapaaherra Stjernwall-Walleenin kanssa ja kunnioitti häntä aina suuresti. Usein maallemme tärkein asiaan suorittamisessa sanotaan Snellmanin saaneen Stjernwall-Walleenilta tehokasta apua, jonaan. 1863 wuoden kieliaetufusen ja 1865 wuoden rahannuutoksen aikaansaamisessa. Kirjeenwauhto Snellmanin ja Stjernwall-Walleenin wällillä kesti edellisen kuolemaan asti. Stjernwall-Walleenin ansioiksi sanotaan etenkin sitä uskalaisuuutta ja suoruuutta, millä hän tukalsisikin asioissa Hallitsijalle ja muille mah-tawille aina „puhui suunsa puhtaaksi“.

Dskar Norrmén oli syntynyt Hämeenlinnassa Lokakuun 5 p:nä 1822. Käytyänsä Helsingin yksityislyseon läpi, tuli Norrmén yliop-pilaaksi 1839 ja filos. kandidatkiksi 1844. Wirta-uransa aloitti hän 1846 auskultanttina Turun howioiteudessa, siirtyi 1849 ylimääräiseksi kopistiksi senaattiin ja nimitettiin 1852 kopistiksi waltiovarain-toimituskuntaan. Itämaisen sodan aikana määrättiin Norrmén 1854 Ahwenanmaan kuwernöörin-apulaisten öwerstitluutnantti K. Furuhjelmnin shteeriksi. Kun ranskalais-englantilainen sotawäki kesällä samana vuonna oli walloittanut Ahwenan saariston, Norrmén wihollisten wallasta pelasti hänen huostasjaan olewan kruunun rahaston, monta tuhatta ruplaa, wieden ne Kuotfin kautta takaisin Suomeen. Tästä mainetyöstään sai hän rahapalkkion sekä nimitettiin kansistiksi yllä-mainittuun toimituskuntaan, ja yleni siitä alkain nopeasti wirta-uralla. Jo samana vuonna määrättiin Norrmén jälleen Ahwenanmaalle; hän sinne seurasi silloista protokollashteeriä J. M. v. Bornia järjestämään saariston hallintoa wihollisen sotawäen sieltä lähdettyä. Nimitettiin protokollashteeriksi 1858 ja äsken perustetun maamwije-lyst-toimituskunnan esittelijäshteeriksi 1860 sekä kutsuttiin senaattoriiksi ja waltiovarain-toimituskunnan toisen osaston päälliköksi 1867, siirrettiin kamari-toimituskunnan päälliköksi 1871 ja maamwijelyst-toimitus-kunnan päälliköksi 1873, jossa wirasas wainaja sitten pyysi sifsi kun kiuwuloisuuden tähden wiime vuonna siitä erosi.



Varsinaisten virkatoimiensa ohessa oli Norrmén sihteerinä johdokunnassa maamme ensimmäisen rautatien, Helsingin—Hämeenlinnan radan rakentamista warten sekä sittemmin jäsenenä Riihimäen—Pietarin rautatien rakennus-johdokunnassa. Niinkään oli hän sen komissionin jäsenenä, jonka oli tekeminen ehdotus yleisen asemelvolliisuuden säätämiseksi Suomessa.

Sen kovan wilja-fadon johdosta, joka vuonna 1867 etsi maamme, sai senaattori Norrmén toimekseen matkustaa Hämeen, Turun ja Porin sekä Waasan läänneissä, tutkimaan katu-uuden synnyttämiä oloja, ja havaintojensa nojalla hallitukselle ehdottaa mihiin toimiin olisi ryhtyminen hädän lieventämiseksi. Tällä matkalla Norrménissa warmaankin wakaantui se aate, jonka toteuttamiseksi hän sittemmin maanwiljelys-toimituskunnan monivuotisena päällikkönä innokkaasti waitutti, se nimittäin että karjanhoidon parantaminen ja laajentaminen on maataloutemme edistyksen ehto. Hallitus ryhtyi tehokkaisiin hankkeisiin mejjeritoimen hywäksi, ja näistä hankkeista ovat kaunit bedelmät jo kaswaneet maamme tulewaisuuden turwaksi.

Kummastruttawaa on, että niin walistunut mies, kuin salaneuws Norrmén oli, ei näy ollenkaan käsitäneen kansanme edistyksen swyntä juurta ja waitutinta, herännyttä kansallisuutta ja sen waimuiksia. Wainaja oli tunnettu suomalaisuuden kiwaaaksi wastustajaksi.

Norrmén kuoli Marraskuun 16 p:nä 1889.

Entinen Kumernööri Kaarle Zuhana Zägerhorn kuoli 24 p. Kesäkuuta 1890. Hän oli syntynyt Turussa 14 p. Zoulukuuta 1819. Päätettyään opintonsa w. 1843, wainaja ensin palveli Turun howioikeuden alla, kunnes w. 1848 tuli Uudenmaan läänin waraläänin-sihteeriksi, josta w. 1858 siirtyi senaatin kirjollistoimituskunnan kanslistiksi. Senaatissa Z. pian yleni, niin että jo w. 1864 oli esittelijä-sihteerinä rahawarain toimituskunnassa. Oltuaan sen jälkeen w. 1875, 1877 ja 1878 w. t. kumernöörinä Uudenmaan ja Dulun läänneissä, Z. seuraawana vuonna nimettiin viimeksi mainitun läänin wakinaikeksi kumernööriksi, josta w. 1882 täysinpalmweena erosi ja on siitä lähtien asunut täällä pääkaupungissa.

Kumernöörinä ollessaan Zägerhorn erittäinkin harrasti karjanhoidon parantamista maan pohjoisimmissä osissa ja hankki muutenkin itselleen siellä hywän maaherran nimen.

Berndt Zuhana Ahnger kuoli 4 p. Heinäkuuta 1890. Wainaja oli syntynyt Kesäkuun 5 p. 1840. Päästyänsä ylioppilaaksi Kuopion lukiossa w. 1859, otettiin Ahnger ylimäär. kamarikirjuriksi senaatin talous-osastoon w. 1863 ja yleni wähitellen wirtawalla; toimitti sihteerin wirtaa talouswafioikunnassa w. 1872 waltiopäiwillä; nimettiin protokollassihteeriksi w. 1876, esittelijäsihteeriksi waltiowarain toimituskuntaan 1881 ja kun siitä toimituskunnasta erotettiin kauppa- ja teollisuus-asiat eri toimituskunnaksi, tuli Z. sen esittelijäsihteeriksi.

Berndt Ahnger oli taitawa ja tunnokas wirtemies, herttainen ja rafastettawa toweri. Sen ohessa oli hän harras ja uhrawainen kansallisen siwistyksen ystäwä. Erittäinkin harrasti hän suomalaisia näytelmätaidetta. Sinä muistettawana Toukokuun 10 p:nä 1869, jolloin Aleksis Kirwen „Lea“ ensi kerran esitettiin Uudessa teaterissa, näytteli Z. siinä Zoaksen osaa.

Zuhana Zdämpää-Heikkilä oli syntynyt Huhtikuun 7 p:nä 1818 Wanajan pitäjän Heikkilän talossa, jonka hänen isänsä omisti. Nelivuotisena jäi hän ormoiksi isästänsä, jolloin aiottu kouluus marojen puutteen tähden jäi fikseen. Mutta äidiltä saadun luku-taidon avulla Zdämpää-Heikkilä sitten itse hankki itselleen tietoja wähitellen karttuwasta suomalaisesta kirjallisuudesta. Kirjoitukse ja luvunlaskun oppi hän Lönnrothin Mehiläisestä. Jo nuoruudessaan ja warinkin miehuitensa parhaalla iällä otti hän innolla osaa kansallisiin asioihin ja oman kuntansa edistystä koskewiin toimiin, saawuttaen kuntalaistensa luottamuksen. Kirkonisäntänä oli hän wuodesta 1857 asti ja kunnallislautakunnat esimiehenä, johon toimeen hänet useammat kerrat aina uudestaan walittiin, yhtenä 15 wuotta. Olen kansanwalistuksen harras ystäwä, sai hän kansakoulun perustetuksi kotipitäjäänsä. — Luottamus hämeen lewisi pian awarampiinkin piireihin. Kun Keisari-Suuriruhtinas Aleksander II w. 1863 käwi Hämeenlinnassa, walitsiwan sinne kokoontuneet talonpoikaiset lähettivät Zdämpää-Heikkilän puolestaan puheenpitäjäksi. Hänen puheensa kirjoitutti Keisari sitten paperille ja säilytti muistiaiseksi. Waltiopäiwämiehenä oli Zdämpää-Heikkilä ww. 1882 ja 1877—78. Kummallakin kertaa osoitti hänelle säätynsä luottamustaan, hänet useampiin wafioikuntiin walitsemalla. — Zdämpää-Heikkilä nukkui ituiseen lepoon 14 p. Huhtikuuta 1890.

Maaliskuun 9 p. 1890 waiui kuolemaan merikapteeni, howneuiws Lars Krogius 58 wuden ikäisenä. Wainaja oli syntynyt w. 1832 ja sai ensimmäisen koulu-opetuksensa Suomen kadettikoulusta, josta hän erosi antautuaksensa merimiesuralle. Kulettuansa merimiehenä sekä kotimaan että ulkomaan laivoilla, suoritti wainaja perämiehentutkimon w. 1853; joutui Stämaisen soban aikana w. 1854 sotawangiksi englantilaiselle sotalaivalle, karkasi sieltä Marraskuussa samana vuonna; palveli sitten amerikalaisissa purjelaitoisissa kesä-1855 ja sai silloin toimeksi keisariinisena fuuririna matkustaa Washingtonista Berliiniin ja Pietariin. Tällä tawoin päästyänsä kotimaahan, suoritti wainaja w. 1856 laiwakapteenintutkimon, palveli sitten „Wi-borg“ ja „Ornsköld“-laivoilla Syysskuuhun 1857, jolloin hän astui wenääläis-amerikalaisen yhtiön palvelukseen, jossa hän oli Lokkuuhun 1863, johtaen yhtiön laivoja „Nikolai I“ ja „Kamshatkaa“ ja tehden kolme matkaa ympäri maapallon. Siitä erottuaan w. 1863 nimettiin wainaja samana vuonna Helsingissä olewan merikoulun johtajaksi ja ensimmäiseksi opettajaksi.

Tämän virkansa ohella ehti Krogius toimia monella alalla. W. 1865 walittiin härt Helsingin mapaehtojen palosammutuskunnan päälliköksi, jossa toimesta hän pyyhki siihen asti, kunnes tauti mursi hänen voimansa.

Wuosina 1867—1871 oli wainaja kesäkuukausina „Aura“ ja „Wiborg“ höyrylaivojen päällikkönä. W. 1872, 1877, 1882 ja 1885 vuosien waltiopäiwillä oli hän Naantaln kaupungin edusmiehenä porwarissäädyssä.

W. 1872 perusti wainaja Helsingin kaupunkiin höyrylaiva-asiamiestoimiston, jota wieläkin harjoitetaan hänen wanhimman poikansa johdolla. Wuosina 1874—1875 oli hän esimiehenä Hankonien—Hywinkään rautatien johtokunnassa ja wuodesta 1878 alkaen kaupunginwaltuusmiehenä. Wuonna 1884 walittiin hän uuden Suomalaisen höyrylaivaosakeyhtiön johtajaksi ja oli merimieshuoneenjohtokunnan ja laiwapäällikköyhdistyksen puheenjohtajana.

Wilhelm von Nottbeck, kuoli wiime Maaliskuun 27 p:nä 74 wuoden ikäisenä. Wainaja oli Suomen etewimpiä teollisuudenharjoittajia ja omisti toiminimi Finlayson ja Rumpyn pumputitehtaan, kutomatehtaan, wärjäystehtaan ja konepajan Tampereella. Nottbeck oli syntynyt Pietarissa, aateloittiin w. 1855 ja kirjoitettiin kaksi vuotta sen jälkeen Suomen ritarihuoneeseen. Wainaja oli maamme warakainpia miehiä. Mutta hän tiesi käyttää warojansa hywin. Hänen kautta on lukemattomille tarwitsewaisille runsasta apua annettu. Ja suurilukuisesta työwäestään Nottbeck piti hellää ja wäsymätöntä huolta. Raikasta, mitä hän työwäensä hywäksi on tehnyt, astuu nähywiin, että työwäen menestyminen oli hänen mielihaluksa alinomaisena esineenä. Minkä maan tiefi työn raittamalla hengelle tuottaman wirtuutusta, sen oli hän walmis työwäelleen hankkimaan, suuristakin kustannuksista huolimatta.

Syhyen taudin jälkeen waiwui ikuiseen lepoon Helsingissä Marskuun 20 p:nä 1889 August Engelbrekt Ahlqwist. Wainaja oli syntynyt Kuopiossa Elokuun 7 p. 1826. Käytyänsä siellä olemaa koulua tuli hän ylioppilaaksi 1844. Wuosina 1846 ja 1847 waelsi hän Pohjanmaalla ja Karjalassa, tutkiaksensa näiden maakuntien kielimurteita sekä kootaksensa kansansatuja ja runoja. Tultuansa filosof. kandidaatiksi 1853, läksi A. seuraawana vuonna pitkälle matkalle niiden suomalaisien heimokuntain luo, jotka asuwat Suomen rajojen ulkopuolella. Inferinmaalla hän tutki Watjalaisien kielitä, joiden tutkimusten hedelmänä w. 1855 ilmestyi „Wotisk grammatik“ (Watjan kieliooppi). Sieltä hän läksi Wiron- ja Piwinmaahan, tutustuakseen Wiron kieleen ja kirjallisuuteen, julkaisi Suomi-kirjassa kir-

joituksen „Wiron nykyisemmästä kirjallisuudesta“; käwi Wepsäläisten auiwintjoilla Numuksessa, ja julkaisi tutkimuksensa niiden kielestä Tiedeseuran Acta-teoksessa. Oltuansa jonkun ajan kotimaassa läksi hän taas 1856 matkalle Itä-Wenäjälle ja Siperiaan, missä tutki Tatarien, Tshuwasien, Tsheremisien, Morowalaisten, Ostjakkien ja Wogulein kielitä. Palattuansa tältä matkalta, josta hän huwittawalla tarwalla on kertonut kirjassansa „Muistelmia matkoilta Wenäjällä vuosina 1854—1858“, toimitti Ahlqwist dosenttiwirtaa warten wäitöskirjan Verbistä moksha-mordwan kielestä sekä sittenmiin sakfankielisen Moksha-mordwan kielioopin. W. 1861 ja 1862 oleskeli Ahlqwist Sakassa ja Unkarissa, harjoittaen yleistä kielitiedettä sekä oppien magyarin kielitä. W. 1877 teki hän taas matkan Ostjakkien ja pohjoisten Wogulein maahan ja 1880 Ronda-Wogulein luo sekä julkaisi tuloksiaan näiltä retkiltä kirjassa „Unter Wogulen und Ostjaken“ 1883.

Lönnrotin jälkeen tuli Ahlqwist Suomen kielen ja kirjallisuuden profesoriiksi 1863, jota wirtaa warten hän oli kirjoittanut „Nu-nous-oppi“ nimisen wäitöskirjan. Ruotiksi ja sakaksi ilmestyneessä teoksessa Länsi-suomalaisten kielten siwistysanoista, jonka ruotsinkielinen painos ilmestyi 1871, pyysi A. wertailewan kielitieteen nojalla selwittää suomalaisten siwistyskantaa wanhimpina aikoina ja muiden kansojen wakitusta siihen. W. 1877 hän painatti ensimmäisen osan tärkeistä teoksensa „Suomen kielen rakennus, wertaawia kieliopillisia tutkimuksia“. W. 1871—74 ilmestyi A:n toimittamana aikakauskirja „Kieletär“, joka sisällsi kielitutkimuksia ja arwosteluita. w. 1886 „Tutkimuksia Kalewalan tekstistä ja tämän tarkastusta“ sekä seuraawana vuonna „Kalewalan karjalaisuus“.

Auonilija-maineensa saawutti Ahlqwist „Säkeniä“ nimisellä runokoelmalla, jonka ensimmäinen wihko ilmestyi 1860, toinen 1868 ja uusi korjattu painos 1874. Nimikään on hän sepittänyt „Terwehdyssanoja“ w. 1869 seppelöidyille filosofian maistereille. Hänen suomennokisistaan mainittakoon Schillerin „Laulu kellosta“ ja näytelmä „Kawaluus ja rakkaus“.

Ahlqwist on ollut osallisena uuden wirtikirjan walmistamisessa Suomen kansalle, ensin wirtikirjakomitean jäsenenä, sittenmiin julkaise-

malla kirjoituksen „Uusin suomalaisen wirsikirjan ehdotus kielelliseltä ja runolliselta kannalta tarkastettuna“, jossa tehdyt muistutukset viime kirkolliskokous, suomalaisen wirsikirjan hyväksyessään, otti warteen.

Wirkaweljiensä luottamuksen kautta asetettuna ensimmäiselle sijalle yliopiston rehtorin waalisja 1884, astui Ahlqwist siihen toimeen syyslukukauden alusta mainittuna vuonna, ja oli siinä kolme vuotta. Wiime vuoden lopussa otti hän täysinpalwelleena eron promesjorinwirsta.

August Ahlqwistiin sowluttuwt Adlercreutzin sanat: „Hän oli suomalainen“. Hän oli suomalainen uutiswirljeltä erämaassa. Tottuneena luottamaan omaan woimaansa, tahtoi hän yksin tehdä työtä ja toimia. Ei kukaan sitä kuitenkaan woinut niinkuin hän, ei kukaan jaksanut mitä hän jaksoi. Sen wuoksi hänessä leimusi innoituksen tuli, niin kauan kuin hän tiesi olemansa melkein yksinään kaiken raadamassa. Naapurin oli pysyminen loitolla, ja jos hän lähestyi näkywiin, kuulwiin, niin walitti Ahlqwist erämaan miehen tavalla: „johan nyt on ihmisiä joka puun juurella“. Kun suomalaisuuden asia sai useampia kannattajia ja harrastajia, tuntui hänestä heidän harrastuksensa kewytnielisyydeltä ja muutihalulta. Tottuneena perin juurin tekemään mitä teki, erosi hän wähitellen hengenheimolaisistaan, ja riemulla häntä jo terwehdittiin ruotsinmielisten leirisä ruotsalaisen kulttuurin etewimmäksi kannattajaksi maassamme. Niin kiero asema ei kuitenkaan woinut kauan pysyä. Nuorisojoukon häntä kunnioitessa, lausui Ahlqwist melkein näin: „Taistelua täytyy siis olla, ja minä astun lopullisesti taistelewien riviin“.

Ahlqwist oli siinäkin suomalainen, että hänen hehuvaa sydäntänsä peitti kylmä ja työläästi läpipäästäwä kuori. Siin ei ollut niitä, jotka purkawat sydämensä ensin-tulewalle, mutta arwelematta ja suoraan lausui hän ajatuksensa, huolimatta siitä, mitä vaikutusta se toiseen teki. Mutta niille, jotka saawuttiwat hänen luottamuksensa, ja watsinkin sille innoštuneelle joukolle nuoria tieteenharjoittajia, jonka hän koki ympärilleen perustamaansa „Kotikielen seuran“, oli hän rafaš ystäwä ja opettaja. Luonteen miehettä, itsenäisyys ja fuuruus on aina kaitissa herättänyt kunnioitusta häntä kohtaan.

„Mahti ei joudu maan rakohon,  
Waikka mahtajat menewät“.

Wolmari Porkka waiwui kuolemaan joulupäiwänä wiime vuonna ainoastaan 33 wuoden ikäisenä. Niinkuin Ahlqwist oli Porkkanin lähtenyt kanjamme riweistä: hänen iänsä elää vielä talollisena Suur-saaresa.

Suoritettuaan yliopistossa kandidati-tutkimnon vuonna 1876, toimi wainaja ensin koulu-opettajana, opettaen suomenkieltä Helsingin suomalaisessa tyttökoulussa ja ruotsalaisessa yksityislyseossa, sekä maantietoa, historiaa ja kreikankieltä alkeisopistossa. Walwojan toimitukseen hän otti osaa, etenkin suomenkielen kaitisijana, tämän aikauskirjan ilmestymisestä saakka.

Suomen- ja sen suku-kielten tutkimiseen weti häntä halunsa kuitenkin yhä enemmän. Saawuttaaksensa wakaan pohjan tutkimuksillensa läksi Porkka vuonna 1883 Leipzigiin, jossa hän wuoden ajan harjoitti wertailewaa sekä erittäin slawilaista kielitiedettä. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran antamilla matkaraheilla hän kesällä 1884 matkusteli Intersissä, keräsi runoja, satuja ja „itkuja“ sekä tutki ikäläisiä kielimurteita. Hänen runo- ja satu-keruilmänsä oluwat tawattoman runsaat, ja tulokkana hänen kielitutkimuksistansa oli se wäitös, „Ueber den Angriischen Dialekt“, jolla hän kewällä 1885 saawutti tohtorin arwon.

Näin oli hän pääsyt mahtiin ja tarpeellistakaan leppa itsellensä suomatta hän pyrki eteenpäin walitsemansa tieteen alalla. Suomalais-Ugrilainen Seura oli perustettu ja sen ensimmäiseksi tutkimussekkeilijäksi oli Porkka ikäänkuin luotu. Hän haki ja saiin seuran ensimmäisen matkaraahan tutkijansa Tšheremisjien kieltä. Koko lukuwuosi 1884—85 oli hänelle yhtämittaista woinainpönnistusta mainitun tieteilijän tutkimuksen walmistamiseksi, tieteilijän arwon saawuttamiseksi sekä runsaitten kotoelmiensä järjestämiseksi. Ja tuskin hän oli näistä kaikista seuruimut, kun hän lähti tuolle kaukaiselle tutkimusmatkallensa sillä seuruutella kuitenkin että kewällä 1886 palaši sieltä terwehdeltämä murtuneena miehenä. Hänen täytyi ensi retkensä rientää Görbergsdorf'in, jos mahdollista, parantaaksensa sitä kauhotaattia, joka jo hänen woiniansa jäyti. Sillä wälin oli suomenkielen lehtorin wirra ilmoitettu haettawaksi. Porkka haki sitä ja saiin sen. Palattuansa syksyllä 1888 saattoi Porkka, waikka tosin kiwulloisena miehenä, ruweta lehtorinwirkaansa hoitamaan. Myöskin tšheremisiläis-matkalla koottuja melkoisia tieteilijä aineksiaan hän wähitellen walmisteli painokuntoon ja oli jo alkamut niitä painattaa, kun tauti tuli ja keskeytti työn.

Terweyden päiwinä Porkassa oli aina huomattawana tuo saarelaisen reippaus ja uljuus. Opettaja hän oli harwinaisen onnellisena. Sieluheimolaisensa parissa häntä aina nähtiin ilolla, pidettiin rakkaana: tuo wilpikon miehettä, hilpeä toivo tulewaisuuteen ja innoksa raffaus omaan tansaan, ne elwyttiwät, wiehättiwät kaikkia. Ja kun woinat murtuwiwät, silloin näyttihe sama miehewis karsinwäisyyteni, nur-

kumattomana kohtalon kestäminenä. Kun vihdoin kuolo lähestyi, silloin näkivät ne, jotka ruoteen ääressä seisoivat, että se voima, johon hänen miehuutensa perustui, oli hänen kansansa usko.

Juho Sjöros oli syntynyt 1856 Rauman maaseurakunnassa Koulunkäynnin suoritti hän Helsingin suomalaisessa alkeisopistossa. Jo ennenkuin hän 1879 pääsi ylioppilaaksi, oli hän kahdella tavalla osottanut harvinaista toimitarmoa. Kun hänen oli omin neuroidin awattava itfensä opintie, rupefi hän koulupoikana harjoittelemaan pikafirjoitusta, jossa hän edistyi niin, että jo 1877—78 waltiopäivillä pääfi waltiopäiwäpikafirjuriksi pappissäätyyn. Opistonja towerikunnassa sai Sjöros toimeen sadunkeräyksen, jota tuotti paljon suoranaisia tuloksia ja kaswatti etewimmät meidän nykyaikista kansanrunouden kerääjistä ja tutkijoista.

Yliopistossa Sjöros opiskeli yleistä historiaa ja suomenkieltä ja suoritti kandidaattitutkinnon 1884. Waikka hän edellisessäkin aineessa osotti kykyä, joka olisi taannut hänelle opettajanpaikan yliopistossa, piti hän kuitenkin äidinkielen tutkimista mieliaineensa ja oli ensimmäisiä sen nuoremmissa tutkijoista. Wafinaisessa kielentutkimustyössä ei hänellä tofin ole suurta jälkeä jäänyt, waan suuri tyhy hänellä oli siihen. Suuri ennen kuolemaansa oli hän järjestämässä wäitöskirjaksi runilaita muistoonpanojansa Louvais-Suomen murteesta, jonka tarkka tuntija hän oli. Määrätäkensä tämän murteen suhdetta wironkieleen, teki hän viime talwena tutkimusmatkan Wiroon ja Siwihin.

Suomenkielen opettajana oli Sjöros työkennellyt useita vuosia pääkaupungin ruotsalaisissa oppilaitoksissa ja oli sillä alalla etewimpiä koto maassa. Hänellä oli harvinaisen suuri opettajatyky.

Juho Sjörosin kirjallisesta toimesta on ruotinkieliisiä koluja warden w. 1889 ilmestynyt „Suomenkielen tainutusoppi“, joka pidetään edistyksenä suomenkielen muoto-opin esityksessä, sekä Lännettäressä, Länsisuomalaisen osakunnan albumissa julaisut nuorukaiskyhäelmiä m. m. myöskin runoja. Suomen Muinaisuus-to-yhdistyksen aikauskirjan VIII:nnessä wihossa on painettuna ansiollinen esitys Mynämäiden kihlakunnan kiinteistä ja irtaimista muinaisjätteistä, kertomus mainitun yhdistyksen stipendiatina kesällä 1880 tehdyistä tutkimusmatkasta.

Suomenkielinen pikafirjoitustaito, on hänesä menettänyt kaikkein etewimmän edustajansa. Sjöros oli jo kolmilla waltiopäiwillä ollut pappissäädyn pikafirjoituskanslian päällikkönä.

Ylioppilastoweriensä piirisä nautti Sjöros melkein rajatonta luotamuista. Harvinaisen selwyyys, pontenuus ja mallti olivat hänen esintymisensä hyviä ominaisuuksia, joilla hän woitti lukuisasti kannattajia. Wataa ja suora oli hän luonteeltansa, joten hänen ystäwyhtensä oli luja ja wipitön. Wotuksena siitä kunnioituksesta, jota towerit Sjörosille osottivat, on se, että Länsisuomalainen osakunta kaffi kertaa waltifi hänet w. t. kuratorikensa, ja että hän lukuwuonna 1888—89 oli ylioppilaskunnan puheenjohtajana, viime wuonna wara-

puheenjohtajaksi ja täksi wuodeksi jälleen oli melkein ykimielisesti waltittu puheenjohtajaksi, jota kunniaa ei ole pitkiin aikoihin kenenkään osaksi tullut.

Juho Sjöros kuoli viime Syyskuun 16 p:nä.

Keinäkuun 21 p:nä 1889 waiwui kuolemaan maisteri Fr ed rik Wilho Sederholm ainoastaan 28 wuoden ikäisenä. Sederholm oli työmies kerrassaan. Berinpohjaisten opintojenja rinnalla ehti hän omistaa harvinaisia lahjojanja työlle ja toiminnalle, ei ainoastaan toweriensä keskuudessa ja ylioppilaskunnassa, waan myösin laajemmissä piireissä. Tultuansa ylioppilaaksi w. 1880, suoritti Sederholm filosofian kandidaattitutkinnon ja wihittiin maisteriksi w. 1886. Sitten rupefi wainaja harjoittamaan lääketietelisiä opintoja, tutkien sillä wälän innolla luonnontieteitä, joiden alalla hänellä oli hywin perusteelliset ja laajat tiedot. Paits wuorempien tieteilijän ohjaajana — useampia vuosia fysiologian laboratorin w. t. laboratorina ollessaan — tulivat hänen tietonsä käytäntöön Duodecim seurasä, jonka toimeliaimpia jäseniä hän oli, ottaen innolla osaa seuran sanakirjatyöhön ja julkaisten kirja-arwosteluita y. m. kirjoitustia seuran aikauskirjassa.

Mutta muiden tointensa rinnalla oli Sederholm myös pikafirjoittaja, ja sillä alalla on hänen waitutuksensa melkoiseksi arwattawa. Suomalaisessa pikafirjoituksessa oli wainaja maassamme ensimmäisiä. Pikafirjoituksen kehittämiseksi oli hän julkaisut useampia wihkoja lukuharjoitustia ja erityisen lyhyen oppikirjan sekä perusti w. 1888 suomalaisen pikafirjoituslehden, jota toimitti kuolemaansa asti. Kolmilla viime waltiopäiwillä oli Sederholm pikafirjoittajana, ja oli siinä toimesä taatuiimpia miehiä. Useana wuonna on hän pikafirjoittaja-yhdistyksen opettajana antanut Helsingissä opetuskursseja.

Hjalmar Neiglic oli syntynyt Smpilahden pitäjässä 28 p. Kesä. 1860. Hänen isänsä, joka oli Suomen pantin treshörinä Pietarisä, läpettiin poikansa Helsingin koulutettawaksi. Neiglic pääfi kewällä 1879 yliopistoon ja tuli silloin uusmaalaiseen osakuntaan, jonka etewimpiä ja innokkaimpia jäseniä hän oli. W. 1884 suoritetuana filosofian-kandidaattitutkinnon, lähti hän ulkomaille, Saksaan ja Ranskaan, filosofiallisia opinnoitansa jatkamaan. Crittäinkin harjoitti hän kuuluisan Leipzgiläisen prowesorin Wundt'in johdolla kokeellista sielutiedettä. Tutkimustensa tuloksena julkaisi hän akatemiallisen wäitöskirjan nimellä „Zur Psychophysik des Lichtsinns“. Tämän teoksenä nojalla, pääfi hän syksyllä 1887 yhtä haawaa filosofian doktoriksi ja dosentiksi kokeellisessa sielutieteessä. Pian sen jälkeen määrättiin hän hoitamaan filosofian prowesorin wirtaa. Kewäällä 1888 waltitiin hän myös Uusmaalaisen osakunnan kuratoriksi. Molemmissa hänelle usotuisia toimisä osotti Neiglic suurta intoa ja taitoa. Hän mainitaan m. m. osakunnasansa panneen alkuun opetuskursien toimittamisen työnsälle.

Sanomalehtimiehenäkin, erittäin taiteen ja kirjallisuuden arvoaste-  
lijana, työskenteli hän, osoittaen siinä terävää älyä ja hienoa kauneu-  
den aistia.

Jo 1889 keväällä oli liitänainen työ ajaksi lamauttanut hänen  
voimansa, ja seuraavana syksynä oli hän saanut ankarasti ponnistella  
moninaisia tehtäviä suorittaakseen, kun äkinäinen lavantauti rasit-  
tanut työntekijää kohtasi ja Marraskuun 3 p:nä viime vuotta teki  
utteran tiebeniehen lupaavasta elämästä liika aikajen lopun.

Kekin, jotka monessa kysymyksessä ovat toista mieltä kuin do-  
senti Neiglic, eivät hänen suuraa käytöstänsä ja lämmintä sydäntänsä  
unohda. Sydämen mies hän oli, niitä jotka voivat tulistua ja tu-  
listuesaan erehtyä, mutta samaa niitä, joilta riitti rehellisestä mieli-  
alasta lähtenyttyä nyötätuntoisuutta myöskin toisin ajatteleville.

Lotuutta hän vilpistelemättä etsi, Suomea hän kotimaanaan ra-  
kaasti ja ulkomailta, misä waan taifi, eusti.

Marraskuun 6 p:nä 1890 waiupui pitkällistä tautia sairastettuaan  
kuolemaan entinen kemian professori Zuhana Jaakko Chydenius  
54 vuoden ikäisenä. Wainaja oli syntynyt Helsingissä w. 1836. Suo-  
ritettuaan ylioppilastutkimon w. 1851 antautui hän luonnontieteitä  
tutkimaan ja tuli filosofian kandidattiksi w. 1856 ja otettiin samana  
vuonna preparatoriksi kemialliseen laboratoriiin. W. 1859 wihi-  
ttiin wainaja filosof. maisteriksi ja nimitettiin, tultuaan filosofian lisent-  
tiatiksi, kemian dosentiksi w. 1861. Sen jälkeen hoiti Chydenius w:sta  
1862 w:een 1870 kemian professorin virkaa, kun wakainainen profes-  
sori M. E. Arppe yliopiston rehtorina oli estetty niinä wuosina wir-  
kaansa hoitamasta. Tällä wälin oli wainaja kuitenkin parin wuoden ajan,  
w. 1866—67. yleisillä waroilla tutkimusmatkalla Saksassa ja Rans-  
kassa. Kun kemian professorin wirta sitten w. 1870 tuli awonaiseksi,  
nimitettiin Chydenius seuraavana vuonna tämän tieteen wakainaiseksi  
professoriksi. Siinä toimesa hän ei kuitenkaan saanut kaupan wai-  
kuttaa, sillä yltäwä kwuloiuus alkoi lamauttaa hänen työtyhään, niin  
että hänen jo w. 1880 täytyi wirtastaan luopua. Opettajana oli hän  
tieteellensä hywin imostunut ja ovasi siihen imostuttaa oppilaitansaikin,  
jotka aina kunnioitukfella muistelewat Chydeniuksen suuraa ja ystä-  
wällistä kohtelua ja haustaa seura.

Opettajatoimensa ohessa harrasti Chydenius lämpimästi maamvil-  
jelyksen kotoittamista maasamme ja työskentelikin suoranaisesti siihen  
suuntaan, ollessaan Uudenmaan ja Hämeen läänien maamviljelys-  
seuran sihteerinä.

Wiime Lokakuun 29 päivänä kuoli Jaltan kaupungissa Krimissä  
entinen wenäjänkielen professori Suomen yliopistossa, todellinen wal-  
tioneuroos Stefan Baranowski. Wainaja oli syntynyt Tammituun  
4 p. 1818 Jaroslawn kuvernementissä, tuli ylioppilaaksi Pietarissa  
1833 ja rupefi 1836 koulun-opettajaksi. Wuonna 1843 hän määrät-  
tiin Wenäjän kielen ja kirjallisuuden ylimääräiseksi professoriksi Suo-

men yliopistoon ja nimitettiin wakainaiseksi professoriksi 1853. Pro-  
fessorin wirtaan oli silloin myös yhdistettynä welwollisuus walwoa  
Wenäjän kielen opetusta kouluissa. „Tämä toimi“, sanotaan Wiogr.  
Nimitkirjassa, „olisi sen aikuisissa oloissa helposti woinut saada wal-  
tiollisen merkityksen, ellei Baranowski yhti suurella hienotunttoisuudenla  
kuin hywätuntoisuudenla Suomea kohtaan olisi älymmyt pitää sitä tie-  
teellisten rajain siäpuolella“.

Yliopiston opettajana saavutti professori Baranowski yleistä kun-  
nioitusta ja sai monen oppilaistaan harrastamaan Wenäjän kielen op-  
pimista. Ja myöskin ulkopuolella yliopiston piiriä oli tämä Suomen  
oloihin perehtynyt ja niitä suosima muukalainen arwoisa ja kunniasa  
pidetty. Wenäjän sanomalehdissä hän usein miehuullisesti ja arwois-  
kaasti korotti äänenä, vastustaakseen pahansuopia ja wäärentäwä  
kirjoitukfja Suomesta.

Kirjallijana on Baranowski käsitellyt useita erilaisia aineita: his-  
toriaa, kieli-, tilasto- ja maantiedettä sekä terweydenhoitoa. Suurin  
osa siitä, mitä Baranowski kirjoitti, on wenäjäksi julkaistuna; mutta  
pari Suomen tilastoa koskewaa kirjoitusta on hän julkaisut ruotsiksi.

Wainaja oli ensimmäisiä, jotka täällä Suomessa harrastivat toi-  
mia raittiuden edistämisiksi. Hän oli „Rohtuuden Ystäwien“ perustajia.  
Saatuansa eron professorinwirsta, palasi Baranowski Wenäjälle,  
misä hän jonkun aikaa oli Länsi-Siperian oppilaitosten ylitrehtörinä.

Riinä aikoina on Suomen kansalla erityinen syu kiitollisuudella  
ja kunnioitukfella muistella niitä Wenäjän miehiä, jotka meitä owat  
ystäwän tavalla kohdelleet, ja sellaisena miehenä on Stefan Bar-  
anowski kansamme muistossa säilywä.

Heinäkuun 18 p:nä 1890 waiupui sydämen halwauksesta kuole-  
maan suomalaisen normalilyseon rehtori, tohtori Zuhana Gabriel  
Geitlin. Wainaja oli syntynyt Helsingissä w. 1836, tuli yliop-  
pilaaksi w. 1853 ja wihiittiin filosofian maisteriksi 1857. Saanut-  
tuansa täten ensimmäisen oppiarwon, antautui wainaja koulumieheksi,  
sille uralle, jolla hän oli tulena maamme ensimmäisiksi. Kun Zywas-  
kylän suomalainen ylä-alkaiskoulu awattiin w. 1858, sai hän näet  
latinan kollegan wiran siinä kouluissa. Suoritettuaan filosofian li-  
senttiatutkimon ja kun sittenkin Zywasäkylän koulu laajennettiin  
alkaisopistoksi, nimitettiin Geitlin latinan kielen lehtoriksi w. 1862, jota  
wirtaa hän toimitti 1867 wuoden loppuun saakka, jolloin siirtyi Hel-  
singin normalilyseon ja nimitettiin latinan- ja kreikan kielen lehtoriksi  
siinä opistossa w. 1868. Kun sitten normalilyseo 1870-luvun alussa  
siirrettiin Hämeenlinnaan, nimitettiin Geitlin latinan- ja kreikan kielen  
yliopettajaksi, jolloin myöskin opiston rehtorinwirta jätettiin hänen  
hoitotawakseen. Kun normalilyseo w. 1887 taas muutettiin Hämeen-  
linnasta Helsinkiin, siirtyi myöskin Geitlin sen yliopettajana ja reh-  
torina pääkaupunkiin. Uskaan opettajatoimensa samaan aikaan kun  
suomenkieli sai kansallisoikeuden maamme kouluissa, antautui Geitlin

suomenkielisen oppikoulun palvelukseen. Se ei ollut silloisissa oloissa mikään helppo asia. Ensin olivat työkalut omassa pajassa taottavat: oppikirjoja ei ollut tuskin nimekkään. Ne olivat ensin tehtävät ja kufapa ne teki, ellet ruvennut itse tekemään. Niinpä oli mainajankin opetusaineen ala suomenkielien aiwan wijelemätön. Mutta pian alkoi Geitlinin työpajasta valmistua toinen oppikirja toisensa perästä, latinalainen kieliooppi, saman kielen lukuharjoituksia, johdanto latinan lauseopin oppimiseen, suomalais-latinalainen lufukirja sekä wihdoin suomalais-latinalainen sanakirja, — siis lufuisa sarja wälttämättömiä oppikirjoja, joita siitä pitää on suomenkielisisä kouluisfa käytetty opetuswälikappaleina Rooman kielen opettamisessa.

Mutta Geitlin ei ollut ainoastaan koulumies. Hänen monipuolisia tietojaan ja suurta tyytä on käytetty moninaisissa yleisissä ja waltioollisissa toimisissa. Niinpä oli hän Hämeenlinnan rowastikunnan maallikko-edusmiehenä Suomen ensimmäisessä kirkolliskokouksessa w. 1876, jonka pöytäkirjan painosta toimittaminen uskottiin hänelle, sekä saman rowastikunnan edusmiehenä myöskin toisessa kirkolliskokouksessa. W. 1885 istui wainaja jäsenenä hallituksen aettamassa komiteassa, jonka tuli antaa mietintö yhdenjuuntaisten kieliooppien järjestämisestä kouluja warten.

Mutta suurisuuntaisin on ehkä ollut Geitlinin toimi waltioollisella alalla. Kaikilla waltiopäiwillä, 1877—78 wuoden waltiopäiwiltä alkaen, on hänen miehensä äänenä puhunut lujan wakaumuksen ja horjumattoman oikeudentunnon kieltä koulunopettajien istuimelta pappisäädyssä. Ollen säätynsä luotetuimpia miehiä, waukutti hänen sanansa erittäinkin koulu-asioissa paljon. Warsinkin 1882 ja 1885 wuosien waltiopäiwillä, joilla niin monen suomenkielisen koulun perustus laskettiin ja, joilla Geitlin oli yleisen waltiuswalioikunnan jäsenenä, tienee hänen waukutuksensa melkoiseksi armattama.

Henrik Leopold Melander oli maamme wanhimpia ja etewimpiä koulumiehiä ja nautti sentähden opettajana suurta kunnioitusta. Sähimaille puoli wuosifataa työskenteli hän Suomen koulun palveluksessa. Hän on nähnyt toisen nuorisopolwen toisensa perästä siirtymän koulusta elämään, ja kaikilla elämän-aloilla on nyt miehiä, jotka kunnioittaen muistelevat entistä hywäsydämisistä kelpo opettajansa.

Melander oli syntynyt w. 1819, tuli ylioppilaaksi w. 1836, suoritti filosof. kandidaattikunnan w. 1844 ja astui jo seuraavana wuonna koulu-uralle, ensin w. t. kollegana Porwoon ylemmässä alkeiskouluissa, sittemmin Kuopion samallaisen koulun kollegana, wararehtorina ja rehtorina. Kun normalikoulu perustettiin Helsinkiin ja siihen ruwettiin hankkimaan maan etewimpiä koulun-opettajia, sai Melanderkin w. 1862 yhden niistä matkastipendeistä, jotka annettiin opettajien valmistamiseksi mainittua koulua warten. Kaksi wuotta oleskeli M. sentähden Tanskassa, Saksassa, Belgiassa ja Ranskassa, tutkien näitten maiden

koululaitosta, erittäinkin historian-opetusta. Ukomalta palattuuan nimitettiin M. historian yliopettajaksi Helsingin normalikouluun ja oli siinä wirasfa kuolemaansa saakka, wiime Tammikuun 24 päiwään. Wuoben 1879 koulukomiteassa, jonka jäsenenä hän oli, ajoi M. humanillisen siwistysten asiaa ja puolusti hartaasti suomenkielisten koulujen perustamista säätyn waltiopäiwillä lausuman tahdon mukaan.

Melander on oioittanut suurta wuotteliaisuutta koulukirjallisuuden alalla, julaisten useita hyviä historian oppikirjoja, joita on ilmestynyt useita painoksia sekä Suomen että ruosinkielellä. Myöskin aikauskirjallisuuden alalla on M. työskennellyt. Niinpä oli hän kaswauksillisen yhdistyksen aikauskirjan toimittajana w. 1865—70 ja on julkaissut koko joukon kirjoituksia Litteraturbladetissa ja Morgonbladetissa.

Pietari Gustaw Hällfors waiwui Tammikuun 18 p:nä tänä wuonna iäiseen lepoon. Wainaja oli syntynyt 1842 ja tuli jo 1866 Dulun waltion lyseoon matematikin lehtoriksi. Opettajana nautti lehtori Hällfors wirtawoeriansa puolelta suurta luottamusta ja erinomaisesti kunnioittivat häntä hänen lufuisat oppilaansa.

Garrasta isänmaallista mieltäänä oioitti wainaja sekä koulun että kuntansa palveluksessa. Hän oli Dulun suomalaisen yfitysiyseon perustaja, opetti siinä makkota monet wuodet ja oli sen tukia, kunes wihdoin waltioikin tunnusti tuon ainoan suomalaisen ylemmän oppilaitoksen tarpeellisuuden Dulun läänin suomalaiselle wäestölle. Kuolemaansa saakka oli lehtori Hällfors ylimpien luokkien opettajana mainituissa kouluissa.

Suomen koulu kadotti Hällfors'issa etewän, uskollisen työmiehen, joka harwinaisella selwyydellä esitti ainettaan ja innolla wiimeiseen saakka teki työtä nuorisoin opettajana.

Dulun kunnalliseen elämään otti hän myöskin wilkkaasti osaa, ollen esim. monta wuotta waiwaishoitohallituksen esimiehenä ja lopuksi jäsenenä kaupungin-waltuuskunnassa, jonka puheenjohtajaksi Hällfors wähää ennen kuolemaansa waltittiin. Suurta luottamusta saawutti hän kuntansa suomenmiehiltä ja myöskin wustustajat pitivät hänen wafawaa, suuraa luonnetansa arwosfa.

Kuopion hippakunnan koulunopettajia edusti hän wiime waltiopäiwillä pappisäädyssä ja oli pankkivalioikunnan jäsenenä.

Luonteeltaan oli Hällfors suora ja waukaton; kaiffisa toimisfaan oli oikeus ja totuus hänen johtajansa. Suomalainen oli hän sydämenä pohjasta.



Raskaalla mielin täytyy jokaisen suomalaisen silmäellä viimeksi kuluneen vuoden tapahtumia. Jo lopulla vuotta aavistettiin pahoja. Uusi Suometar kirjoitti vuoden vaiheesta: „— — Ilma on täynnä synkkiä aaveita ja aavistuksia, joiden todellisista tarkoituksista ei kukaan täällä vielä liene perille päässyt; — — tosiaankin, ei voi samalla iloisella mielellä silmäillä nyt alkavaa vuotta, kuin millä sanomme äsken loppuneelle jäähyväiset.“ Ja niinpä kävivin. Huhuja alkoi kuulua ensin Helsingissä jo joulun aikana ja uudelta vuodelta ne kävivät yhä warmemmiksi ja lewisivät äkkiä rautateitse yli koko maan. Mutta aluksi niitä ei ainkaan maaseudulla voitu uskoa. Osa venäläisestä sanomalehdistöstä oli tosin jo, ainakin viime vuosikymmenen aikana, kylwänyt lukijoihinsa wihan ja kateuden siemeniä Suomea ja sen kansaa kohtaan. Mutta koko tällä vuosikymmenellä oli totuttu luottamaan siihen, että ainoastaan halpamaisilla sanomalehdillä olisi tätä nurjamielisyyttä meitä vastaan. Ja toiseksi ei tahdottu uskoa noita pahoja huhuja senkään wooksi, että meidän sanomalehtemme eivät niistä puhuneet sanaakaan.

Baan huhut eivät waienneet, joka päivä toivat matkustajat mukanaan yhä pahempia sanomia ja lewottomuus kasvoi kaswamistaan. Pian alkoi se, joka liikkui maaseudulla rahwaan keskeessä, kuulla puheita, jotka olivat outoja sille, joka on järkähtämättömästi uskonut, että suomalainen talonpoika on niin tyyntä ja yleisistä asioista wälinpitämätön, että hänestä nähden täällä woisi tehdä mitä tahtoo. Wihdoin saatiin julkisesti tietää, että Pietariin oli asetettu kolme komiteaa tekemään ehdotuksia Suomen ja Wenäjän posti-, raha- ja tullilaitosten yhteensovittamisesta. Komiteoihin pantiin kaksi suomalaista ja kaksi wenäläistä jäsentä sekä Suomen kenraalikuvernööri puheenjohtajaksi. Näistä komiteain istunnoista ja mietinnöistä eivät meidän sanomalehtemme saaneet puhua, mutta yksimielisesti ja suurella asiantuntemisella ne selittiwät sekä periaatteelliselta että käytännölliseltä kannalta, miten olisi joko mahdotonta taikka ainakin kansamme perikadoksi ruweta äkillisesti yhdistämään kahden erillään toisistaan kaswaneen kansakunnan sijaillisia laitoksia.

Yhdesäs asiassa päätös tuli pian. Julistettiin manifesti 12 p. Kesäkuuta, jossa määrätään, että Suomen postilaitos on yhdistettävä keisarikunnan postilaitokseen. Tämä sanoma tietysti herätti wilpitöntä huolta, sillä mikäli wenäläiset wirastot mahdollisesti rupeamat yhstytiskohdissa sekaantumaa nykyään hywin järjestetyn postilaitoksen asioihin, sitä ei tule selkkausten alaiseksi.

Postiasetusta seurasi 14 p. Elokuuta julistus raha-asiaista, joka kumminkin ratkaistiin maallemme onnellisesti ja siitä on syytä olla kiitollinen. Sen nojalla saamme näet wastaiseksi pysyä sillä wafawalla rahakannalla, jonka arwaamattomia etuja kansamme nyt on ummelleen neljännesosan woosifataa saanut nauttia, ja johon useat suuremmat kansat (Wenäjänkin kansa) jo pitkiä aikoja ovat pyrkineet.

Kohdakkoin odotetaan myöskin tulliasian ratkaisua. Saamme siis pian nähdä, saammeko kehittyä edelleen samaa suuntaa kuin tähän saakka aineellisessa waurastumisessa, wai täytyykö meidän käydä uusia muutoksia kohti. —

Wenäläiset meille wihjamieliset sanomalehdet ovat koettaneet asianomaisille uskotella, että wastustus wenäläisyyttä-

mistuumia vastaan on lähtenyt ainoastaan „muutamista sanomalehdenkirjoittajista“, sekä että rahvas eli maalaiskansaa päinvastoin olisi tyytyväinen tällaisiin uudistuksiin. Kuinka tällainen syytös meidän valitunutta ja isänmaanrakkaudesta tunnettua maalaiskansaa vastaan on perätön, ovat tosiafiat jo selvästi näyttäneet. Sillä jokaisen, joka on matkustanut maassamme ja puhellut näistä asioista rahvaan-kin kanssa, täytyy todistaa samaa, mitä sanomalehdet ovat sanoneet: kaikkialla vallitsee huoli, epäilyksellä ajatellaan tulevaisuutta ja mietitään kaikenmoisia keinoja poistaakseen peljättyjä vaaroja. Sitä voisivat maaherrammekin todistaa, jos heiltä kysyttäisiin, että kansamme Uudenmaan rannikoilta aina Ruusamon ja Remin tuntureille saakka huolella kysynee, mitä on tulossa ja mitä on tehtävä. Sitä näki kenraalikuvernöörimme sillä matkallaan, jonka hän viime kesänä teki Ruopioon. Ja näkivät ehkä Heidän Majesteettinsa itsekkin jotain, kun he viime Heinäk. kuun ensi päivinä tekivät tavallisen kesämatkansa meidän rannikoillemme.

Yhteydessä tämän sopuoinnun puutteen kanssa meidän ja vihamielisten venäläisten lehtien välillä tulee mainita myöskin muutamat muutokset senaattisammme. Siitä on pakosta eronnut senaattori L. Mechelin, joka siellä on nauttinut koko kansan, kaikkien puolueitten luottamusta ja harvinaisella kyvyllään ja isänmaanrakkaudellaan toiminut maamme edistymisen eteen varsinkin kaupan ja merenkulun alalla. Niinikään erosi äskettäin profuraattori A. B. v. Weisenberg, jonka virkamelisuus oli walwoa lakiemme pyhyyttä. Edellisen sijaan on tullut teollisuushallituksen yli-intendentti A. G. Arppe, profuraattoriksi nimitettiin hovioikeudenneuvos G. H. W. Caloniuss.

Tämän ohessa mainittakoon, että useiden wirastojen hallitukset ovat vuoden kuluessa saaneet uusia johtajia. Näistäkään nimityksistä eivät kaikki ole herättäneet ainoastaan tyytymättömyyttä ja luottamusta.

Nämä aiottu suuret muutokset ovat Euroopassakin wätäneet huomion puoleensa. Paitsi Skandinavian- on Englannin-, Saksan-, Ranskan-, jopa Kreikan-kin kiellisissä suu-

risissa waltiollisissa sanomalehdissä tämän vuoden kuluessa nähty werrattain laureita esityksiä Suomen oloista, asemasta y. m. Wälistä ne ovat olleet kowin wääristettyjä, mutta useimmiten oikeita ja oikeuksia sekä ystävällisiä esityksiä on aina otettu wääristettyjen jälkeen.

Yhteydessä tämän kanssa sopinee huomauttaa siitä useissa kohdin ilmaantuwasta taantumisesta meidän omissa sisällisissä asioissammekin. Semmoisena on etupäässä pidettävä sitä viime aikoihin nähden tavattoman kowaa sensuuria, jonka alla meidän sanomalehtiämme pidetään myöskin muissa asioissa kuin ulkopoliittisissamme. Ei ainoastaan ole tyydytty siihen, että viime vuonna on useammin kuin ennen estetty sanomalehtien säännöllistä ilmestymistä. Waan vieläpä on meille aiwan outoja tapahtunut, kun kassi pääkaupungin ja kassi maaseutu-lehteä ovat kesän ja syksyn kuluessa saaneet waroituksen.

Samanlaisen kowan kohtelun alaisina ovat eräät Pelastusarmeijan kuuluvat henkilöt olleet. Tämä uskonollinen liike on meillä työskennellyt muutamana aikaa, mutta se ei ole ottanut noudattaakseen lakejamme niissä kohden, mitä yhdistyksistä ja seuroista määrätään. Sen wooksi hajotettiin se, ja hajoitus tapahtui josseenkin wäkiwaltaisella tawalla.

Sisällinen poliittisimmme, eli kieliriittämme, jonka viime vuonna toiwottiin jo käymän leppeämmäksi ja lakkaawan suurempien kysymysten wooksi, näyttää tänä vuonna waan kiihtyneen. Tosin puhui kewättälwella „Nya Bressen“ kauriita sanoja sowinnosta, mutta niin pian kuin joku todellinen asia on tullut, jossa olisi tarwittu hiukan myönnytystä, jospa oikeutettuaikin, niin heti on nostettu kowa sotahuuto: „ei-tuumaakaan!“ Paras todistus tähän on kuuluisa kysymys Helmingin luterilaisen seurakunnan jaosta, jossa 476 äänestäjää (34,476 äänellä) woittimat 494 äänestäjää (12,461 äänellä), ja tahtowat pakottaa suomenkieliset seurakuntalaiset, joita lienee suunnille yhtä monta, kuin ruotsinkielisiä, tyytymään yhteen welalliseen kirkkoon sekä anastaa itselleen kassi wela-tonta. Samaa todistaa myös se säälimätön „puhtaitten listojen“ ajettaminen waltiopäiwämieswaleissa, jota sama puo-



lue on harjoittanut, vaikka useissa kaupungeissa waalit ovat näyttäneet toteen, että ne walitsijat, jotka ovat jääneet tappiolle, ovat enemmistönsä. Tätä rahavaltaa ovat wiikinkilehdet koettaneet puolustaa kaikenmoisilla werukkeilla ja mutkilla. Mutta näissä waaleissa on muutamissa nähty ikäwyhyä suomalaisessakin puolueessa. Täälläkin alkaa itsekkäisyys ja varsinkin irmielisyys ynnä eriltous saada tuhoja aikaan, niin että monen mielestä suomalaisuudenkin asialle on pelottava taantumisen aika lähestynyt. (Esim. waliopäivämieswaali Kuopiossa).

Itsekäisyyden ja mädännäisyyden merkkejä on viime vuoden kuluessa nähty huomiota herättävistä useista käräjäjutuistakin. Semmoisia mainittakoon ainoastaan Runebergin lafaretijuttu Waasassa, Slotte—Nybergin juttu Laihialla, Sachtelinin juttu Utsärissä, Bellkin juttu metsänhoitaja Hougbergia vastaan y. m. samanlaisia — kaikki viime vuoden kuluessa. Näitä ikäviä puolia viime vuoden elämästämme ei tahtoisi mielellään mainita ja muistella, mutta täytyyhän tämmöisessä filmäyksesä tuoda esille mustat täplämmekin yhtä hyvin kuin waloisan edistymisemme. Ne herättävät surua ja huolta jokaisessa isänmaanystävässä.

Ja vaikka emme ensi aluksi tule huomanneeksi sitä, on tämä taantumisen henki waikuttanut jo monella eri taholla. Niin on esimerkiksi aineellisella alalla tänä vuonna edellisiin verraten huomattu aivan vähän initsiatiivia. Tosin on Kansallinen osakeyhtiö 8 p. Helmikuuta alkanut waikutuksensa Helsingissä ja sittemmin jo perustanut haarakonttoreita Haminaan, Wiipuriin, Tampereelle ja Turkuun. Tosin tuli „Murtaja“ 3 p. Huhtikuuta walmiina Helsingin satamaan (vaikka kyllä esteettömästi, kun suvi jo oli aukonut wedet). Tosin henkivaikutussyhtiö „Suomi“ 23 p. Huhtikuuta aloitti toimensa semmoisella menestyksellä, että se jo seitsemän kuukauden kuluksua on myöntänyt henkivaikutuksia yli 7,000,000 markan edestä. Ja wihdoin on 27 p. Toukokuuta „Kustannusosakeyhtiö Otawa“ pitänyt perustawain kokouksensa sekä Kotkan rata wihitty liikkeelle 29 päivänä Syyskuuta ja sen kautta

Sarvon rata saanut luonnollisen jatkonsa, joka Kotkan kaupungista warmaankin on tekewä merkillisen wientipaikan. Ja nämä tapahtumat eivät tietysti ole vähäpätöisiä, niistä toivottavasti on maallemme olewa vastaisuudessa suurta hyötyä.

Mutta kaikkiin näihin oli alku tehty jo edellisinä vuosina, ne olivat waan valmistuksia edellisten aikojen aatteista ja puuhista. Tänä vuonna sitä wastoin ei ole otettu initsiatiivia merkillisempiin yrityksiin, ja se se ojoittaa merkkiä takatalwen tulosta. Wientiyhdistystä on vuoden kuluessa koetettu saada toimeen, mutta liikemiehemme ovat näyttäneet kylmäkiskoifilta, vaikka se epäilemättä olisi heille etupäässä ja koto kansallemme erinomaiseksi eduksi. Maanwiljelyksemme edistämiseksi on vuoden kuluessa tehty ehdotus maanwiljelyshallituksen asettamisesta, mutta ehdotus odottaa asianomaista päätöstä. Niinikään on eräs komitea ollut työsä ehdotuksen laatimisessa maanwiljelyksen opetuksen uudestaan järjestämiseksi. Edistyksen merkinä on kumminkin mainittawa yleinen woinäytely Hankoniemesä 23—24 päiwinä Huhtikuuta, sekä työt Karjalan ja Porin radalla, viime waltiopäiwien päätöksen mukaan.

Wielä suurempaa edistymistä aineellisella alalla todistawat tullitulot, jotka 1 p. Syyskuuta tekivät:

W. 1887	7,500,000	markkaa.
„ 1888	8,400,000	„
„ 1889	10,500,000	„
„ 1890	16,500,000	„

Näemme siis näistä numeroista, että tullitulot ovat tänä vuonna kaswaneet enemmän, kuin koskaan ennen. Siihen lienee etupäässä waikuttanut se luonnottoman wiskas puutawarakauppa, jota vielä viime vuonna kesti, mutta joka tämän vuoden lopulla on melkein aivan seisahnut.

Vääsiasissa kaifeti seurauksena juuri tästä puutawaraliikkeen seisahumisesta on vuoden loppupuolella ilmestynyt suuri rahain niukkaus, outona wastakohtana sille rahan runsaudelle, mikä vielä kewällä ja edellisinä vuosina niin elähyttävästi antoi wauhtia kaifellaisiin uusiin taloudellisiin yrityksiin.

Rautatie liikennemme on niinkään ollut wilkkaan edistymisen alaisena. Rautatieliikennemme bruttotulot tekivät 1:seen päivään Syyskuuta:

W. 1887	6,486,000	markkaa
" 1888	6,452,000	"
" 1889	7,059,000	"
" 1890	9,009,000	"

Tämän oudon kasvamisen sai tietysti aikaan osaksi Kuopion uusi rata, mutta suurin osaksi lienee siihen kumminkin vaikuttanut se wilkas kauppalike, joka viime vuonna wallitti meillä niinkuin muuallakin.

Ne suuret vastukset, jotka tänä vuonna ovat kohdanneet Suomea, eivät siis näistä numeroista päättäen ole vielä ehtineet vaikuttaa lannistavasti yleiseen vaurastumiseemme, vaan olemme päinvastoin tänä vuonna näyttäneet verrattain runsaita satoja viime vuosikymmenien ponnistuksista ja edistymisestä.

Ja kapitaalia, yffitysten säästöpanoja meillä niinkään on ollut vielä kasvamaan päin. Säästöpankeillamme oli näet hoidettavia varoja:

W. 1886	28,664,000	markkaa
" 1887	31,479,000	"
" 1888	35,132,000	"

Positiivisäästöpankin talletukset ovat kasvaneet verrattain vielä wilkaammin. Siinä talletettiin näet 31 p. Joulukuuta

W. 1887	333,000	markkaa.
" 1888	710,000	"
" 1889	1,102,000	"

Tämä erittäin käytännöllinen ja mukava laitos on siis ruvennut yhä enemmän saavuttamaan yleisön luottamusta, minkä se tähän saakka onkin hywin ansainnut. Kohya saamme kumminkin nähdä, mitä uudet olot tulevat vaikuttamaan siihen ja sen luottamukseen.

Yhteydessä näitten iloa ja luottamusta herättävien toisiviin kansa sopinec mainita, että viime jouluna lewisi yli koko maamme tieto siitä, että Hänen Majestectinsa oli waiwistanut viime waltiopäiwien tärkeimmän tehtävän, uuden rikoslain, sekä että Suomen sotawäki on vuoden kuluesfa saanut tärkeän lisäyksen sen kautta, että Lappeenrantaan on asetettu Suomen rakunarykmentti. Tosin on nykyänsä komitea pantu jo waiwistettua rikoslakia uudestaan tarkastamaan, mutta tietysti se ei woi tuottaa muuta kuin että mahdollisesti tarpeellisia muutoksia esityksen kautta tulewat säätyjen tarkastettawiksi.

Viime kesä oli saanut paljo yleisiä kokouksia aikaan. 4 päivänä Kesäkuuta kokoontuivat oppikoulujen opettajat Helsinkiin ja sen keskusteluista woi toiwoa paljon wirkeyttä oppikoulumme elämään. Saman kuun 16 päivänä oli Kansanwalistus-seuramme juhlatokous Jywäskylässä, jossa keskustelu kansanopistoasioista weti enin huomiota puoleensa. Yhteydessä tämän kansa on mainittawa Kansanwalistus-seuran laulu- ja soittojuhla, joka wietettiin samassa paikassa ja samaan aikaan. Ja wieläpä pitivät 17—19 päiwinä samaa kuuta Jywäskylässä kansakoulunopettajamme kokousta. Kahdeksas yleinen raittiuskokous wietettiin 1 päivä Heinäkuuta Turussa. — Teollisuuden harjoittajat kokoontuivat 10 päivänä Heinäkuuta Waasassa keskustelemaan yhteisistä asioistaan. — 4 päivänä Elokuuta alkoi maamittarien yhteinen kokous Helsingissä; saman kuun 6 päivänä pitivät kauppiaat kokouksensa Tampereella ja 29 päivänä kokoontui Metjänhoitoyhdistys wuofikokoukseensa Jywäskylässä. — Syyskuun 10 päivänä kokoontui Porwoon hiippakunnan papisto Porwoofen, 11 p. Kuopion hiippakunnan papisto Duluun ja Turun hiippakunnan papisto Turkuun.

Erittäinkin on näistä pappienkokouksista Dulun kokous huomattawa siitä, että se piispa Jehanssonin johtamana ehdotti ripilläkäynti-pakon poistamista. Tämä on ilahuttawa merkki meidän luterilaisen kirkkomme elämässä, joka woi tuoda mukanaan muita samansuuntaisia parannuksia ja niitten kautta

tukea sitä tärkeätä asemaa kansamme elämässä, mikä sillä on tähän saakka ollut.

Yhteydessä viime kehäisten kokouksien kanssa on mainittava, että Mustiala, Suomen vanhin maanviljelysopisto, vietti 3 ja 4 päivä Heinäkuuta muistojuhlan 50 vuotisen vaikutuksensa johdosta. Suurempaa ja yleisempää osanottoa herätti se juhla, jota vietettiin Turussa 15 p. Heinäkuuta sen johdosta, että 250 vuotta oli kulunut siitä, kun yliopisto Suomeen perustettiin.

Kaikkia yleishyödyllisistä asioista on kansanvalistus ollut viime vuoden kuluessa vilkkaimman keskustelun ja osanoton esineenä. Näyttää siltä, kuin yhä useammasa kansalaisessa alkaisi käydä selväksi, että kansanvalistus on sen paras voima, sekä samalla levätä myöskin se käsitys, että kansakoululaitoksemme, semmoisena kuin se nykyään on, ei ole kyllin tyydyttävä kansamme syviin riiveihin tietoja lewittämään. Sen vuoksi ovat muutamat yhsityiset puuhanneet kiertokouluuttajajeminaarin Hämeenlinnaan, jonka tarkoituksena on hankkia sopivia opettajia niille monille tuhansille lapsille, jotka asuvat liian kaukana kansakoulusta, taikka joilla ei ole waroja kulkea siinä; tämä awattiin 1 p. Syyskuuta. Sen vuoksi ovat naisyhdistykset, ylioppilaat, polyteknikon oppilaat y. m. yhsityiset kansalaiset antaneet pääkaupungissa yhsityisiä oppikursseja semmoiselle tyowälle, joka ei ole ennen käynyt kansakoulua ja jonka ikä nykyään estää heitä siitä. Mutta ennen kaikkea on kysymys kansanopistoista ollut viime vuoden aikana wireillä. Kesällä pidettiin lukemattomia kansanjuhlia, joissa kerättiin rahoja tulewia kansanopistoja warten. Ja näitten juhlien ja yhsityisten rahankeräyksiin etunenässä on useimmilla paikoin ollut kansakoulunopettajia ja ylioppilaita. Warsinkin on huomattawaa, että ruotsinmieliset ylioppilaamme ovat erittäin suuressa innolla ruwenneet keräämään rahoja kansanopistoja warten Etelä-Bohjanmaalle, Länsi-Uudellemaalle sekä Turun läänin ruotsinmielisiä wäestöä warten. Eikä ole tyydytty ainoastaan rahankeräykseen. Usea kansalainen on kesän kuluessa käynyt Skandinawiasa tutustumassa

niihin kokemuksiin, joihin kansanopistoissa siellä on tultu. Ja periaatteista on keskusteltu erittäin wilkkaasti yhsityisissä seuroissa, sanomalehdissä sekä wihdoin Kansanwalistus-seuran juhlatokouksessa Jyväskylässä. Pääasia, mistä riidellään, on kysymys oppiaineista. Laaja kirjaan loppuun liitetty pöytäkirja viimeksi mainitusta kokouksesta kyllä tekee selkoa mitä siinä tilaisuudessa mieliä liikutti.

Erittäin on kansanopetuksessa ruoanwalmistusopetus ruwennut wetämään huomiota puoleensa. Sitä on tänä vuonna käynyt eräs stipendiaatti ulkomailla erityisesti tutkimasaa.

Kaswatuksen ja hywäntekewäisyyden alalta on mainittava maisteri E. L. Hedmanin Kaswatuslaitos työläsmielisiä warten, joka viime syksynä aloitti toimensa Helsingissä.

Sanomalehdistömmä tulee wuosi wuodelta aina waiwuttawammaksi. Tilaajamäärä kaswaa useimmilla. „Hufwudstadsbladet“ on saawuttanut meidän oloihimme nähden tawattoman lukijamäärän, sillä kun on yli 8,000 tilaajaa, „Nya Pressenin“ tilaajamäärä on myöskin kaswanut ja lienee tätä nykyä yli 5,000. Mutta merkillisempää on, että „Uuden Suomettarenkin“ tilaajamäärä on kaswanut tänä wuonna (nyt yli 6,000), waikka olemme saaneet pääkaupunkiin uuden suomenkielisen „Päiwälehdhen“, jolla lienee yli 2,000 tilaajaa. Tämä lehti lienee viime wuoden merkillisin ilmiö sanomalehtikirjallisuutemme alalla. Se on n. s. „nuoren Suomen“ äänenkannattaja, joka puolue jo muutamia wuosia on maaseudulla koettanut ajaa omaa politiikkaan. Lehti on täällä Helsingissä ottanut tarmolla osaa muun sanomalehdistömmä taisteluun Wenäjän meillä wihamielisten lehtien hyökkäyksiä vastaan. Toinen uusi lehti on „Bohjalainen“ Waasassa, joka käyttää woittaneen suuren lukijakunnan; muita uusia lehtiä mainittakoon „Maamme“ Tampereella, „Jyränkö“ Heinolassa, „Haminan Sanomat“ Haminassa, „Wuoksi“ Kätiläsmella sekä „Land och Stad“ Helsingis'ä, y. m.

Niin uskomattomalta, kuin se kuulufin, on kumminkin selwään ofotettawissa, että viime wuoden yleinen reaktiooni

maassamme tulee näkyviin myöskin kirjallisuuden alalla. Etupäässä siinä, että se on ehkäisnyt sitä.

Ainoa kirjallisuuden laji, joka on ollut virkeä, on valtiollinen, valtio-oikeudellinen ja oikeusoppi — luonnollista kyllä. Sillä meidän etevimmät miehet ovat pitäneet wellisuutenaan puolustaa asemaamme ja näyttää sen oikeutettua olemassa oloa tieteinkin kannalta. Tässä mainittakoon ensiksi M. Meurmanin pieni teos „Suomi ennen ja nyt“, jota kotimaisilla kielillä jo on annettu vuoden kuluessa kaffi painosta, mutta jota lewiää myös ulkomaalaisillakin kielillä. Wenäjän kielellä on S. Borenius julaisut „Asiakirjoja Suomen suuriruhtinamaan valtiollisen aseman walaisemiseksi“. Ja wihdoin on äskettäin suomens-, ruotsin- ja wenäjankielillä ilmestynyt prow. J. K. Danielsonin merkillinen teos „Suomen yhdistäminen Wenäjän waltakuntaan“. „Suomen olot. Tietoja Suomen maasta ja kansasta ynnä wertailuja muiden maiden oloihin“, kirj. Oskar Dannholm, ja „Statistisk handbok för Finland“, kirj. R. G. F. Ignatius ja M. G. Fontell ovat arwoikkaita lisiä meidän kirjallisuuteemme. Tieteellisiä laajempia teoksia lainopin alalta ovat „Handbok i Finlands allmänna privaträtt“, kirj. Rob. Montgomery sekä „Finlands Sjövärd“, kirj. J. N. Lang.

Toinen erityinen laji kirjallisuutta, joka wetää wiime kuluneena vuonna huomiota puoleensa, on se pääasiallisesti historia-tieteellinen, joka on ilmestynyt yliopistomme 250-wuotisen muiston johdosta. Siitä mainittakoon „Abd Omkyrkas Swartbok“, jonka waltioarkistomme on toimittanut, „De finska klosters historia“, kirj. R. G. Leinberg, sekä „Länssi-Suomi“ niminen sarja kirjoituksia erinäisissä aineissa y. m.

Muita merkittäviä kirjallisia tuotteita täältä ajalta mainittakoon: „Taiteen Historia“, Wilhelm Lützen kirjottama.

Wiime vuoden kuluessa on Suomalainen teateri tehnyt työtä wiime aikoihin werraten tawallista suuremmalla menestyksellä. Kauniita muistoja sen näyttämöltä tämän vuoden aikana ovat „Julius Caesar“, „Thérèse Raquin“ sekä uudet kotimaiset G. v. Numersin kappaleet „Tuukkalan Tap-

pelu“ ja „Kuopion tafana“, joka wiimeksi mainittu on kerrassaan woittanut kaikkien sydämet ja houkutellut Arkadian halweksittuun, matalaan majaan outojakin wieraita tawallista enemmän.

Ufein näemme luonnossa, että raju-ilma, myrsky käypi yli metsän, kaataa siitä suuria aloja, kaataa wanhoja, kallisarwoisia puita, hävittää päiwässä wuosifatojen työn. Ja nuo wanffojen puitten kannot, nuo suuret aukot jääwät wuosikymmeniksi filmiemme eteen, puhuen meille surun ja laipauksen raskasta kieltä, lannistaen mieltämme. Semmoinen kowa raju-ilma käwi tänä syysynä, 28 päivä Elokuuta, yli Etelä-Suomen, tehden arwaamattomia wahinkoja monessa paikoin. Mitä kauniimmat petäjistäöt kaatuivat kuin hamppu maahan, jättäen sijaan autioille kankaille, joista metsän omistajat eivät woi saada mitään hyötyä kaukaan aikaan. Mutta koko maahan nähden ei tämä wahinko ole kowinkaan suuri. Jos woisimme laskea numeroissa, miten tämä werrattain suotuissa wuosi on hyödyttänyt koko Suomen metsiä, jos woisimme kuutiojalaisja laskea, miten pajo meille on Suomeen kaswanut lisää puutawaraa, niin warmaankin se osa, minkä myrsky kaatoi Etelä-Suomesja, käwiji tämän rinnalla wähhäiseksi. Samaten täytyy meidän pitää niitä tuhotoita, joita se henknen eli valtiollinen myrsky, joka tänä vuonna on käynyt yli maamme, on tehnyt, kumminkin pienempänä sitä yleistä edistymistä sekä aineellisessa waurastumisessa että henkisesä siwistyksesä, joka tämänkin vuoden aikana on tapahtunut. Ja kun katsomme eteenpäin, täytyy meidän siitä kokemuksesta, mikä meillä on Suomen kansan kestäwäisyydestä ja wastuiksista edellisinä aikoina, luottamuksella nähä, että

„Waikka kofee, eipä hylkkää Herraa“.

S. G.

## „Suomalaisen kansakoulun ystävät“.

Rewään kuluessa vuonna 1889 saatiin Helsingissä perustetuksi seura, jonka pyydän saada sulkea kansanvalistusta harrastavain kansalaisten huomioon ja suosioon, nimittäin „Suomalaisen kansakoulun ystävät“.

Henkinen ja taloudellinen vaurastuminen on aina oleva kansamme voima ja sen varmin turva. Tämän oivaltaan on kansanvalistus-seuramme innolla työskennellyt valistuksen eteen maassamme ja on warmaanfin vast'edeskin yhtä suurella menestyksellä kuin tähän saakka jatkava työtänsä isänmaamme hyödyksi. Mutta epäilemättä on moni lukijoista, joka on liikkunut eri tahoilla maamme ääriillä, tullut näkemään että Suomenniemellä on seutuja, joissa valistuksen koettaminen vaatii kansalaisten puolelta erityistä huolta, erityisiä toimenpiteitä, seutuja, joilla suomalaisen väestön sivistystarpeet eivät ole niin tyydytetyt että sillä kansallisuutensa suojelemisessa olisi sitä turvaa, jonka valistus ja sivistys siinä suhteen tarjoaa, ja jota se vielä kipeämmin kuin muu Suomi kaipaa.

„Suomalaisen kansakoulun ystäväin“ seuralla on tarkoituksena edistää kansanopetuksen kehittymistä niissä osissa maattamme ja niillä paikkakunnilla, joissa suomalainen väestö on vähälukuisuutensa, vähävaraisuutensa tai muiden epä-edullisten olosuhteiden vuoksi kaipaa apua. Useissa Suomen rantapitäjissä, joissa ruotfia puhuva väestö on enemmistö, asuu runsaasti suomea puhuvaa kansaa, joka opetuksen puolelta ei ole päässyt nauttimaan niitä etuja, jotka ovat tulleet muiden kansalaistemme osalle. Paikoin on tähän syytä se että maamme ruotsalaisissa pitäjissä olevat suomalaiset afuivat hajallansa ylt'ympäri pitäjää, jonka kautta yhteinen toiminta heidän kesken käy vaikeammaksi, jos harrastusta siihen olisiikin, paikoin taas sen se että ruotsalaisissa pitäjissä afuivat suomalaiset suureksi osaksi ovat tilatonta väkeä, mutta tehokkaana syytä siihen on se kyllä luonnollinen jekka, että toista kieltä puhuva enemmistö on etupäässä pitänyt huolta omista sivistystarpeistaan. Löytyyppä maassamme pitäjää, joissa ruotsalaisten kesken afuuva suomalainen väestö on yskin yhtä lukuisa kuin kotomaisten pitäjän väkiluku monilla paikoin maassamme, ja kuitenkin on samoin suomea puhuva lukuisa väestö kaikkia kouluja, niin hyvin kansakouluja kuin kiertokoulujaikin mailla. Tästä jo näkyy että „Suomalaisen kansakoulun ystäväillä“ on runsaasti työtä. Mutta seuran waitutus on tarpeen vaatima muillekin paikkakunnille maassamme ja varsinkin maamme itäisimmässä osassa, jossa olojen waitutuksesta kansan henkinen kehitys ei ole niin edistynyt, kuin sen jokainen isänmaan ystävä toivoisi olevaksi.

„Suomalaisen kansakoulun ystäväin“ seura toimii näiden puutteiden auttamiseksi edistämällä suomalaisten kansakoulujen aikaan saa-

mistä paikkoihin, missä semmoisia ei ole vaan missä niitä välttämättä tarvittaisiin, perustamalla kansankirjastoja, lewitämällä hyödyllistä kirjallisuutta ja muutenkin antamalla apua valistustyöhön maassamme ja etenkin niissä osissa sitä, joissa suomalaisen kansallisuuden suojeleminen ja vahvistaminen etupäässä vaatii työtä kansan sivistyksen kohottamiseksi.

Puheenalainen seura, jonka säännöt saivat vahvistuksen 24 p:nä Toukokuuta 1889, ei vielä pitkää aikaa ole ennättänyt toimia sen afian eteen, jota se on ottanut harrastaakseen. Sen ensimmäiset toimet ovat tarkoittaneet tarkkojen tietojen kofoomista työ-alalta sekä muiden alkutöiden suorittamista, joihin ennen kaikkea kuuluu afiamiesten ja jäsenien hanffkiminen. Seura ei vielä ole ennättänyt kouluja lopullisesti perustaa, mutta se on jo antanut raha-avun pysyväisen suomalaisen kansakoulun perustamiseksi koulua kaipaavalle feudulle Lundenmaan läänissä sekä sitäpaitsi päättänyt perustaa kiertokouluja muutamain pitäjiiin, joissa suomalainen väestö asuu hajallansa ruotsalaisen seassa. Afttamalla aluffi kiertokouluja, joihin seura koettaa saada ainoastaan kykeneviä, valistuneita opettajia, toivoo seura voimanfa valmistaa alaa pysyväisille kansakouluille näissä pitäjissä ja herättää pitäjäläisissä itfisiään harrastusta semmoisten koulujen perustamiseen, sillä ilman tätä harrastusta ei seuran toimenpiteillä ole oleva sitä menestystä, jonka yhteistyö koulua tarvitsewan kansa voi tuottaa. Kun useat kansakoulut maamme itäisimmässä osassa ovat olleet tarpeellifimpain opetus-välikappalten puutteessa on seura tänän puutteen korjaamiseksi myöntänyt raha-apua useille fiellä oleville kouluille sekä tarjoutunut semmoisia opetusneuvoja hanffkimaan. Kansankirjastojen lisäämiseen ja perustamiseen on myös ryhdytty. Että seura nyt jo voi lähettää hyödyllisiä kirjoja siihen tarkoitukseen, waikka sen rahavarat ovat olleet vähäiset, siitä sen on kiittäminen sitä auliutta, jolla sille useat kansalaiset ovat kirjoja lahjoittaneet kirjastoihin jaettaviksi. Sopivain henkilöjen lähettämistä seuran työalalle tietojen hanffintaan ja seuran tarkoitamaa päämäärää edistämään luentojen ja keskustelujen kautta on seura myös katsonut tärkeäksi eikä sitä ole laiminlyönyt tällä lyhyellä toiminta-ajallaankaan.

„Suomalaisen kansakoulun ystäväin“ seuran toiminta on nyt hyvällä alulla. Mutta voidatseen menestyksellä faattaa työtänsä isänmaalle hyödyksi, tarvitsee seura kaikkien afiaa harrastavain kansalaisten myötätuomintaa. Ne jotka seuran työtä tahtovat auttaa, voivat sen tehdä sekä antamalla seuran työn edistämistä tarkoittamia tietoja että myös ryhtymällä seuran jäseniksi. Jon jäsenluvon kautta voiipi seura kofoon saada niitä waroja, joita se tarfotusperänsä toteuttamiseksi tarvitsee. Seuralle voi kirjeitä lähettää osoitteella „Suomalaisen kansakoulun ystäväin“ Johtokunta, Helsinki.



## Kansanvalistus-seuran juhlatokous ja yleisen laulu- ja soittojuhla

Jyväskylässä 14 ja 16 p:nä Kesäkuuta 1890.

Kansanvalistus-seuran ensimmäinen juhlatokous pidettiin vuonna 1875 Jyväskylässä ja kun sen jälkeen niitä säännöllisesti on pidetty joka kolmas vuosi, oli viime kesäkuu pidetty kuudes järjestyksessä. Vuonna 1881 ensikerta yritettiin juhlatokouksen yhdistää juhla laulajaisilltoiksi, joista kehittyi yleiset suomalaiset laulu- ja soittojuhlat, joita sen jälkeen on pidetty Jyväskylässä kolme ja muualla kaksi. Juhlan säveltäiteellisen ohjelman oli viimekesästä juhlaa varten, samoin kuin ennenkin Jyväskylässä pidettävien juhlien, seuran toimikunnan valmistettava, joka tässä kohden sai nauttia hyvin tunteita R. Falin'in, kapelmestari A. Leanderin ja maisteri E. Genegin hyvin arvokasta apua. Juhlan toimeenpanoa Jyväskylässä taas hoiti paikallismallinen toimikunta, johon seuran Jyväskylässä asuvat jäsenet kokouksessa 5:nä Marraskuuta 1889 asettivat hrat J. Castrenin, W. Rammosen, R. Rineliuksen, S. Rönnebergin, N. Spolanderin, A. Stoores, J. Wessmanin, rouvat L. Leinbergin, S. Rönnebergin, N. Starckin, E. Waltosen ja neidet M. Geitelin, A. Länkälän, J. Stenroosin ja S. Söderströmin. Juhlatokous luvutettiin Joulukuussa ja juhlapäiviksi määrättiin, sen jälkeen kun oli saatu tietää että seminaarin vuosittain päättyi perjantaina 13 Kesäkuuta ja kansa-

koulukokous, joka nyt taas pidettiin Jyväskylässä, alkaisi tiistaina 17:nä, lauantai- 14:nä ja maanantai- 16:nä samaa kunta. Keisarillinen senaatti oli seuran toimikunnan pyynnöstä tälläkin kertaa myöntynyt alentamaan rautatien piletteihin juhlaan osaaottavien laulu- ja soitto-kuntain jäseniä varten 50 prosentilla.

Juhlapaikka oli entinen, Lounaispuisto, mutta soitto-lama oli tällä kertaa varustettu kupumuotoon rakennetulla katokella sekä muutenkin somistettu ja siten paljo muhkeamman näköinen kuin ennen. Monivärisiä lippuja liehui runsaasti kaikkialla kentällä ja vielä sieltä harjulle vierellä tiellä sekä muuallakin kaupungissa. Muistakin juhla-valmistuksista sisältyivät sanomalehdet siihen aikaan ainoastaan yleisiä lauseita. Perjantaina k. 4 kokoontuivat laulu- ja soitto-kunnat kentälle, jossa heille tervehdyspuheen piti juhlatoimikunnan esimies raatimies J. Castren. K. lo 5 sitten alkoi yleinen harjoitus. Seuraavat laulu- ja soitto-kunnat ilmoittivat itsensä osaaottajiksi juhlaan:

Jyväskylän seminaarin sekakööri	joht. hra P. J. Hannikainen	120 jäk.
Jyväskylän työväenyhdistyksen laulu.	rouva N. Starck	38
Salon laulukunta . . . . .	hra Zuko Wiinamäki	4
Mioppilaskunnan laulajat . . . . .	hra E. Forsström	30
Wipurin fanfalliseuran naiskööri . . . . .	hra E. Siwori	30
Sortavalan naiskööri . . . . .	netti M. Kervalainen	5
Jyväskylän naislauluseura . . . . .	rouva N. Starck	16

### Soitto-kunnat:

Jyväskylän soitto-kunta . . . . .	johtaja hra R. Herzog	18 jäk.
Jämsän soitto-kunta . . . . .	” ” J. Blomberg	12 ”
Salon soitto-kunta . . . . .	” ” J. Wiinamäki	8 ”
Hausjärven soitto-kunta . . . . .	” ” A. Altonen	8 ”

Kaikkiansa siis ottivat osaa noin 230 laulajaa ja 46 soitattajaa.

Ilma oli ollut kolko ja sateinen juhlan edellisinä päivinä ja yleisen harjoituksen kestäessä fatoi aika lailla, mutta seuraavana päivänä, lauantaina, ensimmäisetä varsinainen juhlapäivänä, nousi aurinko kirkkaalle taivaalle luovaten kauniista ilmaa juhlaalle, jonka menestys hyvin suuresa määrässä juuri ilmasta riippuun. Kello 7 a. p. saatiin tawallisuuden mukaan kuulla torvisoittoa harjulta ja k. 9 kotoonmittiin kaikki Lounaispuistoon, josta juhlatokous lähdettiin liikkeelle ylös harjuu uufotoonista kohti. Sieltä lausui pastori J. Reijonen erittäin miellyttävät tervehdys sanat juhla-yleisölle, jonka jälkeen mentiin miesseminaarin juhlasaliin, jossa juhlatokous pidettiin. Poikkeuksena entisestä oli määräys että ainoastaan ne saivat ottaa osaa keskusteluihin ja päätösiin, jotka olivat suorittaneet jäsenmät-

sunsa seuralle, ja kirjoittaneet nimensä sitä warten esiin asetetuille listoille. Tilaisuus paikalla suorittaa jäsenmaksunsa oli kuitenkin warustettu niille, jotka eivät jo ennen sitä tehneet, ja karttui kokouspäivinä siten seuralle 79 mitta jäsentä. Jokaiselle kokouksen osaotajalle annettiin erityineu merkki.

Kokous kesti lauantaina kl. 10:stä kl. 2:teen ja maanantaina kl. 8—10 ja 12—5. Lauantaina iltapäivällä sitteen tapahtuivat suuret juhla-laulajaisoittajaiset juhla-kentällä, joissa myöskin pidettiin ne-pheet, mitkä kirjain alku-osassa luetaan. Laulun johtajana oli maisteri P. J. Hannikainen, soiton johtajana lehtori L. Kiljander.

Sunnuntaina ei jatkettu Kansanvalistus-seuran juhlaa, mutta iltapäivällä pidettiin maaseurakunnan kirkossa kirkkokuuertti, joka tässä juhla-ertomuksessa ansaitsee erityistä mainitsemista sentähden että se pidettiin seuran kansanopistotrahastion hyväksi. Koufertiin johtaja oli maisteri P. J. Hannikainen, joka myöskin oli sen aluunpanija ja puhtaat tulot siitä nousivat 700 markkaan. Soitannollisessa katsannossa sen toimeenpaneminen oli arwofas ja sopiwa lisäys laulu- ja soittojuhlan ohjelmaan ja herätti halua samaan wast'edes nähdä juhlain wasinaisenkin ohjelman näin laajennettuna.

Maanantai päivä ajettiin samoin kuin edellisen lauantaikin kl. 7 aamulla torwisoitolla harjulta. Kuten jo on mainittu, jatkettiin juhlatokouksen keskusteluja pari tuntia aamuilla, jonka jälkeen kl. 10 alkoi juhla-kentällä laulu- ja soittokilpailu. Pallintotuomarit olivat juhla-toimikunnan kuumuksesta tolyt. E. A. Hagfors, profuraatorin apulainen H. Borenius, neiti M. Wärnhjelm ja maist. E. Forsström sekä kilpailevien laulu- ja soitto-kuntien johtajien pyhynnöstä seminaarin johtaja neiti M. Bergman, lehtori L. Kiljander, maisterit E. Lampén ja K. Höckert ja taiteilija D. Merikanto.

Seuraavat palkinnot jaettiin tämän kilpailun johdosta iltapäivällä kansanjuhlassa:

- Sekäänäiselle laulukunnalle toisessa sarjassa (ainoa kilpailija)
- 1 palk. Jyväskylästä työväenyhdistyksen laulukunta, kunniakirja ja kantele.
  - Miesäänäisistä laulukunnista ei mitään ottanut kilpailua osaa.
  - Naisäänäisille laulukunnille ensimmäisessä sarjassa:
    - 1 palk. Wiipurin kansallislauluseuran naislaulukunta, kunniakirja ja nuottia.
    - 2 palk. Jyväskylän naislaulukunnalle kunniakirja ja kantele, jota kuitenkin laulukunnan johtaja ei katsonut hyväksi vastaanottaa.
    - 3 palk. Sortarvalan seminaarin naisoppilasten laulukunta, kunniakirja.
  - Torwisoittokunnille ensimmäisessä sarjassa:
    - 2 palk. Nämjän soitto-kunta.
    - Toisessa sarjassa:
      - 2 palk. Hausjärwen soitto-kunta.

Kilpailun jälestä jatkettiin ja päätettiin kokouksen keskustelut, ja niissä käsiteltäwänä olevat tärkeät asiat tekivät että kokousta täytyi jatkaa yli ohjelman määräystä, joten siitä juhla-päivälliset kärsivät waihinkoa. Sälkinmäiset kuitenkin höytiin nekin; waatiwathan ruumiillisestikin tarpeet tyydyhtensä, alkoot henkiset kiireet kuinakin tärkeät, ja wähän aifaa niiden päätettyä alkoi kl. 6 kansanjuhla.

Yhteeyteen tämän tilaisuuden kansa oli sovitettu suuret arwajaiset kansanopiston hyväksi; woittoja oli noin 900 ja arvoja oli mennyt kaupan enemmänkin kuin oli saatawissa, ja puhdas woitto, joka sittemmin on lahjoitettu seuran kansanopisto-rahastoon, nousi yli 5,300 markkaa. Wuuten kuului illan ohjelmaan soittoa ja laulua, aamulla esiintyneet soitto- ja laulukunnat esiintyivät wuorotellen, Jyväskylän waimisteluseura näytti onnistuneita liitteitä sauwa- ja telinewaimistelussa, palkinnot aamuista kilpailusta julistettiin ja sen lisäksi vielä erään toisenkin palkintokilpailun tulokset. Tampereen laulu- ja soitto-juhlan johtokunta oli lahjoittaneensa juhlasta karttuneet melkoiset tulot Kansanvalistus-seuralle lausunut toiwomuksena, että osa tästä woitosta käytettäisiin kilpailun aikansaamiseksi laulu- ja torwisoittosävellystaitteen alalla. Semmoinen palkintokilpailu oliin ollut kuulutettu, kilpailu-aika oli päättynyt Joulukuun viimeisenä päivänä 1889 ja ehdot niinkuin viime vuosikerassamme julkaisema ohjelma tarkemmin ilmoittaa. Julkaisemme palkintotuomarien lausunnon jälempänä kokonaisuudessaan, mainitsemme tässä wain että ainoastaan kaksi palkintoa annettiin, toinen setäänäisestä laulusta, jonka oli sä-weltänyt lehto L. Kiljander, toinen naisäänäisestä hra Jm. Krohmin säweltämästä. Wolemmat laulut suoritti eräs laulukunta Hannikaisen johdolla heti sen jälkeen kuin palkintotuomarien lausunto oli luettu.

Palkinnot jakoi seuran sihteeri, joka myöskin lausui juhlan päätös-sanat. Tahdomme niistä kertoa pääosan, sentin tälyden että ne siikältänäw muutampia kiitos-lauseita, jotka ansaitsewat paremman kohtelun kuin tulla kerran lausutuiksi ja sitte unohdetuiksi.

„Ennenkuin erotaan“, sanoi hän, „pyhdän vielä lausua muutamat sanat. Ennen kun me täällä Jyväskylässä olemme eronneet näissä tilaisuuksissa, on se ollut toiwossa, että kolmen wuoden päästä tapoamme toisiamme täällä jälleen. Nyt on toisin. Seuran tekemän päätöksen kautta käy atwan epätietoiseksi, missä kolmen wuoden päästä taas yhdytään. Se woi olla Jyväskylässä, se woi olla kausana täältä. Sentähden tänä eron hetkenä muutamit kiitollisuuden sanat Jyväskylän kaupungille ja sen aukkaille taiken sen wieraanwaraajisuuden ja sen ystäwyhyden takia, mikä on Kansanvalistus-seuralle ojitettu sille ajalla, joka nyt umpeen kuluu. Täällä seura on syntynyt, täällä sen kehto on seisonut ja tänne se aina on palannut, kun on ollut joku tärkeämpi askel otettava, täällä on kannatusta saatu, tehokasta apua annettu, milloin sitä tarvittiin. Yhdesän wuotta sitteen täällä eitet-

tiin ensimmäiset juhla laulajaiset, joista sitten laulu- ja soittojuhlat ovat kehtyneet, joidenka merkitys jo tunnetaan ja tunnustetaan yli koko maan. Ainoastaan täällä Jyväskylän seminaarini turvissa tämä alkuaşkel oliin mahdollinen, ja se wahwa ja wancka myötäväikutus, joka täällä joka haarella tuli uuden yrityksen osaksi, teki, että hywin onnistui tuuma, joka oloihin nähden silloin uhkarohkealta näytti. Raikasta siitä, mitä tämä kaupunki on tehnyt, mitä tässä kaupungissa on tehty Kansanwalistus-seuran hyväksi yleensä, sen laulu- ja soittojuhlien hyväksi erittäin ja sen lisäksi nyt vielä sen nimesä toimeenpannawien kansanopistojen hyväksi, tällä eronhetkellä harras ja wilpitön kiitos, seuran toimikunnan puolesta, koko seuran puolesta ja koko maamme puolesta, — uskallan lisätä, niideukin läsnäolewaisien puolesta, jotka eiwät seuraan kuulu. Minä tiedän että te täydestä sydäimestä tähän kiitokseen yhdytte, ja sentähden tajahtakaamme laikuwa eläköön huuto semmoinen, että tämä kaupunki luulee, että me pidämme ja tahdomme pitää kunniasa sen, mitä se on walon ja sivistyksen edistämisessä tämän seuran kautta tehnyt ja että me hymmäämmme olla sille siitä kiitollisia. Eläköön Jyväskylä!”

Kun vielä oli eläköön huudettu laulun ja soiton johtajille h-rouille Hannikaiselle ja Kiljanderille, juhlapuhujille, entisille ja nykyisille toimikunnille ja niiden johtajille (erittäin mainittuna pastori Schö-neman), niin astui vielä kerran esiin seuran sihteeri ja lausui seuraawat sanat:

„Runnioitettawat kansalaiset! Me olemme yhdessä wiettäneet laulujuhlaa. Laulakaamme nyt lopuksi yhdessä kaikki se laulu, jonka sanat ja jonka säweleet ennen kaikkia muita tällaisissa tilaisuuksissa johtuu mieleemme. Laulakaamme yhdessä kaikki, laulajat täällä lauwalla, ja siellä kentällä, Maamme laulun, laulakaamme se sydämen pohjasta, oikein wapaasti, niinkuin sydän käskee, jotta jos täällä olisi joku wieras läsnä. Hän siitä tawasta, jolla Suomen kansa Maamme lauluansa laulaa, huomaisi, että meillä on isänmaa, että me tiedämme sen ja että me hymmäämmme pitää tätä maatamme rakkaana ja kal-liina yli kaikkea muuta maallista, mikä meidän osaksemme woisi tulla!”

## Säwellysilpailun palkintofuomarien lausunnot.

Seka-äänisiä säwellyksiä warten asetettu palkintolautakunta ei luule woiwansa yhdestäkään sille jätetyistä kompositiooneista ehdottaa ensimmäistä palkintoa, koska se ei ole yhdessäkään löytännyt yhdistettyinä niitä ominaisuuksia, joita se — noudattamalla Seuran, kilpailua warten wäpöistettyjä, ehtoja — pitää welwollisuutenaan waatia jemmaisesta oiwallsuuden tunnustamisesta, nimitäin omantakeista luomakkyhä, teknillisistä taitoa työn suorittamisessa ja sopiuwaisuutta Seuran aiottuun tarkoitukseen.

Sitä wastoin luulee lautakunta woiwansa ehdottaa toisen palkinnon nimimerkille „Sampo Sawolainen“ hänen antamastaan koorilaulusta „Mta Venetjiasa“, joka ansaitsee huomiota lämpöisestä hengestään ja sulosoimustaan, ja on sitä paitsi helppo esittää.

Sen ohessa tulee lautakunnau kiittämällä mainita sitä kontrapunttillista taitoa, soimullista äänten kuljetusta ja arwokasta hengellistä säwellyslaatua, joka ilmoittaisse nimimerkin „Hei illalla“ antamassa Davidin psalmisssa. Mutta kun kompositiooni pitanteensa katsoe ei tarjoo riittäwästi waihtelua eri äänten keskenänsä liittämisenä toisiin, jonka wooksi se tuntuu wäsyttävältä; fun sen ohessa sen esittämisessä kohtaawat waitendet ovat siksi suuret, että niistä waitapa sangen hywinin koulutettu koori, ainoastaan säestyşseu turwisia suorituiksi, ja koska tämä teos siis ei ole sopiwa Seuran määräämään tarkoitukseen, niin ei ole lautakunta pitänyt sitä palkittavana.

Käytettäväksi hywin sopiwana pyyttää lautakunta wihdoin saada wiitata soitinwaan ja kansantajuisen nimimerkin Sjz'in antamaan lauluun „Pääskylle“.

Helsingissä Kesäkuussa 1890.

Richard Faltin.    Henr. Borenius.    M. Wegehus.

Palauttaen täten tarkastusta warten meille lähetetyt kilpajäsäwellyşet micseköörin alalta saamme kunnian Kansanwalistus-seuran toimikunnalle ilmoittaa, että meidän tarkastettawistamme säwellyşistä ainoastaan yksi, nimimerkillä „Hei illalla minä laulan wain, ettii lempehdelläni“ wärnätetty sepitys „Sijjaa“ mielestämme on sekii muotonja ettii sisällönsä puolesta niin etewä, että se woisi



ansaita palkintoa. Mutta koska se, tarjoten äänten juoksuja ja asemosia jommoisiatkin vaikeuksia laulajaille, ei sovellu laulettavaksi suuremmisissa ulkoisissa juhlissa ja siis siinä kohden ei tähtä kilpailun ohjelmassa määrättyjä ehtoja, niin emme ole katsoneet voivamme ehdottaa sitä palkintoa saavaksi.

Muut miesääniset kilpasävellykset ovat ylipäänsä keskiarokkaita suuntaa alhaisimmat.

Helsingissä, 22 p:nä Toukokuuta 1890.

G. M. Gripenberg. Robert Kajanus. R. Laetjen.

Maisäänisiä sävellyksiä varten asetetun palkintolautakunnan jäsenet eivät ole olleet tilaisuudessa kaikki yhdessä uemvotella, jonka tähden myöskään ei ole syntynyt heiltä yhteinen lausunto. Kahdella äänellä yhtä vastaan on kuitenkin jäänyt enemmistön päätöskappi, että ensimmäistä palkintoa ei anneta, mutta sen sijaan myönnetään toinen palkinto 200 markkaa nimimerkille „Hei illalla“ laulusta „Koiwu etelässä“, joka huolimatta erästä keskiarokhalla löytyvästä sameasta ja etenkin aiheuttomasta osasta muutoin on heikellä uhuva, laulukelpoinen ja opinnoita ohoittava kappale. Jos sitä paikkaa ei olisi ollut, olisivat kaikki palkintotuomarit olleet valmiit myöntämään siitä ensimmäisen palkinnon.

Palkintotuomarit ovat:

L. M. Uhté, R. Jaltin ja P. J. Hannikainen.

Torvisoittojävellyksiä varten asetettu palkintolautakunta on saanut arvostellaksensa yhden kompositioonin nimimerkillä „u—e—s“ ja kolme nimimerkillä J. H. S.

Näiden seassa on ensin mainittu herättänyt allekirjoittaneissa erityistä huomiota sen launni omataiteisen ja musikaalisen työn kautta, jolla se on suoritettu, kokouaisnutenakin arvosteltuna on se tyhdyttävä ja sisäältä se todellisten kotimaisen melodiojen muodostelman — eikä vain sovitelmaa. Kuitenkin on se koetussoitannossa huomattu soittokoneille epäkäytännöllisesti sovitetuksi ja niin vaikeaksi soittaa, että se tottuneemmillekin puhaltajille on epäkiitollinen, vähemmän harjaantuneille taas mahdoton esittää. Muut kompositioonit tosin eivät anna aihetta mielistykseen viimeksi mainituksa suhteessa, mutta ne eivät ole — semverran kuin me voimme käsittää — muodostelmia, vaan ainoastaan sovitelmia, eikä jommoisinaakaan täysin tyhdyttäviä, koska soittujen valittaminen ei herätä erityistä mieltymystä, jota paitsi se paikkapaikoin ei ole aivan oikea.

Lautakunta ei siis voi ehdottaa mitään palkintoa annettavaksi.

M. Leander. M. Wegelius. R. Jaltin. E. Schnevoigt.  
G. M. Wasenius.

## Pöytäkirja

tehty Kansanvalistus-seuran juhlapöytäkirjassa 14 ja 16 p.  
Kesäkuuta 1890.

(Pöytäkirja tyhjennetty).

Lauantaina 14 p. Kesäkuuta.

§ 1.

Kokouksen avasi tohtori M. M. Granfelt muun muassa lausuen että koska Kansanvalistus-seuran toimikunnan muista jäsenistä walitettavasti ei kukaan ole ollut tilaisuudessa tähän seuran juhlapöytäkirjaan saapua, niin mielellään kun heistä moni olisikin asioitaan niin sovitannut, jotta yhdessä seuran muiden jäsenten kanssa pääsisi tilaisuuteen neuvottelemaan asioista, joita osaksi jo ennen seuran luottamusmiehenä on valmistellut, on toimikunta uskonut hänen tehtäväkseen sen nimesä avata tämä kokous, jossa joutuvat tarkastuksen alaiseksi, miten toimikunta, seuran waltuuttamana, nyt päättyvän waltusjakson kuluessa seuran asioita on hoitanut, jossa suunnataan miten työ on jatkettava ja asetetaan uudet luottamusmiehet, joiden käsiin täten valmistettujen perusteiden mukaan tämä jätö uskotaan.

Suotuaansa sen jälkeen pikaisen katsahduksen seuran eri työaloihin ja erittäin mainiten ehdotusta, että seura ottaisi alkavan kansanopistolaitoksen erityiseen huomioon, hän jatkoi:

Kansanvalistus-seuran työ on menestynyt sentähden että kansa tätä työtä on kannattanut. En uskalla toivoakaan, että kaikki olisivat niin erittäin tyytyväisiä joka asiaan, mikä on tehty, eikä tapaan miten se on tehty. Juhnimillinen heikkous on tyllä tämänkin seuran toimisja tullut ilmi, enemmän kuin suotawa olisi ollut. Mutta siitä syystä että seura on nauttinut ja suuresja määräsja nauttinut kansan kannatusta, on sille edistys ollut mahdollinen ja olemme päässeet sille kannalle, jolla nyt ollaan. Onko toiwomista että seura edelleen saa tätä etua nauttia?

Yksimielisyys kartuttaa, erimielisyys hajoittaa. Että kaikki olisimme ihan yksimielisiä, toinen aina suostuisi toisen tuumaan, sitä en soiji, jos olisikin mahdollista tällaista tilaa saavuttaa. Sellainen yksimielisyys on kuollettawa. Mutta vaikka eri wirtauksia löytyykin seurasjamme, olemme kuitenkin tähän asti ymmärtäneet sopia pää-

afiasta, jättäen sivuseikat suoritumaan olojen mukaan. Jos vastakin niin teemme, jos yhä edelleen emme uneksi aivan suuria muutoksia yhtäaika, rakennamme hiljalleen eteenpäin samalle perustukselle, mikä puoleentoista vuosikymmentä sitten seurallemme lausettiin, ja uskotaan seurain johto näiden juhlatokousten välitavoina semmoisiin käsiin, jotka tahtovat ja kykenevät ohjelmaamme toteuttaa, silloin on tehty, mitä ylipäätien tehdä voi, ja tieto siitä mitä seura kokonaisuena tahtoo ja toivoo toimikunnaltansa, on oleva sille ohjeenaan, huolimatta siitä, kannattaako jokainen sen yksityinen jäsen tätä seurain ohjelmaa kaikin puolen. Niin kauan kun itse seurassa on olemassa yleinen mielipide, joka tunnustetaan sen mielipiteeksi, niin kauan täytyy kaikki, mitä seurain nimesä tehdä, tapahtua sen mielipiteen hengessä. Juhlatokouksissa tämä mielipide käy selväksi, sen tähden ne ovat niin äärettömän tärkeät seuraimme elämälle, sentähden juuri niistä koko seurain toimi ja tulevaisuus riippuu.

Puheenjohdajaksi valittiin kokous sitte tohtori Granfelt'in.

Tämän jälkeen jaettiin seurain jäsenille painettu „Rertomus Kansanvalistus-seurain vaikuttuksesta juhlatokouksesta 1887 juhlatokoukseen 1890.“

Kokouksen pöytäkirjuriiksi valittiin puheenjohtajan esityksestä maisteri Filip Wärén.

## § 2.

Keskustelun alaiseksi otettiin viime vuosikokouksessa ehdotettu sääntöjen 4 §:n muutosehdotus, jonka kautta pykälään tulisi seuraava lause: Tähän toimikuntaan valitaan seurain juhlatokouksessa, joka on pidettävä joka kolmas vuosi juhlatokouksen määräämässä paikassa j. n. e.

Sanamuoron sai ensin lehtori Högman, joka asettui ehdotusta vastustavalle kannalle, vaikka olivin muuten sitä mieltä, että on joksenkin turhaa ruveta tästä asiasta pitemmältä puhumaan, koska siitä jo edellisissä kokouksissa on pitkä keskusteluita pidetty ja sentähden jokaisella jo lienee asiasta varma mielipide. On tehtävä erotus, lausui puhuja, seurain toimeenpanemien laulu- ja soittojuhlien ja varsinaisten juhlatokousten välillä. Edellisiä voidaan pitää missä tahansa maata, mutta juhlatokoukset ovat pidettävät yhdessä paikassa, koska, kuten sihteerikin avauspuheessaan jo huomautti, siitä koko seurain toimi ja menestys riippuu. Seurain toimi voi joutua enemmän tai vähemmän satunnaisuuden varaan, jos kokous muuttaa paikasta paikkaan, on kerran siellä, toisen kerran täällä.

Minusta on sopimatonta että seura, jolla on vakava toimiala, on maata kierteleväinen. Sitä paitsi on tällainen kierteleminen käytännöllisessäkin suhteessa epämuokava. Kun juhlatokous on määrättävä edellisessä kokouksessa, on myös tarpeellista määrätä ei ainoastaan aika vaan myös paikka, ja kolmen vuoden kuluessa voi tulla monta seikkaa väliin, jotka tekevät, että se aika, joka määrättiin, kenties on sopimaton, mutta kuitenkin sitä ei voi muuttaa, kun se kerran on määrätty. Sitä vastoin lienee jokaisen helposti käsittävä, ettei koskaan voi olla sopimatonta pitää tällaista kokousta yhteydessä kansakouluseminaarin tulkintojen kanssa. Minusta on aivan luonnollinen yhteys tämän juhlatokouksen ja maamme ensimmäisen seminaarin vuositulkintojen välillä, ja se olivin syy minikätähden seurain perustajat tahtivat ajasta ja paikasta tällä tapaa päättää. Minusta ei heidän hymää ajatustaan pitäisi kumota ja loukata. Sitä paitsi on muistettava, että viime kokouksessa läsnä olevat perustajat vielä pyyhivät entisessä ajatuksessaan. Vääräksillisesti toivottane muutosta sentähden, että näitä laulu- ja soittojuhlia tahtotaan saada muuhinkin paikkoihin. Mutta minä pyydän jokaista seurain jäsentä ottamaan tarkasti huomionsa, että laulu- ja soittojuhlit eivät ole yhteydessä juhlatokousten kanssa. Niistä voi seura aivan vapaasti päättää huolimatta siitä, missä juhlatokous pidetään. Ehdotukseni olisi siis, että sääntöjen 4 § jää muuttamatta ja että laulujuhlisista päätetään erikseen.

Opettaja Liimatainen: Kun tehtiin päätös juhlatokousten pitämisestä Jyväskylässä, silloin oli myös vallalla ajatus että kansakoulukokouksia pidettäisiin täällä joka kolmas vuosi. Sittemmin on Kansanvalistus-seura lewittänyt aatostansa laajalle yli koko maan ja on toivottavasti lewittävä vielä enemmän. Minusta ei ole oikein, että juhlatokouksia nyt enään pidetään ainoastaan Jyväskylässä. Nämä juhlatokoukset vaikuttavat harvasta kansanvalistukseen ja sentähden ei ole oikein, että yhdellä paikkakunnalla on yksioikeus niihin ja niiden tuottamaan hyötyn. Meillä on maassamme jo monessa paikassa juuria kaupunteja ja tehdaspaikkoja. Niissä olisi kansanvalistuksen aatosta lewittettävä, ja luulen että se aate woittaa, jos juhlatokouksia pidetään muuallakin kuin Jyväskylässä. Vieläpä kulkuneuvojenkin puolesta olisi monessa muussa paikassa sopivampi kuin täällä.

Maisteri M. Cantell: Seurauksena siitä, että juhlatokouksia on pidetty ainoastaan Jyväskylässä, on ollut, että monessa paikassa on ruvettu juhlatokousten väliaikoinakin panemaan toimeen laulu- ja soittojuhlia. Mutta sen kautta nämä juhlit tulevat jokapäiväisiksi ja on luultavata, että ne kokonaan kaotavat merkityksensä. Minusta olisi suotavaa, että laulu- ja soittojuhlia pidettäisiin ainoastaan joka kolmas vuosi yhteydessä juhlatokouksen kanssa, jota silloin luonnollisesti siirrettäisiin aina sopivaan paikkaan.

Opettaja Rahikainen: Kun Kansanvalistus-seura tahtoo palwella koto maata, niin olisi minusta, niin kesti-suomalainen kuin olenkin, kokuksuullista, että sen kokouspaikkoja vaihdetaan. Muuten tulee Jyväskylästä ulompaa asuville raskaasti matkustaa joka kolmas vuosi Jyväskylään. Hauskaahan olisi että meidänkin maassa löytyisi yksi ainoa paikka, niinkuin muinoin Kreikassa, johon kansalaiset kokoontuisivat juhlimaan, mutta tenties lienee siunatumpi että juhlatokousta vaihdellaan.

Opettaja Koskinen yhtyi täydellisesti hra Högmanin lausuntoon. Laulu- ja soittojuhlien ei silitä tarvitse tulla jokapäiväisiksi, jos niitä pidetäänkin joka vuosi, kunhan ne waan pidetään eri paikoissa eri vuosina. Ei sinne kuitenkaan kaiffi soitto- ja laulukermit woi saapua.

Opettaja Korjonen: Waikka onkin myönnettävä että Jyväskylä on se sydan, josta ehti kaikki meidän kansallinen edistymisemme on alkanut, niin täytyy toiselta puolen myöskin myöntää oikeutetuksi se waatimus, että kuoretin ovat pehmitettävät, tasoitettamat ja yhdistettävät yhteisen asian eduksi. Sen vuoski olisi erittäin toiwottawaa, että muutos ehdotus hyväksyttäisiin.

Opettaja Hirvonen iloitti suuresti siitä, että tämä kysymys oli nostettu ja oli sitä mieltä, että Kansanvalistus-seuran olisi warsinkin Lounais-Suomeen ulotettava juhlatokouksiaan ja wakituksesta. Warsinkin on Lounais-Suomen kieli paljon turmelunut ja kaipaa parannusta. Siihenkin nähden oli puhujan mielestä tarpeellista että Kansanvalistus-seuran juhlatokouksia joskus pidettäisiin Lounais-Suomesafin, koska ne woiwivat terweellisesti wakituttaa myös kielenkin puhdistamisefi.

Lehtori Päiwärinta: Minulla ei ole onni olla Jyväskylä-läinen, mutta minulla on onni tässä asiassa olla aivan yfimieliäinen niiden kansa, jotka ovat waatineet että juhlatokoukset tänne pystytettäisiin. Mitä ensin siihen tulee että laulujuhlien uudistaminen joka vuosi häwitittäfi innon, niin se asia ei ollenkaan tähän kuulu. Laulujuhlat ovat ainoastaan satunnaisesti yhdistetyt seuran juhlatokouksin ja aivan wäärin olisi ruweta käyttämään niitä siteinä seuran warsinaifelle wakitutukselle. Hra puheenjohtaja huomautti, kun hän awafi kokouksen, kuinka nämä kokoukset ovat sekä wälkappaleina siihen, että se henki, joka alusta alkaen on hallinnut seurassa, tulee pysymään, että myöskin tämän hengen ilmoittajina. Jos siinä on perää, niinkuin epäilemättä sitinä on olewa perää, että näisä kokouksissa on ainakin jotakin wakitutusta siihen — silloin on wälttämätöntä että näiden kokousten pitämifessä myös on jotakin johdonmukaisuutta. Se johdonmukaisuus wälttämättömästi poistetaan, jos kokoukset muutetaan muuante. Täällä Jyväskylässä on olemassa suuremmassa määräsä niitä henkilöitä, jotka olivat läsnä ja osallifina seuran perustamisefassa, ja ne ovat seuranneet seuran waiheita wuodesta wuo-

teen, kokouksesta kokoukseen tarkkuudella, halulla ja innolla. On aivan warma, että semmoista harrasta ja todellista osanottoa, mitä täällä Jyväskylässä on seuralle tullut osaksi, ei muualla woi syntyä juuri siitä syystä, että kokoukset pidettäisiin satunnaisesti paikassa ja toisessa. Aivan warma on myöskin, ettei muualla ole sitä tietoa seuran tarwittufesta, seuran entifhybestä, kuin täällä. Jos muutos tulee tapahtumaan, niin on aivan wälttämätöntä, että toinen paikka määrätään pysyväifeksi juuri sentähden, että näisä kokouksissa on se pysyväifyyden tarwitus kuin puheenjohtaja huomautti. Ei ole säännöllistä, ei ole järjellistä eikä luonnollista, että semmoiset kokoukset, jotka määrääwät seuran tulewaisuuden ja wakitutuksen moneksi kymmeneksi wuodeksi, heitetään sinne ja tänne ja woidaan heittää kenen haltuun tahansa.

Mitä taas niihin wäitteisiin tulee, että intoa seuran wakitutukseen sen kautta heräifi että juhlatokouksia siirrettäisiin paikasta toiseen, niin ovat ne minun mielestäni hywin vähän wakituttawia. On luonnontonta ajatella, että, jos tällaisia kokouksia pidettäisiin esim. Turussa tai Tampereella, tai missä tahansa muualla, sen kautta syntyisi minäkänlaista oikeata intoa. Meidän aitanamme liikkuu niin äärettömän paljon kuohu-intoa, joka nousee yhtenä päivänä ja häwitää toisena. Semmoista intoa woidaan kyllä herättää, mutta työnintoa, wafawan työn intoa, joka syntyfi aivan toisella tawalla kuin juhlatokousten pitämifellä, sitä se ei woi herättää. Minä aivan jyrkästi wastustan muuttamisista, ja kun on huomattu, ettei suinkaan kukaan seuran perustajoiesta tahdo kokouksen muuttamisista, niin minä luulen woiwani wakituttaa, että kyllä niitä on olemassa, jotka tahtoifivat sydamensa pohjasta tehtyä muutos ehdotusta wastustaa.

Lehtori Länkelä: Minä pyydän wain aivan lyhyesti yhdistyä lehtoriin Högmanin ja Päiwärinnan ehdotukseen. Se ovat, semminkin lehtori Päiwärinta, jo ehtineet sanoa, mitä itse asiassa on todellisesti wakituttawaisista. Minä en tahdo puhua kulkuneuwoista, sillä toiwon mukaan meillä kolmen wuoden perästä on paremmat kulkuneuwo kuin nykyään. Minä tahdon ainoastaan lyhyesti huomauttaa, mitä jo hra Päiwärintafin soifitti, että sellaisen henkifsen wakitutuksen kuin Kansanvalistus-seurallakin on, tulee olla pysyväinen. Häilywäifys ylmalkaana on kaikkein pahinta mitä kansallifessa elämäsä on. Meillä on todellisesti aiottu kristillinen kansan siwistys ylläpidettäväksi ja lewitettäväksi meidän fanjaamme. Siihen on tarwis tiedon kartuttamisista, ja sille pohjalle on koto Kansanvalistus-seura laskettu. Ne miehet, jotka tähän saakka ovat olleet sen toimisissa osallifina, ovat täydestä wakitutuksesta aina ja yhtä mittaa tehneet sen suunnan mukaan työtä, ja minä luulen siitä olleekin siunausta, että on saatu kaikessa rauhasa tällaisissa pienisä oloissa yhdistyä siihen yhteiseen tärkeään asiaan. Ei ole ollut häiritsemäsä noita kaiken maailman häilywäiä ajatukfia sinne tai tänne. Me olemme koettaneet täällä

waan yksimielisyydessä katsoa mitä on kansan menestymiselle kaikkein parasta. Ja pyyhkäämme yhdessä. Toimien vakava yksimielisyys siis on se syy, jonka tähden me Jyväskyläläiset ajattelemme Kansanvalistus-seuran juhlatoukkuja pyyhkäisiksi tällä paikkakunnalla.

Bromesfori Leinberg ja lehtori Helligren kaikin puolin yhtyjivät lehtori Väivärin lausuntoon.

Opettaja Leskinen esitti, että juhlatoukujen paikka jätettäisiin Kansanvalistus-seuran toimikunnan määrättäväksi ja että juhlatoukukset, jos mahdollista, pidettäisiin yhteydessä yleisten kansatoukoulupettaja-koukusten kanssa.

Maisteri Th. Schwindt: Kyllä minunkin mielestäni on johdonmukaisuus tärkeä kaikissa asioissa. Mitä tärkeämpi joku asia on, sitä tärkeämpää on, että sitä kehitetään johdonmukaisesti, mutta yhtä tärkeätä on, että sitä kehitetään. Edistyminen on epäilemättä välttämätön, muuten homehtuu kaikki. Tällä en taljo sanoa, ettei olisi edistytty ja ettei edistyttäisi täälläkin Jyväskylässä, niinkuin edelliset koukukset kyllä ovat osoittaneet, vaan minä luulen ettei tässä koukussa eikä tässä työssä ole mitään jyväsytäläinen henki tarpeellisen. Ja eiköhän semmoinen henki kuin täälläkin ole olemassa koko meidän maassamme? Siirrettäköön näitä koukkuja mihin tahansa, kaikkialla on niitä, joita näitä koukkuja harrastavat, kaikkialla ne elähtävästi vaihtavat. Minun mielestäni on turhaa peljätä että koukusten siirtämisen kautta seuran aate ja henki tulisi horjuvaksi. Me tarviisemme tässä työssä, niinkuin kaikessa muussa työssä, edistymistä. Edistymistä matkaan saattaa luonnollisesti kaikki hyvät aatteet, jotka pyrkivät totutumaan, ja niitä on epäilemättä josta paikassa. Toisessa paikkakunnassa kannatetaan yhtä aatetta suuremmissa määrässä kuin toisessa, ja minun mielestäni olisi tälle yleis-ihänmaallille ahtale hyödyksi, jos laataisiin tätäkin asiaa edistämään kaikki ne hyvät aate-wirrat, joita kannatetaan eri woinilla eri paikoissa maata. Minä luulen että nämä koukukset tulevat kangistumaan jos ne pyhätään yhdessä ainoassa paikassa. Siirtämisestä ei myöskään woi olla mitään waraa, kun aina edellinen koukus määrää missä seuraava koukus pidetään, sillä eihän tietysti määrätä koukusta semmoiseen paikkaan, jonka henkeä peljätään. Minun mielestäni ei tässä tarwite olla mitään pelkoa.

Opettaja Tarkkanen yhtyi kokonaan edelliseen puhujaan.

Maanwielijä Ronko la yhtyi hra Liimataiseen.

Keskustelun tähän päätyttyä äänestettiin puheenjohtajan esityksestä ensin siitä, onko puheena olewaan ääntöjen pykälään muutosta tehtäwä taikka ei. Äänestys tapahtui suljetuilla lipuilla ja oli sen tuloksena, että 101 annettua ääntä muutosta puolusti, 96 oli sitä vastaan.

Popullisessa äänestyksessä alkuperäisen äänestyksen ja hra Leskinen ehdotuksen välillä pääsi wiimemainittu niinkään voitolle. Koukusten päätösjeksi siis tuli, että ääntöjen 45 pykälään olisi otettava

seuraava lause: — juhlatoukussa, joka on pidettävä joka kolmas wuosi seuran johtokunnan määräämässä paikassa, jos mahdollista siellä, missä yleinen kansatoukoulupettajien koukus pidetään —.

## Maanantaina 16 p. Kesäkuuta

klo 8 aamulla.

### 1 §.

Keskusteltawaksi otettiin kysymys: Miten tulee järjestää seuran toimesta ja sen nimesä wast'edes wietettävät yleiset laulu- ja soittojuhlat?

Opettaja Liimatainen, joka ensin sai sananwuoron, oli siitä mieltä, että laulu- ja soittojuhlat ovat olleet warin onnistuneita sellaisina kuin niitä tähän asti on pidetty, ja ehdotti siitä syystä, että wast'edeskin mentäisiin samaan suuntaan ryhtymättä mihinkään uusiin toimiin. Sen toiwomuksen tahtoi puhuja kuitenkin lisätä, että laulu- ja soittojuhlissa johtokunta tekisi sellaisen ehdon juhlapäiwällisten pitäjälle, ettei niissä minikäänlaisia päihdyttäviä wuomia saisi olla tarjona. Kansanwalistus-seura on osoittanut harrastawansa raittiutta, joka yleensä jo on suuri kansanwalistuksen aate, ja tekemällä mainitun ehdon se astuiksi vielä pitemmän askeleen tuohon suuntaan.

Rowasti Heikel: Minusta tuntuu, että näissä laulujuhlissa liian paljon sofketaan hengelliset ja maalliset asiat yhteen ja se on loukkaawaista. Kun juhlaalajaiset aloitetaan ja lopetetaan kiitos-wirren waisuilla ja siinä välissä lauletaan „Heikin naimapuhat“, niin se ei mielestäni tunnu oikein sopimalta. Oksii mielestäni tarpeellista erottaa enemmän toisistaan hengelliset ja maalliset. Tähän tulee vielä että nostaan seisoamaan paljastetuin päin, kun „Maamme laulu“ lauletaan, mutta sitte istutaan hatu päässä ylistyswirsien aikana korkeimmalle Jumalalle. Se tuntuu hywin sopimattomalta. Kirkkonfertissa lauletaan neilyst Marian kunniaksi; — ei sekään ole sopiwa luterilaisessa kirkossa. Ei kansa tosin ymmärrä mitä siinä lauletaan, mutta woiji ne olla erotettuina. Ei meidän tarwite rufoiMa: „ora pro nobis peccatoribus“. Woi tulla aika, että meidän vielä tarwitssee kuuia kunnartaa, jos katolilaisuutta tahdotaan maahan tuoda. Torwisoitto oksii kyllä hywin sopiwa foraalilaululle, niinkuin täällä puistossa on käytetty. Miksei sopisi torwisoitto myöskin kirkossa? Kirkkouurut olisjwat wilsjettävät ainoastaan totisiin lauluihin ja soittoihin eikä joutawiin lallattuksiin.

Pastori E. Bergroth: Erotus woi olla melkoinen. Minuun teki juhla lauantaina juuri sentähden mahtawan vaikutuksen: Minä ajattelin, että, niin kauan kun Suomen kansa aloittaa tällaisen juhlan kiittäwällä korkeinta Jumalaa ja lopettaa kiittäwällä Jumalaa, niin

kaan ei kansalliset juhlat ole Jumalata vastaan sotivia, jos kohta ovatkin iloisia. Minun mielestäni ei kristinusko ja maailma ole niin erotettuina toisistaan, ettei maailma ole kristinuskon kautta pyhitettävä. Minun luullakseni meidän ei tarvitse niitä niin erottaa. Kenties joku loukkaantuu, mutta minä en usko, että siitä tarvitsee loukkaantua. Minuun se ainakin teki ihan päinvastaisen vaikutuksen. (Hyvä, hyvä!)

Maisteri Spolander: Täällä sanottiin myöskin, että olisi loukkaavaa esittää katolilaisia kappaleita kirkkokonferteisissä. Mutta ensiksikin sävelteokset ovat yleisiä, niin että ne eivät ole mihinkään erityiseen uskolahkoon sidotut. Toiseksi sanat ovat suurimmalle osalle kuulijoita ihan kuulumattomia. Missä taas sanoille tuli enemmän merkitystä, siinä ne olivat täysin luterilaisia, ja siis ei minun mielestäni ole ollenkaan kirkon pyhyydelle haitaksi, jos myöskin katolilaisia sävelteoksia kirkkokonferteisissä esitetään.

Rovasti Heikel: Minä tahdon panna jyrkän vastalauseen hra Spolanderin mielipidettä vastaan, että olisi sopivata esittää katolilaisia lauluja evanfelisiluterilaisessa kirkossa. Ruten jo olen sanonut: se on loukannut minin tuntoani, ja ei tarvitsisi ilman pafotaa katolilaisuutta meidän kirkkoon vetäät. Ruka sen tietää mitä tulevaisuus tuo mukanaan.

Maisteri Spolander: Kun tässä on kysymys laulujuhlan ohjelmasta, niin minä tahdon huomauttaa, että oikeastaan kirkkokonferti ei kuulukaan laulujuhlan ohjelmaan, vaan on oikeastaan laulujuhlan ulkopuolella, yhstijisten toimeen panema kokonaan. Toiseksi tahdon hra Heikelin vastalauseen johdosta huomauttaa, etten minäkään tahdo katolilaisia lauluja vaan katolilaisia sävelteoksia, jotka ovat yleisiä ja joissa sanat eivät olekaan pääasiana.

Puheenjohtaja huomautti samoin kuin edellinentkin puhuja, että puheena oleva kirkkokonferti ei ollenkaan kuulunut warinaajien juhsloohjelmaan. Hän ei ollut kuitenkaan tahtonut tehdä keskustelua vastaan muistutusta, koska yhstijisesti oli ollut puhetta juhsloohjelman laajentamisesta vast'edes niin, että samanlaisia sävelteoksia mitä kirkkokonferteisissä esitetään, voitaisiin ottaa myöskin yleiseen ohjelmaan, jontatähden oli arvellut, että niistä mielipiteistä, mitä tämän johdosta laujutaan, voijii olla jotakin hyöttyä.

Rauppakoulun johtaja Profeldtin mielestä nämä juhlat ovat, niintuin niiden nimikin sanoo, laulu- ja soittojuhlia, jontatähden hän ei luullut kenenkään pitävän loukkaavana, jos täällä lauletaankin sitä tai tätä. Pyyssi sentähden, että muuta päätöstä tekemättä jätettävään edelleenkin toimikunnan tehtäväksi määrätä laulu- ja soitto-kappaleet, niinkuin on tähänkin asti tehty.

Dpeltaja Tarkkanen arveli että kirkkosamme on äärettömän paljon katolilaisia, joka olisi pois karjittava, jos todella tahdotaan puhdistustyöhön ryhtyä. Jos se katsotaan loukkaavaksi, josta rovasti

Heikel on puhunut, silloin on paljon muutakin olemassa, joka olisi kirkostamme poistettava.

Rokous ei romasti Heikelin ehdotuksesta mihinkään päätöksen tekeen ryhtynyt.

Tämän jälkeen sai vielä sananvuoron kauppakoulun johtaja Profeldt, joka pyysi saada tehdä pienen lisäyksen seuran juhlaokousten ohjelmaan. „Seuran juhlaokoukset ovat“, lausui puhuja, „yleensä aiotut soitto-taiteen ja soitannollisen aistin ja maun kehittämistä warten. Minusta ei olisi kuitenkaan ollenkaan liikaa, jos Kansanvalistus-seura ottaisi myöskin toisen osan taiteesta kehittäkseen, koettamalla mahdollisuuden mukaan saada näiden juhlien aikana niissä kaupungeissa, joissa juhlia pidetään, jonkunlaisia taidenäyttelyjä toimeen, joissa asetettaisiin teoksia, niin hywin maalaus- kuin veistotaiteen alalta, nähtäville, että myöskin muu osa kansasta eikä ainoastaan se, joka on tilaisuudessa pääkaupungissa käymään, hyöttyisi niistä taidenäyttelyistä, joita meillä pääkaupungissa on olemassa. Täten kehitettäisiin ainakin jossakin määrin kansan taideaistia, sillä tunnettu on, että kuta enemmän joku ihminen on tilaisuudessa näkemään taide-teoksia, sitä enemmän kehittyy hänen aistinsa myöskin jokapäiväisten kalujen ja tawaroiden valmistamisessa niin että niissä jonkunlainen matu ja aisti tulee näkywiin ja kauneus-aitia kansa wälttämättömästi tarvitsee kaikessa tuotannossaan, valmistaesään kauppatawaraa y. m.

Lehtori Väimärinta: Min warsin suotavaa kuin olisikir että maan taide-teokset tulisivat suuremmallekin yleisölle kuin ainoastaan pääkaupungin yleisölle tunnetuiksi, tähtyy minun kuitenkin sanoa, että tämä ehdotus minun mielestäni on niin epäkäytännöllinen kuin olla voi. Kansanvalistus-seuran toimikunnalla on kyllä huolta ja tointa no näiden laulujuhlien toimeen paremisesta. Tunnettu asia on kuinka paljon juuri tällaiset näyttelyt maatvat sekä työtä että myös waroja.

Maisteri Schwindt puolestansa kannatti ehdotusta. Eihän se juuri mainittavassa määrässä lisää Kansanvalistus-seuran johtokunnan tehtävää. Sittii paitsi ei seuran johtokunta olekaan pitänyt päähuolta laulu- ja soittojuhlista, vaan on sitä warten asetettu aivan erityinen toimikunta. On kyllä totta että tulisi sangen kalliiksi, jos ruvettaisiin kaikkia taide-teoksia maastamme kokoomaan yhteen paikkaan, mutta se ei liene tarkoituksaan. Woihan koota warojen mukaan. Onhan taide-teoksia jo useihin paikkoihin vuosien kulussa kokoontunut melkoinen määrä. Jos kootaan yhstijisten kodeista parhaimmat taide-teokset ja lisäiksi tuodaan muutamia juurempia teoksia myöskin pääkaupungista, niin ehkä se aluksi jo riittääkin.

Hra Profeldt mainitsi, että Ruopiossa toimeen pantavaa laulujuhlaa warten jo on aiteesja tällainen taidenäyttely. Koetetaan Hei-

tingistä saada museosta taide-esineitä, ja on siihen jo johonkin määrin lupaakin saatu. Kansanvalistus-seuran toimikunnalle siitä ei tullisi paljon lisättyötä. Toimikunnan pitäisi vain auttaa erityistä juhlatoimikuntaa Helsingistä saamaan esineitä.

Opettaja Wartiainen kannatti ehdotusta.

Kun keskustelu oli loppunut, esitti puheenjohtaja kokouksen vastattavaksi seuraavan kysymyksen: Katsooko Seura suotavaksi että yhteydessä laulu- ja soittojuhlien kanssa mahdollisuuden mukaan pannaan toimeen taidenäyttelyitä?

Tähän vastattiin melkein yksimielisesti myöntämällä.

## 2 §.

Puheenjohtaja pyysi kokouksen selitystä eräsen hämäräksi jääneen kohtaan siinä päätöksessä, josta Seura lauantain kokouksessa oli tehnyt juhla kokousten paikasta. Silloin päätettiin että Kansanvalistus-seuran juhla kokoukset, jos mahdollista, pidetään yhteydessä yleisten kansakoulunopettaja-kokousten kanssa. Kun kansakoulunopettajakokouksen pitämistä päätetään 5 tai 6 kuukautta ennen juhla kokousta ja laulujuhlien pitämistä jo pari vuotta ennen juhla kokousta niin on siis mahdollista, että samana vuonna pidetään yleinen laulu- ja soittojuhla yhdessä paikassa maata, kansakoulunopettaja-kokous toisessa paikassa. Katsooko nyt kokous, kysyi puheenjohtaja, että silloin toimikunta saa asettaa juhla kokouksen yhteyteen laulujuhlan kanssa vai ovatko juhla kokous ja laulu- ja soittojuhla silloin erotettavat?

Kokous päätti yksimielisesti, että laulujuhlat ja juhla kokoukset ovat aina pidettävät yhdessä.

## 3 §.

Edettiin tarkastettavaksi Suomen kansanopistolaitoksen ohjelmaehdotus. Kokoukselle oli annettu painettuna viime juhla kokouksen päätöksen johdosta asetetun Kansanopistolaitoksen kirjjoitus Seuran toimikunnalle, jossa löytyi tämän valtiokunnan tekemä ohjelmaehdotus ynnä seuran toimikunnan tekemä muutosehdotus. Hra Tarckasen ehdotuksesta päätettiin tarkastamiseen ryhtyä suoras taan pykälä pykälältä.

1 §. Kolme ehdotusta löytyi kaksi valtiokunnalta ja yksi seuran toimikunnalla.

Komit. a ehd. herrain Bernerin ja Granfeltin launattama:

Suomen kansanopisto johdetaan sen kristillisen uskontunnustuksen hengessä, josta juoajassa kansamme on tähän asti laivanut: sen tarkoitus on oppilaitelma antaa heistä sivistystä vaituttavia tietoja ja edistää heistä jumalanpeltoa ja elävää, maamme luontoon, historiaan ja sivistysoloihin perustuvaa iänmaantarkkainta.

Komit. b ehd. herrain Ervastian ja Päivärinnan kannattama:

Suomen kansanopisto tulee perustaa toimensa Jumalan sanassa ilmoitetuun ja evankelis-interilaisen kirkon tunnustuksessa esitettyyn kristinoppiin. Sen tarkoitus on siis, jamaassa kun se oppilaitelma antaa heistä sivistystä vaituttavia

tietoja, koettaa heistä edistää harvaasta jumalanpeltoa sekä herättää heistä elävää, Suomen luontoon, historiaan ja sivistysoloihin perustuvaa iänmaantarkkainta.

Kansanvalistus-seuran toimikunnan ehdotus:

Kansanopistojen tarkoitus on oppilaitelma edistää heistä kansanuskontoon perustuvaa kansalais-sivistystä ja iänmaantarkkainta.

Opettaja Koivisto piti Seuran toimikunnan ehdotusta parhaana. Se ei käy, sanoi puhuja, millään tapaa ristitään siinä käään suhteessa, että meidän maassa löytyy eriuskolaisia, joiden oikeuksia myös on silmällä pidettävä.

Opettaja Kurkela yhdistyi edelliseen puhujaan. Ehdotti kuitenkin että sana „kristinuskoon“ pantaisiin „kansan uskontoon“ sijaan, koska kansan uskonto voi olla pakanuutta tai mitä tahansa.

Opettaja Wartiainen hyväksyi toimikunnan tekemän ehdotuksen ihan nimmisenaan. Kansan pysyväisyys riippuu siitä että sen valistus seuse, sen voima on kokonaan siinä, olkoonpa uskontolaitaan vaikka mahomettilainen!

Opettaja Juntton mielestä sana „kansan uskonto“ oli aivan epämääräinen ja ehdotti hän pykälään otettavaksi hrojen Ervastian ja Päivärinnan ehdotuksesta alku, joka kuulu: „Suomen kansanopiston tulee perustaa toimensa Jumalan sanassa ilmoitettuun ja evankelis-interilaisen kirkon tunnustuksessa esitettyyn kristinoppiin“. Tästä olisi selvää käsitys opissa. Voi ihan sitte jollakin muulla tavalla koettaa pitää huolta siitä, että kansanopistoista hyötyisivät nekin, jotka kenties eivät vielä ole tämän määräyksen mukaisessa sijallisessa olemassa.

Opettaja Sallinen yhtyi edelliseen ja arveli että sanassa „kansan uskonto“ piilee joku nyhtajan vapauden aatteen tarkitus.

Romasti Heikel yhdistyksen kahden viimeisen puhujan lausuntoon, kannatti kaikin puolin hrojen Päivärinnan ja Ervastian ehdotusta.

Lehtori Hedberg: Kun niin erittäin tärkeä laitos tulee perustettavaksi meidän maassamme kuin kansanopisto, niin on aivan luonnollista, että tämmöisen laitoksen perustajien täytyy kaikkien ensin tehdä itselleen selväksi se perustus, jolla he seisovat ja jolla he tahtovat olla ja toimia. Niinikään on aivan luonnollista että Suomen kansan täytyy selvästi ymmärtää tämä perustus, sen täytyy ihan varmaan ja tarkasti tuntea mikä uusi laitos se on, jota sen keskuudessa syntyy. Sentähden on minun mielestäni aivan välttämätöntä, että, koska ensimmäisessä pykälässä juuri perustus lausutaan, tämä lausutaan niin kaikin puolin selvästi, ettei se voi antaa aiheita miinäänlaiselle erehdykselle tai kahdenmieliselle käsitykselle. On ilahuttama seikka, että ne miehet, joilla on ollut tämä sääntöehdotus valmistettavana, ovat oivaltaneet sen asian, että Suomen kansan kansanopistoa ei käy perustaminen mihinkään muuhun perustukseen kuin uskontoon.

Tässä kahden sijältää ehdotus kolme eri muodotusta. Mitä näihin tulee niin Kansanvalistus-seuran toimikunnan ehdottama on aivan kokonaan epämääräinen; tuolla sanalla „kansan uskonto“ voi-

daan ymmärtää mitä hyvänä. Mitä sitte tulee opistowaliokunnan kahteen ehdotukseen, niin lausutaan ensimmäisessä, hrojen Bernerin ja Granfeltin ehdotuksessa, että „Suomen kansanopisto johdattetaan sen kristillisen usfontunnustuksen hengessä, jonka suojassa kansamme on tähän asti kaswanut“. Tämä olisi warfin hyvä, jos samalla olisi lausuttu, mikä tuo kristillinen usfontunnustus on. Sen selwyhdyksen ja tarkkuuden ja horjumattomuuden, joka poistaa kaikki erehdykset, me löydämme hrojen Päiwärinnan ja Erwastin ehdotuksessa. Siinä ilmoitetaan selwillä sanoilla, että se on ewankelis-luterilaisen kirkon tunnustus, jonka suojassa kansamme on tähän asti kaswanut. Se osoittaa selwät perusteet ja poistaa kaikki epäilykset. Kun sen hyväksynnne, silloin tiedämme warmaan, millä kannalla olemme. Sentähden minäkin kaikin puolin kannatan sitä ynnä hra Junntoa, joka muistaakseni oli ensimmäinen, joka tässä keskustelussa sitä puolusti.

Opettaja Liimatainen: Tässä olisi todellakin ensin saatava selwille mitä sanalla „kansan uskonto“ tarkoitetaan. Minun mielestäni sillä tarkoitetaan sitä uskontoa, minkä valtio on hyväksynyt ja mikä kansa tunnustaa. Nyt on huomattawa, että Suomen kansassa on muitakin, eikä ainoastaan ew. luterilaisia. Tiedämme, että on maassamme kokonaisia seurakuntia, kokonaisia kihlakuntia, jotka eivät ole ew. luterilaisia. Tiedämme myöskin, että ne owat hywin paljon kansanwalistuksessa ja siwistyksessä jäljellä. Pitäisikö meidän nyt vielä panna raja, ettei heitä saa edes kansanopistolla korottaa siwistyksessä ja walistuksessa? Tästä syystä en aimakaan minä woi sitä ehdotusta hyväksyä, että kansanopiston pitäisi olla ewankelis-luterilaisen tunnustuksen pohjalla. Jos sana „kansan uskonto“ on niin epämääräinen kuin muuttamat owat sanoneet, niin parempi on, että sen sijaan pannaan sana „kristin usko“. Minä kannatan siis niitä, jotka tahtowat, että kaikki uskonnot, jotka wain kristillisellä pohjalla owat, tulsiwät kansanopistolaitoksesta osalliseksi.

Pastori Schöneman yhdistyi lehtori Hedbergin lausuntoon.

Opettaja Martiainen: Viimeinen puhuja jo pääasiassa lausui minunkin mielipiteeni. Viimeisessä ehdotuksessa, jota puolustin, huomautettiin piilewän jotakin uutta, joka ehkä olisi kristinuskoon sopimatonta. Minä luulen että yhtä paljon toisesakin ehdotuksessa piilee jotakin, jolla kansan edistymistä ehkäistään. Sentähden hyväksyn minä sen ehdotuksen, että käytetään waan sanaa „kristinusto“, sillä nuuten woidaan panna semmoisia rajoja, että toinen kansalainen woi päästä kansanopistojen tarjoamasta walistuksesta osalliseksi, toinen ei.

Hra Backberg oli samaa mieltä kuin hra Liimatainen ja Martiainen. Kaikki kamjat, lausui puhuja, edistäwät siwistystään ainoastaan kansan uskontoon perustuwilla laitoksilla. Jos on kysymys kansanopistosta, — samalle perustukselle on sekini rakennettava. Kaikki

kamjat horjuwat missä muulle pohjalle rakennetaan. Ja meidän ei tarwitse ensinkään epäillä mikä Suomen kansan uskonto on.

Hra Ahlgren ehdotti että kansanopistolaitos olisi perustettava „raamatullisen kristinuskon“ pohjalle. Silloin ei kukaan woiisi epäillä mitä sillä tarkoitetaan.

Opettaja Tarkkanen tervehti ilolla ensimmäistä, hrojen Bernerin ja Granfeltin ehdotusta. Se on, lausui puhuja, niin kauniilla ja niin mukawilla sanoilla lausuttu, että ei ole hyttä sitä enää parannella. Meidän kansassamme löytyy paitsi luterilaisia myös monia muita uskolaisia. Ne owat myös kaswaneet kristinuskon suojassa, ja jokaisen kansalaisen, siis myös jokaisen luterilaisen welvollisuus on koettaa edistää ja kehittää niiden siwistystä. Kansanopistoissa olisi sentähden suwaittava sellaisiakin kansalaisia, joilla ei ole aiwan meidän waltiokirkkomme tunnustuskirjain mukainen usko. Toimoiisin siis että ensimmäinen ehdotus hyväksyttäisiin muuttamatta. Sellaisten ahtaitten rajojen paneminen kuin täällä on ehdotettu woiisi sitä paitsi olla waarallistakin. Jos kansanopistolaitoksesta suljemme pois sen suuren olan kansastamme, jolla on sama uskonto kuin meidän mahtawilla naapureillamme idässä, niin silloin meihin vielä karsaammui katsotaan ja sanotaan kuinka suwaimsemattomia olemme sitä uskontoa kohtaan, jota he tunnustawat.

Professori Leinberg: Lehtori Hedberg on jo lausunut miten tärkeätä on, että 1 §, joka koskee koto kansanopiston perustusta, on selwästi muodostettu. Tähän katoen luulisin hrojen Erwastin ja Päiwärinnan ehdotuksen pitäväksi ja minä siis tahtoiisin puolustaa tätä muodostusta. Kuitenkin luulen siinä olewan warsinainen puutteet. Maassamme löytyy suomalaisia, jotka tunnustawat toistakin waltion myöntämää uskontoa ja sen wuoksi olisi tarpeellista ottaa heitäkin huomioon. Tein jo eilen valmistawassa kokouksessa ehdotuksen siihen suuntaan ja pyyhän nyt tuoda saman ehdotuksen esille.

Hrojen Erwastin ja Brinnan kannattaman ehdotuksen lisäksi minä ehdottelen seuraawan lauseen: Tämän ohessa Suomen Kansanwalistus-Seura kansanopistojen perustamista warten tarjoo mahdollisuuden mutaan apuansa Suomen kreikkalais-uskoisille afukkaille (tai waihto-ehdoisesti muillekin Suomessa waltioollisesti oikeutetuille uskolaisille).

Warsin tärkeätä on näitä kohtia ottaa huomioon, sillä tietäkseni aijottu kansanopistojen sääntöjen ehdotus tulee hallituksen hyväksyttäväksi, ja on hyvä, että me ajallamme huomaamme sellaisia seikkoja oikeassa someliasassa muodossa, jotka kuitenkin sitte tulewat huomioon otettawiksi.

Lehtori Päiwärinta: Kun olin tilaisuudessa R. w. seuran walitsemassa komiteassa käsittelemään tätä asiaa, niin minä puolestani kannatin toista ehdotusta, koska katoen ennen kaikkea tarpeelliseksi että näin muutoin waihtukensa puolesta epämääräisen laitoksen pe-

rustus olisi kerrassaan aivan selvä. Kun on kykyyns muodollisen suivistuksen lewittämistä, niinkuin meidän oppikouluissamme suureksi osaksi on laita, silloin ei ole niinkään tärkeätä, että kerrassaan on selvästi määrätty missä hengessä koulu johdetaan. Minä sanoen „ei niinkään tärkeätä“, vaikka olen wakuuttetu siitä, että jokainen sen tarkheyden hywin käsittää. Mutta kun on kysymys oppilaitoksesta josta tarkoituks, niinkuin kansanopiston, on herättää, silloin on niiden, jotka aiwomat herättää, tietäminen, miten aiwomat herättää. Jos siinä kohden ollaan erimielisiä, silloin perustetaan walheellisuutta, sefannuutta, epämääräisyyttä, rakennetaan tuulentupia, ei rakenneta kansallemme lujaa ja warmaa pohjaa. Ne, jotka ovat olleet tätä asiaa Kansanv. seuran puolesta käsittelemässä, ovat epäilemättä siitä syystä katsoeet itsensä sidotuilleksi ew. luterilaisen kirkon pohjalle, että ew. luterilainen kirkko on Kansanv. seuran, ja sen nojalla seura waukuttaa. Enimmäisen ehdotuksen sanat herättiwät sentähden miinusja paikalla epäilystä, ei sentähden, että ne itfessään olisimat epämääräisiä, waan sentähden, että minä näinä aikoina olen nähnyt äärettömän paljon esimerkkejä siitä, kuinka koetetaan selvästäin afiasta tehdä epäselvä. Sentähden on katonut niinkäänlaisia määräyksiä tarpeettomiksi, kun oli asia saada selvästi lausutuksi mitä tahdotaan ja mitä tarkoitetaan. Minä epäilin silloin, että on wastaisuudessa tulewa sellaisia, jotka turwautuen sanaan „kansan uskonto“, woiwat saada kansanopistoon sopimaan mitä tahansa. Silloin sitä ei tahdottu uskoa. Nyt on kuitenkin saatu selwille, — tänä päivänä on ilmoitettu, että kansan uskontoon sopii myöskin muhamettilaisuus. Tämä on warmaa todistus niille, jotka tahtowat kristilliseltä ew. luterilaiselta kannalta afiata arwostella, että on wälttämättömästi selwin sanoin asetettava ew. luterilainen uskonnustus kansanopiston pohjaksi.

Muutamata owat tahzoneet, että lausutaisiin waan „raamatullinen totuus“. Niin kauan kuin kirkko on ollut olemassa, niin kauan kuin kristillistä elämää on ollut, niin kauan on ollut myös tunnustuksia. On aivan wälttämätöntä että ihmiset, jotka eläwät raamatun janan jälkeen, itse lausuwat tästar raamatullisesta totuudesta, kuinka he sen käsittäwät.

Me läsnä olijat olemme epäilemättä suurimmaffi osaksi luterilaisia. Me tiedämme, että uskon laatu ei ole sellainen, että sitä woisi waihtaa milloin tahdotaan. Me tiedämme myöskin että usko ei ole mitään kansojen kehittämiä totuus, waan usko on Jumalan antama suuri armolahja. Jumala walitsee wälkappaleensa luodaksensa puh-taampaa uskoa, silloin kuin hän katsoo ajan sitä waatirwan. Sentähden on aivan wäärin jättää afia awonaiseksi ja ajatella, että kansa saa itse suunnata kultursu, minne se tahtoo kulkea. Siltä kannalta olen minä arwostellut tätä sanaa „kansan uskonto“, ja olen sentähden suuresti ihmetellyt, että se on woinut tulla Kansanv. seuran toimikunnan ehdottelemiin fääntöihin. „Kansan uskonto“ on tähän asti

uusi käsite. Minä luulen että sitä ei ole tähin asti koskaan käytetty, ei tieteellisessä eikä käytännöllisessä elämässä. Kansojen uskosta on kyllä puhuttu ja sillä tarkoitettiin kristinuskon alkuaikoina pafanallisia uskontoja. Ja täällä huomautettiin jo, että tämän sanan kautta tulisi awatuksi maahan hywin awonainen tie pafanallisille uskonnoille. Repikööt ne, jotka tahtowat wapauttaa Suomen kansaa tästä uskonnosta, sulkua pois tieltä, tehkööt ne waan työtänsä, mutta älköön kansanopistolaitos ottako sitä työtä omaksensa („hywä“ ja „ei“ huutoja).

Mutta lopuksi siihen tulee, että tämän kautta olisi kansanopistojen yhteydestä erotettu pois muut uskolaiset Suomessa, niinkuin esim. kreikan-uskoiset, niin ei meidän ehdottama pykälä lainkaan edellytä sitä. Kansanopistolaitos on perustettava ew. luterilaiselle pohjalle, mutta ew. luterilainen henki on niin yleinen, että se mielellään antaa sijaa muillekin. Siitä owat todistuksena meidän entiset oppilaitoksemme. Oppikouluissa tarjotaan suivistystä myös kreikan-uskoisille kansakouluissa samalla tavalla. Ja minä luulen, että Sortawalan feminaarit on perustettu yhtä ewankelis-luterilaiselle pohjalle kuin muutkin seminaarit ja siinä on annettu sijaa sekä kreikan-uskoisille että muillekin. Kykyyns ei ole siitä, mitkä näissä uusissa oppilaitoksissa pääserät wallitsemaan, waan mitkä henki.

Opettaja Toiwone n yhtyi edelliseen ja prom. Leinbergin lisä-ehdotukseen.

Opettaja Korjonen arweli Kansanwalistus-seuran tarkoitukse-  
n olewan koko Suomen kansan kehittäminen ja edistyttäminen tiedossa ja taibdossa eikä jonkun erityisen kirkkokunnan. Griuskolaislain hywäfytytä woi hywinkin paljon syntyä seurakuntia, jotka tavalla tai toisella eroawat luterilaisesta kirkosta, mutta joiden jäsenet owat samalla hywin tunnioitettawia kansalaisia ja edistäwät isänmaan afiata, yhtä hywin kuin minä muun kirkkokunnan jäsenet tahansa. Ei olisi sentähden wiifasta, jos Kansanv.-seura ei työskentelisi näibertin hywäffi. Mitä taas siihen tulee, että kansanopistolaitos on perustettava wankalle pohjalle, niin se on aivan luonnollista, ja siinä kohden minä aivan mielelläni yhdyin siihen, että se perustetaan Jumalan sanaan, siihen perustukseen, joka yhsin on wahwa ja johon luottaa woi, oli tunnustukset mitkä hywänsä. Wiiboin tekee prom. Leinbergin huomauttama seikka, että nämä säännöt epäilemättä owat hallituksen walwistettawat, warfin tarpeellisiksi, että ohjelmassa owat myöskin muut kansalaiset eikä ainoastaan ew. luterilaiset. Minun mielestäni on Kansanv. seuran toimikunnan ehdotus paras, ja liittyn niihin, jotka ehdottawat „kansan uskonnont“ sijaan: Jumalan sanaan. Jos siihen ei woida yhdistyä niin on prom. Leinbergin ehdottama lisäys hywä. On hywin luultawaa, että sekin riittää.

Rehtori Weijola: On luonnollista, että papisto ja uskonnon opettajat kouluissamme innollisesti ajawat Suomen pääuskonnon afiata



ja siis tahtovat selvin sanoin lausuttavaksi tässä perustavassa kysymyksessä tuon „evankeelis-luterilaisen” sanan. Siinä he tekevät varsin kauniisti. Mutta tavalliselle ihmisjärjelle tuo nimitys ei kuitenkaan ole niin tärkeä. Minä luulen että me loukkaisimme kowasti sitä osaa kansastamme, jolla on toinen uskonto, jos me sellaisen määrärauksen liittäisimme tähän pykälään. Minä luulen että se nykyisissä oloissa ei olisi varsin viisastakaan. Minä siihen tulee, että me jokin poikkeusäämällä korjasimme sitä, niin ei sekään mielestäni olisi käytännöllistä. Meidän pitää saada tämä perustava pykälä sellaiseksi, että siihen mahtuu myöskin se luuri uskonnollinen ryhmä, joka kaakkois-Suomessa asuu. Tässä tehdään juuri sääntöjä, kuten sanat kuuluvat, Suomen kansanopistolaitokselle. Jos me panemme sääntöihin tuon „evankeelis-luterilaisen” nimityksen, niin me anamme tämän laitoksen silloin ainoastaan luterilaiselle osalle kansastamme ja loukkaamme muita. Minä puolestani hyväksyn Kansanopistoseuran toimikunnan ehdotuksen, kun siihen waan sanan „kansan uskontoon” edelle lisätään sana „kristilliseen”. Kowin monta ehdotusta muuten ei pitäisi tehdä. Tässä on niitä jo kolme, ja asia woi sekaantua kowin monien ehdotusten kautta.

Maisteri Borenius: Toimikunnan ehdotus on epäselvä sentähden että siinä on käytetty toista sanaa kuin on tarkoitettu: on sanottu „kansan uskonto”, kun olisi pitänyt sanoa „kansallisuus-” „uskonto.” Ensimmäinen ehdotus on mielestäni parhaiten muodostettu. Siinä on kartettu nimenomaan puhua tunnustuskirjoista, ja se on minusta hyvä, sillä silloin on tahdottu wälttää turhaa sanaa. Pääasia on kuitenkin selwästi lausuttu.

Dra Sainio: Täytyy olla, niin kauan kun kysymys on uskonnollisista käsitteistä, määrätynä ja tarkoin tunnettuna se perustus, jolle tahdotaan rakentaa. Sentähden katsoen siihen, että Suomen kansanopistolaitoksen perustawat henkilöt, ainakin suurinmaksi osaksi, ovat olleet ev. luterilaisen seurakunnan jäseniä, ja koska uskonnollisten kysymysten alalla kunkin täytyy liikkua itsällisen wakuutuksensa pohjalla, en minä woi ymmärtää kuinka me muuten woisimme tehdä, kuin perustaa kansanopistolaitos Suomen ev. luterilaisen kirkon perustukselle. Minä siis yhdistyn siihen, mitä lehtorit Hedberg ja Päiwäranta y. m. ovat puhuneet.

Pastori Bergroth: Siinä taistelussa kansallisuuskien välillä, joka yhä suuremmissa määrässä on päässyt waltaan, waaditaan tietysti, että jokainen kansallisuus etsii sitä tukea, jolla se luulee parhaiten woiwansa seistä niitä waroja vastaan, jotka sitä kenties kohtaawat. Suomen kansa ei woi afeihin nojata. Toiset afeet sillä täytyy olla, jos se tahtoo seistä ja asemillaan pysyä. Se woi etsiä sitä tukea kansallisuudessaan; ja kansallisuushenki on herännyt ja se herää yhä enemmän joka wuosi. Mutta tämä kansallishenki on herännyt ja käynyt käsi kädessä Suomen kirkon kansa. Tämä kirkko, jossa nyt löydetään

katollisuutta, on ollut ja on wieläkin rakkahin Suomellemme. Warmma on, että kyllä täällä kirkko seisoo niin lujana, ettei kansallisuus-aate heittä sitä pois, itse sen kautta kärsimättä. Me emme woi ainoastaan kansallisuus-aatteessa etsiä tukeamme, ellei tämä kansallisuus-aate käy käsi kädessä kansan kannattaman kirkon kansa.

Mutta toinen tuki etsitään sivistyksessä: kun kansa waan on sivistynyt, olkoon sille muutoin mikä perustuksella hywänsii, kyllä se kansa pysyy pystyssä. Löytyy niitä suuria kansoja, joissa jo kuulee kouluisafin: Me olemme wapaa kansa ja sivistynyt kansa; ensi tehtävämme on, että ajetaan Jumala ulos owesta. Se on kansa sivistystä! Se on ilman sitä wakuutusta, jonka jumalanpelko antaa. Minä en luule, että Suomen kansa wielä on kypsynyt tällaiseen sivistykseen, ja minä toiwon, ettei se milloinkaan ole siihen kypsynä. Minä luulen, että se tahtoo seistä kristinuskon perustuksella, että se tahtoo seistä luterilaisen tunnustuksen perustuksella. Minä puolestani olen fäittänyt, että kansanopisto ei ole mitään kiertokoulu, joka lähetettäisiin niille seurakunnille meidän maassamme, jotka seiwat alhaissimillä sivistyksen kannalla. Minä olen ajatellut, että kansanopistot etupäässä ovat aijotut niille, jotka sivistyksensä puolesta seiwat korkeimmalla kannalla, jotka tarvitsewat jotakin jatkoa sille opetukselle, joka kansakoulussa on annettu. Tälle suurelle waltawalle ryhmälle on minun fäsitteäkseni kansanopisto ensi kädessä annettava. Me pelkäämme wanhoja tultia ja katselemme aina ulommaksi, ikäänkuin me ulkoapäin löytäisimme niitä tultia, joita meillä itsellämme ei enää ole. Minä yhdistyn täydellisesti siihen, mitä lehtori Päiwäranta on lausunut.

---

Kun kello jo oli 10, jolloin juhlahentillä alkoi laulu- ja soitto-kilpailu, niin katkaistiin keskustelu ja päätettiin kokoontua taas sitii jatkamaan kello 12.

---

Tämän waltajan kuluttua aloitti keskustelun opettaja Rajikainen lausuen: Kun täällä äsken tapahtuneessa keskustelussa moni puhuja erityisellä hellyydellä huolehti eriuskolaisien kohtaalo kansanopistojen suhteen, toiwoen heidän tähtensä niin wäljiä ja laajaperäisiä rajoja kuin mahdollista, niin katson minä tätä huolehtimista tarpeetomaksi. Rakkais on hyvä, mutta liita on aina liifaa. Meillä on eriuskolaislain kautta järjestetty eriuskolaisien olot niin selwissä piirteisä, ettei mielestäni siinä suhteessa ole mitään huolehtimisen hyttä. Tulewisia kansanopistoissa, fainoin kuin muissafin oppilaitofissamme, on suotu sijaa eriuskolaisillekin. Mitä uskonnon opetuksen tulee, ei

woi sama opettaja opettaa nmuta uskon-oppia kuin sitä, mitä hän itse tunnustaa. Pitäkööt eri tunnustuskunnat huolta siitä, että heidän nuorisonsa saa tarpeenmukaisesti uskonnon-opetusta. Ja jos Kansanw. seuralla löytyy waroja, joita se on koonnut eri tunnustuskunniltakin, niin annettakoon niitä kohtuullisesti eriuskolaisopettajan palkkaamiseksi kansanopistoon. Muutoin pidän hyvänä, että eriuskolaiset oppilaat työkentelevät yhdesä, sillä sen kautta oppivat he kunnioittamaan ja arvostelemaan toinen toistansa. Minä kannatan siis koko sydämeistäni säätö-walioikunnan ehdotuksen b-kohtaa, sillä siinä on tarkoin määritelty, miten luterilais-kansanirkon uskontoa on kansanopistossa esiteltävä.

Syvästi loukkaavilta tuntuivat minusta äsken täällä opettaja Wartiainen sanat. Sitä ikävämmältä tuntui, että joku kansak. opettajista rokeni lausua: Suomen kansan siwistyyksen kohottua korkeammalle kannalle on sen kansanuskonto ehkä muhamettiläisyys ja siis myös kansanopiston uskonto, jonkatähden puhuja ei pitänyt tarpeellisena lainkaan määrätä mitä uskontoa kansanopistoisissa on opetettava.

Jos nämä sanat lausuttaisiin ajattelemanuudesta, niin on puhujan welvollisuus ottaa ne takaisin, mutta jos ne ovat lausutut täydestä wakuutuksesta, niin en minä, luterilaisen seurakunnan kansakoulunopettajana, woi pitää häntä työtoverinani. Tämän teen senkin tähden, koska kansak. opettajiston kristillistä kantaa vastaan on syystä tahi syyttä lausuttu epäilyksiä, ettei yksittäisen mielipidettä pidettäisi koko opettajiston omina.

Opettaja Zuntto vastusti sitä wäitetä, että hrojen Erwastin ja Päiwärinnan ehdotusta kannattaisi waan papisto. Puhuja oli wakuutettu siitä, että myös kansakoulunopettajat ovat samaa mieltä, wuhumattakaan kansan siwististä riveistä.

Opettaja Wartiainen: Kun puolustin K. w. seuran toimikunnan muodostusta, niin tein sen siinä wakuutuksessa, että kansa itse on luterilaisella pohjalla ja tahtoo oppilaitostenkin sille pohjalle perustaa. Jos se ottai jonkun toisen uskonnon, luonnollisesti tuo kansanopisto jäisi kannattamatta. Mutta siitä ei minulla ole eninkään pelkoa: minä tiedän että kansan uskonto on ew. luterilainen. Radun täydellisesti sanojani, jotka ovat antaneet aiheita toisenlaiseen käsitykseen ja pyydän, että ne käsitettäisiin sillä tavalla kuin olen tahtonut ne käsitettäväksi. Joka wikanja tunnustaa, hänelle tapahtun laupeus. Kansanopistolaitos perustettakoon raamatun ja kristinopin pohjalle. Minä tahtoisin että K. w. seuran toimikunnan ehdotus hyväksyttäisiin prowersfori Leimbergin lisäyksellä.

Rovasti Heikel: Lehtori Päiwärinta y. m. ovat jo laweasti osoittaneet hrojen Erwastin ja Päiwärinnan kannattaman ehdotuksen etewyyttä. En luule enää siitä laweita puheita tarwittawan. Kikokumiseni on wain huomauttaa erästä erehdystä, joka muutamien pu-

hujen lausunnoissa täällä on tullut esille, kun he ajattelevat, että ew. luterilainen tunnustus johdattaisi wainoomaan niitä, jotka totuudessa tahtowat Jumalan sanan seurata sekä opisia että elämässä. Tätä tunnustusta pidetään ahdasmielisenä ja sentähden tahtootaan puheena olewata pykälätä toisin kuulowaksi. Mutta niin ei ole eninkään laita. Ew. luterilainen kirkko on kaikista suwaitsewaisin kirkko, kun wain pyyhtään totuudessa, niinkuin kirkkolaitimme 1 § Janoo. Tämän pykälän mukaan tunnustuskirjat jo itsestään panewat Jumalan sanan ainoaksi ojennusnuoraksi, jonka jälkeen kaikki oppi on tutkittawa ja tuomittawa. Ei siis woi wäittää meidän kirkkoa ja tunnustusta suwaitsemattomaksi. Sentähden on myöskin turha peljätä, että meidän kirkossa ruwettaisiin wainoomaan totisia jumalaisia kristittyitä. Totta kyllä on, että wainon henki löytyä tilaisuutta, missä tilaisuutta ei ole, mutta wäärinkäytös ei saa kumota oikeata käytöstä. Oppilaitoksen perustus pitää olla selwillä, että kansa tietää, uskaltaako se sinne panna lapsiaan wai ei. Waikka kansanopistolaitos perustetaan ew. luterilaiselle pohjalle, on, kuten leht. Päiwärinta jo huomautti, muillakin kuin ew. luterilaisen kirkon jäsenillä tilaisuus päästä sinne opetusta nauttimaan. He woiwot pyytää wapautusta uskonnon opetuksesta, kun niin hyväksi näkewät.

Maisteri Liakka: Minun ymmärtääkseni kansanopisto on walttiollinen eikä kirkollinen laitos. Minun mielestäni owat kaikki ne puheet, joita täällä on pidetty ew. luterilaisen kirkon etewyydestä, olleet aivan tarpeettomia. Minä pyydän lyhyesti lausua, että kannatan täydellisesti Kansanw. seuran toimikunnan muodostamaa ehdotusta, joka kaikkein parhaiten lausuu sen, mikä on kansanopiston pätehtävä, nim. kansan siwistäminen. Siinä owat molemmat muut ehdotukset jokseenkin pitkäweteisiä ja onnistumattomia.

Lehtori Päiwärinta: On lausuttu että kansanopisto on perustettava siwistystä warten. Mutta siwistys ei ole mikään ulkomuotoinen asia, waan on siinä ennen kaikkea sisällystä. Sentähden on jonkun kokouksen tai kansan aivan mahdoton panna toimeen mitään siwistyslaitosta, ilman että on määrätty mikä on sen sisällyksenä Warsinkin meidän aikanamme, jolloin liikkuu paljon siwistysseuntia, on kerrassaan järjetöntä se puhe, että kansanopisto ei tarkoita mitään muuta kuin yleistä siwistystä.

Täällä on sen ohessa waadittu yhtä ja toista erittäinkin kreikkalaisien suhteen. Selwä asia pitäisi olla jokaiselle suomalaiselle, mitä pastori Bergroth täällä äsken niin selwästi lausui, että warmin ja lujiin tuki kaikkea ulkoa piiriin tulewia waroja vastaan on meidän ew. luterilainen kirkomme. On kyllä niitä, jotka tahtowat tätä kirkkoa heikontaa ja sen vaikutusta laimentaa. Mutta aivan omitusta olisi, että me ew. luterilaiset itse, perustaesämme niin kirkeätä laitosta kuin kansanopisto, wartawasten tahtoissimme julistaa, että me emme tahto riippua kiinni kiusä ew. luterilaisessa kirkossa. Warsinkin tähän

aikaan on syytä erittäin panna painoa siihen, että me olemme ev. luterilaisia.

Lopuksi on meistä papeista ja uskonnon opettajista sanottu, että on kaurista nähdä meidän niin launiisti puolustavan ev. luterilaista kirkkoa, mutta että on myös luonnollista, että muut tahtovat toiseen suuntaan. Minä puolestani sekä pappina että uskonnonopettajana en voi ottaa tätä ylistystä vastaan, sillä minä en ole sitä pappina enkä uskonnonopettajana tehnyt, vaan minä olen wakuutettu, että olen lausunut mitä Suomen kansan sydämessä asuu ja mitä luterilaisessa kirkossa yleensä asuu. Ei suinkaan ole yhdenkään kirkon laita sellainen, että papit uskovat yhtä ja seurakunta toista; saarnamiesten tehtävä on yksinkertaisesti saarnata sitä oppia, joka on seurakunnan oma. Sentähden en käsitä, minkätähden pannaan tämä vaatimus ev. luterilaisen kirkon tunnustuksen suhteen yksinomaan pappien asiaksi, ja iloksemme olemme myös huomanneet, että tyllä täällä on paljo muitakin kuin yksinomaan pappeja, jotka tätä ehdotusta kannattavat.

Hra Pihlainen yhtyi lehtori Päivärintaan ja rowasti Heikeliin.

Maisteri Schwindt: Minusta tuntuu omituiselta, että kokous tahtoo sitoa koulun ja kirkon yhteen, jotka Suomen kansa jo kolmattakymmentä vuotta sitte on erottanut. Sen on Suomen kansa tahtonut lausunut, että ne eivät ole yhteen sidottavat. Täällä on sillä lailla puolustettu leht. Päivärinnan ehdotusta, ikäänkuin luterilainen kirkko ja Jumalan sana olisivat kaikki aivan toistaan vastaan sotiwa käsitettä. Toiselta puolen on ehdotettu, että kansanopisto perustettaisiin Jumalan sanaan tai kristinuskoon, toiselta puolen että se perustettaisiin ev. luterilaisen kirkon tunnustukseen. Tunnustuksen puolustajat ovat väittäneet, että toiset muka tahtovat sotia ev. luterilaisen kirkon tunnustusta vastaan, mutta ei muuten. Sitte täällä on sanottu, että warmin tuki kansalle ja kansalliselle siwistyskyselle on kirkko. Sitöähän liene vielä warmempi tuki Jumalan sana (hyvä, hyvä!) Jos kerran ollaan warmat siitä, että kirkko tyllä tulee seisomaan, miksi sitte peljätään perustaa kansanopisto yksinkertaisesti wain Jumalan sanaan?

Kun keskustelu ensimmäisestä pykälästä oli tähän päättynyt äänestettiin puheenjohtajan esityksestä ensin seuraavan äänestysesityksen mukaan:

Ne jotka hyväksywät sääntöwalioikunnan a- tai b-ehdotuksen muuttamatta tai muutettuna vastaawat: J a a; ne jotka hyväksywät Kansanvalistus-seuran toimikunnan ehdotukset muutettuna tai muuttamatta vastaawat: E i.

Äänestys tapahtui suljetuilla lipuilla ja siinä annettiin 126 jaa ja 101 ei-ääntä.

Uudessa äänestyskesä oli sitte ratkaistawa kumman sääntöwalioikunnassa tehdyn ehdotuksen kokous tahtoi hyväksyä. Äänestys ta-

pahtui niinikään suljetuilla lipuilla seuraavan äänestysesityksen mukaan:

Ne jotka hyväksywät sääntöwalioikunnan a-ehdotuksen (hrojen Bernerin ja Granfeltin ehdotuksen) äänestämät ja a; ne jotka hyväksywät b-ehdotuksen (hrojen Erwastin ja Päivärinnan ehdotuksen) äänestämät e i.

Äänestysten tuloksena oli 108 jaa ja 97 ei-ääntä, ja oli siis kokous hyväksynyt 1 Sn hrojen Bernerin ja Granfeltin ehdottamassa muodostuksessa.

2 §. Kansanopiston wälttämättömät oppiaineet olwat seuraawat: 1. Uskonto. 2. Äidinkieli. 3. Suomen historia. 4. Maantieto.

Kun asianhaarat wäyöntäwät ja opettajawoimia on tarjona, tulee näiden lisäksi opetus seuraawissa aineissa: 5. Opettajain historia. 6. Kirkkohistoria. 7. Yhännämaan laeissa ja erittäin sen perustuslaeissa. 8. Walitioralondessa. 9. Luonnontieteissä ja yhteydessä sen kanssa terveysoppija, maanwiljeltyksessä ja tarjainhoitoja. 10. Miltitaitjesa kirjanpidoissa. 11. Käsitöissä. 12. Waimitelussa. 13. Laulusia. (Walioikunnan mukaan.)

2 §. Kansanopiston wälttämättömät oppiaineet olwat seuraawat: 1. Uskonto. 2. Äidinkieli ja sen kirjallisuus. 3. Suomen historia. 4. Maantieto. 5. Lauluoppi.

Kun asianhaarat wäyöntäwät ja opettajawoimia on tarjona, tulee näiden lisäksi opetus hleijessä historiaissa, luonnontieteissä, laulusia, käsitöissä y. m. (Seuran toimikunnan mukaan.)

Keskustelun pohjalta tätä ja seuraawia pykälä käsitellessä päätettiin lehtori Högmanin ehdotuksesta panna Seuran toimikunnan ehdotus.

Lehtori Hedberg hyväksyi että oli ohjelmaan lisätty lauluoppi, mutta olisi suonut että ehdollisista oppiaineista olisi pyyhytetty se luettelo, joka komitean ehdotuksessa löytyy.

Lehtori Högman tahtoi lisättäväksi 3:teen kohtaan sanat „ja yhteiskuntatäjäryjestyä”.

Promessori Leinberg tahtoi mainittawaksi opetusaineiden joukosja myöskin piirustuksen.

Lehtorit Hedberg ja Päiwärinta kannattiwat leht. Högmania, mutta jälkimmäinen wastusti prow. Leinbergin tekemää lisäystä.

Hra Lönnbohm mainitsi terveydenhoitooppia tarpeellisena aineena ohjelmaan otettawaksi ennen lauluoppia pakollisena aineena.

Niinikään wälttämättömäksi oppiaineeksi tahtoi hra Hlgren otettawaksi luonnontiedettä ja siihen liittywä maanwiljeltysooppia.

Sittenkun vielä opettaja Juntto oli kannattanut hrojen Högmanin ja Leinbergin ehdotusta, katsoi maist. Liakka että 2 §, siinä muodossa kuin se tässä esiintyy, liakki sitoo kansanopistojen perustajia. Määräys, että kansanopistoissa wälttämättömästi on opetettawia muutamia aineita, saattaa joskus tehdä oppilaitoksen perustamisen kokonaan mahdottomaksi, tai ainakin sitä suuressa määrässä waikeuttaa. Mutta ehän woi kieltää, että kansanopisto woi olla hyödyllinen, waikka siinä ei opetettaisikaan kaikkia näitä aineita. Ja

woisihan näiden aineiden joukkoon sitte lisätä vielä muutamia, kuin mitä tässä on luetteluna.

Sitte olisi vielä mainittava, että oppiaineet ovat oppilasten valittavia, ettei saman oppilaan välttämättömästi tarvitse kaikkia aineita seurata, jos hän ei tahdo. On hyvin luultavaa, että moni oppilas ei tahtoiisi kaikkia aineita seurata eikä jaksaisi seurata ja silloin olisi heille erityisesti lupa annettava jättää pois sellaisia oppiaineita, joita he eivät tahdo kuulla. Samalla saataisiin viittaus siihen, mitä kansa enimmästi tahtoiisi ottaa oppittavaksi. Tahtoi siis tähän sitä lisäystä, että oppiaineet ovat oppilasten valittavia.

Lehtori Päivärinta: Kun kerran on lausuttu, että kansanopisto-laitoksemme on perustettava sen kristillisen uskonnustuksen pohjalle, jonka suojassa kansamme on tähän asti kasvanut, niin ei olisi juuri suotavaa, että uskonto jäisi pois oppiaineiden joukosta. Niinkään woisi tuskin kansanopistoksi sellaista laitosta sanoa, misä ei äidinkieltä ja sen kirjallisuutta, isänmaan historiata ja maantietoa lueta. Sentähden tahtoiisin välttämättömästi vaatia, että komitean ehdottamat oppiaineet välttämättömänä pysytetään ja että lastu-oppi lisättäisiin muiden aineiden joukkoon. Muuten tahtoiisin vielä huomauttaa että, jos täällä nyt ruvetaan ehdottelemaan uusia aineita sen mukaan kuin kunkin mieleen juolahtaa, niin emme minnekään pääse. Eräs toinen pykälä lausuu, että erityiset kansanopisto-seurat ovat oikeutetut järjestämään opintoja paikkakunnallisten olojen mukaan, ja siihen mahtuu myös toisen tai toisen oppiaineen lisääminen tai pois ottaminen.

Rowasti Heikel kannatti edellistä.

Maisleri Schwindt: Minun mielestäni hra Liakan ehdotus, ettei pakotettaisi oppilaita seuraamaan kaikkia oppiaineita, on aivan oikeutettu. Siinä kyllä kun on tarjona nämä aineet, jotka ovat välttämättömiä.

Keskustelun loputtua tehtiin seuraavat päätökset:

1:ksi päätettiin käsien nostamisella tapahtuneen äänestyksen kautta, että sana „välttämättömät“ pykälän alussa pysytetään paikoillaan.

2:ksi hyväksyttiin seuran toimikunnan ehdottamat 5 oppiainetta, lisäämällä kuitenkin 3:nteen kohtaan sanat „ja yhteiskuntajärjestys“.

3:ksi päätettiin äänestyksellä, joka toimitettiin käsien nostamisella, hyväksyä pykälän loppu-osa Seuran toimikunnan ehdottamassa muodossa.

4:ksi maisleri Liakan ehdottama lisäys, että oppiaineet ovat oppilasten valittavia, hyljättiin äänestyksellä, jossa 67 ääntä sitä vastusti, 36 sitä kannatti.

5 §. Michille ja naisille annetaan opetusta eri oppiainina.

(Yhteinen seuran toimikunnan ja valtiokunnan).

Päätettiin maisleri Liakan hra Pietikäisen kannattamasta ehdotuksesta ja lehtori Päivärinnan pyyhdyttyä äänestystä heti ilman edeltäkäyppää keskustelua, poistettavaksi.

4 §. Laitoksen aitaanraamiseksi pannaan rahantarkitys toimeen koko Suomenmaassa, erittäin suomalaista ja erittäin ruotsalaista apistoja varten. Kerätyt rahat annetaan Kansanvalistus-seuran toimikunnan hoitoon. Kukin perustetaan vähintään yksi opisto, jota opetusneuvoston ja opetusvalvoimien puolesta on mahdollisuuksien mukaan määrättävä täydellinen.

5 §. Eri apistojen perustamista ja voimassa pitämistä varten muodostetaan siinä, misä harrastusta ilmeisty ja aitiaanbaarat myöritävät, erityiset seurat, jotka perustetaan Kansanvalistus-seuran haaraosastoina ja saavat taimuusta seurauksellisesti yhteisestä kansanopistotilasta, sen mukaan miten seuran toiminta tarkemmin päädää. Apua älköön annettavo jollaiselle opistolle, joka ei ohjelmaansa nimenomaan sitoudu näitä yleisiä säätöjä noudattamaan.

6 §. Apistojen yleistä hallitusta hoitaa Kansanvalistus-seuran toimikunta. (Keräntamilla painetut sanat ovat seuran toimikunnan lisäämä valtiot. ehdotus.)

Kaikki pykälät hyväksyttiin toimikunnan muodostuksen mukaan.

7 §. Järjestyksen ylläpitämistä ja talouden hoitoa varten yhdytään lisäksi kansanopistoja ajetaan kutakin opistoa varten perustettu leura paikallismallisen johtokuntaan, jossa on yksi jäsentä sekä laitoksen johtaja ja yksi joutakunnan papeista (seurakunnan kirkkoherra). Tämä johtokunta laatii yhteisä neuvoston johtajan kanssa laitoksen toimelle erityisen seittaperäisen ohjelman ja lähettyä sen Kansanvalistus-seural toimikunnalle tarkastettavaksi ja vahvistettavaksi (hyväksyttäväksi). (Seuran toimikunnan ehdotus ja sulkuumerkien välillä koutitean ehdotus.)

Maisleri Liakka: Ensin on minun mielestäni tässä pykälänsä se puute, ettei ole sanottu kuka johtajan valitsee. Tahtoiisin sanottavaksi: — ajetaan kutakin opistoa varten perustettu leura paikallismallisen johtokunnan, joka valitsee johtajan. Kansan. seuran toimikunta ei voi valita johtajaa, vaan ajetaan.

Sitte sanotaan tässä, että johtokuntaan kuuluu „yksi seurakunnan papeista“. Komitean ehdotus on vielä ahtampi. Ei ole kuitenkaan sanottu, että aina joku papeista kelpaa johtokuntaan. Usein on kyllä niin laita että hän kelpaa, mutta ei suintaan aina. Ehdottaisti sentähden, että sanat „yksi seurakunnan papeista“ jätettäisiin pois ja että sanat „5 jäsentä muutettaisiin „6 jäsentä“.

Opettaja Werkko yhtyi edelliseen puhujanaan. Useinmaassa paikassa on kansakoulun johtokunnan esimiehenä joku pappi ja puhuja tahtoi, että samanlaisia vapautta noutatettaisiin tässäkin, mutta katsoi arveluttavaksi panna kansanopiston sääntöihin tällaista määrävstä. Ei ymmärtänyt voiko pakottaa Suomen papiستا puhueen olemaan toimeen ilman valtiosääntjen suostumusta.

Opettaja Tarffanen toivoi, että joku pappi olisi johtokunnassa, ja ehdotti pykälästä pois jätettäväksi sanan „seurakunnan“.

Pastori Bergroth: Kokous on vähynyt ja kirkonkahu nähy noufvan samassa määrässä kuin vähynyt kasvaa. Jo äskeri lau-

siintäin että Suomen koulu ja kirkko ovat erotettu; nyt kuullaan että perustuskin on toinen. Nyt nähtävästi peljätään että kansanopiston johtokuntaan tulisi joku pappi. Hra Werkon hienontuotisuus ei ollut ensinkään paikallaan, kuten minä sen pappina käsitin. Jos tämä pyrkä hyväksytään, niin en ainakaan minä luule siitä mitään waa-  
raa tulewan.

Herra Lönnbom: Kannatan hra Liakan ehdotusta, koska tiedän että on muutamia pappeja, jotka ovat walitit kansakoulun johtokuntaan, mutta eivät ole siinä toimesa osoittaneet minkäänlaista harrastusta. Puhueena olevan määräyksen kautta voisi sellaisia miehiä tulla kansanopisto-johtokuntaan.

Lehtori Päiwärinä: Minä luulen että viimeisen puhujan pelko on aivan turha. Jos kerran on tilaisuus walita useammista pappeista, niin epäilemättä walitaan sellainen, joka asiata harrastaa. Koska minä alkupelestä olen ollut sitä mieltä, ettei rajoitettaisi tätä määrystä siihen, että ainoastaan joku seurakunnan pappi olisi walittava, waan että walittaisiin joku pappismies koko siitä piirikunnasta, jossa kansanopisto on, niin minä jaatan nyt sitä kernaammin yhtyä hra Tarckasen ehdotukseen. Minä en katso wallan wälttämätömäksi uskonnollisen hengen karttumiseksi, että pappi johtokuntaan kuuluu. Olen jo ollut tilaisuudessa lausumaan, että seurakuntalaisia eläi sama uskonnollinen henki kuin seurakunnan pappeissakin. Mutta minä luulen, että tämän määräyksen säilyttämisen kautta kansanopistolaitos saawuttaisi enemmän luottamusta kansassa, niinkuin minä myös olen wakuutettu, että sillä tavalla saarnamiehistä mieluummin ylhäisi tähän työhön, koska se huomaa, että tahdotaan sen myötä-waikutusta.

Lehtori Högmán kannatti hra Liakan ehdotusta ja pani samalla wastalauseen siitä käsitystä vastaan, että tämä ehdotus olisi ilmaus jostakin kirkon kauhusta. Minulla ei ole, sanoi puhuja, minkäänlaista kauhua kirkkoa vastaan, mutta minun mielestäni on aivan sopimatonta pakottaa pappia johtokuntaan, silloin kun hän ei siihen kelpaa, tai ei itse tahdo siihen kuulua.

Keskustelun päätyttyä äänestettiin ensin, vasta-esityksen saamiseksi toimikunnan ehdotukselle, hrojen Liakan ja Tarckasen ehdotusten välillä ja tuli silloin hra Liakan ehdotus hyväksytyksi suurella enemmistöllä.

Lopullisessa äänestyksessä toimikunnan ehdotuksen ja hra Liakan ehdotuksen välillä hyväksyi kokous niinkään suurella enemmistöllä hra Liakan ehdotuksen.

8 §. Missä neuwoin johtajan kanssa asettaa 7:stä yhäksäsi mainittu johtokunta muut opettajat, kuitenkin siten että johtajalla on kieltovalta.

Hra Kurkela: Kun tässä on lausuttu että johtajalla on kieltovalta, niin tahtoisin kysyä, woiiko johtaja sitte yhänsä määrätä opettajan wastoin johtokunnan päätöstä.

Puhcenojohtaja: Kyllä johtaja silloin woi estää sellaisen henkilön, jota hän ei hyväksy, tulemasta opettajaksi. Jos näet johtokunta panee johtajalle wastemmielisen henkilön opettajaksi, niin woi syntyä riitoja opettajakunnan välillä, joka olisi hyvin haitallista opetuslaitokselle. Jos taas johtaja wäärin käyttää waltia, onhan johtokunnalla oikeus panna johtaja wialta pois.

Hra Kurkela ehdotti, jotta johtokunnalla kuitenkin tarpeen waa-  
tieski olisi joku paikka, johon se woiisi walittaa, yhäksän näin kuul-  
waksi: Missä neuwoin johtajan kanssa asettaa 7 §:ssä mainittu johtokunta muut opettajat, mutta johtajan ja johtokunnan erimielisistä ollessa ratkaisee asian Kansanwalistus-seuran toimikunta.

Pykälä hyväksyttiin muutettuna hra Kurkelan ehdottamalla tavalla.

9 §. Johtajan asettaa Kansanwalistus-seuran toimikunta.

Hyväksyttiin ilman keskustelua.

10 §. Johtajaksi on walittava sellainen henkilö, joka tietojen ja muitten ominaisuuksien puolesta antaa takeita että hän woipti toteuttaa opiston tarkoituksia. (Toimikunnan ehdotus.)

Johtajaksi on mieluummin walittava henkilö, joka yliopistossa suorittettujen tnttutojen kautta on osoittanut omaawansa hyviä taitoja. (Walitokunnan ehdotus.)

Lehtori Päiwärinä: On päätetty, että kansanopiston vaikutus on perustettava uskonnolliselle kannalle. Luonnollista on, että johtaja on se, joka hengen opistolle antaa. Jos on olewa uskonnollinen henki opistossa, niin on olewa johtajassa ne ominaisuudet, jotka woiwat edellyttää uskonnollisen hengen pysymistä. Naamatun ja sen opin tuuteminen on wälttämätön joiakesa henkilösä jo joiakesa yhteydesä missä uskonnollista henkeä on olemassa. Jos on kysymys yfitysesä elämästä, kuten perheellisestä elämästä, niin on raamatun tunteminen tawallisen lukemisen kautta kyllä riittäwä. Mutta kun on kysymys opetuslaitoksesta, silloin on aivan wälttämätöntä että hänellä, joka johtaa tieteellistä opetusta laitoksen pääaineessä, on siihen tarpeelliset tiedot. Joka ei ole osoittanut omistawansa jumaluusopillisia tietoja, hän ei sentähden kelpaa tällaisen oppilaitoksen johtajaksi. Jos todellisesti on ollut tarkoitus noudattaa mitä 1 §:stä on lausuttu, silloin olisi mahdoton käsittää, minkätähden komitean niin laajalle pohjalle rakennettu ehdotus on hylätty, ellei siinäkin olisi jostakin tarkoitusta, ellei siinäkin olisi jonkunlainen wivahdus sinnepäin, että uskonto ei ole mikään tärkeä opetusaine kansanopistossa, ja erit-  
täinkin, että todellista uskonnollista warmuutta ja uskonnollista tietoa siellä ei tarvita. Komitean ehdotusta wastustetaan sillä, että sen mukaan ei woiisi johtajaksi päästä sellainen henkilö, joka muuten olisi wallan sopiwa siihen toimeen, mutta ei omista niitä jumaluusopillisia tietoja, joita komitean ehdotuksen mukaan waa-

ditaan. Täytyy kuitenkin myöntää, että wallan wähhän on waadittu niin tärkeään ja warsin painawaan wirkaan, kun ei muita määräyksiä aseteta tietoihin nähden kuin että johtajaksi on walittava henkilö, joka omistaa „hyviä yleisiä ja jumaluusopillisia tietoja“. Jos nyt tahdotaan kaikkia määräyksiä lieventää, niin minä luulen, että siitä ei suuntaan woi olla tukewalle kansanopistolle hyötyä. Minä luulen, niinkuin jo aamupuolella huomautin, että jos mieli kansanopiston woida suunausta tuottawalla tavalla waitntaa, ainakin johtajan tietoihin nähden on tehtävä jonkunmoisia määräyksiä. Kaikkiin muihin wirkoihin hakijoita, yksin wähhäpäätösimpiinkin, waaditaan tarkasti määrättyjä ominaisuuksia. Kansanopiston johtajan wirka jäisi kerrassaan Kansan-seuran toimikunnan subjektiiviseen waittaan. Me tiedämme kuinka Kansan-seuran toimikunnan jäsenet waittaan — walmiita lippuja lewitetään ympäri läsnäolijain joukkoon — ja sentähden tiedän kuinka wallan helposti tämä johtokunta woi tulla muutetuksi siihen tai toiseen suuntaan. Sentähden katson kun kerran on näin helposti muutetulle toimikunnalle uskottu tämä tärkeä tehtävä, aivan tarpeelliseksi, että tässä asiassa tehdään ja pidetään selvät ja warmat määräykset.

Puheenjohtaja: Koska täällä ei ole muita toimikunnan jäseniä läsnä kuin minä, niin talhdn lhyesti selittää toimikunnan kanta. Se ehdotus, jota hra Päiwarinta puolusti, panee pääpainon ja ainoan painon johtajan tietoihin. Kun johtajalla on ne ja ne tiedot, niin hän woi syrjäyttää yhtenevän miehen, jolla ei ole yhtä hyvät paperitodistukset. Mutta jos tarkemmin katsotaan komitean ehdottamaa pykälää, niin siinä sanotaan, että johtajaksi on „miehimmin walittava henkilö, j. n. e., siis että johtajaksi saa sekä asettaa henkilön jolla on tarpeelliset tiedot että semmoisen jolla ei ole tarpeellisia tietoja. Kansanv-seuran toimikunta tahtoi kuitenkin saada wähhän parempia takeita siitä, että se henkilö, joka johtajaksi walitaan, myöskin yhtenee wirkaansa hoitamaan. Ja sentähden toimikunta muodosti ehdotuksensa näin kuuluwaksi: Johtajaksi on walittava sellainen henkilö, joka tietojensa ja muitten ominaisuuksiensa puolesta antaa takeita, että hän woipi toteuttaa opiston tarkeitusta. Mikä opiston tarkoitus on, se on sanottu 1 §:ssä, ja mitä ensimmäisessä pykälässä on sanottu, se on kaikilla tiedossa sen päätöksen mukaan, mikä äsken tehtiin. Siis tiedetään myös warsin hyvin, mitä Kansanv-seurau toimikunnan mukaa pitää johtajalta waatia, ja paljoo paremmin kuin hra Päiwarinnan puolustaman ehdotuksen mukaan.

Lehtori Hedberg: Kun minä pyysin puheenvuoroa, niin minulla oli aikomus tehdä jonkunlaista yhteensowitusta komitean ja johtokunnan ehdotusten välillä, sillä minun täytyy tunnustaa, ettei kumpikaan ole minua tähdellisesti tyydyttänyt. Minä olen tähdellisesti käsitellyt sen hywän tarkoituksen, jota on komitealla ollut joh-

tawana aatteena ja minä tahtoisin siitä säilyttäjä päämääräykset, nimittäin että kansanopiston johtajan tietojen tulee olla yliopistossa osoitettuja ja sillä todistettuja. — Buhuja kertoi sitte, että Saksassa yhteen aikaan oli ollut tapana esim. kansakoulunopettaja-feminaarien johtajiksi ottaa henkilöitä, joilla ei ole ollut yliopistollista siivistystä, siinä luulossa, että muut hyvät ominaisuudet woisivat korwata yliopistollisien tietojen puutteen. Näissä kokeissa ei puhujan kertomuksen mukaan kuitenkaan ole onnistuttu, jonkatähden on uudestaan ruwettu harrastamaan muutosta siihen suuntaan, että yliopistossa hankittu siivistys asetettaisiin ehdoksi mainittujen wirkojen saamiselle. Buhujan mielestä woi keskustelun alaisen pykälän sentähden muodostaa jofseenkin seuraawalla tavalla: Johtajaksi on walittava sellainen henkilö, joka yliopistossa suoritettnjen tietojensa, joihiu täytyy kuulua joku jumaluusopissa suoritettu tutkinto, wunä muitten ominaisuuksien puolesta antaa takeita siitä, että hän woi toteuttaa opiston tarkeitusta semmoisena kuin se on kansanopiston säännöissä ilmoitettu.

Lehtori Päiwarinta: Minun oli waikaa käittää mitä puheenjohtajan puheella oli tekemistä minun ehdotukseni kanssa. Minä en ole ollenkaan ehdottanut, että asianomainen johtaja olisi muiden ominaisuuksien puutteessa, ja komitean ehdotus ei myöskään sitä edellytä. On selvä asia, että Kansanv-seuran toimikunta, jos se tunnollisesti menettelee, ei ota tetään johtajaksi, josta se on wakuutettu että hän ei kelpaa työhönsä, ja yhtä selvä asia on, että se joka haluaa jotakin tointa, tekee itsensä siihen kelpaawaksi tietojensa puolesta. Mitä lehtori Hedbergin ehdotukseen tulee, niin minä yleensä sitä afiallisesti kannatan. Wuoden puolesta olisi kumminkin komitean 10 § sopi wampi lisäämällä siihen, että johtajan on muutoinkin oleminen toimeensa sopiwa.

Maisteri Laakka luuli Kansanv-seuran toimikunnan kyllä tietäneen mihin kokemuksen Saksassa on tultu ja piti sentähden hra Hedbergin ehdotusta jofseenkin tarpeettomana.

Raatimies Castrén oli samaa mieltä kuin hra Hedberg ja ehdotti pykälän näin kuuluwaksi: Johtajaksi on walittava sellainen henkilö, joka yliopistossa suoritettnjen tutkintojen kautta on osoittanut omaawansa hyviä yleisiä ja jumaluusopillisia tietoja ja joka muutenkin ominaisuuksiensa puolesta antaa takeita, että hän woipi toteuttaa opiston tarkeitusta.

Äänestyskellä, joka keskustelun loputtua ensint apahtui wastaäänestyksen saantiseksi komitean ja hra Hedbergin ehdotuksen välillä, hyräkkyi kokous viimeksi mainitun.

Sopullisessa äänestyksessä hra Hedbergin ehdotuksen ja Seuran toimikunnan ehdotuksen välillä tunnustettiin viimeainitun pääseen woitolle.

11 §. Kansanopiston oppilastaaksi pyrkivältä vaaditaan että hän on tähtännyt kahdensantoista vuotta, on käyttökeltään nuhteeton, on riippällä käynyt, osaa luväästi ja luvuvasti lukea jeta laskea neljä lastutapaa fofonaalisilla luvuilla, joka kaiffi on vapinkirjalla jeta todistutulla tahi muulla tavoin toteunnäyttävä. Pyrkijä kirjoitetaan omakätisesti hakemuksensa.

(Toimituksen ehdotus.)

Kansanopistoihin pyrkijät kirjoittavat itse hakemuksensa paikallijelle johtokunnalle, kuten eri ohjelmat lifemmu määräävät. Hakemuksen on liittettävä papinkirje ja, jos pyrkijä on ennen käynyt koulua, myös todistus koulunkäynnistä. Todistukset ojaottavat etki hatija on käyttötjesään nuhteeton. Kirjoittaa väättävää tähtialaa, osaa luväästi ja luvuvasti lukea jeta laskea neljä lastutapaa fofonaalisilla luvuilla, etki hän on riippällä käynyt ja on käyttännyt kahdensantoista tähtävuotensa. Hyväksytyille oppilaille läpätettävään kirjallinen kuitimus.

(Balioituksen ehdotus.)

Lehtori Hedberg: Minun mielestäni tämän pykälän määräjset ovat aivan liian pieniä. Ehdottaifin sentähden, että pyrkijöiltä vaaditaan korkeamman kansakoulun kursori, joko koulussa suoritettuna tai niin että hän todella omistaa sitä vastaavat tiedot. Minä nimittäin arvelen, että muussa tapauksessa tulij kansanopistosta vään tarvallinen kansakoulu mitä tietoihin tulee, mutta tietysti tarfotetaan kansanopistolta jotakin nyt.

Maiteri Liacka: Minä luvlen että, jos vaatimukset kansan opistoon pääföä warten ajetaan hra Hedbergin ehdotuksen mukaan, niin tulee ainakin ensi aikoina paljon pyrkijöitä suljetuksi pois siitä syystä, että vaatimukset ovat liian korkeat. Useisja pitäjissä on hyviä paljo nuorella puolella olevia ihmisiä, jotka harraatarvat oppia, mutta eivät ole käyneet ainakaan täydellesin kansakoulun läpi ja jotka tulijvat suljetuiksi pois kansanopistosta, jos mainittu ehdotus hyväksyttäifin. Ne ehdot, joista tässä puhutaan, ovat niin paikkafuunnallista laatua, ettei luullakseni woikaan ajettaa mitään yleistä, koko maata keskewä sääntöä. Minun ymmärtääkseni tämä asia woiji kofonaa jäädä kunfin kansanopiston johtokunnan määrättäväksi niiden paikkafuunnallisten olojen mukaan, joissa opisto työsentelee. Sentähden pyhntäifin ehdottaa, että tämä pykälä kofonaa jätetäifin pois. Jos tähän ehdotukseen ei suosuta, siinä tapauksessa kannatan pykälätä semmoifenuan ja vastustan hra Hedbergin ehdotusta.

Hra Lönnbom oli samaa mieltä kuin edellinen puhuja. Jos oppilaita tulwaa paljon, jilloin on aina niillä etn-oikeus, joilla on paremmat tiedot.

Hra Kurfela kannatti lehtori Hedbergin ehdotusta. Niillä tietooilla, joisja löythyy kansakoulu, ei ole wäkeä hantfia itfelteen niitä tietoja, jotka vastaanwaa kansakoulukursoria. 18 vuoden ikä oli puhujan mielestä liian korkea. Muopistoon päristään jo nuorempain. 16 w. oliji sopiwampi kun waan on käynyt kansakoulun läpi tai omaa sitä vastaanvat tiedot.

Hrat Diwanen ja Hagfors yhtyiwät leht. Hedbergin ehdotukseen.

Lehtori Högman: Minä katsoifin myös warkin suotawaksi, että woitafin määrätä kansakoulukursori sijäänpääfö-waatumukset, mutta niitten lausuntojen wojala, jotka täällä on pidetty, minä ehdotelen pykälätä muutettawaksi niin, että sanan „waatimaan“ jälkeen ajetaifin sana „wä hintäinkin“ ja että loppuun lisättäifin seuraawa laufe: Kansanopiston johtokunta, joka tahtoo määrätä korkeammat sijäänpääfö-waatumukset, tehföön siitä ehdotuksen kansamw-seuran toimikunnalle, joka asiasta päättäföön.

Kauppakoulun johtaja Profeldt yhtyi leht. Högmanin ehdotukseen.

Hra Pietinen: Monessa paikassa ei kansakouluja vielä ole olemassa. Kuinka woiji sitte kansakoulukursorin suorittaminen tulla kshymykseen? Kannatan hra lehtori Högmanin ehdotusta.

Hra Pesola: Joka ei woiki käydä kansakoulussa, ei hän myös-kään woiki käydä kansanopistossa. Minä yhdistyn hra Hedbergin mielipiteeseen.

Lehtori Hedberg: Täällä on sanottu etki korkeampi oppimäärä esitäifin oppilaita tulewasta opistoon. Mutta nyt on asian laita sellainen, että, jos kansanopistoon tulee oppilaita, joilla ei ole tarpeellisia alkutietoja ja siten tulevat opetettawiksi luvnoilla, niin siitä ei tule kerrassaan mitään. Koetetaampa esim. lhyeon tai kansakoulun alemmalla luokilla ruweta pitämään luvnoita, luvleeko kukaan että oppilait woiwät millään tapaa fähttää sellaista opetusta hyywäkseen. Wastustajani ovat puhuneet niin epäpedagogillisesti kuin mahdollista.

Opettaja Werfko: Minun luullakseni on aivan mahdotonta alussa waatia korkeamman kansakoulun oppimäärää niin kauan kuin ei ole koulupakkoa olemassa. Onhan meillä kansantajuifisja luvnoisja usein paljon wäkeä, ja kumminkin opetetaan siellä warkin tie-teellisiä asioita. Minä siis toistajeksi tahtofin tyyhtyä siihen mitä toimitumuu 11 §:ssä sanotaan.

Opettaja Tarkkanen kannatti leht. Hedbergin ehdotusta. Boik-kenstapauksia warten tahtoi puhuja kuitenkin ehdottaa lisäffi seuraawan laufeen: Boikkenstapauksisja woiki johtokunta hyywäkyä semmoifin oppilaksi pyrkijän, joka ei ole kansakoulun kursoria suorittanut.

Hra Ruofonen yhtyi leht. Hedbergin ehdotukseen.

Lehtori Päiwäranta: Eräs puhuja täällä lausui, että mahdollisesti siinä paikkafuunnassa, johon kansanopisto perustetaan, ei olekaan kansakouluja, jontatähden oliji mahdotonta ajettaa vaatimuksetki kansanopistoon pääsemistä warten kansakoulukursorin suorittamista. Niin ei kuitenkaan liene laita. Epäilemättä perustetaan kansanopistoja semminkin paikoihin, joissa on hnomattu olevan suurempaa kansanvalistuksen harraastusta, ja sellaisisja paifoisja on kansakouluja kyllä olemassa.

Waikempi on kshymys opetustawan järjestämisestä. Opetuksen antamista etitelmän muodosja on monesta hyystä moittitu. On ja-

nottu, että opetus sen kautta joutuu häilyvälle kannalle ja että oppilaisja sen kautta herätetään pintapuolisuufta ja rikkiiviifautta. Tämä on pätevin fyyttöf, mikä kanfanopiftotja wastaan oli tehty, ja mieleftäni ei faakaan olla fitä huomioon ottamatta. Mainitun waaran wälttämifeffä olifi ainan tarpeellifta, että afianomaiifilla oppilaille olifi ainatun ne tiedot, jotka faawutetaan kanfafouluifja. Luonnollifta on näet, että mitä wähemmin on tietoja, kuu lähfee efitelmiä kuulemaan, fitä wähemmin niitä ymmärtää ja fitä wähemmin niiftä on hyöttyä. Kuitenkin uoi tapahtua, että joku erittäin fiuiftitjtä harwafta uorukainen, tai wanhempikin henfilö, ei ole ollut lapfuudesaufa tilaiiundesfa, fyyftä tai toifta, olemaan kanfafouluu oppilaana. Wäärin olifi mieleftäni kerrafaan kieltää tämmöiftä henfiöä pääfemäftä kanfanopiftoon. Mutta wäärin ei fuinkaau ole waatia, että femmofietfin henfilöt ofoittawat jonkunnoifeen tutkinnon kautta että ovat hankkineet itfelleen tietoja, jotka johonkin määrin wastaawat kanfafoulufurfa. Olifi fentähden ehkä fyyftä lijtätä tähän pykälään fellaifen määritys, että ne, jotka eiwät ole kanfafoulufa käyneet, orwat tilaiiundesfa tutkinnon kautta, jouka fuoritawat johfotukunnan lähinä olleffa kanfanopiftou opettajain edesfa, näyttämään, etteiwät ole ainan ilman tietoja, kuu kanfanopiftoon tulewat.

Lehtori Högman: Ne puhujat, jotka ovat waatitueet, että kanfafoulufurffi olifi afetettava waatimufekfi kanfanopiftoon pääföä warden, orwat unohtaneet, että kanfanopiftotfa ei ole tarfotus oppettaa pieniä lapsia, jommoifia on lyheon enimmäiftellä ja toiftella luokalla. Täsfä pykäläsfä on fanottu, että 18 uouden itä waaditaan filtä, jota tulee kanfanopiftou jäfenekfi, ja minun wakuutukfeni on, että nuorukainen tai nuori neito, joka on täyttänyt 18 w. ja muuten täyttää pykälän afettamat waatimufet, jotenkin uoi feurata opetufia kanfanopiftotfa. Siihen itään tultuaan hän warmaan on lufenut joutytä ja toifta ja hankkinut itfelleen tietoja, jof tucht hänellä ei olekaan fellaiffa tietoja, että uoifi jonkun fuurenman tutkinnon fuoritaa. Jof hän ei ole fitä tehnyt, niin hän ei enään uuyri kanfanopiftou jäfenekfi, häuellä ei ole enään fitä harwaftufä, että hän kanfanopiftou jäfenekfi tahtofi. 18 uouden itä on fentihden mieleftäni wälttämättömäfi pftyttettäwä. Kun itä näin määrätään, filloin pois-tetään myös fe pelko, että kanfanopiftot mahdolliffefi tuliffi wät kilpaillemaan kanfafoulujen faufa. Lisäffä on otettava huomioon, että kanfanopiftou wälttämättömiä aineita on ainoaftaan 6. Pyyhdän fiif edelleenkin faada puolufäa tekemääni ehdotnfta.

Maifteri Takka huomautti, että tutkinnon fuorittaminen olifi eiteeffä fiuiftitjfen lewiämifelle ja fentähden oli hän fitä wafuftanut.

Hra Kantanen ehdotti, yhytyen uutoin hra Päiwarinnan launjuuttoon, pykälän loppuun feuraawan liijäfffen: Kuitenkin ottafou johfotunta oppilaaffi fellaifenkin pykijäin, joka fiihen kyfenewäffi tunnetaan.

Kun fekfufelufu oli tähän päättynt, tapahtui äneftytfs eri ehdotuften wälillä käfien noftamifella. Enimmuifefä äneftytjefä, jof ja haettiin wafaeftitjtä toimikunnan ehdotufelle lehtorin Hedbergin ja Högmanin ehdotuften wälillä, pääfi edellinen uoitolle. Puulliffefä äneftytjefä myönnettii niinkään lehtori Hedbergin ehdotufjen pääfeen uoitolle, ja oli fiif pykälä muuttetawa feuraawan fuuntaau:

Kanfanopiftou oppilaaffi pykijäktä waaditaan, että hän on täht-tänyt 18 uuotta, on käytöffeltään nuhtetou, on ripillä käynyt ja omiftaa forfaemman kanfafoulun tai fitä wafataawan oppimäärän, jota kaiffi j. n. e.

12 §. Mukfuen fuuruuden määrää yhyitijften opiftoujen johfotukunta. Suoritettua foulumakfa ei makfeta mitään tapaufttfa tafafin.

13 §. Oppilas, jota on kirjalliffefi ilmoittanut ja on hywäfhytty opiftou otettawaffi, mutta foulua awaattaeffa ei olekaan faapuuilla että ilmoitta hyttä pois-olouffa eiä uiden (kolmen) päiwan kulufeja oppijafou afettua opiftou faauu, meuttää pitäfijä.

14 §. Oppilas noudatafou fiuweelliftä ja nuhtetonta käytöftä ja ofoittafou opiftou johfotajalle ja muille opettajille kuulaifuutta.

Jof hän fiinä kohden antaa ahetta moitteefen, faafou johfotajata waroitufjen. Jof hän fiitä ei ota ofentuafeen, tehföön johfotaja fiitä ilmoitufjen paikkallifeen johfotukunnalle, jota afian tutfituunfa faattaa määrää oppilään laitoftta erotettawaffi. (Toimit. ehdotuffia).

Oppilas ofoittafou fiuweelliftä ja kaifin puolfin nuhtetonta käytöftä, ja ofktoon hän fiitä betteftä, jolloin hänen nimenä opiftou nimiftirajaan kirjoitetaan, uelwoifinen kuulaifuteen opettajainfa toftaan fitä käytöfttefään olemaan fiuweellifenä efimerkkinä tovereilleen. (Waliofumuun ehdotus).

15 §. Joka päiwan työ alfaafou ja päättyköön hieffellä rukouffella.

Toimikunnan ehdotufet hywäfuyttiin ilman fekfufelua.

16 §. Näiden sääntöjen muutofia tehdään ainoaftaan Kanfanuiftituf-feuran juhlatoukfuffeja ja uoudattamalla lamoa määräykfiä, mitkä orwat uoimafia Kanfanuiftituf-feuran sääntöjen muuttamifin fuhteen. (Toimikunnan ehdotus).

Näiden sääntöjen muutofia tehdään fotonkfuffeja, jota pidetään yhytefeftä Kanfanuiftituf-feuran juhlatoukfoufen faufa ja jofia orwat äänifuottaffia ainoaftaan ne, jotka uoifi viimeiftä uuotta orwat olleet jonkun 7:ffä f:ffä mainitun kanfanuiftituf-feuran jäfenenä. — Muutofelbudufet orwat viimeiftään Tammikuun fuufeissa lamona uoimafia, jolloin fotonkfä pidetään, fäpetettäwät Kanfanuiftituf-feuran toimikunnalle, joka ne fopiuwalla tawalla julkaifae ja oman launjuuttoja faufa fotonkfelle efitää. (Waliofumuun ehdotus).

Lehtori Päiwarinta. Tämä pykälä on kahdefta fyyftä fopi-maton, fekä muodon että fiifällyffen puolefta. Muodolliffefi on fopi-matonata pitiä toifen feuran sääntöjä yhytefeftä toifen feuran sääntöjen faufa. Jof nyt R. W. feuran säännöt muuttetaan täsfä kol-den, onko fitte wälttämättöntä että myöskin kanfanopiftou säännöt muuttetaan. Jo tämä afia tekee epäwarmaffi mitä oifeaftaan tarfotetaan tällä fäännöllä. Jof tulewaffa juhlatoukfuffeja muuttetaan R. W.-feuran säännöt, niiu ei enään tiedetä mitä tämä fääntö merkitfee. — Mitä fiifällyfteen tulee, orwat mieleftäni R. W.-feuran säännöt fiinä kohden riittäwättömät. Olimme tilaiiundesfa uufemään, kuu oli ftyhmys R. W.-feuran juhlatoukfoufen pafafsa, kuifia faatiu muuttetuffi edellinen määritys ainan fatummaiffefi, ainoaftaan neljän



äänen enemmistöllä. Selvää kuitenkin on, ettei voi olla hyödyllistä että jonkun seurain sääntöjen muuttaminen riippuu satunnaisuudesta, jonka vuoksi katsoisin tarpeelliseksi, että tässä kohden tehdään lujat ja tarkat määräykset. Minä puolestani katson komitean ehdotuksen riittäväksi. Viikojen siinä ei myöskään vaadita. Tähän minä vielä tahjoisin lisätä, että enmentuin muutoks voi tulla vahvistetuksi, vaaditaan, että ainakin  $\frac{2}{3}$  tai joku muu määrä läsnä olevista kokouksen jäsenistä on muutosta kannattanut. Tarpeelliseksi minä myöskin katson, että asianomaiset äänestäjät ovat jonkun määrätyn ajan olleet Seuran jäseninä. Silloin ei voisi tapahtua, että joku henkilö ostaa itsensä seuran jäseneksi saadakseen satunnaisesti waituttaa sen päättöksiin.

Lehtori Högman: Minäkin katsoisin tarpeelliseksi muuttaa tätä sääntöä, esim. seuraavaan suuntaan: Näitä sääntöjä muutetaan ai-noastaan Kansanv.-seuran juhlatokouksessa ja ovat kaikki ehdotukset, jotka koskevan Seuran sääntöjen muuttamista, viimeistään Helmikuun Ku-luessa samana vuonna kuin juhlatokous pidetään julkaistavast Seurain päätoimikunnan kautta. Sääntöjen muuttamiseen vaaditaan enemmistö, jota on  $\frac{2}{3}$  läsnä olevista äänestäjistä.

Sanomalehden toimittaja Erkko: Jos olisi kysymys laatia näitä sääntöjä jantaisiisuutta warten, niin minä hyväksyisin hra Päivä-riinnan ehdotuksen. Mutta koska nämä säännöt, samoin kuin kaikki muu ihmisthy, vastaisiundesä waatirivat korjausta, niin minusta on tämä pykälä sellaisena kuin Kansanv.-seuran toimikuusta on sen ehdotta-nut, airwan paikallaan. Jos hyväksytään komitean ehdotus, niin sil-loin tehdään kerrassaan kaikki muutokset mahdottomiksi. Siinä m. m. sanotaan, että äänivaltaisia ovat ainoastaan ne, jotka wiisi wii-meistä wuotta ovat olleet jonkun kansanopisto-seuran jäsenenä; — siis ennen kuin 5 wuotta on kulunut, ovat kaikki muutokset mahdot-tornia. Ja sitte, onko meillä montakaan sellaista henkilöä, jotka py-ysyiwät 5 wuotta peräkkäin jonkun seuran jäsenenä, ja tuleeko niitä sitte aina kokouksiin. Voi tulla 4, 5 miestä, jotka yksinään päätti-wät hywin tärkeitä kysymyksiä. Kansanv.-seuran kokoukset osoittawat, ettei ole mitään jyrkkiä muutosia tehtä, ja katson sentähden, että sa-mat määräykset mitkä ovat woimassa Kansanv.-seuran sääntöjen muut-tamisen suhteen, sopiawat tähänkin.

Maisteri Liakka: Minunkin mielestäni komitean ehdotus on sopimaton, koska se siirtää koko kansanopistolaitoksen pois Kansanv.-seu-ralta. Minä yhdistyn hra Erkon lausuntoon ja sanotan toimikun-nan ehdotusta.

Seuran puolesta toimittaja Lehtori Erik Högmanin ehdotukseen.

Äänestyksessä, jota tämän jälkeen toimitettiin Seuran toimikun-nan ehdotuksen ja hra Högmanin ehdotuksen välillä, antoi kokouksen enemmistö kannatuksensa hra Högmanin ehdotukselle.

Sitte kun näin kukiin sääntöehdotuksen pykälä oli erikseen tarkas-ettu ja hyväksytty, päätti kokous lopuksi, puheeriohtajan siitä kysyt-yä, että säännöt kokonaisuudesäankin ovat hyväksytyt siinä wuo-dossa, mitkä kullekin pykälälle edellisessä tartastuksessa oli annettu.

## 4 §.

Toimitettiin Kansanwalistus-seuran toimikunnan esimiehen, jä-seuten ja warakäisenten waali.

Toimikunnan esimieheksi walittiin

	Kunnallisneuvos M. Meurman	131 äänellä
Jäseniksi:	Lehtori A. Almborg	128 "
	Prowesfori E. Hjelt	111 "
	Tohtori E. Aspelin	102 "
	Prowesfori J. Forsman	100 "
	Tohtori Arwid Genck	81 "
	Prowesfori E. G. Palmén	80 "
	Lehtori N. F. Godenhjelm	70 "
Warakäisiksi:	Toht. A. W. Streng	127 "
	Toht. R. Krohn	123 "
	Maist. A. J. Kallio	95 "

## 5 §.

Tarkastamaan tätä pöytäkirjaa walittiin hrat tohtori A. A. Granfelt ja maisteri A. Liakka.

Pöytäkirjan wakuudeksi:  
Filip Wärén.

Seuran puolesta toimittaja Lehtori Erik Högmanin ehdotukseen.



## Sisällys.

Ulmannafoasto	416.
Merkkien ja lyhennyksen selityksiä . . . . .	3.
Ulmannailla . . . . .	4.
Lääketieteellisiä havaintoja, kirj. E. Waren . . . . .	4.
Tilastollinen taulu maailman tärkeimmistä valtakunnista . . . . .	28.
Maailman esivaikfaat ja ruhtinaat . . . . .	29.
Keisarikunnan perhe . . . . .	30.
Suomenmaan korkeimmat virkamiehet . . . . .	31.
Usevelvollisuus talenteri . . . . .	34.
Säästöjen lisääntymisen toijesta vuodesta alkaen . . . . .	34.
Tietoja rautateistä . . . . .	35.
Suomen väkiluku 1 p. Tammiukuuta 1890 . . . . .	36.
Metrijarjestelmä . . . . .	37.
Helppo lasento-esimerkki . . . . .	40.
Vertauskanku . . . . .	41.
Metrijarjestelmä (muutostanku) . . . . .	42.
Sähtökanoma määrähkiä . . . . .	43.
Postimaksut . . . . .	44.
Uusi ritoakati, kirj. J. J. . . . .	45.
Sananlaskuja . . . . .	81.
Hajanaisia mietelmiä terveyden- ja sairaanhoiosta maalla, Konr. Melander . . . . .	82.
Sananlaskuja . . . . .	92.
Juhlapuheet laulu- ja soittojuhlassa Jyväskylässa . . . . .	93.
Mäsääjät, run. Kfff. . . . .	108.
Sananlaskuja . . . . .	109.
Uusia rakennuksia Helsingissä . . . . .	110.
Heikki, kirj. E. J. . . . .	121.
Säästävyydestä ja henkivakuutuksesta, kirj. Ulli Väisänen . . . . .	151.
J. W. Janssen . . . . .	162.
Orpo, run. Ulli Väisänen . . . . .	167.
Jos voijii kaikki jättää, run. Irene . . . . .	168.
Sarastaeissa, run. Irene . . . . .	168.
Kansanopisto Suomeen, kirj. N. St. . . . .	169.
Töllin aarre, run. Alpo . . . . .	176.
Muistokanoja voinajille . . . . .	179.
Silmäns tuluneen vuoden tapauksiin, kirj. S. G. . . . .	207.
Uusi laulu- ja soittojuhla, kirj. P. W. . . . .	218.
Kansanvalistus-seuran juhlatoulu ja yleinen laulu- ja soittojuhla . . . . .	220.
Sävellyskilpailun palkintokomarian lausunnot . . . . .	225.
Pöytäkirja tehty Kansanvalistus-seuran juhlatouluksa 14 ja 16 p. Kesäkuuta 1890 . . . . .	227.
Suomenmaan sanomalehdet 1890 . . . . .	260.

## Palkinto-kilpailu.

Edistääksensä kotimaisen säveltaiteen kehitymistä on Kansanvalistus-seuran toimikunta päättänyt käyttää korkeintaan 2,000 markkaa kilpailukilpailuiksi etevistä sävellyksistä seuraavilla ehdoilla:

Sävellyksistä torvia warten määrätään kaksi palkintoa, ensimmäinen 300 ja toinen 200 markan suuruinen maksettaviksi joko alkuperäisistä sävellyksistä, taikka teoksista, jotka ovat suomalaisen kansanlaulun taikka kansisävelmän itsenäiset muodostelmat eli fantasiat — eikä mitään poutpourriat; sävellyksen tulee olla taitavasti sepitetty seitsemälle torvelle (Cornetto Gs, Cornetto B I ja II, Altitorwi Gs, Tenoritorwi B, Euphonium B ja Basso Gs) ja sopiwa suoritettavaksi Kansanvalistus-seuran soittojuhlassa joko yleisenä juhlapappaleena taikka kilpailukappaleena. Yhdessä partituurin kanssa annettakoon joka kilpailuudesta kappaleesta myöskin klaveriote — Jos tulee useampia palkintoa ansaitsewia kappaleita, annetaan niistä, jotka katsotaan parhaimmiksi palkittujen kappaleiden jälkeen, kunniakirjat.

Sävellyksistä laulu warten määrätään kuusi palkintoa, kolme ensimmäistä, jokainen 300 markan suuruinen, ja kolme 200 markan suuruisia toista palkintoa. Näistä annetaan yksi ensimmäinen ja yksi toinen palkinto neliääniseksi sepitetyistä sekäänisistä lauluista, yhtä monta neliäänisistä mies- ja samoin naisäämiä warten sepitettyistä lauluista. Laulujen täytyy olla alkuperäisiä sävellyksiä ja tulee niiden, samoin kuin torvisoitto-sävellyksien, soveltua suoritettaviksi yleisissä laulujuhissa joko yleiseen juhlaohjelmaan kuuluwina taikka kilpalauluwina. Jos sävellykset ovat wihbeellisiä eiwätkä wastaata niitä vaatimuksia, joita säveltaiteen kannalta tulee asettaa, ovat liian waikeita, taikka eiwät edellä lueltuja ehtoja täyttä, ei niistä palkintoa anneta, waikka siten jäisikin palkintoja antamatta.

Palkittaviksi tarjottawain sävellysten tulee olla wäruustettuina tekijän merkillä ja suljetulla nimijetelillä, joka arvataan sen jälkeen kuin palkinnot ovat määrättyt. Palkintojen julistaminen ja jakaminen tapahtuu wasta Seuran yleisessä laulu- ja soittojuhlassa kesällä 1893. Samalle henkilölle ei missään tapauksessa anneta useampaa kuin korkeintaan kaksi palkintoa, toinen laulukappaleesta ja toinen torvisävellyksestä; jos hän on eri luokkiin antanut samansuuruisia palkintoa ansaitsewia laulusävellyksiä, maksetaan palkinto siitä, joka katsotaan niistä etevimmäksi, ja muista annetaan kunniakirja. Jos useasta saman tekijän laulusta joku ansaitsee ensimmäisen palkinnon ja joku toinen, annetaan ensimmäinen ja muista kunniakirja.

Seuralla on oikeus ilman muuta formausta säveltäjälle painattaa kokoelmiinsa sävellykset, joista palkinto tahti kunniakirja on annettu, mutta jäät säveltäjälle muuten täyhellinen omistusoikeus kappaleeseensa.

Kilpailuun kysymyksen tulevain kappalten tulee olla annettuina seuran sihteerille viimeistään 31 p:nä Joulukuuta 1892 eivätki saa olla ennen julkaituja taikka julkisesti esiteltyjä.

Palkintotuomareista annetaan vastedes tietoja, toivotaan kuitenkin että useimmat niistä henkilöistä, jotka seuran viimeisessä sävellyskilpailussa olivat sellaisina avullisina nytkin suostuvat apunsa antamaan.

Helsingissä 19 Marraskuuta 1890.

Kansanvalistus-seuran toimikunta.

## Korjaus.

Epähuomiosta on pari erehdyttävää tietoa palkollisten ja isäntäwäen suhteista toisiinsa jäänyt kalenteri-osaan. Nykyjään on voimassa seuraavat muutetut määräykset: Vuoleksi vuodeksi pestattu palkollinen pyytäköön päästökirjansa Maaliskuun kuluessa, koko vuodeksi Syyskuun kuluessa. Jos isäntä ei tahdo palkollistaan pitää ensi palkkausautena, autakoon hänelle päästökirja janojen kuukausien kuluessa.

SIHTOLAISUUSINSTITUUTTI  
MIGRATIÖINSTITUUTIT  
Turun Yliopisto  
20500 Turku 50 ☎ 17536



157-1980